

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Збірник тез доповідей НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**“Службово-бойова діяльність
Національної гвардії України:
сучасний стан, проблеми
та перспективи”**

Секція 3

**Актуальні проблеми
морально-психологічного та правового
забезпечення службово-бойової діяльності
Національної гвардії України**

(<http://nangu.edu.ua>)

14 березня 2019 року

м. Харків

Оргкомітет конференції

Голова оргкомітету – перший заступник начальника Національної академії з навчально-методичної та наукової роботи полковник **Морозов О.О.**

Відповідальний секретар оргкомітету:

науковий співробітник науково-організаційного відділу **Медвідь Ю.І.**
(057-739-26-68, 4-68)

Члени оргкомітету:

начальник науково-дослідного центру полковник **Приходько І.І.**;
начальник навчально-методичного центру полковник **Тробюк В.І.**;
начальник оперативно-тактичного факультету полковник **Павлов С.П.**;
начальник командно-штабного факультету полковник **Овчаренко В.В.**;
начальник факультету логістики полковник **Єманов В.В.**;
начальник гуманітарного факультету полковник **Іщенко С.О.**;
заступник начальника Київського факультету з навчально-методичної та наукової роботи полковник **Комісаров О.Г.**;
начальник відділу по роботі з особовим складом полковник **Драган Ю.А.**;
начальник відділу родів військ та служб полковник **Держач О.В.**;
начальник науково-організаційного відділу підполковник **Морозов І.Є.**

Адреса оргкомітету: 61001, м. Харків, майдан захисників України, 3, Національна академія Національної гвардії України, науково-організаційний відділ.

Контактні телефони: 057-739-26-02, 057-739-26-68.

Електронна адреса: nov_nangu@ukr.net

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів. За достовірність представлених результатів відповідальність несуть автори

Секція № 3.

Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України

Керівник секції: кандидат педагогічних наук, доцент полковник **Рютіна В.В.**
Заступники керівника секції:
кандидат історичних наук, доцент полковник **Вашенко І.В.**;
кандидат психологічних наук, доцент майор **Ларіонов С.О.**
Секретар секції: кандидат медичних наук, доцент полковник **Стадник А.В.**

Тематика секції:

- напрями удосконалення нормативного і методичного забезпечення у галузі морально-психологічного та правового забезпечення службово-бойової діяльності, забезпечення громадської та державної безпеки силами Національної гвардії України;
- визначення пріоритетів наукової проблематики у галузі морально-психологічного та правового забезпечення службово-бойової діяльності військовослужбовців забезпечення громадської та державної безпеки силами Національної гвардії України, Збройних Сил України та співробітників МВС;
- використання результатів досліджень у галузі комунікативних стратегій в інтересах виконання службово-бойових завдань;
- морально-психологічне забезпечення службово-бойової діяльності, яке здійснюється в ході заходів бойової, мобілізаційної готовності, службово-бойової діяльності та бойових дій, навчання, профілактики правопорушень, протидії впливу негативних інформаційно-психологічних факторів на військовослужбовців та населення;
- психологічне забезпечення службово-бойової діяльності, яке здійснюється за напрямками: психологічна підготовка, психологічний супровід, психологічна допомога;
- гуманітарне забезпечення службово-бойової діяльності, яке здійснюється за напрямками: інформаційно-пропагандистське забезпечення, військово-соціальна робота, культурно-виховна та просвітницька робота;
- проблеми взаємодії військовослужбовців, забезпечення громадської та державної безпеки силами Національної гвардії України, Збройних Сил України та співробітників МВС з релігійними організаціями різних релігійних конфесій, течій та напрямів;
- проблематика управління конфліктами у військових колективах;

*Секція 3. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України*

- соціальне та правове забезпечення службово-бойової діяльності забезпечення громадської та державної безпеки силами Національної гвардії України;
- комунікативний аспект діяльності військового командира;
- проблеми забезпечення необхідного рівня фізичної підготовленості військовослужбовців та працівників інших силових структур України до виконання завдань за призначенням.

УДК 159.92

Авілов І.В., викладач кафедри психології та педагогіки гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, майор

РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ У ВІЙСЬКОВОМУ УПРАВЛІННІ

Комунікація є дуже актуальним питанням у військовій сфері. Управління (командування) є терміном, властивим ієрархічним організаціям, в більшості випадків військовим. Відповідно до визначення НАТО – це система засобів і спроможностей військових начальників (командирів) здійснювати управління військами (силами).

З цього можемо зробити короткий висновок, що (військове) командування – це специфічна форма управління, обмежена специфікою діяльності, а командир, відповідно – особа, яка здійснює управління (командування).

Відповідно до керівних документів, командири є прямі та безпосередні. Це ті особи, які призначаються на посади наказами старших начальників.

Так, відповідно до багатьох наукових праць, можемо відмітити, що лідер в колективі може бути номінальним (формальним) – який офіційно має статус *лідера*, та неформальний, який обраний групою для здійснення керівництва, але не має ніяких офіційних повноважень.

Специфіка професійної діяльності військовослужбовців передбачає готовність та здатність до ефективного спілкування у повсякденному житті й екстремальних ситуаціях. Проблеми міжособистісної взаємодії негативно впливають на діяльність і психічний стан військовослужбовців, можуть провокувати виникнення конфліктів. Саме тому військові фахівці повинні мати комунікативні навички міжособистісної взаємодії на належному рівні.

У теорії мовної комунікації термін “комунікація” традиційно інтерпретувався як передавання інформації від одного суб’єкта до іншого, встановлення між ними контакту з метою досягнення адекватного розуміння. Останнім часом цей термін тлумачиться ширше: мовна взаємодія учасників, метою якої може бути передавання інформації, обмін інформацією або мовний вплив. Значення слова комунікація є ширшим, ніж значення слова спілкування, хоча часто ці слова вживаються як синоніми. Але слід відмітити, що в кожному процесі комунікації є комунікатор (джерело інформації) та приймач інформації або предмету комунікації.

Комунікація в організаціях має свої організаційні функції (планування, організація, мотивація та здійснення контролю). При у всіх організаціях виконує дві основні функції:

- інформаційно-організаційну, (директиви, накази тощо) або повідомлення від підлеглих до начальства (пропозиції, оцінки, застереження тощо);
- мотивуючу, направлену на мобілізацію членів організації для досягнення

спільних цілей.

Якщо взяти до уваги другу функцію комунікації та спроектувати на ситуацію виконання службово-бойових завдань, то чи кожний начальник має такий же мотиваційний вплив на підлеглих, як справжній лідер? Одна з цілей комунікації – мовний вплив. Метою лідерства – є здатність впливати на інших, їхню волю та змінювати їх відносини та цінності. Тому можна відмітити, що мета комунікації та лідерства мають схожість. Слід зазначити, що комунікація це незамінний атрибут лідерства, але не єдиний. Так завдяки, належним чином, застосованим засобам комунікації можна отримати довіру, повагу та лояльне ставлення підлеглих.

У контексті навчання комунікативна компетентність визначається як певний рівень володіння мовними, мовленнєвими і соціокультурними знаннями, уміннями та навичками, які надають людині можливість здійснювати ефективне спілкування в умовах іншомовного середовища, доцільно варіювати свою мовленнєву поведінку залежно від конкретної мовленнєвої ситуації та психологічних чинників.

Висновком можна відмітити важливість наявності комунікативних компетентностей у військових керівників та постійного їх вдосконалення, у відповідності до вимог професії.

УДК 159.9:37.032:355/359.08

Андрощук О.Ю., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, начальник науково-дослідного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, полковник; **Пізінцалі В.В.**, курсовий офіцер курсів перепідготовки та підвищення кваліфікації Військової академії (м. Одеса), капітан

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА ПІД ЧАС ЙОГО НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ ВІЙСЬКОВОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Морально-психологічне забезпечення, як свідчить досвід управління підрозділами Збройних Сил України в умовах бойових дій, відіграє важливу роль у формуванні військового фахівця. Сьогодні офіцер для успішного здійснення власної професійної діяльності та забезпечення ефективного виконання професійних завдань його підлеглими повинен мати високий рівень розвитку психологічної культури.

Результати дослідження надали можливість розробити структурно-функціональну модель розвитку психологічної культури у майбутніх офіцерів, яка складається з двох взаємопов'язаних блоків (теоретичного та діагностико-

формування) та містить виявлені автором основні зовнішні і внутрішні чинники розвитку психологічної культури (базовий рівень психологічної культури суспільства; вплив авторитетної особи (командир, товариші, сім'я); командирський стиль начальників і викладачів; якість соціально-психологічних контактів; активність і продуктивність пізнавальної сфери особистості; інтелектуальний рівень людини та її ерудованість; особиста відповідальність за стан власного психічного здоров'я та підлеглих; регульована стабільність емоційно-вольового стану).

Метою моделювання стало підвищення рівня сформованості психологічної культури майбутнього офіцера, результатом – сформована психологічна культура майбутнього офіцера. Основу моделі складає визначення психологічної культури майбутнього офіцера як психічного утворення, що містить у собі особистісні якості, компетенції, уміння, навички, ціннісні орієнтації, які сприяють його саморозвитку і розвитку здатності до ефективного вирішення професійних завдань та підтримання необхідного психологічного стану у підлеглих.

Теоретичний блок структурно-функціональної моделі розвитку психологічної культури у майбутніх офіцерів містить структуру психологічної культури та етапи її розвитку під час навчання курсанта у вищому військовому навчальному закладі. У структурі психологічної культури майбутнього офіцера виокремлено мотиваційну, когнітивну, регулятивну, комунікативну, ціннісно-змістову та рефлексивну складові. Етапами розвитку психологічної культури майбутнього офіцера є: розвиток психологічної грамотності та формування психологічної компетентності (1–3 курс навчання); формування зрілої психологічної культури (4 курс навчання).

Діагностико-формувальний блок структурно-функціональної моделі розвитку психологічної культури у майбутніх офіцерів взаємопов'язаний з теоретичним, базується на його складових і містить програму розвитку психологічної культури, методики її діагностування та рівні її сформованості.

Отже, проведене дослідження дозволяє стверджувати, що розроблена структурно-функціональна модель розвитку психологічної культури у майбутніх офіцерів забезпечує ефективність цього процесу і сприяє підвищенню рівня сформованості психологічної культури майбутнього офіцера.

Артамощенко В.С., кандидат військових наук, доцент, Департамент військової освіти, науки, соціальної та гуманітарної політики Міністерства оборони України; **Салкуцян С.М.**, кандидат військових наук, доцент, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського; **Гогонянець С.Ю.**, кандидат військових наук, старший науковий співробітник, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського; **Тищенко М.Г.**,

кандидат технічних наук, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського

ОБҐРУНТУВАННЯ ВАРІАНТУ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДУ АНАЛІЗУ ІЄРАРХІЙ

В сучасних умовах надання освітніх послуг, впровадження інновацій в освітній процес ВВНЗ є передумовою забезпечення якості підготовки фахівців високого рівня для Збройних Сил України та інших військових формувань правоохоронних органів.

За таких умов невід'ємною ознакою ефективної діяльності сучасного ВВНЗ є наявність повнофункціональної системи дистанційного навчання, яка повинна задовольняти потреби споживачів в оперативному доступі до якісного контенту, необхідного для формування відповідних компетентностей.

На сьогоднішній день у практичній діяльності органів управління освітнім процесом ВВНЗ визначення доцільних способів використання технологій дистанційного навчання у більшості випадків здійснюється на основі набутого досвіду організації та проведення занять з використанням емпіричних методів.

Однак, використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі повинно бути раціональним та потребує обґрунтованого підходу до використання відповідних інформаційних ресурсів і видів діяльностей в межах можливостей платформ дистанційного навчання, що, в свою чергу, вимагає побудови відповідної структури системи дистанційного навчання, як набору інструментів надання освітніх послуг.

Цей факт підкреслює актуальність даного питання і вимагає наукового підходу до його розв'язку.

У наукових дослідженнях Кравченка Ю.В., Герасімова Б.М., Оксійюка О.Г. та інших фахівців розроблений науково-методичний апарат, основні положення якого можуть бути використані для обґрунтування доцільних варіантів побудови системи дистанційного навчання для вирішення завдань, необхідних для набуття (формування) відповідних компетентностей слухачами. Ураховуючи можливості інформаційно-комунікативних засобів щодо створення організаційно-педагогічних умов (середовища), в межах яких формуються відповідні компетентності, автори запропонували окремі моделі складових системи дистанційного навчання, зокрема: програмно-апаратної; навчально-методичної; управління навчальним процесом; контролю засвоєння знань. Моделі зазначених підсистем, забезпечують опис процедур виконання певних завдань та отримання стохастичних показників якості їх функціонування. Однак, неадаптованість зазначеного науково-методичного

апарату до урахування внеску кожного елементу у результат функціонування системи в цілому формує невирішене завдання в теорії цієї галузі науки.

Досвід показав, що відокремлене (неузгоджене) використання навчально-інформаційного ресурсу не забезпечує раціонального використання платформ дистанційного навчання та нівелює ресурсні витрати для формування відповідних компетентностей.

Нерівнозначність внесків окремих елементів в результат функціонування системи дистанційного навчання є головною причиною пошуку методу урахування пріоритетів виконання завдань для набуття (формування) відповідних компетентностей.

Вирішення даного науково-практичного завдання потребує розроблення відповідної методики, яка дозволить обґрунтувати доцільний варіант (способи) побудови системи дистанційного навчання ВВНЗ у відповідності до замислу підготовки з урахуванням компетентностей, що необхідно сформувати.

В основу запропонованої методики, покладено ідею вирішення багатокритеріальної задачі, що базується на порівняльному оцінюванні результатів виконання відповідних завдань за можливими варіантами побудови системи дистанційного навчання з метою вибору з них найбільш доцільного. Для цього застосовується метод аналізу ієрархій, як найпростіший інструмент підтримки прийняття рішень шляхом ієрархічної композиції задачі і рейтингування альтернативних рішень. Метод є корисним під час прийняття компромісних рішень на основі формалізованих та неформалізованих факторів, вплив яких на мету задачі не описується аналітичними залежностями.

У загальному випадку методика містить наступні етапи: визначення мети задачі, яка повинна розв'язуватися (у нашому випадку – вибір доцільного варіанту (способів) побудови системи дистанційного навчання); ієрархічне зображення задачі; побудову експертами необхідної кількості матриць попарних порівнянь; формування матриць попарних порівнянь локальних пріоритетів; перевірку узгодженості суджень експертів та усієї ієрархії.

Основою формування варіантів (способів) побудови системи дистанційного навчання є замисел (ідея) формування компетентності у слухача. Такий замисел (ідея) звичайно визначається з урахуванням прогнозованих мети і завдань підготовки військового фахівця у ВВНЗ.

Для визначення доцільного варіанту (способів) побудови системи дистанційного навчання пропонується будувати трирівневу ієрархію. На першому рівні ієрархії формулюється мета розв'язання задачі – визначення доцільного варіанту (способів) побудови системи дистанційного навчання відповідно до замислу підготовки військового фахівця. На другому рівні – групуються критерії, з використанням яких експертами оцінюється доцільність застосування відповідних варіантів (способів). На третьому рівні – групуються можливі

комбінації програмно-апаратної підсистеми, підсистем навчально-методичних матеріалів, управління навчальним процесом, контролю засвоєння знань.

Критерієм вибору доцільного варіанту є максимальне значення коефіцієнту переваги застосування варіанту (способу) побудови системи дистанційного навчання.

Дослідження проводиться відносно існуючого стану системи дистанційного навчання, за варіантами її застосування на підставі відповідного прогнозу результатів застосування інформаційного ресурсу, його доступності, з урахуванням замислу підготовки в інтересах розвитку відповідних компетентностей слухача.

Важливо зазначити, що внесок в загальний результат системи визначається отриманими на основі експертного оцінювання пріоритетами відповідних функціональних підсистем. А результати застосування методики дають можливість аналізу варіантів, при яких можлива компенсація слабких сторін (недосконалості) одних функціональних підсистем сильними сторонами інших.

Зазначена методика дозволяє обирати доцільний варіант (способи) побудови системи з урахуванням визначеного замислу (ідеї) підготовки фахівців.

Подальшим напрямком досліджень за даною проблематикою є обґрунтування комплексу заходів для реалізації визначеного варіанту (способів) побудови системи дистанційного навчання як складової системи підготовки фахівців у ВВНЗ.

УДК 378.013:172

Артемов В.Ю., доктор педагогічних наук, доцент, професор спеціальної кафедри ННІ ППКК Національної академії Служби безпеки України, полковник; **Євтушенко В.В.**, заступник директора ННІ ППКК Національної академії Служби безпеки України

ОСОБЛИВОСТІ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

В недалекому минулому нашої держави проблема морально-психологічного забезпечення службово-бойової діяльності комбатантів та нонкомбатантів сприймалася як така, що назавжди втратила свою актуальність та життєву необхідність. Адже ще зовсім нещодавно задавалося, що й сама «службово-бойова діяльність» має відійти у небуття. Відтак виникла думка, що й сама виховна робота серед військовослужбовців та проблеми їх морально-психологічного забезпечення лишилися виключно продуктом соціалістичної освітньої системи, ідеологічним додатком суспільно-політичної та

економічної системи, яка вже зникла.

На справді ж виховання – полікультурна проблема. Над проблемами філософії, соціології, психології та педагогіки виховання у провідних університетах США, ФРН та інших країн працюють знані наукові центри. Склалися наукові школи та цілком самостійні наукові напрями. Достатньо згадати прийнятий в США у 2000 р. Закон «Національні цілі освіти», згідно з яким у склад пріоритетних напрямів розвитку освіти увійшли завдання, «орієнтовані на вдосконалення системи виховання з урахуванням змін у суспільстві та складностей соціалізації зростаючого покоління».

В результаті кризи, що виникла, піддавалася сумніву навіть термінологія, яка відноситься до виховного процесу. Це, зокрема, відноситься до спроби замінити термін «виховання» терміном «формування». У нашому розумінні «виховання» пов'язано із формуванням і в той же час відрізняється від нього. Формування – це процес зміни особистості в ході її взаємодії з реальною дійсністю під впливом виховних та інших впливів. Виховання ж – це цілеспрямований процес педагогічного впливу на особистість. Методологічною основою побудови моделей виховної діяльності є різні концептуальні підходи.

Професійне виховання у сучасній системі освіти відіграє особливої ролі. Це пов'язано з тим, що формування навичок, способів та стратегій професійної культури є основою для вирішення актуальних соціальних, економічних та політичних завдань. Професійне виховання являє собою складову частину загальної системи виховання. Професійне виховання є складовою частиною процесу формування особистості і здійснюється як цілісний, складний, багаторівневий процес, спрямований на професійне самовизначення, професійне становлення особистості, формування її професійної компетентності та фізичного загартування.

Професія військового висуває до людини свої специфічні вимоги, в кожній професії діють певні професійні закони, моральні норми і цінності, їхнє сприйняття формує професійну самосвідомість особистості.

На нашу думку характерними недоліками у формуванні морально-психологічної складової службово-бойової діяльності недостатнє використання змісту соціально-гуманітарних дисциплін у освітньому процесі та недостатня фізична підготовленість військовослужбовців.

Ці негативні фактори обумовлюють в цілому недостатній рівень патріотичного виховання у спеціалізованих ВНЗ правоохоронних органів і силових структур та підтверджують необхідність розробки цілісної системи патріотичного виховання для втілення її в освітню діяльність.

УДК 351.75

Балан М.І., заступник командувача Національної гвардії України, генерал-лейтенант

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Світові події сьогодення постійно демонструють виникнення загроз суспільно-політичної стабільності на ґрунті глобалізаційних процесів. Об'єднання цивілізацій не може відбутися без збройних сутичок. Останні події на Сході України теж зазначають гібридизацію загроз суспільно-політичної стабільності. Український народ обрав шлях Євроінтеграції, натомість Російська Федерація усіма зусиллями намагається утримати Україну в колі своїх геополітичних амбіцій – як наслідок збройне протистояння в окремих районах Донецької та Луганської областей.

Складна суспільно-політична обстановка, що склалась в Україні, вкрай негативно впливає на стан забезпечення національної безпеки держави. Виникнення збройного протистояння на Сході України вимагає адекватного й ефективного реагування сектору безпеки і оборони держави.

Статистика зареєстрованих злочинів засвідчує зростання в рази кількості злочинів проти основ національної безпеки та громадської безпеки.

Таким чином, сьогодні гібридизація загроз суспільно-політичної стабільності набула найпоширеного розвитку в основі яких знаходяться глобалізаційні процеси ХХІ століття.

Країни світу рухаються до реалізації ідеї світової технологічної та економічної глобалізації, однак значними перешкодами є розбіжності в етнічній культурі, релігії та розбіжностей етносу населення. Тому сьогодні можливо зазначити, що політична, економічна і соціальна гомогенізація населення земної кулі є кінцевою метою глобалізації.

Багатогранність суспільно-політичних процесів в державах сучасного світу, погіршення рівня життя населення, соціальна напруженість, тощо призводять до деформації та руйнування суспільного життя, політичної стабільності в державі та вимагають від органів державної влади більшого урахування у внутрішній політиці соціального чинника.

Глобалізація сприяє виникненню загроз суспільно-політичної стабільності. Розвиток глобальних ринків товарів, послуг, капіталу змушує суспільство змінити свої традиції, культуру тощо. Тому глобалізація руйнує традиційний спосіб життя і провокує масову протестність широких верств населення, що є вагомою причиною виникнення кризових ситуацій.

Виходячи з вище сказаного можливо зазначити, що під загрозами суспільно-політичної стабільності сучасна наукова думка розуміє кризові явища, що виникають під час загострення внутрішніх організаційних відносин у державі, а також відносин певної організації із зовнішнім середовищем при виникненні

протирич або зіткненні інтересів різних соціальних груп чи утворень.

Наразі в світі відбувається гібридизація загроз суспільно-політичної стабільності. Основною причиною цьому є еволюційний розвиток сучасного суспільства, що ґрунтується на глобалізаційних процесах. При цьому, не потрібно нехтувати дослідженнями загроз суспільно-політичної стабільності XIX-XX ст. Соціальний конфлікт ще й досі є актуальним предметом вивчення під час розроблення відповідних механізмів державного реагування.

Таким чином, сьогодні особливої уваги заслуговує дослідження гібридизації загроз суспільно-політичної стабільності як в країнах світу, так і в Україні. За таких умов розроблення державних механізмів реагування на загрози суспільно-політичної стабільності є вкрай актуальною тематикою досліджень, на що й будуть направлені зусилля подальших наукових розвідок.

УДК 355.23;339.19

Балендр А.В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, підполковник

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ДЕРЖПРИКОРДОНСЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Нині, підготовка фахівців з охорони кордону в країнах Європейського Союзу (далі – ЄС) відбувається на основі уніфікованих загальноєвропейських стандартів, які розробляються і впроваджуються європейськими прикордонними відомствами під загальним керівництвом Агенції FRONTEX (Європейська агенція прикордонної та берегової охорони). Державна прикордонна служба України з 2011 року активно впроваджує Уніфіковану програму підготовки прикордонників (далі – УПП) країн ЄС базового рівня та Галузеву рамку кваліфікацій сфери охорони кордону (далі – ГРК).

Відповідно до Постанови про Європейську прикордонну та берегову охорону, FRONTEX може організувати навчальні заходи у співпраці з країнами ЄС та країнами-партнерами на їхній території. FRONTEX надає необхідну підтримку у забезпеченні ефективної, уніфікованої прикордонної служби, а також розвиває спроможність вирішувати проблеми на зовнішніх кордонах ЄС. УПП включає набір спільних стандартів навчання для прикордонних служб у країнах ЄС, що створює міцну базу для взаємодії та співробітництва у всіх заходах з охорони кордону. Інтеграція УПП в національні системи оцінюється під час програми оцінки сумісності. Кодексом про шенгенські кордони передбачено, що країни ЄС повинні інтегрувати УПП в свої національні системи підготовки і забезпечити, щоб прикордонники були спеціалізовано та належним чином підготовленими фахівцями.

З огляду на викладене, у межах проекту Агенції FRONTEX «Східне партнерство

з нарощування потенціалу у сфері інтегрованого управління кордонами» експертами FRONTEX надавалася додаткова консультаційна допомога щодо імплементації УПП у національні системи підготовки прикордонників. Так, з метою з'ясування відповідності освітнього процесу Національної академії Державної прикордонної служби України (далі – НАДПСУ) змісту УПП, кафедрами було проведено відповідний порівняльний аналіз на основі спеціальності «Охорона та захист державного кордону». У результаті аналізу було зафіксовано повне або часткове висвітлення 77,5 % тем УПП в освітньому процесі НАДПСУ.

Тематика УПП гармонізована з врахуванням національних потреб та майже повністю відображена в робочих програмах відповідних навчальних дисциплін кафедр НАДПСУ (зокрема щодо: формування професійної іншомовної компетентності, перевірки документів, огляду транспортних засобів тощо).

У межах Програми оцінки інтегрованості в НАДПСУ за участі представників Агенції FRONTEX було організовано та проведено тестування курсантів навчальної групи четвертого курсу на основі єдиного для всіх країн-учасниць проекту тесту. Проведення тестування курсантів здійснювалося в режимі он-лайн, використовуючи віддалений комп'ютерний доступ до тестової програми, яка зберігається на сервері Агентства, із автоматичним отриманням результатів. Тест складався з 50 питань. Усі курсанти, залучені до участі в тестуванні, продемонстрували хороші та відмінні результати з показником успішності 78–96 %, про що отримали відповідні сертифікати. Водночас, на початку 2016 року Агенція FRONTEX прийняло рішення провести третє оновлення УПП. Цього разу оновлення змісту відбувалося паралельно з узгодженням з ГРК. До процесу оновлення четвертого видання УПП були залучені й експерти НАДПСУ.

УДК 378:37.037:614.84

Белошенко Ю.К., старший викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України, підполковник; **Оленченко В.В.**, викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України

МОТИВАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ ДО ФІЗИЧНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

Сучасний розвиток науки і техніки істотно впливає на всі сфери життєдіяльності сучасної людини. У свою чергу, розвиток України на даному етапі характеризується значними якісними змінами у всіх сферах суспільного життя. Дані зміни докорінно впливають на систему професійної підготовки військовослужбовців Національної гвардії України (НГУ). Вище викладене акцентує увагу на пошуку сучасних методик та інноваційних технологій, спрямованих на підвищення ефективності процесу педагогічного управління та організації професійної

підготовки правоохоронців МВС України в цілому.

У свою чергу, проблеми професійної підготовки правоохоронців МВС України розглядаються в дослідженнях багатьох вітчизняних і зарубіжних авторів, що є базою концептуальних положень і науково-методичних основ підготовки військовослужбовців НГУ.

Слід зауважити, що професійна діяльність військовослужбовців НГУ проходить в екстремальних умовах, що в свою чергу, вимагає від них високого рівня професійної підготовленості. Важливу роль в даній підготовці відіграє індивідуальний рівень фізичної підготовленості військовослужбовців НГУ до виконання службово-бойових завдань, що в свою чергу нерозривно пов'язане з їх психологічною стійкістю.

Управління підготовкою особового складу НГУ регламентується певними керівними документами та законодавчими актами України. У свою чергу, слід зауважити, що наявність вище зазначених керівних документів не може в повній мірі забезпечити повноцінної професійної підготовленості особового складу НГУ у відповідності до посадового розподілу. Планом професійної підготовки військовослужбовців НГУ передбачено час на самостійну роботу, що у свою чергу дозволяє додатково підвищити рівень особистої фізичної підготовленості за умови високої індивідуальної мотивації, в години відведені на самостійну роботу. З огляду на вище викладене, нами визначена мотивація особового складу військовослужбовців Національної академії Національної гвардії України (НАНГУ) до самостійних занять фізичною культурою та спортом.

Вивчаючи мотивацію військовослужбовців НАНГУ до фізкультурно-спортивного вдосконалення, і його значущість у професійній діяльності, встановлено найбільш важливі мотиви: підвищення рівня здоров'я, підвищення рівня професійної підготовленості при виконанні завдань за призначенням, збереження життя та здоров'я при виконанні службово-бойових завдань.

В результаті дослідження встановлено, що 32% чоловіків і 22% жінок особового складу (військовослужбовців НАНГУ) займаються підвищенням свого рівня фізичної підготовленості у вільний від несення служби час. Періодично вдосконалюють свої рухові навички 48% – чоловіків і 63% – жінок. Крім цього, нами визначені причини, які не сприяють особовому складу НАНГУ вдосконалити свою професійну підготовленість засобами фізичної підготовки у вільний від служби (навчання) час. В результаті анкетування встановлено, що переважній більшості військовослужбовців НАНГУ заважають особисті обставини (сімейні проблеми, і завантаженість справами), відповідно, чоловіки – 52%, жінки – 69%. Крім цього, на індивідуальний рівень фізичного самовдосконалення впливає рівень здоров'я (чоловіки – 28%, жінки – 32%). Також встановлено, що відсутність мотивації є своєрідним «гальмівним механізмом» до фізичного самовдосконалення в 12% особового складу

чоловіків, і 27% жінок.

Аналізуючи симпатію військовослужбовців НАНГУ до видів рухової активності встановлено, що їм імпонує заняття силовими вправами на тренажерах, гра у спортивні ігри (волейбол, міні-футбол, баскетбол) та бігові вправи (біг до 1-5 км).

В результаті дослідження встановлено мотиви до самовдосконалення військовослужбовців НАНГУ, а також умови, в яких проходить фізична підготовка. Крім цього, результати дослідження даного напрямку вказують на необхідність удосконалення організаційно-управлінських механізмів, спрямованих на покращення якості професійної компетентності військовослужбовців НГУ в цілому.

УДК 342.95 (477)

Бейкун А.Л., кандидат юридичних наук, доцент, старший викладач кафедри забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії національної гвардії України

ПРОБЛЕМНІ КРИТЕРІЇ РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВОГО СОЦІАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Нормативно декларується, що в основу заходів, що здійснюються в області соціальної адаптації військовослужбовців, звільнених з військової служби, покладено принципи нормативної універсальності та «програмної» спрямованості соціальної допомоги, суттю яких є конкретизація зосередження державних та інших акумульованих ресурсів на задоволення потреб для тих, хто найбільше потребує цієї допомоги. Але, разом з тим, виникають численні питання: і щодо ефективності та повноти «соціально-адаптаційного» законодавства, і щодо його взаємоузгодженості, і щодо змістового наповнення понятійних категорій, що застосовуються, і щодо ефективності шляхів, механізмів та способів його практичної реалізації, і щодо достатності фінансування, і щодо «рівня коефіцієнту корисної дії» численних урядових та міжнародних програм тощо.

Відповідно, з існуючих до цієї проблеми як нормативних, так і теоретичних підходів можна умовно узагальнити і виділити два:

- «широке» розуміння соціальної адаптації військовослужбовця як елементу його кар'єри;
- «вузьке» розуміння соціальної адаптації, при якому штучно обмежується коло суб'єктів особами, звільненими з військової служби у зв'язку з організаційно-штатними заходами, які, до речі, взагалі розглядаються як зовсім інша категорія осіб, що потребують «окремого» правового регулювання.

Іншою невизначеною категорією є «межі» державного втручання у сприянні становленню «після службової» кар'єри колишнього військовослужбовця. Концепція Державної цільової програми соціальної і професійної адаптації військовослужбовців, які підлягають звільненню, та осіб, звільнених з військової служби на період до 2017 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2013 р. № 1068-р, яка, до речі, є на даний час крайньою урядовою програмою Уряду з цих питань, містить ретроспективний аналіз «військово-адаптаційної» нормативно-правової бази, згадуючи чинні у свій час: Програму соціальної і професійної адаптації військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, на період до 2005 року, затверджену Указом Президента України від 21 вересня 2002 р. № 849 та Державну програму соціальної і професійної адаптації військовослужбовців, що підлягають звільненню, та осіб, звільнених з військової служби, на період до 2011 року, затверджену постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 р. № 720. Визнаючи, в цілому, низьку ефективність реалізації вказаних програм, Концепція № 1068-р все ж таки акцентує увагу на необхідності і в подальшому вирішувати зазначену комплексну соціальну проблему «програмним методом». Паралельно з державними програмами в Україні реалізуються міжнародні проекти та програми, які фінансуються Організацією Північноатлантичного договору, Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) та Міністерством закордонних справ Королівства Норвегія. Крім того, окремі державні установи, неурядові організації, об'єднання громадян, вищі навчальні заклади та наукові установи вирішують завдання соціальної адаптації військовослужбовців без відповідної участі та уваги держави.

Отже, перш за все необхідно визначитись з змістовими характеристиками такої понятійної категорії як «соціальна адаптація військовослужбовця». До речі, нормативно-правові акти, урядові програмні документи та розпорядчі рішення оперують основними (як мінімум – п'ятьма) понятійними категоріями з однаковим змістом: «адаптація», «соціальна адаптація», «професійна адаптація», «соціальна та професійна адаптація» та «соціальна та професійна адаптація до умов життя в цивільному середовищі».

Іншою проблемою є взаємна концептуальна, змістова та процесуальна неузгодженість військово-соціального законодавства. На даний час існує певна кількість актів національного законодавства, міжнародних нормативно-правових актів, програмних документів, декларацій про наміри та протоколів, підзаконних правових актів, а також ряд державних та недержавних програм з питань соціальної інтеграції військовослужбовців, які ніяким чином між собою не корелюють. Таким чином, іншою важливою складовою належного нормативного врегулювання соціальної адаптації зазначеної категорії осіб слід вважати систематизацію законодавства з питань соціально-правового захисту

військовослужбовців шляхом прийняття Соціального кодексу військовослужбовця (Військово-соціального кодексу).

Білецька А.В., кандидат філософських наук, науковий центр дистанційного навчання Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського; **Полторак М.Ф.**, кандидат військових наук, доцент, науковий центр дистанційного навчання Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського; **Шапран О.О.**, науковий центр дистанційного навчання Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського; **Судніков Є.О.**, науковий центр дистанційного навчання Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського

СКЛАДОВІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Поява і розвиток сучасних форм дистанційного навчання вказують на визначальний чинник інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) компетентності педагога.

Аналіз ІКТ-компетентності педагога дозволив виділити такі її операційні складові, як відбір, обробка, створення, розміщення інформації та організація комунікації в інформаційно-освітньому середовищі (ІОС).

Відбір інформації. На сьогоднішній день одним з головних вимог до будь-якого фахівця є вміння орієнтуватися у великій кількості постійно збільшується інформації, представленої в різних формах, на різних носіях і, перш за все, на цифрових носіях і в глобальній мережі.

Обробка інформації. Обробка інформації з метою використання її для вирішення педагогічних завдань є однією з ключових складових ІК-компетенцій педагога. Першочерговим завданням цього етапу роботи з інформацією є вміння провести її аналіз і оцінку з точки зору релевантності.

Створення інформації. Безумовно, робота педагога в ІОС не зводиться тільки до відбору і обробки чужої інформації. Будь-педагог на основі знайденої інформації створює власний продукт - презентацію, опорний конспект уроку, тест, власні тексти, необхідні малюнки і ілюстрації в графічному редакторі і іншу нову інформацію. Під час обговорення ІКТ-компетентності педагога є сенс говорити не тільки про базову володінні комп'ютерною грамотністю (набір і елементарне форматування тексту, створення простих слайдів презентації, збереження файлів, робота з браузером в мережі Інтернет і т. п.), але на порядок денний виходять питання, пов'язані з розумінням ефективного використання різних форм представлення інформації.

Розміщення інформації. На сьогоднішній день кожна загальноосвітня організація має свій сайт, багато – локальну мережу, де розміщується інформація, необхідна для організації освітнього процесу. Тому не тільки знання про технології розміщення інформації, але і володіння ними є необхідною умовою ефективної роботи педагога

Організація комунікації в інформаційно-освітньому середовищі. В першу чергу до питань організації комунікації слід віднести забезпечення безпечної роботи учнів. І якщо раніше ці проблеми вирішувалися правильною організацією роботи в класі з точки зору охорони праці та ергономіки роботи за комп'ютером, то тепер актуальними є питання забезпечення безпеки роботи з Інтернет-джерелами, особливо в рамках самостійної роботи учнів.

Отже бурхливий розвиток ІКТ, їх всебічне впровадження практично у всі сфери життєдіяльності людини, необхідність, у зв'язку із цим, широкого застосування ІКТ в освітній практиці як засобу навчання і предмета вивчення сприяли розвитку методів і засобів ІКТ при одночасному поступовому і невпинному зниженні вартості як самих засобів ІКТ, так і вартості телекомунікаційних послуг.

УДК 351.74:351.753.3:159.9

Бойко О.І., викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВА ОСНОВА ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Важливим кроком у реформуванні правоохоронних органів в Україні стало створення Національної поліції (далі – поліції) як центрального органу виконавчої влади, котрий служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. У ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що поліція, під час виконання повноважень, визначених цим Законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу, крім інших, як застосування вогнепальної зброї.

Саме застосування вогнепальної зброї, її правомірність та доречність є досить суперечливою темою серед юристів державних органів, особливо органів законодавчої та виконавчої влади, а також серед населення загалом.

Поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише після проходження ним спеціальної підготовки у межах курсів первинної професійної підготовки (спеціалізації) та підвищення кваліфікації протягом усього часу перебування на посадах поліцейських. На заняттях з вогневої підготовки поліцейські мають набути та вдосконалювати навички: умілого поводження з вогнепальною

зброєю (швидкісне діставання пістолета з кобури та приведення його в бойову готовність, виконання пострілу, тактики застосування та використання зброї в оперативно-службовій діяльності (прийняття рішення про застосування та використання вогнепальної зброї, вибір цілі для знешкодження); безпечного поводження з вогнепальною зброєю; з інших питань вогневої підготовки, що виникають у процесі оперативно-службової діяльності.

Але на практиці, у реальному житті, коли працівник Національної поліції, або будь-якого іншого органу, який уповноважений на носіння та застосування зброї, потрапляє у надзвичайну ситуацію, коли потрібно досить швидко та точно визначитись з можливістю та необхідністю застосування в зброї виникає багато проблемних питань відповідності його дій обстановці, що склалася, й відповідно – його особистих сумнівів. Кожна особа з огляду на ту чи іншу ситуацію, сприймає обстановку по своєму, розуміючи правомірність застосування зброї як крайній захід. Тож, одним із головних чинників, що впливають на професійність дій поліцейського в умовах вогневого контакту є психологічний аспект. Тим більше, що йдеться про обстановку враження живих цілей, що в разі ефективного застосування зброї призводить до тілесних ушкоджень або смерті особи, які можуть призвести до кримінального покарання поліцейського за необережне вбивство та залишають у свідомості негативний «відбиток» убивства людини.

Аналізуючи психологічний та моральний стан поліцейського, який за необхідності, в крайньому випадку, повинен буде застосувати вогнепальну зброю виявляється, що **ситуація застосування вогнепальної зброї належить до складної системи соціально-психологічних відносин, в яких віддзеркалюються** особливості процесів, які розгортаються в суспільстві та проблеми особистісного становлення поліцейського до ситуації застосування вогнепальної зброї і наслідків її застосування.

Зменшення ймовірності неправомірного застосування чи використання зброї немало залежить від алгоритмічно і тактично правильно вистроєної поведінки поліцейського, його спокою, впевненості та ввічливості, швидкості прийняття рішень і ефективності їх застосування а відповідно і розгортання подій та подальша поведінка правопорушника(ів).

УДК 378

Борodin Б.Д., викладач кафедри підготовки офіцерів запасу Національної академії Національної гвардії України

ПРОБЛЕМА УДОСКОНАЛЕННЯ І ОНОВЛЕННЯ КОЛЕКТИВНИХ ФОРМ РОБОТИ З ОСОБОВИМ СКЛАДОМ

Робота з особовим складом частин і підрозділів НГУ ставить питання щодо оновлення та заміни застарілих і неефективних форм роботи з людьми на сучасні,

**Секція 3. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

запровадження нових форм і засобів згуртування військовослужбовців на засадах толерантності, взаємоповаги, взаємодопомоги, формування та розвиток культури взаємин, спілкування, ведення дискусій, таких що спроможні оперативно викривати та спростовувати ворожу інформацію, показувати і доводити агресивність ворога, його цинізм і аморальність, а також наступальних інформаційно-пропагандистських заходів спрямованих на захист України, наших національних інтересів і цінностей, навчання цивілізованому вирішенню існуючих проблем. Особливе місце в роботі з особовим складом належить інноваційним підходам до впливу на свідомість і поведінку військовослужбовців несиловими методами. В такій роботі неприпустимими є примітивізм, легковажність, героїзація неоднозначних осіб і подій, переважаючий розважальний характер. Проблемою є пошук сучасних форм і заходів та їх адаптування до вирішення складних військово-педагогічних завдань, визначення ефективних методів впливу на свідомість і поведінку, в тому числі військовослужбовців зі складним характером, тих хто дотримується особливої думки.

Результати спілкування з різними категоріями військовослужбовців свідчать про те, що найбільш ефективними формами впливу на свідомість і поведінку мають індивідуальні та малочисельні неформальні і нестандартні комунікації. Тому пріоритет індивідуальної роботи є беззаперечним.

Але традиційно робота з особовим складом орієнтована на колективні (групові, масові) заходи, частина з яких є неефективними за формою і методикою проведення. Вивчення проблеми свідчить про низьку зацікавленість військовослужбовців у таких формах роботи з ними як читання лекцій, заходів з нав'язування певної думки, непотрібними вважають стінний друк, книжкові бібліотеки, конкурси художньої самодіяльності, культпоходи, зустрічі з певною категорією ветеранів, колективні перегляди кіно і телепрограм. Натомість віддають перевагу самостійному вибору способів для самоорганізації і задоволення духовних потреб.

Є заходи які є обов'язковими і необхідними незалежно від форми їх проведення, особливо в бойових умовах. Мова йде про бойове інформування, оперативні повідомлення про важливі події, доведення мір безпеки, за певних умов - мітинги і збори. Дієвість таких заходів залежить від кваліфікації осіб, що їх здійснюють, та методики реалізації. Прийнятними вважають доведення інформації радіо засобами, листівками, забезпечення військовою пресою, вшанування кращих на місці виконання бойових завдань.

Але за будь-яких обставин найбільш актуальними, цікавими і дієвими військовослужбовці вважають живе спілкування з військовими професіоналами, технічними спеціалістами, досвідченими фахівцями у сфері бойової і повсякденної діяльності шляхом організації зустрічей за принципом «запитань і відповідей», проти дезінформації ворога та для пошуку істини в суперечливій інформації запровадження таких форм як «інформаційний удар», «інформаційний опір», проведення дискусій з приводу оцінювання

неоднозначних подій, вирішення за участю психологів, юристів, медиків, інших фахівців службових і життєвих проблем шляхом організації тренінгів «Вихід є завжди», запровадження електронних бібліотек, надання можливостей для самостійного задоволення релігійних потреб, технічне забезпечення і професійну організацію дозвілля за участю артистів та улюблених майстрів мистецтв, вільний доступ у вільний час до телевізорів, спортивних тренажерів, засобів психологічного розвантаження, своєчасне реагування та вирішення наявних проблем і питань.

Таким чином, удосконалення і оновлення форм роботи з особовим складом відповідатиме інтересам служби і запитам тих, заради кого вони здійснюються.

УДК 316.62

Борзняк С.С., викладач кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, майор

КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО КОМАНДИРА

Комунікативні вміння людини цінувалися в усі часи. Сьогодні мовно комунікативна грамотність набуває соціальної значущості: від уміння спілкуватися залежить не тільки життєвий успіх окремої людини, а й ефективність діяльності колективу і загалом добробут країни. В аспекті професійної комунікації військовослужбовців мовно комунікативна компетенція є одним із чинників соціального спокою в державі.

Питання мовно комунікативної компетенції у військовій та правоохоронній галузях сьогодні аналізується передусім у зв'язку з увагою до проблем мовного впливу, міжкультурної комунікації, міжгалузевої комунікації.

Дослідження мовного впливу у військовому дискурсі на матеріалі діяльності внутрішніх військ засвідчують недостатній рівень мовно комунікативної компетенції курсантів. У службовому спілкуванні вони спрямовують комунікативні зусилля передусім на досягнення відповідності комунікативній ролі керівника або підлеглого, а не на аналіз кожної окремої ситуації. Як наслідок, мовленнєва поведінка майбутніх офіцерів тяжіє до стандартності, одноманітності використовуваних засобів. Зауважимо, що мається на увазі не використання статутних формул, а спрощений підхід до вибору видів і засобів мовного впливу, комунікативних стратегій і тактик, недостатнє усвідомлення відповідальності за здійснюваний мовний вплив.

Будь-яке спілкування, і особливо професійне, зумовлене позамовними цілями

комунікантів. Ефективність мовного впливу визначається досягненням мети спілкування. Ефективність комунікації – поняття більш складне, воно передбачає, крім досягнення мети, також збереження комунікативної рівноваги співрозмовників, забезпечення психологічного комфорту. Отже, успішність комунікації пов'язана зі стратегіями співробітництва. Сучасний соціальний контекст вимагає вмінь здійснювати мовний вплив, дотримуючись цих умов. Такі вміння, у свою чергу, залежать від комунікативної компетенції.

Комунікативна компетенція визначається як сукупність знань про спілкування в різноманітних умовах із різними комунікантами, а також уміння їх ефективного застосування у конкретному спілкуванні в ролі адресанта й адресата. Як необхідний складник комунікативної компетенції розглядається мовна компетенція, тобто знання норм і правил сучасної літературної мови та вмиле використання їх у продукуванні висловлювань. Послуговуємося терміном мовно комунікативна компетенція, який передбачає врахування чинників комунікативної компетенції з фокусуванням уваги на мовному аспекті (мовний – у широкому розумінні, пов'язаний і з мовою як системою, і з її безпосереднім використанням, тобто мовленням). Поняття мовно комунікативної компетенції охоплює два рівні засвоєння мови: 1) правильність мовлення, володіння літературними нормами; 2) майстерність мовлення, вміння обирати з багатьох варіантів найбільш точний щодо змісту, стилістично і ситуативно доречний, виразний.

Сьогодні норми української мови перебувають у процесі активного формування, і це зобов'язує постійно вдосконалювати мовну грамотність. Якщо мовні норми курсант засвоює переважно у процесі вивчення дисциплін мовного циклу, то майстерність мовлення формується відповідно до рівня мовної компетенції середовища, а отже, повинна закладатися і вдосконалюватися постійно у процесі спілкування курсанта і викладача.

УДК 124.5

Бікташев І.А., старший викладач кафедри військової підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ; **Голоколос В.О.**, старший викладач кафедри військової підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ; **Круть П.П.**, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри військової підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ

СУБ'ЄКТ – ПРОФЕСІОНАЛ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ: КОГНІТИВНИЙ ВИМІР

У стратегічному контексті ХХІ століття об'єктивно реалізується необхідність переходу від підготовки та ведення класичної оборони нашої держави до

пріоритетного забезпечення воєнної безпеки, що потребує особливого суб'єкта-професіонала для захисту національних інтересів України від зовнішніх та внутрішніх воєнних загроз.

Необхідність корегування теорії та практики будівництва і реформування сектору безпеки та оборони України зумовлює використання потужностей міждисциплінарного підходу для аналізу морально-психологічного забезпечення підготовки та застосування силових компонентів сектору безпеки та оборони України.

Теоретичний і практичний потенціал когнітивної науки дозволяє сформувати особливий вимір суб'єкта-професіонала, де особливе значення мають увага, пам'ять, мислення, прийняття рішень та професійні дії, які системно створюють знання та компетентність, вміння та навички для належної готовності надійно і гарантовано виконати завдання покладені на певний силовий компонент сектору безпеки та оборони країни.

Сучасний аналіз проблем морально-психологічного забезпечення підготовки та застосування силових компонентів сектору безпеки та оборони України потребує використання когнітивного виміру дослідження суб'єкта-професіонала, котрий безпосереднє здійснює реалізацію та захист життєво важливих інтересів громадянина, суспільства та держави.

З урахуванням деяких властивостей когнітивних мереж аналіз пізнавальних процесів не тільки сполучається з існуючими в когнітивній науці та епістемології поняттями (когнітивна ніша, когнітивна карта, когнітивна когерентність і т.і.), але додає нові аспекти в розуміння суб'єктності у всіх сферах людської життєдіяльності.

Особливої дослідницької уваги потребують «схеми» - когнітивні структури, за допомогою яких суб'єкт-професіонал сприймає, інтерпретує, організує та використовує інформацію.

Головне значення схем – формування власної системи для ідентифікації пріоритетних для суб'єкта-професіонала компонентів середовища та водночас, ігнорування інших.

Найважливішою є – «я-схема», яка складається з когнітивних узагальнень, що спираються на попередній досвід стосовно життєдіяльності суб'єкта-професіонала та організують та спрямовують процес обробки інформації, щодо власної особистості. Існуюча «я-схема» складається з певних когнітивних репрезентацій.

Важливішою складовою морально-психологічного забезпечення підготовки та застосування силових компонентів сектору безпеки та оборони України має бути урахування в інформаційно-пропагандистському та психологічному забезпеченні встановленого змісту «я-схеми» суб'єкта-професіонала, з метою надбання ним дійсно базових когнітивних репрезентацій щодо готовності

виконання службово-бойових завдань.

Для сучасної наукової розробки залишаються актуальними уточнення уявлення про етапи обробки інформації, визначення обсягу власної суб'єкту-професіоналу системи обробки інформації та особливостей кодування інформації для створення моделі діяльності в сфері безпеки і оборони країни.

УДК 37.011.33:351.74

Вайда Т.С., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної фізичної та вогневої підготовки Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ; **Кузнєцов О.І.**, викладач кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки Одеського державного університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ОСОБОВИМ СКЛАДОМ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Виховна робота з особовим складом підрозділів Національної поліції України, який залучають до несення служби в екстремальних умовах, хронологічно *проводиться в три етапи*: 1) *підготовча робота* (завчасна підготовка правоохоронців перед початком дій в екстремальних умовах); 2) *безпосереднє несення служби в екстремальних умовах* (управління діями працівників поліції у ході вирішення визначених оперативно-службових завдань); 3) *заклучна робота* (підведення підсумків відразу ж після завершення оперативно-службових (службово-бойових) дій).

Особливе значення з точки зору забезпечення збереження життя і здоров'я працівників поліції, впливу на ефективність виконання поставленого завдання має основний етап – безпосереднє несення служби в екстремальних умовах.

Безпосередня робота в екстремальних умовах здійснюється в ході ведення особовим складом поліції оперативно-службових дій при вирішенні професійних та службово-бойових завдань в надзвичайних обставинах. Її **основними** завданнями є: 1) забезпечення повної мобілізації сил і можливостей поліцейських, їх адаптації до безумовного виконання завдань у боротьбі із злочинністю; 2) підтримка поліцейських, які зазнають утруднення в досягненні повноцінного бойового настрою, у звиканні до екстремальним умовам, а також зазнають морально-психологічні перевантаження і потрясіння; 3) чітке управління діями особового складу підрозділу поліції, надання допомоги у виборі і реалізації найбільш успішних засобів та способів вирішення правоохоронних завдань, вчити правоохоронців в ході дій; 4) підтримувати морально-психологічний стан

поліцейських на високому рівні до кінця дій в надзвичайних умовах, не допускаючи його зниження і негативного впливу на ефективність дій правоохоронців та їх результати; 5) попереджувати прорахунки, вчинення помилкових дій окремими невідготуваними поліцейськими, котрі в надзвичайних умовах можуть мати тяжкі наслідки для осіб чи задіяного особового складу підрозділу поліції.

Основні напрями виховної роботи з поліцейськими в екстремальних умовах та зміст заходів на даному етапі науково обґрунтовані й підтверджені наявним у підрозділів Національної поліції багаторічним досвідом. Вони передбачають педагогічний вплив на поліцейських з метою досягнення наступних результатів: а) забезпечення повної мобілізації сил і можливостей працівників поліції, їх адаптації в нових умовах та формування повноцінного бойового настрою; б) керівництво діями особового складу і його мотивування на досягнення максимальної ефективності; в) морально-психологічна підтримка працівників поліції, які зазнають підвищені труднощі; г) підтримка морально-психологічного стану працівників на високому рівні до завершення всіх дій.

Всі форми виховної роботи з особовим складом поліцейського підрозділу (інструктажі, бесіди, заняття, інформації, аналіз несення служби чи окремих дій та ін.) ефективні, коли вони короткі в часі, конструктивні, змістовні і сприяють зміцненню сил особового складу. Їх ефект зростає при проведенні таких заходів виховного впливу особисто керівниками, авторитетними у працівників підрозділу особами та професіоналами-психологами. При всій ефективності цих форм в екстремальних умовах вони повинні проводитися не з інтервалами, а безперервно. Цього можна досягти лише одним методом – безпосереднім контактом з підлеглими їх начальника, заступника керівника по роботі з особовим складом, які, по можливості, завжди повинні бути разом зі своїми працівниками, діяти на їхніх очах, на важких та вирішальних ділянках служби.

УДК 37.013.73

Васильченко Р.В., кандидат філософських наук, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ПРІОРИТЕТИ СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ У СУСПІЛЬСТВІ

Конфігурація пріоритетів світоглядної культури у суспільстві стала набувати все більшої визначеності під впливом інформаційної революції і процесів глобалізації, що все більш інтенсивно розгортаються з останньої третини ХХ ст. і призвели до системних соціокультурних змін у розвитку людства. Узагальнену характеристику цієї конфігурації можна слід за І.В. Степаненко представити

так: «Сучасне суспільство все частіше характеризують як суспільство знань. Але можна додати, що це суспільство знань, обсяг яких постійно зростає, а самі вони постійно оновлюються. Внаслідок цього відбувається й постійне оновлення номенклатури і змісту професійної діяльності. За таких умов затребуваним стає вже не вузькоспеціалізований фахівець, озброєний певною сукупністю знань, а професійно компетентна особистість із вираженим інноваційним потенціалом і здатністю до неперервної освіти і самоосвіти. В сучасних умовах на зміну дисциплінарній організації наукового знання приходять його міждисциплінарна організація, на зміну пануванню природничонаукового знання приходять гуманітаризація і гуманізація науки. Загострення глобальних проблем і підсилення тенденцій глобалізації цивілізаційного розвитку призводять до необхідності становлення нової етики, для якої визначальними є принципи відповідальності, взаєморозуміння, справедливості і солідарності. Відповідно до усіх цих системних соціокультурних змін і вибудовуються ціннісні засади сучасної педагогічної практики – гуманізм з його повагою до особистої гідності та індивідуальної самобутності людини; демократизм, засадничений принципами партнерства і самоврядування; креативність як форма продуктивного, творчого та інноваційного ставлення до себе, світу, своєї діяльності; відповідальність як спосіб реалізації особистісної свободи; толерантність як форма поваги до інаковості Іншого, засадничена принципами терпимості і не насилля тощо». І далі вона резюмує: «Сучасні стратегічні цінності освіти, які засадничені принципами гуманізму і демократизму, вимагають зміни авторитарно-дисциплінарної моделі педагогічної практики на особистісно зорієнтовану»

Пріоритети вітчизняної системи освіти достатньо чітко визначені у Законі «Про освіту» і безпосередньо задекларовані у статті 3-й: «гуманізм, демократизм, пріоритет загальнолюдських духовних цінностей, органічний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, традиціями,... взаємозв'язок з освітою інших країн».

Пріоритетними світоглядними цінностями вітчизняної системи освіти, «також стають цінності гуманізму, людської та особистісної гідності, соціальної ініціативи і творчості, демократизму, патріотизму, національної самосвідомості. Варто наголосити, що в умовах розбудови національної держави завжди підвищується увага до національно-історичних цінностей як фундаментальних засад формування і розвитку національної самосвідомості».

Як універсальне явище, де синтетично поєднуються кілька ключових смислових одиниць як гуманітарного, так і науково-технічного типів, визначає українській освітній проект ХХІ століття О.Я. Надимська. Вона доводить, що «чинник гуманістичного виховання особистості є визначальним у сенсі приналежності української освіти до європейського освітнього дискурсу».

Переорієнтація освіти на формування світоглядної культури може бути

сприйнята як відповідь на усі ці історичні виклики, перед якими вона постала у добу глобалізації. Адже усі пріоритети освіти у добу глобалізації концентруються навколо вирішення питань світоглядного характеру – сформувати у того, хто навчається, нове розуміння світу і нове світовідношення.

УДК 35.072.3

Васищев В.С., старший викладач кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення Національної академії Національної гвардії України, підполковник;
Будур І.М., начальник кафедри філософії Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, полковник

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ
СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ**

В умовах ведення гібридної війни процес мирного врегулювання збройного конфлікту на Сході України стає довгостроковим, як з політичної, так і із соціальної та економічної точки зору. Це потребує консолідації зусиль всього суспільства, впровадження нових підходів та принципів співпраці Збройних Сил України та інших військових формувань, у тому числі і Національної гвардії України з органами державної влади, міжнародними та вітчизняними громадськими організаціями та представництвами іноземних держав.

Антитерористична операція на Сході України показала, що в сучасних умовах необхідно обов'язково враховувати соціальні, політичні, культурні, релігійні, економічні та гуманітарні фактори під час планування та проведення військових операцій.

З урахуванням досвіду проведення операцій в ході локальних конфліктів, військові аналітики НАТО дійшли висновку, що застосування військової сили, власне, вже не є вирішальним фактором для досягнення кінцевої мети. Наявні виклики і загрози потребують постійного моніторингу цивільного середовища, всебічного вивчення і прогнозування впливу громадянського суспільства на дії військових багатонаціональних сил. Саме це забезпечує ефективне проведення заходів цивільно-військового співробітництва під час застосування міжнародних миротворчих контингентів.

У повній мірі зміну підходів НАТО у галузі цивільно-військового співробітництва уособлює Доктрина цивільно-військового співробітництва (документ AJP-09 NATO CIVIL-MILITARY CO-OPERATION (CIMIC) DOCTRINE, що прийнята у червні 2003 року). Цивільно-військове співробітництво визначено тут як «координація і взаємодія між командуванням

НАТО і цивільними учасниками конфлікту (населенням зони конфлікту, органами влади, міжнародними, національними і неурядовими організаціями та агенціями) з метою забезпечення виконання силами поставлених завдань».

Цивільно-військове співробітництво в Україні було започатковано у травні 2014 року як пілотний проект. На той час у зоні проведення антитерористичної операції діяли дві групи цивільно-військового співробітництва – на півдні Херсонської області та на Заході Донецької області. З 2015 року розпочалося впровадження системи цивільно-військового співробітництва в структурі ЗСУ, НГУ та інших формувань.

Як результат впровадження цивільно-військового співробітництва сприяло значному підвищенню довіри цивільного населення до ЗСУ та НГУ як інститутів держави, дозволило мінімізувати вплив наслідків бойових дій на цивільне населення у районі проведення антитерористичної операції, сприяло формуванню позитивної громадської думки щодо діяльності військових формувань у районах дислокації військових частин та підрозділів угруповань військ та розширило можливості щодо протидії негативному інформаційному впливу противника на населення держави.

УДК 616.85-08:355.257.6

Ващенко В.І., заступник директора з навчально-виховної роботи Харківської гімназії № 152; **Луценко Л.В.**, директор Харківської гімназії № 152

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Для успішного виконання завдань, покладених на військовослужбовців в період проведення бойових дій, необхідне підвищення професіоналізму і поліпшення всіх видів підготовки особового складу, удосконалення роботи щодо попередженню подій і злочинів у військових колективах. Однією з основних причин значної кількості небойових втрат серед військовослужбовців є вживання алкоголю та наркотиків: Незважаючи на заходи направлені на боротьбу з цим ганебним явищем, рівень вживання психоактивних речовин суттєво не знижується. Це обумовлене низкою медико-психо-соціальних причин на які не впливають заходи з профілактики, що проводяться. Як відомо, вживання психоактивних речовин це одна із форм адиктивної поведінки, що характеризується синдромом залежності. До неї відносять: вживання наркотичних та сильнодіючих засобів, алкоголю, тютюну та інших речовин,

Якщо узагальнити причини, що перераховуються багатьма авторами, то вийде достатньо великий список: людина не знає і не розуміє небезпеки впливу

психоактивних речовин на людину; порушення в емоційній сфері; у людини, що вживає психоактивні речовини недостатньо розвинена потреба в здоровому способі життя; наслідування відомим людям, специфіка соціалізації й пошук нових вражень; переживання стресу й фрустрації; падіння моральності й бездуховності; недостатня сформованість необхідних життєвих навичок; відсутність можливості самореалізації особистості у суспільстві; економічні причини та недосконалість законодавства; традиції вживання легальних наркотиків (тютюн, алкогольні напої); соціальні й сімейні проблеми (педагогічна занедбаність, неповна родина, деструктивна родина, ригідна родина); спадковість; психічні розлади й особистісні дефекти, особливості характеру (поступливість, почуття провини, нерішучість, сугестивність, тривожність); особистісні особливості, пригніченість душевних і сексуальних переживань, поведінки й мислення.

Кількість причин вживання психоактивних речовин така ж нескінченна, як і кількість проблем, з якими може зустрічатися людина протягом свого життя. І всі вони можуть виявлятися як у нормальної так і девіантної людини. Тому вживання сильнодіючих речовин може бути викликане різними причинами: соціального, морального, екологічного, психологічного, психофізіологічного, патологічного характеру. Воно *«багатопричинне»* і як наслідок раннє виявлення військовослужбовців, що вживають психоактивні речовини *утруднене*. Тому основні заходи боротьби з цією проблемою треба направляти на *профілактику*. Враховуючи, що наркоманія - це проблема особистісного вибору кожної людини, основні заходи профілактичної роботи мають бути переважно *психологічними*.

Можна умовно виділили наступні напрямки профілактики: інформаційний, соціальний, емоційно-розвиваючий, альтернативний, навчально-виховний, духовний, особистісний

Інформаційний напрямок – базується на поширенні правдивої інформації про наркотики. В основі його теза, що знання про вживання психоактивних речовин та їх наслідків буде ефективним поштовхом для формування здорової поведінки й відмови від вживання наркотиків.

Для військовослужбовців він може бути ефективним при правильній організації заходів. Але, якщо військовослужбовець, мешкає окремо, в умовах молодіжної субкультури, то ці заходи профілактики малоефективні.

Соціальний напрямок – в основі його думка про те, що у соціумі, насамперед, шукаються передумови вживання наркотичних речовин особистістю та заходи щодо її профілактики. Профілактика наркоманії в рамках цього підходу спрямована, насамперед, на мікросоціум – родину та колектив.

Альтернативний напрямок вважає, що профілактика наркоманії полягає в розвитку альтернативної вживанню наркотиків діяльності. Для цього необхідно розвивати соціальні програми, у яких молодь могла б реалізовувати власні потреби

в гострих відчуттях, прагнення до ризику, підвищеній поведінковій активності.

Навчально-виховний напрямок переконує, що наркотична залежність це навчання певній формі поведінки, яка транслюється конкретною субкультурою. Направлений на формування ефективних стратегій подолання кризових ситуацій, здатності протистояти тиску групи, розвитку комунікативних навичок. Він базується на формуванні здорової особистості, навчанні здоровому стилю життя, що впливає не тільки на власне благополуччя, але й на оточуючих.

Емоційно-розвиваючий напрямок заснований на афективному навчанні, розвитку емоційної сфери людини. Вважається, що вживати наркотики, насамперед, починають люди з недостатньо розвинутою емоційною сферою, що мають у структурі своєї особистості так звану «заборону на емоції». Вживаючи психоактивні речовини, вони прагнуть отримати зовсім нові приємні відчуття.

Духовний напрямок розуміє наркоманію як кризу духовності в суспільстві. Тому профілактика основана на формуванні у військовослужбовця високоморальної поведінки, з якої наркотики (алкоголь, тютюн) був би виключений.

Особистісний напрямок вважає, що основною причиною вживання наркотиків є особистісні особливості, пригніченість душевних і сексуальних переживань, психологічний захист, стиль поведінки й мислення відповідно до яких людина не буде вживати психоактивні речовини по внутрішньо-особистісних мотивах.

Таким чином, не всі напрямки профілактики можуть бути однаково ефективними. Кожний з них має свої можливості й обмеження. Це залежить від категорії військовослужбовців, їх віку, особистісних особливостей, життєвого досвіду. Отже, вживання сильнодіючих речовин обумовлене різними причинами соціального, морального, екологічного, психологічного, психофізіологічного характеру. Тому основні заходи боротьби треба направляти не на ранню діагностику, а на профілактику цього явища.

УДК 355.02

Ващенко В.І., оперуповноважений слідчо-кримінальної поліції відділення поліції відділу поліції ГУ НП в Харківській області; **Ващенко Є.І.**, слухач магістратури інституту прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВІ ВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ ЯК ФАКТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Для держав, проблема національної безпеки, особливо у її внутрішньому вимірі, продовжує залишатися однією з найактуальніших. Мова йде перш за все про те, що національна безпека повинна бути досягнута при найменшій кількості втрат

в сфері демократичних методів, норм і цінностей. Лібералізація політичної системи, реформи економічних і соціальних основ суспільства неминуче зачіпають військову організацію держави. У наукових джерелах цивільно-військові відносини як фактор національної безпеки розглядаються перш за все з точки зору вивчення принципів взаємодії військової організації, інститутів політичної влади і громадянського суспільства в умовах різних політичних режимів, а також – в напрямку дослідження форм, механізмів і принципів громадянського контролю над Воєнною організацією держави та її інститутами. В останні роки досліджується проблема взаємодії збройних сил з цивільними організаціями, місцевим населенням і владою в ході операцій з підтримання миру, надання гуманітарної допомоги та інших операцій невійськового значення.

Українське законодавство цивільно-військові відносини визначає як сукупність правових взаємовідносин між суспільством та складовими частинами Воєнної організації держави, які охоплюють політичні, фінансово-економічні, соціальні процеси у сфері національної безпеки. На ці відносини великий вплив мають національні і військові традиції, спільні цінності та розуміння в суспільстві «національних інтересів» і «загроз національній безпеці».

Культура цивільно-військових відносин може бути визначена як сукупність цінностей, соціально-психологічних орієнтацій і установок, стійких зразків, норм, правил, стереотипів діяльності органів державної влади та інститутів громадянського суспільства, з одного боку та структур військової організації – з іншого, які стосуються їх взаємодії в сфері забезпечення національної безпеки і оборони і відповідають європейській демократичній традиції. Це модель гармонійної взаємодії, норма спілкування громадянського суспільства і його військової організації, яка обумовлює нову якість цивільно-військових відносин.

Світовий досвід надає певну модель побудови цивільно-військових відносин, яка може відповідати потребам часу. Одним з таких шляхів вважається *підвищення професіоналізму офіцерських кадрів*. До моделі військового професіоналізму можна включити такі ознаки, як компетентність, відповідальність, корпоративність. *Компетентність* проявляється як майстерність офіцера керувати, управляти і контролювати діями спеціально організованих груп людей, де основною функцією є застосування військового насильства. Професійні знання та вміння відрізняються тим, що вони є частиною загальнокультурної традиції суспільства.

Основними стандартами офіцера-професіонала, можуть бути наступні: оволодіння військовою наукою, особливо, в сфері проведення спеціальних операцій, вміння застосовувати її досягнення під час організації бойових дій і службово-бойової діяльності; вміння керувати підлеглими, постійно підтримувати статутний порядок і військову дисципліну; оволодіння основними зразками озброєння і військової техніки; формування офіцера як лідера військового

колективу; оволодіння концепцією неперервної освіти; управлінська компетентність, в основі якої – розуміння організації, структури і методів управління, володіння сучасними технологіями управлінської діяльності, оцінки ділових якостей підлеглих. Саме стандартизовані критерії професійної компетентності офіцера повинні бути нормативно закріплені і стати основою для його службової кар'єри.

Таким чином, прискорення професіоналізації Воєнної організації держави буде сприяти підвищенню культури цивільно-військових відносин в Україні. Одним з головних завдань, підвищення особистого професійного рівня військовослужбовців шляхом впровадження стимулів кар'єрного росту в залежності від рівня власної підготовки та ступеня боєготовності підпорядкованих підрозділів, впровадження системи підвищення кваліфікації офіцерського складу, принциповими елементами якої є оцінка результатів службової діяльності військовослужбовця з урахуванням рівня його особистої підготовки, рівня готовності підпорядкованого йому підрозділу до виконання службово-бойових завдань.

Важливим напрямком щодо відповідальності військової організації є формування політичної культури офіцерів. Соціальна сутність політичної культури полягає у формуванні політичної свідомості особистості офіцера, яка вписується в загальну політичну культуру суспільства, а остання формує громадянина «у військовій формі» з активною політичною і соціальною позицією. Основу політичної культури військового професіонала становить *політична компетентність офіцера*. Вся система гуманітарної освіти повинна формувати фундамент ціннісних орієнтацій і установок офіцера, які орієнтовані на принципи демократії, конституційно правові норми. Спільно з корпоративними військово-професійними цінностями і нормами (військовий професіоналізм, виконання Кодексу честі офіцера, переконання щодо легітимності службових дій) вони формують соціальну відповідальність офіцера.

Подальший розвиток культури військово-цивільних відносин передбачає: підвищення професіоналізму офіцерських кадрів, їх професійної компетентності та соціальної відповідальності, що повинно стати основою кар'єрного просування офіцера; подолання надмірної психологізації, яка спостерігається сьогодні в роботі з особовим складом; ефективне використання корпоративної військово-професійної моралі; формування і розвиток політичної культури офіцерів; відпрацювання найбільш ефективних механізмів залучення інститутів громадянського суспільства до процесів управління та контролю системи національної безпеки і військової сфери; підвищення культури довіри між усіма суб'єктами цивільно-військових відносин; підтримання на європейському рівні соціального і матеріально-економічного статусу військових.

УДК 32.019.5

Ващенко І.В., кандидат історичних наук, доцент, начальник кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, полковник; **Панфілов О.Ю.**, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

ГІБРИДНЕ ПРОТИСТОЯННЯ. УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Знаходячись на передовій гібридної війни, Україна має значний досвід, яким може поділитися з іншими країнами у боротьбі з гібридними атаками Російської Федерації, якими є інформаційні атаки, ембарго і повне закриття ринку, енергетична блокада, дестабілізація в країні, вплив через релігійні організації – це той неповний список, який і є гібридною війною Росії проти України. Ми навчилися цьому протидіяти.

Зусиль для протидії гібридним загрозам на рівні суспільств недостатньо, необхідна консолідована відповідь на міжнародному рівні. Той рівень взаємопов'язаності, який сьогодні існує у світовому співтоваристві, вимагає побудови міжнародної коаліції з протидії гібридним загрозам демократії. Тому доцільно здійснювати обмін досвідом, інформацією та організовувати, підтримку між демократичними країнами, необхідно спільно знайти інструменти, для захистити громадян в інтернет-просторі; разом відповісти на питання, як боротися з дезінформацією, не порушуючи принципу демократії – свободи слова; як зберегти свободу спілкування в інтернеті і водночас протидіяти негативним маніпуляціям. Слід адаптувати міжнародні стандарти регулювання у медіа-сфері та кіберпросторі до нових викликів.

Зміст конфліктів ХХІ століття відрізняються від тих, які були раніше. Загроза може виникнути з невинного повідомлення у соціальній мережі, коли напад однієї держави на іншу не вважається таким очевидним, адже агресора який застосовують військові заходи в країні просто немає, але з часом починаєш розуміти, що громадянами твоєї країни вмело маніпулюють ззовні. Ось ці загрози ми називаємо гібридними.

Найбільшим викликом для демократичного світу є усвідомлення гібридних загроз та формулювання адекватної відповіді. Для цього потрібно не лише усвідомлення загрози, а і визнання її джерела – держави-агресора, яка застосовує новітні інструменти впливу. На сьогоднішній день неможливо захиститися від гібридної агресії, базуючись лише на досвіді попередніх війн, адже колишні сильні сторони можуть стати вразливим місцем сьогодні.

Гібридні форми війни є не менш небезпечними для держави, ніж міжнародний тероризм чи військова агресія, тому держави, які використовують

гібридні форми ведення війни, повинні бути об'єктом міжнародних санкцій.

Політики наголошують, що сьогодні ми живемо в новому тисячолітті, коли кінетична зброя не єдина, звідки виникає загроза. Гібридні атаки є менш вивченими, тому їм важче протистояти, однак слід застосовувати три основні кроки для протидії:

по-перше, необхідно об'єктивно аналізувати події, ситуаційна обізнаність дає можливість знати, що насправді відбувається;

по-друге, повинна буди адекватна відповідь, що дасть можливість успішного запобігання та протистояння гібридним атакам;

по-третє – провести попереджувальні процедури, що дасть можливість звести до мінімуму шкоду гібридних атак, а у довгостроковій перспективі розробити національний план рекомендацій щодо запобігання гібридних атак.

Початок війни в Україні у 2014 році став можливим тому, що світ не відреагував належним чином на дії Кремля у Грузії в 2008 році. А нинішня війна в Україні не закінчиться, доки в Росії є нинішня влада

Особливості гібридної війни полягають тому, що вона стирає кордон між війною та миром, розмитість є основною ознакою такої війни. Незрозуміло, хто з ким воює, і агресор намагається посилити цю невизначеність своєю риторикою про те, що в Україні відбувається «громадянська війна», або що Росія воює в Україні із США. Але все це маскує ключові тези – Російська федерація воює з Україною.

Починаючи війну з Україною держава-агресор, має чіткі цілі, які намагається довести до світової громадськості, маскуючи їх за красивою риторикою. Наприклад, у відносинах України та Росії мова йде про захист російськомовного населення, відновлення «історичних кордонів», захист «руського міра». Однак все це має лише одну мету – приховати реальну ціль агресії. Таких цілей можна виділити дві: знищення Української держави та повернення Росії глобального лідерства у світі. За таких обставин збереження російської реваншистської політики, Російська Федерація залишатиметься не тільки агресором для України, а й головним детонатором без пекового середовища у світі.

Гібридна війна перевернула все, що робилось в інформаційному та гуманітарному просторі. Ніколи ще засоби масової інформації не були настільки інфіковані своєрідним вірусом. Агресія в інформаційному просторі – це той продукт, який Росія активно намагається експортувати не лише до України, а й до Європи та США. Росія активно використовує свої переваги в інтернет-мережі, застосовуючи масові атаки в соцмережах, де в останній час для дестабілізації внутрішнього стану України активно використовується релігійний аспект.

Під час ведення інформаційної війни люди не гинуть, населення здебільшого не бачить для себе загрози. Відбувається повернення до війни ідей та смислів.

На превелику жаль, в інформаційній війні українці дуже часто поступаються росіянам, які намагаються перетворити Україну на свій полігон, атакуючи критичну інфраструктуру, фінансовий сектор, енергетику, транспорт.

Небезпечним явищем сьогодні залишаються заяви окремих політиків домовитися з агресором, а не протидіяти. Наслідки для України можуть катастрофічними, це втрата незалежності.

Прогнозуючи подальший розвиток подій, можна стверджувати, що Росія сьогодні приречена на Путіна, уряд якого приречений на протистояння з країнами Заходу. За таких обставин України на приречена на реформування сектору національної безпеки, розвиток економіки, відновлення оборонної промисловості. Для України залишається найголовніше — консолідація нації, найважливішою запорукою незалежності та суверенітету держави.

УДК 371.134:355.23:811.111-26

Войтюк О.А., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ КУРСАНТІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ПІД ЧАС ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ

Розвиток лідерських якостей є важливою запорукою формування сучасного конкурентоспроможного фахівця у будь-якій сфері професійної діяльності. Фахівець із розвиненими лідерськими якостями орієнтований на ефективну організацію як особистої професійної діяльності, так і професійної діяльності свого колективу. Якщо говорити про професійну діяльність прикордонників, то розвиток лідерських якостей є не лише невід'ємною складовою їхньої професійної компетентності, а й нагальною вимогою сьогодення.

Так, під час вступу абітурієнта до вищих військових навчальних закладів за кордоном одним із вступних випробувань є саме перевірка слухачів на рівень розвитку лідерських якостей. Адже майбутній офіцер повинен бути не лише кваліфікованим спеціалістом у своїй галузі, не лише відмінним військовим з чудовою фізичною підготовкою та розвиненими вміннями і навичками для виконання різних завдань щодо охорони та захисту державної безпеки, а й вміти як майбутній командир бути лідером для своїх підлеглих за будь-яких екстремальних обставин, що передбачає вміння брати на себе відповідальність за прийняті рішення, організувати роботу свого підрозділу, розподіляти як найефективніше завдання серед підлеглих, аналізувати та систематизувати інформацію, а вміти мислити не лише на тактичному рівні, але й стратегічному, спонукати інших до виконання визначених завдань тощо.

Слід зазначити, що у навчальній групі вищого військового навчального

закладу курсантам необхідно розвивати свої лідерські якості, а з іншого боку, їм досить складно робити це, що обумовлено чіткою системою підпорядкування. Тому, на нашу думку, саме заняття з англійської мови, де для ефективного розвитку іншомовної комунікативної компетентності курсанта викладач забезпечує належну психологічну атмосферу, в якій нівелюється певною мірою необхідність дотримуватися чіткої регламентації стосунків, обумовленою субординацією, сприяють налагодженню такої суб'єкт-суб'єктної взаємодії курсантів, яка допоможе їм проявити себе як лідер за певних умов.

Перш за все, лідерські якості найкраще розвиваються під час взаємодії курсантів, а тому ми вважаємо, що використання завдань комунікативного та інтерактивного характеру допоможуть курсантам проявити себе у ролі лідера-організатора роботи у парі/малій групі або лідера-генератора ідей, лідера у технічному забезпеченні виконання завдання, коли курсант за певних умов змушений чи хоче і може взяти на себе такі зобов'язання.

По-друге, розвитку лідерських якостей курсантів сприяє викладач-фасилітатор заняття, який виступає не у ролі контролера, а швидше у ролі мудрого наставника, що спонукає курсантів самостійно приймати рішення щодо вирішення того чи іншого комунікативного завдання і дає їм певну свободу для такої навчальної самостійності.

І по-третє, лише психологічно компетентний викладач англійської мови може і повинен організувати роботу курсантів таким чином, щоб створити найсприятливіші умови для розвитку їхніх лідерських якостей. Саме викладач може дозволити їм самостійно вибирати собі партнерів для парної чи групової роботи або, навпаки, об'єднати курсантів у пари/групи з огляду на їхні психологічні характеристики таким чином, щоб кожен з них за певних умов мав можливість проявити себе як лідер, відчувши впевненість у своїх силах, вмотивованість до подальшого власного розвитку завдяки позитивному досвіду і задоволенню від отриманого результату.

УДК 159.922:356.13(043.3)

Волинець Н.В., кандидат психологічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділення організації наукових досліджень науково-дослідного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

НАПРЯМКИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ ВІЙСЬКОВИХ КАПЕЛАНІВ З ПИТАНЬ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ Й ЗБЕРЕЖЕННЯ ОСОБИСТІСНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПРИКОРДОННИКІВ

Відповідно до Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Державній прикордонній службі України за № 1430/29560 від

02 листопада 2016 р. основним призначенням військового священника (капелана) є задоволення релігійних потреб особового складу ДПС України, зміцнення їх позитивних рис характеру та моральних цінностей.

У межах правового поля здійснення професійної діяльності військові капелани Державної прикордонної служби України можуть надавати психологічну допомогу з питань підвищення рівня та збереження особистісного благополуччя прикордонників у напрямках соціально-психологічної підтримки та психологічної просвіти та профілактики.

Психологічна робота капеланів з прикордонниками в екстремальних умовах здійснення професійної діяльності з охорони державного кордону повинна проводитись з таких психологічних проблем, пов'язаних з переживанням особистісного благополуччя:

1. Психологічна підтримка, спрямована на психоемоційне пристосування до екстремальних (бойових) умов через пошук сенсу і мети проживання важких часів та подолання травматичних переживань, пов'язаних із пораненням або загибеллю побратимів чи цивільного населення, страхом перед смертю, провинною і прощенням тощо.

2. Психологічна допомога з питань сімейних проблем і відносин, спрямована на мотивування й активне використання ресурсів віри (вірувань) та власне особистісних і професійних ресурсів прикордонників в управлінні власними труднощами, власним життям, професійним зростанням тощо; з питань примирення і терпимості в прикордонних підрозділах; з питань переживання духовної та особистісної гармонії, а також допомога у залученні та підтримці зв'язку з різними зовнішніми установами, якщо це необхідно, і якщо потрібно, супроводження прикордонників до цих установ.

3. Психологічна робота з родиною, колегами, керівництвом та друзями з питань соціально-психологічної підтримки прикордонників у складних життєвих та професійних ситуаціях.

4. Консультації з організації та забезпечення культурно-просвітницьких заходів, спрямованих на зростання особистісного благополуччя прикордонників: сприяння організації цих заходів і допомога в їхньому проведенні, формування потреби у прикордонників у необхідності прийняття участі в освітніх програмах, тренінгах та інших заходах, спрямованих на їхнє особистісне і професійне зростання та самореалізацію.

Отже, діяльність капеланів у напрямку психологічної просвіти та профілактики з питань підвищення рівня і збереження особистісного благополуччя прикордонників є діяльністю, спрямованою на забезпечення задоволення релігійних потреб прикордонників, проведення релігійно-освітньої роботи з питань особистісної здійсненності, гармонії та самоефективності прикордонників, професійної мотивації, компетентності і самореалізації,

розвитку та досягнень, а також здійснення індивідуальної душпастирського супроводу й опіки особового складу прикордонного відомства.

УДК 351.74:351.753.3:159.9

Волков Ю.М., викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ НА УРАЖЕННЯ

Застосування вогнепальної зброї на ураження є складним психологічним процесом для працівника поліції, оскільки діяльність працівника поліції в кожній окремій ситуації формується на мотиваційних та ціннісних характеристиках особистості поліцейського, його культурних і релігійних орієнтаціях і, зрештою, на індивідуальних особливостях. Зазначені елементи психічного стану у подальшому починають формувати предмет діяльності і мотиваційну сферу працівника поліції, на яких ґрунтується ефективність його професійної підготовки та ефективність діяльності в реальних умовах службово-бойової діяльності.

Психологічна підготовка щодо застосування вогнепальної зброї до дій у екстремальних ситуаціях, повинна ґрунтуватися на елементах, які організовують та інтегрують в єдину цілісність професійні знання, навички та досвід працівника правоохоронних органів. Сприйняття закономірностей суспільного життя, особливою частиною якого є застосування вогнепальної зброї, не залежить від того, на якому рівні воно здійснюється на основі образу конкретної ситуації в свідомості конкретного індивідуума.

Серед факторів, що негативно впливають на ефективність діяльності працівників поліції в ситуації застосування вогнепальної зброї на ураження, можна назвати такі:

1) фактори відповідальності: страх зазнати карної відповідальності; страх, що керівництво різко негативно реагуватиме на факт застосування вогнепальної зброї;

2) морально-етичні фактори: відчуття провини; страх заподіяти шкоди особі; відчуття того, що повинен побороти себе і влучити в людину;

3) професійний фактор: невпевненість у правомірності застосування вогнепальної зброї; погане володіння навичками стрільби та пересування; неможливість передбачити поведінку злочинця; невпевненість у «законності» власних дій;

4) соматично-психологічний фактор: відчуття внутрішнього напруження; всеохоплюючий страх; пригніченість волі; інтенсивні переживання; пригніченість; відчуття розгубленості та самотності; бажання втекти; зміни у відчутті часу; напруження в плечах, шиї та руках; м'якість ніг; шум у голові та незрозумілі відчуття; агресія і злість; різноманітні відтінки страху (страх вбити, страх померти, страх вистрілити); відчуття, що не можна застосовувати вогнепальну зброю проти людини; надконцентрація на об'єкті небезпеки, тобто на злочинцеві або на його зброї; незнайомі раніше стани.

У процесі вогневої підготовки працівників поліції, як правило моделюють тільки її операційні характеристики, тобто виробляють рухові навички безпосереднього виконання пострілу. Такі тактичні характеристики ситуації застосування вогнепальної зброї на ураження, як: феномен протистояння злочинцеві в його фізіологічних і психологічних складових, наявність полімотиваційності, багатоваріативність розвитку подій, зміни функціонального стану, що одночасно є наслідком, чинником та основою подальшого розвитку ситуації, не моделюються та не враховуються у процесі традиційної підготовки.

УДК 35.071.1

Волков І.М., старший науковий співробітник (начальник сектору) науково-дослідного сектору правового забезпечення службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГ України Національної академії Національної гвардії України, підполковник юстиції; **Поцєбіна О.Г.**, науковий співробітник науково-дослідного сектору правового забезпечення службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГ України Національної академії Національної гвардії України

«ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ» – ПОНЯТТЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Обсяг прав військовослужбовців Національної гвардії України (НГУ), під час виконання завдань служби, є доволі широким. Їх аналіз в поєднанні з основними функціями і завданнями вказує на основну сутність таких прав, а саме – здатність застосовувати силу для досягнення певної мети. При цьому, застосування сили в певних умовах і з певною метою буде визнаватись правомірною. Американський юрист Е. Бітнер зазначав, що здатність використовувати та застосовувати силу є суттю поліцейської діяльності. Роль правоохоронних підрозділів зокрема в тому і полягає, щоб забезпечувати суспільні відносини, які потребують застосування примусу. Це забезпечує

одноманітність проведення поліцейських процедур, таких як затримання правопорушника, супровід особи, щодо якої здійснюється охорона, видалення з громадського місця особи, яка перебуває у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, здійснення контролю за поведінкою натовпу тощо. Таким чином НГУ, як формування з правоохоронними функціями, забезпечує розподіл в суспільстві ситуативно обумовленої сили, вирішуючи суспільно важливі завдання, де є необхідність у застосуванні примусової сили, санкціонованої законом в межах наданої ним же компетенції.

Однак, будь-яка дія викликає протидію. Тому застосування законного примусу з боку військовослужбовців НГУ, може викликати невдоволення з боку об'єкта застосування такого примусу. Можлива навіть активна протидія, виражена у групових порушеннях громадського порядку та масових заворушеннях. Тому будь-які суб'єктивно визначені права військовослужбовців НГУ під час виконання службово-бойових завдань, а іноді і після їх виконання, набувають реального значення лише за наявності ефективної та злагодженої системи їх захисту.

Поняття «правового захисту» в юридичній літературі трактується різними способами. Одною з основних є позиція, котра характеризує його, як систему заходів, спрямованих на забезпечення недоторканості права та процесу його здійснення, а також ліквідацію правопорушень. При такому підході «правовий захист» розуміється як функція держави, яка у формі спеціальних заходів спрямована на припинення порушень конкретних прав, відновлення (компенсацію) порушених прав або забезпечення умов їх реалізації в інших формах. На думку С.С. Алексєєва, правовий захист – це державно-примусова діяльність, спрямована на поновлення порушеного права, забезпечення виконання юридичного обов'язку. Г.Я. Стоякин зазначає, що правовий захист включає три елемента: 1) видання норм, які встановлюють права і обов'язки, визначають порядок їх здійснення, захисту, застосування санкцій; 2) діяльність суб'єктів із здійснення і захисту своїх суб'єктивних прав; 3) попереджувальна діяльність держави і громадських організацій, а також діяльність із реалізації правових санкцій.

Вище зазначеному підходу протистоїть інша позиція вчених. Вона полягає в тому, що «захист» розглядається як можливість уповноваженої особи застосовувати заходи правоохоронного характеру для поновлення свого порушеного чи оспорюваного права. В.П. Грибановим зазначалось, що право на захист не обмежується застосуванням державою примусових заходів. Воно також пов'язується із діяльністю самого суб'єкта, направленою на поновлення порушеного права та припинення дій, що його порушують. Такий підхід охоплює всі можливі форми його здійснення, в тому числі самозахист і захист права юрисдикційними органами. Він базується на ініціативі самого суб'єкта

правовідносин, права якого порушені чи яким створюється загроза порушення.

Узагальнюючи зазначені вище підходи до розуміння поняття захист, в контексті питання, що розглядається, на нашу думку, «правовий захист військовослужбовців НГУ» в тому числі і при виконанні службово-бойових завдань представляє собою сукупність встановлених державою правових заходів, способів та методів, спрямованих на забезпечення повної реалізації прав військовослужбовців НГУ при виконанні ними службово-бойових завдань, а також на захист вказаних прав у випадку їх порушення або оспорювання.

УДК 351

Волков І.М., старший науковий співробітник (начальник сектору) науково-дослідного сектору правового забезпечення службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГ України Національної академії Національної гвардії України, підполковник юстиції;
Поцєбіна О.Г., науковий співробітник науково-дослідного сектору правового забезпечення службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГ України Національної академії Національної гвардії України

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ТА АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ (ОСІБ) З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ В СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Корупція у військовій сфері є стримуючим фактором розвитку країни в мирний час, а в умовах воєнного стану або конфлікту стає загрозою існуванню держави.

З метою підвищення заходів щодо запобігання корупції наказом командувача Національної гвардії України від 29 березня 2018 року № 155 «Про затвердження Інструкції про організацію роботи з питань запобігання та виявлення корупції в Національній гвардії України» визначено основні вимоги щодо організації діяльності з питань запобігання та виявлення корупції в Головному управлінні Національної гвардії України (далі - ГУ НГУ), територіальних управліннях, з'єднаннях, військових частинах (підрозділах), вищих військових начальних закладах, навчальних військових частинах (центрах), базах, закладах охорони здоров'я та установах Національної гвардії України (далі – військові частини). Крім того, Інструкції про організацію роботи з питань запобігання та виявлення корупції в Національній гвардії України (далі – Інструкція) передбачає утворення (визначення) та функціонування підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції у

військових частинах.

Правовою підставою для здійснення таких організаційних заходів є Типове положення про уповноважений підрозділ (особу) з питань запобігання та виявлення корупції, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04 вересня 2013 року № 706.

Відповідно до Типового положення основними завданнями уповноваженого підрозділу (особи) з питань запобігання та виявлення корупції (далі – уповноважений підрозділ (особа)) належать:

1) підготовка, забезпечення та контроль за здійсненням заходів щодо запобігання корупції;

2) надання методичної та консультаційної допомоги з питань дотримання вимог антикорупційного законодавства;

3) участь в інформаційному та науково-дослідному забезпеченні здійснення заходів щодо запобігання та виявлення корупції, а також міжнародному співробітництві в зазначеній сфері;

4) проведення організаційної та роз'яснювальної роботи із запобігання, виявлення і протидії корупції;

5) здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів та дотриманням антикорупційного законодавства загалом.

Повноцінне виконання уповноваженими підрозділами (особами) зазначених завдань потребує вирішення низки організаційних та нормативно-правових проблем. Насамперед це стосується статусу уповноважених підрозділів (осіб). Згідно з вимогами Інструкції з метою підвищення ефективності здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції за рішенням відповідних командирів (начальників) визначаються (уточнюються) щороку уповноважені підрозділи (особи) з питань запобігання і виявлення корупції. Очевидним є, що на рівні військових частин та інших структурних підрозділів Національної гвардії України (далі – НГУ) уповноважені підрозділи (особи) можуть визначатися шляхом покладання додаткових службових обов'язків на посадових осіб різних служб і підрозділів. Такий «позаштатний формат» функціонування уповноважених підрозділів (осіб) створює певні ризики і загрози щодо ефективного виконання визначених постановою уряду № 706 завдань, причиною чому є: 1) постійно існуючий потенційний (реальний) конфлікт інтересів при взаємодії з керівним складом та іншими посадовими особами; 2) неправомірний вплив з боку керівників, у підпорядкуванні яких перебувають уповноважені підрозділи (особи). Важливим фактором є забезпечення компетентності працівника, наявність у нього необхідних знань та навичок, необхідних для виконання службових обов'язків антикорупційної спрямованості.

Оптимальним вирішенням цих проблем у масштабах НГУ може бути внесення до типових положень про підрозділи (служби) (юридична служба, підрозділи кадрового забезпечення тощо), для яких виконання функцій, покладених на уповноважені підрозділи (особи), охоплюється сферою професійної діяльності. Це дозволить упередити виникнення реального конфлікту інтересів у осіб, які здійснюють діяльність з питань запобігання та виявлення корупції, а також мінімізувати інші ризики.

Водночас логічним було б розроблення та затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) Національної гвардії України, де доречним було б урегулювання питання щодо завдань, обов'язків і повноважень окремих категорій посадових осіб з виконання функцій із запобігання та виявлення корупції за напрямками діяльності з урахуванням вимог постанови уряду № 706 (п. 10 Типового положення). Насамперед це стосується посад керівного складу, а також посад тих структурних підрозділів (служб), які функціонують в усіх військових частинах НГУ (кадрове забезпечення, юридична служба, фінансова служба тощо).

Аналіз практики впровадження антикорупційних інституцій засвідчує, що Закон України «Про запобігання корупції» потребує певного доопрацювання і мав би містити більш детальне регламентування діяльності уповноважених підрозділів (осіб), у тому числі щодо їх функціонування у «позаштатному» режимі. З цього приводу варто звернути увагу на положення розділу X Закону України «Про запобігання корупції», у якому чітко визначено вимоги щодо антикорупційної діяльності юридичних осіб, зокрема, визначено правовий статус Уповноваженого з питань виконання антикорупційної програми.

УДК 159.923.32

Волошко С.А., заступник начальника командно-штабного факультету по роботі з особовим складом Національної академії Національної гвардії України, полковник

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Службово-бойова діяльність військовослужбовців Національної гвардії України пов'язана з виконанням завдань підвищеної небезпеки та складності, вона відбувається, переважно, в складних та екстремальних умовах і вимагає від особового складу: успішного виконання професійних функцій, налаштованості на перемогу, на переборення тягот, незгод, труднощів різноманітного характеру, змобілізованості, мужності, рішучості, психологічної

готовності та витривалості, миттєвого реагування на небезпеку тощо.

Досягнення високого морально-психологічного стану особового складу Національної гвардії України є основною метою функціонування всієї системи морально-психологічного забезпечення військових формуваннях України в мирний та воєнний. Одночасно, відповідальність за підтримання належного рівня морально-психологічного стану підлеглого особового складу закріплене у функціональних обов'язках командирів (начальників) усіх рівнів військового управління. Чому ж знання щодо особливостей морально-психологічного стану особового складу настільки важливі для командирів (начальників) всіх рівнів і на які "індикатори" повинні орієнтуватися командири, щоб отримати інформацію щодо соціальних й психологічних процесів, що розгортаються у військових колективах, щодо спроможності військових підрозділів забезпечити виконання завдань за призначенням в мирний час та особливий період.

Однак унаслідок впливу професіонального стресу, фізичних і психічних навантажень, хронічної перевтоми, ненормованого робочого дня військовослужбовці НГУ часто перебувають у пригніченому морально-психологічному стані, який знижує або унеможлиблює результативність вирішення ними службово-бойових завдань.

Подібні умови виконання СБЗ характеризуються негативним впливом на психіку людини широкого спектра несприятливих, дискомфортних і загрожуючих факторів, що утворюють високий рівень професійного стресу. Отже, військовослужбовці НГУ, які виконують СБЗ, піддаються не тільки фізичній загрозі (особистому здоров'ю, життю), а також і значному ризику виникнення стресових станів, нервово-психічних розладів і психічній дезадаптації. Останні нерідко стають безпосередньою причиною зривів у професійній діяльності, втрати або значного зниження працездатності, міжособистісних конфліктів, порушень дисципліни, зловживання алкоголем та інших негативних явищ.

Таким чином, стабільний позитивний МПС військовослужбовців є запорукою успішності виконання СБЗ. Отже, оцінювання морально-психологічного стану особового складу НГУ при виконанні СБЗ в складних або екстремальних умовах є актуальним.

УДК 101.1;371.13

Ганаба С.О., доктор філософських наук, доцент, професор кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ПРАКТИКИ ВЧУВАННЯ У АКСІОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ ДІАЛОГУ

Людина – істота суспільна. Лише знаходячись у вирі суспільного життя, зустрічаючись та спілкуючись з іншими людьми, долучаючись до світу їх іманентної природи, вона у такий спосіб створює та стверджує власну сутність.

Завдяки спілкуванню вона створює себе упродовж усього життя, презентуючи свою сутність як незавершену завершеність. Особливої ролі й значення у процесі спілкування набуває діалог.

Слово діалог від грецького – dialogos, що означає «поділений», «поширений» логос-смысл, що переходить межі індивідуальної свідомості й стає спільним надбанням учасників його обговорення. Діалог жодним чином не можна звести до дискусії, яка розглядається як свого роду інтелектуальний двобій у якому кожен з учасників прагне продемонструвати свою точку зору як єдино правильну й неспроможність точки зору опонента, переконання співрозмовників у хибності чи недостовірності їх поглядів і беззастережній правоті лише своїх поглядів та аргументів.

Ми насправді не можемо пізнати іншу людину, а лише долучитися до її світу. Інша людина завжди має право й, по суті, зберігає свою автономію не лише онтологічно, а й аксіологічно. Тому вона, її світ не можуть бути привласнені іншою людиною, знівельовані та опосередковані, вони є таїною. Відповідно, інша людина є завжди метою, а не засобом пізнання (І. Кант). Наше буття є співбуттям.

Щоб діалог був можливим, необхідний спільний простір, «між людський простір», який має своєрідну онтологію, позначену засобами культурних кодів. У певному сенсі кожна людина – якийсь світ у собі, своєрідний мікрокосм. Дозволити іншому бути означає визнати його в його автономії і багатстві його буття. Проте, з іншого боку, умовою, а також певним ризиком входження в ці пізнавальні стосунки з іншою особою є те, що пізнання іншої людини завжди сприяє пізнанню самого себе, відтак, зумовлює пізнання самого себе. Важливою ознакою діалогової взаємодії є практики вчування.

Німецька філософія Едит Штайн розробила так звану теорію «вчування». Слово «вчування» було спробою знайти й описати пізнавальне відношення, яке давало б нам знання про дійсність іншої людини, даній мені наочно, прямо. Я можу пізнати його, власне, шляхом «вчування». Вчування не має характеру зовнішнього спостереження, дає нам можливість проникнення до внутрішніх станів. Вчування ніколи не буває повним. Воно може розумітися як вид інтуїтивного розуміння через аналогію своїх переживань. Тобто, коли я бачу іншого в подібній ситуації, намагаюся проникнути, зрозуміти, що він переживає. Такі акти пізнання полягають, по суті, у посиленні на мою пам'ять про те переживання. Йдеться про певний напрям емоційної емпатії, що проникає до переживань іншої людини шляхом посилення на власний досвід. Я співчуваю разом із нею, спів відчуваю. Проте я не можу відчувати біль буквально, лише можу знати про нього. Співчуття у цьому значенні є радше вчуванням. Як правило, слово «співчуття» вживають, маючи на увазі, утішення, а не опис стану знання і свідомості. Так зрозуміле співчуття, проте, не можна ототожнювати, адже вчуватися – це не «почуватися одним». Ніколи твій біль не

буває тим самим, що мій. Зрозуміти означає пізнати ті психічні або ж духовні стани, як насправді відкривають щось дуже сутнісне в іншій особі.

УДК 117.177

Гегечкорі О.В., доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України; **Чістякова І.М.** доцент, кандидат філософських наук, завідувач кафедри правознавства Одеського національного педагогічного університету

ТЕХНОЛОГІЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ТА ФІЛОСОФІЯ ДОВІРЯ

Аналізується сучасний глобалізований соціум з метою виявлення новітніх технологій комунікативної взаємодії, які є складовими концепції філософії довіри.

В умовах сучасного глобалізованого соціуму особливої ваги набувають гнучкі соціокультурні детермінанти, які постають внутрішніми чинниками суспільної самоорганізації. Вагоме місце серед цих детермінант належить саме довірі, проблематизація якої пов'язана з ризиками формування нових стосунків та ефективного функціонування існуючих відносин в тривалій перспективі з метою оптимізації соціальної взаємодії на різноманітних рівнях. Значущість та ризиковість довіри в комунікативній взаємодії обумовлена непрозорістю намірів іншого, недостатністю інформації та відсутністю механізмів контролю, в той же час актуалізуючи регулятивний, легітимативний та інтегративний потенціал довіри як ціннісної основи соціальної взаємодії. Сучасне трактування довіри може розглядатись як с позицій певного набору чеснот (моральнісний підхід, що бере початок від Аристотеля), так і з позицій вимог, що висуває сучасне складноорганізоване суспільство до людини як виконавця певних соціальних ролей (структурно-функціональний, що починається з М. Вебера та яскраво представлений у працях Н. Лумана, Е. Гидденса, Т. Парсонса), а також з позицій входження в ціннісно-нормативну систему суспільства, яка регулює його діяльність (Дж. Ролз, Ю. Габермас).

Довіра є ризиковою дією типу «незважаючи на...», відображає визнання власної вразливості за умови наявності установки на те, що відображає визнання власної вразливості за умовами наявності установки на те, що об'єкт довірчого відношення буде відповідати нашим очікуванням – здійснить певні дії належної якості, враховуючи інтереси суб'єктів довіри та відповідаючи вимогам результативності та відносної передбачуваності, виявляючи чесність, компетентність, взаємність та відповідальність. Відображальна здатність довіри вказує на специфіку соціальних взаємодій в існуючій ціннісно-нормативній системі, постаючи в якості індикатора суспільного здоров'я та уможлиблюючи тривалі взаємозв'язки

на різноманітних рівнях соціуму. Також слід відзначити своєрідну екстраверсивність довіри як відображення стратегії відкритості, що забезпечує більш широкий потенціал соціальних взаємодій в контексті прагнення до досягнення ситуації взаємоузгодження інтересів. Специфіка філософії довіри полягає у поєднанні суб'єктивно визначеної моделі комунікативної взаємодії як найбільш бажаної з об'єктивними умовами реалізації цієї моделі, враховуючи взаємоорієнтовані когнітивні, емоційні та поведінкові реакції, що відображаються у специфічних очікуваннях – намірів, безпечності та ефективності комунікативної взаємодії, виявляючись по суті стратегією соціального передбачення.

Таким чином, філософія довіри передбачає формування метаціннісного відношення, що враховує наявний рівень культури довіри (як ціннісно-нормативної системи, що стимулює вияв довіри на загальносуспільному рівні) та базується на попередньому особистому досвіді, репутації, емоційних оцінках та раціональному виборі об'єктів взаємодії, потенційна поведінка яких оцінюється щонайменш у термінах відкритості та неопортуністичності. Комунікативна взаємодія взагалі можлива лише за умови наявності довіри, тобто тоді, коли відомо, що зазвичай можна очікувати іншого, сприяючи концептуалізації довіри як соціального імперативу. Довіра, зінтерпретована в термінах соціальної підтримки, взаємовизнання, громадянських чеснот, є функціональною умовою відкритого внутрішнього впорядкування потенційно невизначених соціальних відносин в мережі різноманітних соціальних очікувань, забезпечуючи особистісно значущі настанови безпечності та надійності, що визначають цілі та спрямовують вибір прийомів, структурування та подачу інформації. Як комунікативна властивість колективної дії, довіра постає інтерсуб'єктивною соціальною реальністю, що має системні ефекти впорядкування, узгодження, легітимації, соціального редукування, трансакційної економії, забезпечуючи взаємну координацію очікувань з метою досягнення спільного успіху.

УДК 159.9:351.74(477)

Глибова К.В., курсант Ф3-208 Харківського національного університету внутрішніх справ; **Бальва А.Ф.**, старший викладач кафедри Харківського національного університету внутрішніх справ, майор поліції

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Перша, одна із найбільш глобальних проблем на яку треба звернути увагу, це морально – психологічні проблеми Національної поліції України (НПУ), діяльність якої відбувається в екстремальних умовах протягом тривалого часу, виконання службових завдань у відриві від пунктів постійної дислокації: участь

*Секція 3. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України*

у забезпеченні публічної безпеки та порядку під час проведення зборів, мітингів, демонстрації та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян. Крім того останніх чотирьох років особовий склад НПУ приймає безпосередню участь у проведенні антитерористичних операціях (АТО). На даний час працівники НПУ несуть службу на блок – постах, здійснюють супроводження транспортних засобів у випадках, встановлених законом, регулюють дорожній рух та здійснюють контроль за дотриманням Правил дорожнього руху, його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі, тощо. Унаслідок виконання цих службових завдань в особового складу з'являються різні ознаки психологічних реакції та станів, що у цілому негативно відбивається на якості здійснення професійної діяльності, зниження рівня психологічної безпеки особистості, погіршення фізичного та психологічного здоров'я.

Як відомо, одним з основних і невід'ємних факторів психологічної готовності у особових і екстремальних умовах є емоційна стійкість .

Психологічна підготовка, будучи нерозривно пов'язана зі службовою діяльністю, забезпечує формування у працівників поліції такі необхідні професійні якості як мужність, хоробрість, стійкість психологічних реакцій в небезпечних для життя ситуацій.

До найбільш негативних чинників які впливають на емоційну стійкість можна віднести застосування зброї. Можливість отримати поранення або ж бути вбитим, необхідність в раптовому застосуванні зброї, погано діє на стан працівника поліції, який має низьку емоційну стійкість. Під час стрілянини психіка людини стає іншою, змінюється сприйняття інформації, механізм прийняття рішень, чутливість до больових відчуттів.

Отже, для формування стійких навичок стрільби, перш за все, необхідна організація систематичних тренувань в умовах максимально наближених до бойових. Застосування різних світло-шумових ефектів, мультимедійних тирів з моделюванням різних екстремальних ситуації, стрілянина після фізичного навантаження (біг, рукопашний бій). Навчання має проводитися способом від простого до складного, з поступовим збільшенням обсягу тренувань

Висновок. В Україні має бути вироблена власна стратегія професійної підготовки працівників Національної поліції. Вона повинна передбачати різні заходи: уміння встановлювати ефективну взаємодію з населенням, надійно забезпечувати права і свободи людини та користується довірою та повагою громадян; впровадження тренінгових технологій, нових форм та методів підготовки особового складу до забезпечення прав і свобод людини; зміцнення моральних цінностей та законності.

УДК 316.483:355.1

Голярдик Н.А., кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології та морально-психологічного забезпечення Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ПРИЧИНИ КОНФЛІКТІВ У ВІЙСЬКОВИХ КОЛЕКТИВАХ

Складність соціально-економічних, політичних і духовних процесів в українському суспільстві, а також їх динамічний розвиток, на жаль, призвели до помітного збільшення конфліктів у військових колективах.

Аналіз фактів дозволяє виділити протиріччя, що найчастіше обумовлюють виникнення конфліктних ситуацій:

- між військовослужбовцями у сфері офіційних і неофіційних відносин;
- зіткнення особистих і суспільних інтересів, мотивів, мети;
- взаємне перенесення ділових конфліктів у міжособистісні відносини;
- протиріччя між консервативними і прогресивними поглядами.

Причини конфліктів у військових колективах можливо розподілити на декілька груп:

1 група – причини, що обумовлені властивостями особистостей підлеглих: наявність в окремих групах та колективах дезорганізаторів, кар'єристів, егоїстів тощо; відсутність свідомої дисципліни у підрозділі; особливості характеру окремих членів колективу (груп), що межують із хворобливістю; недостатня моральна вихованість окремих осіб.

2 група – причини, що обумовлені особистістю командира: слабка підготовка до роботи з особовим складом, невміння управляти підлеглими; негативні риси характеру (неврівноваженість, надмірна емоційність, відсутність гнучкості у професійній діяльності).

3 група – причини, що обумовлені стилем управління: невідповідність стилю управління рівню зрілості колективу; взаємне нерозуміння або небажання зрозуміти один одного; протиріччя між суспільними та груповими інтересами; не виправдані сподівання як окремих особистостей, так і груп (військових колективів).

4 група – причини, що обумовлені стосунками між особистістю і групою (військовим колективом): неправильна реакція особи на вплив з боку колективу і навпаки; неправильне сприйняття та розуміння обстановки; завищені вимоги до колективу або завищена оцінка своїх можливостей.

Вищезазначені групи причин впливають на оцінювання і самооцінювання особи, її думки, погляди, прагнення, викликають стійкі у часі негативні емоції, нестатутні відносини.

Конфлікти завжди виникають внаслідок порушень балансу інтересів двох і

більше сторін. У зв'язку з цим виділяють об'єктивні і суб'єктивні причини конфліктів. Перші існують незалежно від волі та бажання їх учасників. Це можуть бути, наприклад, ресурси, які необхідно розподілити, взаємозалежність завдань, розбіжності в уявленнях та цінностях, у манері поведінки і життєвому досвіді тощо. Суб'єктивні причини зумовлені передусім конкретною поведінкою індивіда та психологічною структурою особистості – характером, темпераментом, спрямованістю, ціннісними орієнтаціями, потребами тощо.

Управління військовим підрозділом характеризується суперечливістю цілей діяльності (особового складу – з одного боку і командирами – з іншого), наявністю організаційних обмежень, дією розподільчих і оціночних механізмів. Реалізація функцій управління також супроводжується конфліктним складником.

Отже, аналізуючи причини виникнення конфліктних ситуацій в колективі, командир може стратегічно правильно організувати свою діяльність з попередження та профілактики конфліктних відносин.

УДК 355.237

Гончар Р.О., кандидат військових наук, старший науковий співробітник науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України, підполковник; **Васильченко Р.В.**, кандидат філософських наук, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної Гвардії України, підполковник

ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ПЕРЕГОВОРНИКІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

На даний час на суспільство зростає негативний вплив суспільно-політичних, економічних, інформаційних, релігійних, психологічних факторів які стрімко збільшують кількість екстремальних ситуацій, пов'язаних з загрозою для життя людей: рейдерські захоплення, захват заручників, викрадення людей, шантаж, чисельні випадки застосування вогнепальної зброї, сімейні драми, самогубства, вимоги психічнохворих людей, тощо. Наслідками збройного конфлікту на Південному сході України є високий рівень терористично-диверсійної загрози та неконтрольований обіг вибухонебезпечних речовин та зброї. Все це впливає на складність оперативної обстановки при виконанні службово-бойових задач, які виконують підрозділи Національної гвардії України (НГУ).

Згідно чинного законодавства військовослужбовці підрозділів НГУ застосовують зброю та спеціальні засоби у виняткових випадках. Мілітаризація та криміналізація суспільства збільшує кількість конфліктних ситуацій та негативного психологічного впливу на військовослужбовців. Результатом є загиблі, травмовані, затримані. В

той же час, аналіз нормативно-законодавчої бази та досвід провідних у правоохоронному відношенні країн світу свідчить, що більшість конфліктних і гіпотетично небезпечних ситуацій, вирішуються за допомогою діалогу та фахового спілкування. Без застосування зброї та людських втрат. В системі МВС є визначені посадові особи для ведення переговорів, але їх спеціалізація це виключно забезпечення громадська безпека. Реформування Національної гвардії України, аналіз спектру та складності СБЗ які виконують підрозділи гвардії доводять необхідність впровадження в структуру підрозділів НГУ інституту переговорників – фахівців комунікації з об'єктами протидії.

Використання досвіду подібних правоохоронних (військових) формувань країн членів НАТО та узагальнення досвіду підрозділів НГУ в операції об'єднаних сил дозволить розробити відповідні програми навчання та курсів підвищення кваліфікації фахівців зі “складної” комунікації. Реалізувати цей напрямок необхідно на базі Національної академії Національної гвардії України (НАНГУ). Достатня навчально-матеріальна технічна база, наявність відповідних фахівців дозволить реалізувати підготовку переговорників для потреб Національної гвардії України.

Використання фахових перемовників при виконанні СБЗ, дозволить гуманізувати силову складову при проведенні спеціальних операції підрозділами НГУ та забезпечить основні засади законодавчо-нормативної бази, щодо безпеки громадян, зокрема в стабілізаційних заходах та постконфлітному врегулюванні збройного конфлікту.

УДК 681.518.3

Горелишев С.А., кандидат технічних наук, доцент, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії забезпечення службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України;
Байда М.С., старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГ України Національної академії Національної гвардії України, майор

КОНЦЕПЦІЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ РОБОТИ ПСИХОЛОГА ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

У даний час великого поширення набула концепція розподілених автоматизованих систем управління (АСУ), спрямованих на локальну обробку інформації. Ця концепція може бути застосована і при організації діяльності фахівців системи психологічного забезпечення Національної гвардії України (НГУ), що дозволить

суттєво зменшити витрати службового часу психологів. Для реалізації цієї ідеї необхідно створити автоматизоване робоче місце (АРМ). АРМ фахівця системи психологічного забезпечення – сукупність інформаційно-програмно-апаратних ресурсів, що забезпечують обробку даних в реальному масштабі часу і автоматизацію управлінських функцій діяльності психологічної системи НГУ на всіх її рівнях. АРМ психолога буде компонентом АСУ психологічної служби НГУ. Передбачається, що АРМ психолога буде працювати як автономно, так і в рамках глобальної комп'ютерної мережі. Для забезпечення діяльності органів управління системи психологічного забезпечення НГУ АСУ психологічної служби повинна мати ієрархічну структуру і включати: АРМи ГУ НГУ (оперативний рівень); АРМи психологічної служби ОТУ НГУ (оперативний та оперативно-тактичний рівні), відмінною особливістю, яких є наявність засобів для контролю і координації діяльності підлеглих, де вся управлінська діяльність описується як сукупність процесів, кожний з яких має дати початку, кінця і відповідальних виконавців; АРМи психологічної служби частин і підрозділів НГУ (тактичний рівень).

Основні напрямки АРМ фахівця психологічної служби: професійно-психологічний відбір; професійно-психологічна підготовка; супровід службово-бойової діяльності; вивчення соціально-психологічного клімату; психопрофілактична робота і психологічна реабілітація. В основу конструювання АРМ встановлені такі основні принципи: максимальна орієнтація на кінцевого користувача; проблемна орієнтація АРМ на вирішення певного класу завдань, об'єднаних загальною технологією обробки інформації, єдністю режимів роботи й експлуатації; формалізація професійних знань; модульна побудова; ергономічність; тестова бібліотека; розмежування рівнів доступу до системи; розвинені засоби комплексного аналізу масивів психодіагностичних даних; on-line контроль за ходом тестування і апостеріорного контролю достовірності результатів за шкалами валідності.

Базова конфігурація АРМ психолога включає в себе наступні модулі: модуль відомостей про суб'єктів; модуль план психологічного забезпечення НГУ; модуль картка психологічного супроводу об'єкта; модуль результатів психологічного вивчення; модуль професійно-психологічної підготовки; модуль обліку результатів вивчення соціально-психологічного клімату; модуль результатів психологічного супроводження виконання службово-бойових завдань; модуль психопрофілактичних заходів; модуль додаткової психологічної інформації; модуль обліку заходів із членами сімей. Всі форми звітів повинні бути формалізовані з невеликими можливостями налаштування.

УДК 159.9

Данько О.В., кандидат психологічних наук, практичний психолог відділення психологічного забезпечення відділу по роботі з персоналом Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ

Останні події на сході України свідчать про те, що високий моральний дух і психологічна стійкість особового складу армії відіграють величезну роль в підвищенні бойової готовності і боєздатності військ, досягненні перемоги над ворогом. Дії військовослужбовців повинні бути спрямовані не лише на відвернення або припинення збройного насильства, а й на врятування життя і збереження здоров'я населення, на захист прав людини та створення умов для відновлення демократичних засад існування суспільства, що в свою чергу, вимагає додаткової психологічної підготовки особового складу.

Психологічна підготовка військовослужбовців це система цілеспрямованих впливів, що має на меті формування і закріплення у воїнів психологічної готовності і стійкості, переважно на основі самовдосконалення особистісних і розвитку професійно важливих якостей, набуття досвіду успішних дій в модельованих екстремальних умовах бойової обстановки.

Психологічна підготовка має дві основні мети: формування психологічної стійкості і психологічної готовності. Ці якості формуються у процесі відпрацьовування всіх необхідних навчально-бойових ситуацій на заняттях і навчаннях, які проводяться в умовах, наближених до реального бою. Завчасно у воїнів формується психологічна стійкість.

Якості, які становлять психічну стійкість, досягаються моделюванням у ході навчань майбутньої бойової діяльності воїнів в умовах війни. Крім того, безпосередньо перед виконанням конкретного бойового завдання формується стан психологічної готовності тобто націленість і змобілізованість психіки воїнів на подолання майбутніх бойових труднощів, яка забезпечує результативність і якість виконання бойових завдань, адекватно їх складності, значущості та важливості.

В ході загальної психологічної підготовки у воїнів формується усвідомлення необхідності виконання свого конституційного обов'язку, впевненість у своїх силах і бойовій техніці, правдиве уявлення про характер сучасної війни, засоби її ведення, труднощі, які необхідно подолати для перемоги.

Найважливішою вимогою до психологічної підготовки є формування в особового складу емоційно-вольової стійкості – здатності протистояти небезпеці, витримувати негативний емоційний і фізичний вплив на психіку

воїнів у бойовій обстановці, а також формування надійності психіки – її здатності зберігати активність і забезпечувати результативність діяльності воїна в складних умовах бойових дій.

Таким чином, вплив бойової обстановки на психіку надзвичайно складний, його врахування дозволяє правильно вирішувати як загальні, так і часткові завдання психологічної підготовки.

УДК 159.9: 351.75

Джагунов Г.В., кандидат юридичних наук, професор, заступник декана з навчально-методичної роботи факультету №3 Харківського національного університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ В УКРАЇНІ

З'ясовуючи психологічний аспект діяльності Національної поліції України, на наш погляд, необхідно звернути увагу на реалізацію нею завдання, що є, відповідно до статті 2 Закону України «Про Національну поліцію», надання поліцейських послуг у сфері, забезпечення публічної безпеки і порядку.

При реалізації єдиної державної політики у галузі забезпечення внутрішньої безпеки держави, як у звичайних умовах життєдіяльності суспільства та держави, так і в умовах виникнення надзвичайних ситуацій, повинна забезпечуватися публічна безпека і порядок. Реалізація заходів економічного, політичного, організаційного та іншого характеру, спрямована, перш за все на попередження загроз життєво важливим інтересам держави та суспільства.

Говорячи про психологію забезпечення публічної безпеки та порядку, перш за все, треба звернути увагу на її чинники. Вчені поділяють їх на дві групи: по-перше, це психологія безпеки у системі «людина – середовище існування» та, по-друге – психологія забезпечення публічної безпеки та порядку уповноваженими суб'єктами, у нашому випадку Національною поліцією України. Першу групу, доцільно було би орієнтувати, на наш погляд, на більш широке поняття – «життєвий простір».

Істотно, поняттю «публічна безпека і порядок» в наукових працях, завжди приділяється велика увага, виходячи із щоденної актуальності цього питання.

Цікавим є звернення до визначення цього поняття єдиним, що слід вживати нерозривно, або технічним поєднанням двох різних елементів. Тлумачні словники стверджують, що смислове навантаження цих слів різне. «Порядок» – це усталений спосіб життя; побут; стан, коли все роблять, виконують належним чином, відповідно до певних вимог, правил, тощо. «Безпека», в свою чергу –

стан, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує. У загальному розумінні безпека означає свободу від страху і від ворожого стороннього впливу.

Говорячи про умови життя людини, треба підкреслити, що сьогодні вони стрімко змінюються. А це тягне додаткових психологічних зусиль. Отже, забезпечення публічної безпеки та порядку потребує психологічної безпеки особистості та психологічної безпеки життєвого простору.

Останній фактор, умови проживання в певних географічних зонах, наявність небезпек природного й техногенного характеру й обов'язково – соціальні умови.

На життя людини в нашій країні одним з головних факторів, що впливає на відчуття безпеки вважається «Видимість поліції». Дослідження поліцейської діяльності нашими вченими доводять, що присутність поліцейського на вулиці в однострої суттєво впливає на відчуття безпеки. Результати оцінки видимості поліції показують, однакове: піших патрулів як в області, так і в місті мешканці бачать з однаковою частотою; автомобільних патрулів мешканці області бачать рідше, ніж мешканці міста; в інших випадках бачать поліцію у форменому одязі мешканці області частіше, ніж мешканці міста.

Наприкінці підкреслимо, що забезпечення публічної безпеки та порядку Національною поліцією України неможливо без розуміння психологічного аспекту цього питання та врахування психічного стану самого поліцейського. Вищезазначені питання впливають на чітке та ефективне виконання норм чинного законодавства.

УДК 378

Дияк В.В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ І СЛУХАЧІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ

Сучасні трансформації в соціальній та економічній сферах, спрямовані на активізацію євроінтеграційних процесів в Україні, визначають нові вимоги до роботи прикордонного відомства і мають під собою законодавче підґрунтя.

У процесі теоретичного аналізу нормативно-правового забезпечення професійної підготовки офіцерів для роботи у Державній прикордонній службі (далі – ДПС) України встановлено, що більшість документів, які складають законодавчу базу, стосуються основних функцій та специфіки роботи прикордонників для оптимізації роботи Державної прикордонної служби України. Водночас значна частина законодавчих актів присвячена проблемі

вдосконалення професійної підготовки військовослужбовців прикордонного відомства. Такий підхід акцентує увагу законотворців на проблемі оновлення освіти майбутніх прикордонників, які працюватимуть у різних сферах Державної прикордонної служби України.

Основними законодавчими актами, в яких відображено специфіку і сутність роботи та підготовки майбутніх фахівців Державної прикордонної служби, є Конституція України; Закон України «Про вищу освіту»; Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2021 року; Концепції розвитку Державної прикордонної служби України; нормативні документи Міністерства освіти і науки та Державної прикордонної служби України; Статут Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького; Стратегія розвитку Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького на період до 2021 року та ін.

Аналіз наказів, що становлять основу нормативно-правового забезпечення професійної підготовки курсантів і слухачів у єдиному в Україні закладі вищої освіти ДПС – Національній академії Державної прикордонної служби України, свідчить про особливу увагу держави до таких проблем:

- мотивація майбутніх військовослужбовців прикордонного відомства до здобуття високого рівня професійної освіти (Наказ № 515 від 20.08.2001 р.);

- цілеспрямована профорієнтаційна робота з добору та вивчення кандидатів для проходження військової служби в Державній прикордонній службі України (Наказ № 360 від 18.05.2006 р.);

- психологічне забезпечення діяльності Державної прикордонної служби України (Положення від 06.10.2008 р.);

- проведення атестування військовослужбовців Державної прикордонної служби України (Наказ № 771 від 28.09.2012 р.);

- розширення напрямів підготовки фахівців у галузі знань «Військові науки, національна безпека, безпека державного кордону» за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста і магістра в Державній прикордонній службі України (Наказ № 793 від 02.07.2015 р.).

Таким чином, основні напрями оновлення професійної підготовки майбутніх прикордонників, які працюватимуть у різних сферах ДПС України, відображено в державних законодавчих документах. Тому проблема поглибленого теоретичного аналізу нормативно-правового забезпечення професійної підготовки курсантів і слухачів прикордонного відомства є надзвичайно актуальною для освіти майбутніх прикордонників.

УДК 159.9.351.74

Домброван О.І., викладач кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки
Одеського державного університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ ДО ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ

Відомо, що діяльністю працівників сил охорони правопорядку характеризується такими ситуаціями, які відрізняються наявністю в них факторів, що володіють силою впливу на людей та їх діяльність, що називаються екстремальними. В останні роки спостерігається тенденція підвищення екстремальності діяльності правоохоронних органів, пов'язана з затриманням злочинців, звільненням заручників, застосуванням зброї, забезпеченням правопорядку в період масових заходів, стихійних лих та надзвичайних ситуацій. Екстремальними називають ситуації, які ставлять перед людиною великі труднощі, зобов'язують її до повного напруження сили можливостей, щоб впоратися з ними і вирішити свої завдання.

З точки зору юриспруденції, *екстремальна ситуація* – це стан життєдіяльності людини, суб'єктивно усвідомлюваний нею як такий, що загрожує її фізичному та психічному здоров'ю. Основними зумовлюючими її чинниками є: час, інформація, зміст діяльності тощо.

Результати комплексних психологічних досліджень показують, що такі фактори, як ненормований робочий день, постійний контакт з асоціальними елементами, необхідність повної віддачі психічних і фізичних сил при припиненні злочинів знижують функціональні резерви організму, аж до їх повного виснаження. Це пред'являє високі вимоги до психічної сфери особистості співробітників сил охорони правопорядку характеризується, їх стресостійкості та психологічної готовності до діяльності в екстремальних умовах.

Отже, тривала дія стресогенних факторів, наявність постійної вітальної загрози для життя, висока ймовірність загибелі або поранення, травмування висувають високі вимоги не тільки до рівня професійної підготовленості, але і до психологічних якостей особистості, що обумовлює психологічну готовність до діяльності в екстремальних умовах.

Чисельні дослідження, що проводяться В.А. Васильєвим, А.А. Волковим, К.К. Платоновим, А.В. Родіоновим, Л.С. Криворучко, та іншими науковцями дозволяють виділити одне з істотних психологічних якостей – стійкість особистості працівників сил охорони правопорядку до екстремальних ситуацій службової діяльності.

В психологічній літературі поняття «стійкість» має різні тлумачення. Але ми детальніше зупинимось на психологічній стійкості працівників сил охорони

правопорядку – як своєрідного фундаменту професійної готовності до виконання дій в екстремальних умовах оперативно-службової діяльності.

Під психологічною стійкістю розуміється цілісна характеристики особистості, що забезпечує її стійкість до стресогенних впливів важких ситуацій.

Працівник сил охорони правопорядку під час виконання службових завдань потрапляє в складні та часом небезпечні психологічні ситуації, що певним чином впливають на його психіку.

Часте перебування в небезпечних, а іноді і загрозливих для життя ситуаціях вимагає від правоохоронців вміння володіти собою, швидко оцінювати складні ситуації і приймати найбільш адекватні рішення, що сприятимуть більш ефективному виконанню поставлених завдань і зменшенню надзвичайних подій і зривів професійної діяльності серед особового складу органів внутрішніх справ.

Невміння правоохоронця регулювати свій психічний стан і свої дії призводять до негативних, а іноді і важких наслідків як для нього самого, так і для оточуючих. Невміння керувати своєю поведінкою знижує здатність соціально-психологічної адаптації особистості до даних умов середовища і є серйозною перешкодою в реалізації її життєвого потенціалу.

На працівників сил охорони правопорядку характеризується щодня впливають різні фактори, які носять стресовий характер, що в свою чергу можуть призвести до появи втоми, перевтоми, виникнення різних негативних емоційних станів та до розладів професійно-службової діяльності.

Таким чином, оволодіння працівників сил охорони правопорядку прийомами і методами психологічної саморегуляції є досить актуальним завданням сучасності. Великих успіхів у службовій діяльності досягають ті працівники, у кого міцніші нерви, хто краще вміє налаштуватися на боротьбу з правопорушниками, хто вміє більш раціонально розпоряджатися не тільки своїми фізичними та розумовими ресурсами, а й зберігати на оптимальному рівні нервово-психічну активність, проявляти в складних ситуаціях свою психологічну стійкість.

УДК 159.925

Доценко В.В., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології Харківського національного університету внутрішніх справ

КРИЗОВІ ПРАКТИКИ ІНТЕГРАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ДО МИРНОГО ЖИТТЯ

Повертаючись до мирного життя учасники бойових дій зіштовхуються з низкою проблем: непорозумінням, осудом, складнощами в спілкуванні,

працевлаштуванні, створенні або збереженні сім'ї тощо. Безперечним є той факт, що проблема психологічної допомоги учасникам бойових дій в процесі адаптації до мирного життя є нагальною, а пошук дієвих та ефективних методів роботи – необхідним і актуальним.

Науковці та практики визнають ефективність наступних методів психологічної допомоги при ПТСР: техніка ослаблення травматичного інциденту (Ф. Джербод) – полягає в перегляді, візуалізації, повторному переживанні психологічної травми (без переривань, інтерпретацій і підбадьорень); метод візуально-кінестетичної дисоціації (Р. Бендлер, Дж. Гріндер) забезпечує суб'єкту доступ до особистісних ресурсів, реалізується шляхом перегляду травматичних сцен, який здійснюється із установленням якоря на безпечне місце; травмофокусована когнітивно-поведінкова психотерапія (А. Ехлерс, Д.Кларк) дає можливість переосмислити та повторно пережити травматичні події методами травмофокусованих втручань з повторним когнітивним опрацюванням та когнітивною і нарративною реконструкцією; терапія методом десенсибілізації й репроцесингу травматичної пам'яті за допомогою рухів очей (Ф. Шапіро) об'єднує низку терапевтичних підходів та комбінує їх з рухами очей або іншими формами двосторонньої стимуляції для активізації обробки травматичної інформації мозком.

Дані методи дають людині можливість вербалізувати і зрозуміти, що ж з нею відбулося. Основа цих методів – повторне переживання травматичної події з наступним переосмисленням і переінтерпретуванням. Користуючись виразом Т.М. Титаренко, поки нарратив складається, тлумачення подій можна змінювати, коригувати, а після того, як текст представлено на суд оточення, пережите призупиняється у своєму переосмисленні, і людина від нього певним чином звільняється. Р.Г. Тадеші і Л.Г. Калхоун наголошують, що у результаті травматизації людина може пережити позитивні зміни завдяки нарративу – самоусвідомленню і саморозумінню особистістю себе та своїх переживань шляхом опису життєвих подій упорядкованих у часі.

Базуючись на вченні Дж. Хілла щодо психотерапевтичної дії розповіді про себе на підвищення адаптації людини пропонуємо використовувати автобіографічні тексти у роботі з психологічною травмою. Нарратив можна використовувати в різних модифікаціях:

- 1) історія про героя, в якій людина сприймає себе як героя, який має сили і можливості побороти будь-які перешкоди;
- 2) комічна історія – сміх над собою дозволяє звільнитися від страху перед майбутнім;
- 3) детективна історія – довге, витривале розслідування з несподіваними поворотами сюжету та перемогою детектива;
- 4) сімейно-побутова історія – опис життя пересічного громадянина який

попри сімейні, професійні, суспільні негаразди виходить переможцем;

5) історія-казка поєднує між собою комічність, детектив та героїчний епос;

б) розповідь від третьої особи дає можливість переглянути події з іншої сторони.

Здійснюючи опис травматичних подій свого життя, людина рефлексує, упорядковує думки, почуття, частково знімає напругу від переживань, має можливість побачити та усвідомити певні закономірності власної поведінки.

УДК 351.86.001.73

Дручек О.В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правового забезпечення службово-бойової діяльності Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

РОЗВИТОК СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Реформування системи національної безпеки та оборони наразі є одним із першочергових викликів у контексті збереження та розбудови Української держави як незалежної та самостійної. Відповідно до Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України та чинного законодавства, одним із основних принципів функціонування системи національних безпекових інституцій є інтеграція до європейських та євроатлантичних структур – ЄС та НАТО. Зазначене вимагає від компетентних державних органів здійснення відповідних кроків, зокрема: створення цілісної системи нормативно-правових актів, програм та планів розвитку системи забезпечення національної безпеки; практичного реформування сектору безпеки і оборони; переведення його на принципи, стандарти і процедури ЄС та НАТО.

Водночас, аналіз сучасного стану реформування сектору безпеки і оборони України свідчить про наявність у зазначеній сфері цілого комплексу проблем, серед яких: відсутність якісних механізмів демократичного цивільного контролю над сектором безпеки та оборони; низький рівень прозорості та підзвітності; високий рівень ризиків корупції і неефективного управління бюджетними коштами; неспроможність ефективно протистояти викликам гібридної війни з Росією та пов'язаній з нею інформаційній агресії; відсутність сучасної системи комплектування та підготовки військових формувань; застарілий підхід до організації і виконання завдань резерву й територіальної оборони; низький рівень соціального захисту військовослужбовців тощо.

Зазначене слугує підставою для визнання експертами як пріоритетних таких напрямів розвитку сектору безпеки і оборони: формування цілісної системи

забезпечення національної безпеки відповідно до принципів країн НАТО; запровадження дієвого демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони; підвищення ефективності управління активами сектору безпеки та оборони, оборонними закупівлями та оборонною промисловістю; реорганізація органів розвідки та контррозвідки; удосконалення системи комплектування і підготовки військових формувань, резерву та територіальної оборони; забезпечення прав і соціальних гарантій військовослужбовців; запровадження нової стратегії та доктрини інформаційної безпеки.

Розвиваючи сформульовані пропозиції, вважаємо, що конкретними кроками щодо реалізації зазначених напрямів мають стати:

у сфері законодавства та парламентської діяльності – розробка і прийняття нових Закону про Службу безпеки України, Закону про розвідку і розвідувальну діяльність, законодавства про управління державними таємницями і засекреченою інформацією, законодавства про парламентський контроль і нагляд за діяльністю розвідувальних служб і служб безпеки; запровадження у якості окремого парламентського органу військового омбудсмена або розширення повноважень у зазначеній сфері Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

у сфері державного управління – реформування галузі оборонної промисловості та системи державних закупівель; запровадження стандартів корпоративного управління державними підприємствами на державних оборонних підприємствах; виведення з управління Міністерства оборони України невластивих активів і державних підприємств;

у системі комплектування і підготовки військових формувань, резерву та територіальної оборони – забезпечення можливості укладання військовослужбовцями короткострокових контрактів; удосконалення системи комплектування і підготовки резерву та територіальної оборони; реформування системи підготовки громадян до служби в ЗСУ та інших військових формуваннях.

УДК 159.9:159.95

Дурач В.М., начальник кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення Національної академії сухопутних військ імені Петра Сагайдачного, полковник; **Орел С.М.**, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення Національної академії сухопутних військ імені Петра Сагайдачного

ПОДОЛАННЯ БОЙОВОГО СТРЕСУ ПІД ЧАС ВТРАТ

Використання підрозділів Національної гвардії України, як і підрозділів Збройних Сил в умовах бойових дій, або ліквідації масштабних надзвичайних

ситуацій інколи призводить до необхідності контакту військовослужбовців з пораненими або загиблими людьми. Військовослужбовець бачить, чує, відчуває запах і торкається потерпілих або загиблих. Це можуть бути чоловіки, жінки і навіть діти різного віку. Реакція військовослужбовця на вплив стресорів бойової обстановки залежить як від їх значущості для конкретного учасника бойових дій, так і від особливостей його поведінки. Очевидно, що підготовленому військовослужбовцю легше справитися із стресовою ситуацією. Існує певна кількість літератури, присвяченої питання подолання бойового стресу (наприклад, Кокун О.М. та ін. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій: Методичний посібник. – К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2015. – 170 с.; І. І. Приходько та ін. Психологія екстремальної діяльності: Навчальний посібник – Х.: НА НГУ, 2016. – 571 с.), однак вона стосується в більшій мірі фахівців-психологів.

Розглянемо питання індивідуальної підготовки, яка допоможе здолати бойовий стрес військовослужбовцю, якому приходиться контактувати з пораненими або загиблими людьми, використовуючи польовий статут армії США TG-320.

При контакті із загиблими пам'ятай, що:

1. Приводячи в порядок тіло загиблого, ти створюєш можливість його подальшого упізнання і пристойного поховання. Одночасно зменшуєш можливість розповсюдження захворювань серед живих.

2. Обмежуй спостереження тіла загиблого - накрий його підручними засобами, або встанови екран, що б його не побачили ті, хто не має в тому потреби.

3. При контакті з тілом, одягай рукавички і старий одяг.

4. Для зменшення запаху використовуй дезінфектанти, дезодоранти, освіжувачі повітря. Не використовуй парфуми, які можуть викликати спогади за загиблим.

5. Намагайся не персоніфікувати загиблого (особливо якщо ви знайомі), думай про нього як про одного із військовослужбовців. Особисті спогади про нього відклади на потім.

6. Намагайся відноситися до загиблого просто як до тіла, а не особистості.

7. Не глумись на тілом і нічого не бери в нього.

8. Попроси капелана або місцевого священика прочитати над загиблим молитву.

9. При роботі з тілами загиблих роби часті перерви, пий більше води, виконуй правила особистої гігієни, бережи сили, намагайся поїсти.

10. Уважно вислухай своїх товаришів або підлеглих, які розповідають тобі про загиблих, але не розпитуй подробиць. Не сприймай їхню схвильовану розмову і можливі сльози як слабкість, намагайся їх заспокоїти і нагадай про необхідність продовжувати виконання бойового завдання.

11. Після завершення бойової операції не відчувай себе винним за ментальну відчуженість перед потерпілими та загиблими під час операції.

12. Не засмучуйся через негативні думки і спогади про загиблих, не ховай їх в глибині душі, краще поділися ними з товаришами.

УДК 342.9

Дурач В.М., начальник кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, полковник

СУСПІЛЬНИЙ РЕЗОНАНС У СПРАВАХ ПРО КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

З набуттям чинності Закону України "Про запобігання корупції" почалось створення антикорупційної системи держави і формування правових та організаційних засад її функціонування. Станом на початок 2019 року з'ясувалось, що застосування превентивних антикорупційних механізмів виявляється не завжди ефективним, а у засобах масової інформації (ЗМІ) досить часто з'являються відомості про викриття чергового корупціонера. Особливо гостро реагує суспільство якщо правоохоронні органи виявляють факти корупції серед військовослужбовців.

Суспільний резонанс тієї чи іншої справи легко відслідковувати за кількістю дописів і коментарів в мережі Інтернет, щойно відбулось повідомлення ЗМІ про чергове викриття особи, яка користуючись наданими їй службовими повноваженнями чи пов'язаними з ними можливостями одержала неправомірну вигоду. Інколи ці дописи і коментарі під повідомленням ЗМІ є схвальними, але переважно висловлюють злість, невдоволення, обурення роботою правоохоронних органів. Це свідчить про те, що створена система запобігання корупційним правопорушенням працює неефективно.

Слід зауважити, що суспільство може по різному оцінювати те чи інше корупційне правопорушення і надавати свою неоднозначну оцінку діяльності правоохоронним органам і структурам, до функцій яких входить боротьба з корупцією.

Суспільство, як правило, високо оцінює ті антикорупційні заходи, в яких мова йде про притягнення до відповідальності військовослужбовців у військовому званні старшого і вищого офіцерського складу, але нейтрально ставиться, а інколи й з осудом, якщо правоохоронні органи притягують до відповідальності за порушення антикорупційного законодавства посадових осіб у військовому званні "солдат".

Наприклад, 25.03.2015 року голову ДСНС полковника Сергія Бочковського та його заступника Василя Стоєцького було затримано на засіданні Кабінету Міністрів за підозрою в корупції під час закупівлі паливно-мастильних матеріалів. Одразу "корупціонери" були звільнені зі своїх посад і це затримання схвалювало суспільство доти, доки 1 квітня обох колишніх чиновників не випустили на свободу. 25 квітня 2018 року Окружний адміністративний суд Києва визнав незаконним розпорядження Кабінету Міністрів України про

звільнення Бочковського з посади голови ДСНС і відновив його.

Інший випадок трапився у місті Вознесенськ, солдат військової частини польова пошта В2336 разом із своєю гарантованою державою основною оплачуваною діяльністю – військовою службою, у період з 18.09.2015 року по 12.05.2016 року займався іншою оплачуваною діяльністю, працював вантажником на комунальному підприємстві "Санітарна очистка міста". Відповідно до щомісячних табелів обліку робочого часу він щомісячно отримував близько 1600 гривень, а за весь період отримав 12944 грн. 71 коп.

Вознесенський міськрайонний суд Миколаївської області визнав солдата винним у вчиненні правопорушення, передбаченого ч. 1 ст.172-4 КУпАП та застосував до нього адміністративне стягнення у вигляді штрафу в розмірі 300 неоподаткованих мінімумів доходів громадян з конфіскацією отриманого доходу в сумі 12944 гривень 71 копійки в дохід держави. Це рішення обурило суспільство і очевидно воно чекає не таких прикладів боротьби з корупцією.

Таким чином, ефективна боротьба з корупцією в оборонній сфері України можлива лише при активній участі суспільства.

УДК 378.013:172

Євтушенко В.В., заступник директора ННІ ППКК Національної академії Служби безпеки України

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного й оборонного потенціалів України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб є завданням СБУ державного органу спеціального призначення з правоохоронними функціями. Оперативно-службова діяльність вимагає мобільності, граничного напруження, витримки, стійкості, витривалості особового складу СБУ ставить високі вимоги до психофізичних і морально-вольових якостей співробітників СБУ.

Висока боєдатність особового складу СБ України в різних умовах – визначальний фактор при виконанні службових завдань. Вона забезпечується високим рівнем як морально-психологічного забезпечення, так і фізичної підготовки (далі - ФП). В обстановці реальної небезпеки, що викликає значні психофізичні навантаження, результат оперативно-службової діяльності

повною мірою буде залежати від умілих та рішучих дій співробітників. В ході виконання оперативно-службових завдань у бойових умовах співробітник СБ України змушений годинами, днями, а іноді й тижнями витримувати граничне нервово і фізичне напруження. Йому доводиться стійко долати труднощі та небезпеку, в яких потрібно виконувати оперативно-службові завдання, швидко пристосовуватися до незгод і задовольнятися максимально короткими періодами на відпочинок. У бойовому зіткненні із супротивником співробітник СБ України змушений швидко перелаштовуватися від одного виду дій до іншого, переходячи від нерухомих положень до швидкого бігу, від перебіжки або стрімкого подолання перешкод до моментальної зупинки. У рукопашній сутичці чи боротьбі з противником зі зброєю або без неї, при зв'язуванні і доставці захопленого (полоненого) співробітник зобов'язаний діяти швидко, сміливо, зухвало, із застосуванням великої фізичної сили.

Аналіз професійної діяльності співробітників СБУ свідчить, що головними предметами бойової підготовки є фізична та вогнева підготовка. Жодне бойове завдання не буде вчасно і якісно виконано без потрібного рівня ФП особового складу. Сучасна складна оперативна обстановка значно підвищує вимоги до фізичного розвитку особового складу СБУ. В ході виконання бойових, оперативно-службових завдань, саме фізична підготовленість військовослужбовців СБ України сприяла підтриманню здоров'я і підвищенню спротиву дії небезпечних факторів.

Невипадково останні роки все частіше йдеться про те, що фізична підготовка є природним містком, що дозволяє з'єднати моральний і біологічний розвиток військовослужбовця. Більш того, вона є найпершим і базовим видом підготовки, яка формується в людини. На думку багатьох вчених, ФП вирішує таку важливу проблему як підвищення воєнно-професійної адаптації військовослужбовців до дій в небезпечних умовах (психоемоційний стрес, втома та ін.). Здійснюючи вплив на медично-біологічні компоненти якості життя, ФП оптимізує професійне здоров'я, лідерські якості військовослужбовця через його вміння ставити і досягати цілі, працювати в команді, набувати таких якостей, як наполегливість, впевненість, рішучість, терпіння та ін.

Вивчаючи досвід інших країн можна зробити висновок, що у будь-які часи питання ФП особового складу розглядалась як основне завдання спецслужб та відомств. ФП вважається одним з основних елементів готовності військовослужбовця здійснювати бойові, оперативно-службові завдання, а також напрямом, який сприяє підвищенню боєздатності особового складу СБ України. Бездоганна ФП військовослужбовців – це, по суті, головна складова професійної компетентності військовослужбовця СБУ.

УДК 378.311

Єршова В.О., старший викладач мовного відділу Національної академії Національної гвардії України

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО ПІДХОДУ У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Реформування вищої військової освіти в Україні є необхідною складовою успішності змін у всіх силових структурах країни. Сьогодні вища військова школа здійснює активні пошуки сучасних концепцій та педагогічних технологій всебічної підготовки майбутніх офіцерів, які орієнтовані на формування професіонала, патріота, командира, фахівця.

Особливе місце у підготовці курсантів НГУ сьогодні посідає такий компонент процесу навчання курсантів як методи навчання.

Навчання за комунікативним методом дозволяє сформувати комунікативну компетентність. Особливість цього у тому, що оволодіння вміннями говоріння, читання, письма та аудіювання під час вивчення іноземної мови здійснюється шляхом їхньої реалізації в умовах, що моделюють ситуації реального спілкування.

Основними видами інтеракції сьогодні вважаються кооперація та конкуренція. Кооперація, що характеризується об'єднанням зусиль учасників для досягнення спільної мети за одночасного розподілу між ними функцій, ролей та обов'язків, набуває таких видів:

- колективно-індивідуальна (усі прагнуть однієї мети, однак кожен сам по собі);
- послідовно-колективна (кожний послідовно виконує свою частину загальної справи);
- кооперація взаємодії.

При цьому компонентами кооперації у навчанні курсантів НГУ можемо назвати такі: особистісна взаємодія під час занять, що стимулює діяльність курсантів; індивідуальна і групова підзвітність, змагальність під час навчання; послідовне формування навичок міжособистісного спілкування курсантів; аналіз та обробка даних про навчальну діяльність групи курсантів.

Інтерактивні технології поділяються на такі групи:

- інтерактивні технології кооперативного навчання;
- інтерактивні технології кооперативно-групового навчання;
- технології ситуативного моделювання;
- технології опрацювання дискусійних питань.

Зауважимо, що аналіз особливостей застосування інтерактивних методів

навчання курсантів дозволило стверджувати, що такі методи можуть позитивно себе проявити як під час вивчення іноземних мов курсантами, так і під час їх практичного навчання, під час засвоєння матеріалу військово-спеціальних та інших дисциплін.

Отже, аналіз сучасних методів навчання засвідчив, що найбільш оптимальним підходом, який найповніше відображає особливості виконання курсантами НГУ СБЗ, є інтерактивний. Тому можемо запропонувати варіанти застосування інтерактивного підходу в навчальному процесі ЗВО, що готує майбутніх офіцерів НГУ:

- створення на заняттях проблемних ситуацій, що найбільш повно відображають зміст та сучасні особливості дій підрозділів НГУ;
- вправи на інтерактивне слухання, що формують уміння слухати інших людей, що найбільш актуально під час виконання завдань, наприклад, з охорони громадського порядку;
- рольові ігри, використання техніки вживання в ролі, набуття досвіду виконання різноманітних ролей, що важливо для військово-соціального становлення молодих офіцерів;
- під час вивчення іноземної мови курсантами: поповнення словникового запасу, розширення граматичних структур, набуття навичок активної комунікації, досвіду реагування на раптові зміни умов та правил, формування моделей поведінки і спілкування для виконання різноманітних СБЗ.

УДК [378.147:504]:351.743

Зуб О.В., кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри фундаментальних дисциплін Національної академії Національної гвардії України; **Алфімова Л.Д.**, доцент кандидат хімічних наук, завідувач кафедри фундаментальних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ – АКТУАЛЬНЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ПИТАННЯ

Успішне виконання комплексних заходів у сучасних складних соціополітичних умовах, які пов'язані із захистом своєї суверенності та відсічі збройної агресії на міжнародній арені військовослужбовцями Національної гвардії України повинно здійснюватись без шкоди для здоров'я та загибелі особового складу. Рівень професійного здоров'я військовослужбовців має виключно важливе значення. Стан здоров'я військовослужбовців носить комплексний характер та залежить від багатьох чинників. Тому поряд із

Науково-практична конференція Національної академії Національної гвардії України

14 березня 2019, м. Харків

загальною професійною компетентністю майбутніх офіцерів Національної гвардії України постає формування їхньої здоров'язбережувальної компетентності у процесі фахової підготовки.

У контексті вирішення поставленого питання особливого значення набувають дослідження науковців, у яких розкриваються питання: підвищення рівня професійної підготовки військовослужбовців і правоохоронців (В. Алещенко, А. Кучерявий, М. Медвідь, В. Пеньков, С. Полторак, А. Турчинов); теоретико-методичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців в освітньому процесі закладу вищої освіти (Н. Башавець, О. Біда, Ю. Бойчук та інші). Формуванню різних аспектів культури здоров'я та здорового способу життя курсантів закладів військової вищої освіти присвячено праці О. Багрянцева, В. Бондаренка, Ю. Бородіна, С. Васіва та інших.

Необхідно відмітити, що в освітній практиці існують суперечності між постійно зростаючими вимогами до високодуховної, фізично і психічно досконалої особистості майбутніх офіцерів Національної гвардії і рівнем стану їхнього здоров'я та індиферентним ставленням до нього; потребою педагогічної практики військових закладів вищої військової освіти у формуванні здоров'язбережувальної компетентності майбутніх офіцерів та відсутністю науково-методичного забезпечення цього процесу.

На нашу думку, ефективність формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх офіцерів у процесі професійної підготовки буде визначатися впровадженням науково-обґрунтованої технології, що враховує особливості їхньої професійної діяльності, пов'язаної зі здоров'язбереженням і передбачає: проектування й розробку відповідного навчально-методичного забезпечення процесу формування цієї компетентності (підготовчий етап); розвиток позитивної мотивації у майбутніх офіцерів до набуття вказаної компетентності (мотиваційно-стимулювальний етап); формування сукупності знань і вмінь, необхідних для здійснення здоров'язбереження (змістовно-практичний етап); оцінка й корекція процесу формування цієї компетентності (аналітико-результативний етап).

УДК 37.011

Іллюк О.О., старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

РОЛЬ ПСИХОАНАЛІТИЧНОГО МЕТОДУ У ТРАНСФОРМАЦІЇ КРИЗИСНИХ ФАНТОМІВ В ЛАТЕНТНІ МЕГАБІТИ ТА ЇХ ПОДАЛЬШОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ

Головний військовий прокурор стверджує, що основною причиною суїцидів і жорстоких злочинів скоєних військовослужбовцями є посттравматичні стресові

розлади, спровоковані фактичною або можливою участю в бойових діях. Вирішення цієї проблеми є важливим завданням органів державної влади, структур військового управління та науковців.

Сучасні наукові праці у більшості спрямовані на визначення сутності зазначених розладів, їх ознак та розроблення рекомендацій взаємодії з такими людьми. Та недостатньо приділяється увага дослідженню внутрішньої природи, генезису, механізмів та анатомії цього явища. Ця проблема актуалізує потребу такого дослідження.

З позиції психоаналітичної теорії З. Фрейда, внутрішньою причиною посттравматичних стресових розладів є *витіснені в несвідоме негативні переживання*, які військовослужбовці пережили під час бойових дій. За З. Фрейдом витіснені переживання, які він назвав «комплексами», у несвідомій сфері психіки «киплять» і створюють напругу. Зовнішнім відображенням цих процесів є різноманітні неврози.

За Фрейдом, після застосування до людей із зазначеними ознаками психоаналітичного методу, який дає можливість згадати обставини які спричинили *витіснені переживання*, неврози пропадають. Та наведені твердження викликають багато запитань.

Справа в тому, що фізіологічною основою негативних переживань людини є вироблені парними ендокринними залозами наднирок гормону адреналіну. Для того щоб витіснені, за З. Фрейдом, переживання у несвідомій сфері «кипіли» і створювали напругу мав би бути фізіологічний орган (ємкість) у якому б ці гормони зберігались, щоб підтримувати зазначену поведінку витіснених негативних переживань. Але так як «комплексів» може бути декілька, то відповідно і гормони, які є безпосередніми чинниками якогось конкретного переживання, мали б чимось відрізнятись від гормонів, які спричинили інше витіснене переживання. Для попередження змішування, детермінантні гормони різних переживань мали б, якимось «маркуватись», чи зберігатись у різних «ємкостях».

Як першого так і другого у фізіології організму людини не виявлено. Наведене свідчить, що навіть теоретично, негативні переживання не можуть витіснятись у несвідому сферу психіки, відповідно не можуть там і «кипіти». Що ж тоді витісняється?

А витісняється інформація про самі переживання, їх причини і обставини. Бо безпосереднім учасником на всіх етапах генезису, як позитивних так і негативних переживань, є інформація. Тому буде логічним стверджувати, що витісняються не переживання, а інформація про переживання і обставини які їх спричинили.

З нашого погляду, несвідома сфера психіки людини містить такі види інформації: автоматизми, латентні мегабіти, кризисні фантоми, наскрізні

фантоми, гібридні фантоми.

На нашу думку, особливість латентних мегабітів полягає у тому, що вони спочатку транспортуються до раціональної (розумової) сфери свідомості, де трансформуються у логіко-понятійні компоненти, мимовільно чи свідомо аналізуються на відповідність особистісним інтересам; у разі невідповідності оптимізуються наближено до інтересів людини, після чого транспортуються до чуттєвої (емоційної) сфери свідомості, де трансформуються у відповідний вид переживань.

Особливість кризисних фантомів полягає у тому, що по застосуванні психоаналітичного методу їх можна трансформувати у логіко-понятійні компоненти свідомості, які після процесу визначення відповідності інтересам людини, піддаються свідомій чи мимовільній оптимізації.

Отже, психоаналітичний метод відіграє роль засобу (способу) інформаційно-змістовного наповнення кризисних фантомів, його трансформації у латентні мегабіти для подальшої мимовільної і свідомої оптимізації, яка за своїм значенням є наріжним каменем психологічного захисту.

УДК 796:001.89

Ісаєва М.В., старший викладач кафедри фізичного виховання Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди; **Корольов А.І.**, викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України

ГІДРОРЕАБІЛІТАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ВІДНОВЛЕННЯ ПІСЛЯ ТРАВМ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ЄДИНОБОРСТВАМИ

Сучасний навчально-тренувальний процес зі службово-прикладних видів спорту висуває достатньо високі вимоги до військовослужбовців НГУ, які у відповідності до плану проведення основних спортивних заходів в МВС України, Національній гвардії України (НГУ) захищають спортивну честь своїх військових частин та структурних підрозділів, у тому числі з різних видів єдиноборств. Значні фізичні та психологічні навантаження нерідко призводять до перенавантаження різних систем організму, що у свою чергу являється причиною захворювання чи травми. У свою чергу, лікування та реабілітація військовослужбовців НГУ, які під час участі в змаганнях чи під час тренувань з єдиноборств отримали травми, повинна проходити в короткі терміни. Безумовно, лікування та реабілітація військовослужбовців-спортсменів, повинна використовувати сучасні та ефективні засоби відновлення. Одним із

таких засобів являється гідрореабілітація.

В свою чергу, гідрореабілітація – це специфічний педагогічний напрям, сутність якого заключається в навчанні та вихованні людини в умовах води та аква засобами, з метою формування якісного більш нового та високого від початкового рівня фізичної та суспільної активності людини із відхиленнями в стані здоров'я. Крім цього, слід зазначити, що в наявній науково-методичній літературі відсутні відомості про застосування гідрореабілітації з метою відновлення військовослужбовців-спортсменів після отриманих травм (перенесених захворювань), тому напрям наших досліджень являється актуальним.

Мета дослідження – розробка структури та змісту програми лікувальної гідрореабілітації військовослужбовців НГУ, які займаються єдиноборствами (на високому спортивному рівні) при травмуваннях опорно-рухового апарату (ОРА) з метою відновлення працездатності, скорочення термінів їх відновлення та повернення до службово-бойової та спортивної діяльності.

У відповідності до аналізу науково-методичних (архівних матеріалів), спеціально-спрямованого анкетування нами була розроблена педагогічна технологія відновлення військовослужбовців-єдиноборців НГУ з травмами ОРА засобами гідрореабілітації. Педагогічна технологія передбачала використання наступних складових:

- спеціальних засобів (вправи у воді, динамічні вправи на місці та у воді; статичні вправи; вправи на розтягнення м'язів та інш.);
- фізичні вправи у воді (спеціальні вправи у воді біля бортика, комплекси фізичних вправ у воді, імітація ударно-кидкових дій у воді та інш.);
- збалансоване дозування навантаження (у залежності від виду травми чи захворювання);
- індивідуальний підхід до виконання тренувальних навантажень під час реабілітації;
- різноманітність методів та засобів фізичної реабілітації;
- оптимальність методів організації тренування під час фізичної реабілітації (у воді та на суші);
- педагогічний контроль (лікарський) на всіх етапах фізичної реабілітації;
- суміжне застосування з аква процедурами засобів фізіотерапії.

Вище зазначена технологія впроваджена у навчально-тренувальний процес військовослужбовців – членів збірних команд з боротьби самбо та рукопашного бою Національної гвардії України, які отримали травми під час участі у змаганнях вищих рівнів та під час тренувань. Гідрореабілітація проводилася в басейнах у місцях проходження служби, як додатковий засіб відновлення до основного лікування призначеного лікарем та у відповідності до розроблених нами індивідуальних планів фізичної реабілітації. Слід зауважити, що технологія відновлення засобами гідрореабілітації обов'язково узгоджувалася з

лікарями, які безпосередньо на місцях служби військовослужбовців НГУ проводили їх лікування. Крім цього, дозвіл лікаря та згода військовослужбовця на участь в педагогічному експерименті у відповідності до розробленої нами технології являлась обов'язковою.

УДК 355.234

Капелюшний С.А., начальник відділу військової освіти та наукової роботи управління бойової та спеціальної підготовки Головного управління Національної гвардії України, полковник

ДО ПИТАННЯ РОЗРОБЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО СТАНДАРТУ ПІДГОТОВКИ І ПЛАНУ ПІДГОТОВКИ ПРЕДСТАВНИКА СЕРЖАНТСЬКОГО СКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Сьогодні Національна гвардія України упевнено іде шляхом реформування та розбудови за зразком військових формувань країн Європи та НАТО. Ключовим етапом у процесі модернізації та оновлення Національної гвардії України є формування високопрофесійного сержантського корпусу, який є кістяком багатьох передових армій світу.

Величезну роль в успішних та позитивних перетвореннях, що нині відбуваються у Національній гвардії України, відіграє всебічна підтримка іноземних партнерів. Зокрема, 18 травня поточного року була підписана Технічна угода між Міністерством внутрішніх справ України та Міністерством національної оборони і Збройними силами Канади. У рамках реалізації Технічної угоди у Національній гвардії України розпочала роботу канадська військова навчальна місія «ЮНІФАЄР», яка дозволить військовослужбовцям Національної гвардії України вивчити іноземний досвід у сфері стандартів та моделей підготовки рядового, сержантського і офіцерського складу.

Кваліфікаційний стандарт підготовки і План підготовки – це один із перших ґрунтовних результатів співпраці фахівців місії «ЮНІФАЄР» та фахівців Національної гвардії України. Ці основоположні документи являють собою програму навчання рядового складу для присвоєння йому первинного військового звання осіб сержантського та старшинського складу – «молодший сержант». Тому, впровадження у життя положень «Кваліфікаційного стандарту і плану» є важливим етапом у розвитку сучасної сержантської «вертикалі» Національної гвардії України, переходу її на стандарти НАТО у сфері професійної підготовки особового складу.

Кваліфікаційний стандарт підготовки і План підготовки вступають в дію на підставі наказу командувача Національної гвардії України. Вказані документи

вступають в силу після їх затвердження і застосовуватимуться до усіх представників сержантського складу, як обов'язкова вимога до отримання військового звання молодший сержант.

Кваліфікаційний стандарт підготовки і План підготовки розроблені в липні і серпні 2018 року завдяки спільним зусиллям Національної гвардії України, місії «ЮНІФАЄР» і Американської дорадчої ради з питань доктрини та освіти (DEAG). До складу робочої групи увійшли представники управління бойової та спеціальної підготовки Головного управління, Навчального центру Національної гвардії України, старшого сержантського складу, зокрема більшості головних старшин територіальних управлінь, військових частин оперативно-територіальних об'єднань та військових частин, що не входять до складу оперативно-територіальних об'єднань.

Кваліфікаційний стандарт підготовки і План підготовки розроблені відповідно до Системи індивідуальної підготовки та освіти Збройних Сил Канади (CFITES) і є першим кроком на шляху впровадження системного підходу до підготовки в рамках системи індивідуальної підготовки та освіти Національної гвардії України.

Напрямки подальших досліджень будуть спрямовані на розроблення Кваліфікаційних стандартів підготовки і Планів підготовки для останніх чотирьох періодів розвитку сержанта.

УДК 37.013:004

Казимір В.А., кандидат історичних наук, доцент кафедри психології та морально-психологічного забезпечення Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького; **Стражник Ю.І.**, викладач кафедри психології та морально-психологічного забезпечення Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, лейтенант

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ ВПЛИВУ НЕГАТИВНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Інформаційна війна, домінування у сучасному світі мас-медіа та інформаційно-комунікативних технологій потребує від сучасних військовослужбовців навичок медіакомпетентності. Відтак, медіаграмотність – це єдиний спосіб нівелювати негативний вплив недостовірної медіаінформації та відповідати викликам модерного суспільства.

Медіа все активніше впливають на освіту молодого покоління, зокрема

курсантів, часто перетворюючись на ключове джерело неформальної освіти та вагомий чинник їх соціалізації. В контексті імплементації нової редакції Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, мають бути вжиті заходи щодо популяризації її серед вищих навчальних закладів, які готують військових.

Ключовим завданням впровадження елементів медіаосвіти серед курсантів є запобігання їх вразливості до медіаманіпуляцій та втечі від реальності, профілактика поширення медіа залежностей.

Метою статті є обґрунтування застосування медіаосвітніх елементів для формування у курсантів та військовослужбовців медіакомпетентностей і медіакультури, запобігання вразливості їх до медіаманіпуляцій під час професійної діяльності та в побуті.

Грунтовні дослідження формування медіаграмотності в суспільстві та під час навчального процесу належать Л. Баженовій, В. Іванову, О. Волошенюк, В. Іванову, Ю. Казакову, Г. Онкович, та іншим. Проте, на жаль, і досі не має праці присвяченій комплексному впровадженню ключових засад медіаграмотності серед військовослужбовців.

Під час інформаційної війни українські військові як ніколи потребують якісної професійної підготовки, яка б допомагала нівелювати негативні інформаційно-психологічні впливи та фактори. Викладання медіаграмотності чи хоча б запровадження окремих її елементів сприятиме забезпеченню всебічної підготовки курсантів до ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування у них медіакомпетентностей відповідно до їхніх індивідуальних особливостей та професійного спрямування. Щоб ефективно долати негативні інформаційно-психологічні фактори курсантам варто вміти відрізнити достовірну інформацію від фейкової, а також розуміти необхідність протидії інформаційній війні.

Відповідно, перераховані вище компетенції треба взяти за основу для впровадження наведених вмінь у навчальний процес курсантів. Для активізації навчально-пізнавальної діяльності курсантів рекомендоване варіативне застосування активних та інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, проектна робота, презентації, семінари, воркшопи, SWOT-аналіз, кейс-метод, аналіз конкретних життєвих ситуацій, круглі столи, брейн-ринги тощо. В усіх цих навчальних технологіях варто застосовувати елементи медіаосвіти.

Отже, наведені аргументи на користь необхідності протидії інформаційній війні, впливу негативних інформаційно-психологічних факторів та медіаманіпулюванням свідчать про доцільність імплементації медіаграмотності в навчання курсантів.

УДК 351.74:159.9

Казначесв Д.Г., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки ФПФПД Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ ПРАЦІВНИКІВ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ

Професійно-важливі якості це окремі динамічні риси особистості, психічні та психомоторні властивості (виражені рівнем розвитку відповідних психічних та психомоторних процесів), а також фізичні якості, що відповідають вимогам до людини будь-якої певної професії і сприяють успішному оволодінню цією професією.

Формування підсистеми професійно-важливих якостей працівників сил охорони правопорядку виходить з наступних посилянь: у людини вже є певні якості, і при освоєнні професії відбувається їх перебудова відповідно до особливостей даної професійної діяльності; поява і розвиток нових якостей та здібностей; формування індивідуального стилю діяльності, що як би «вінчає» розвиток професіонала.

У структурі професійно-важливих якостей можна виділити сукупність наступних психічних особливостей: особливості когнітивних процесів (сенсорно-перцептивні, розумові, мнемічні, психомоторні і інтелект); індивідуально-психологічні особливості особистості (темперамент, характер, емоційно-вольові властивості тощо).

Службова діяльність працівників сил охорони правопорядку відноситься до тих видів діяльності, відмінною особливістю яких є постійне зіткнення з небезпекою. Небезпечні обставини, що є невід'ємною частиною службово-бойової діяльності працівників сил охорони правопорядку, створюють екстремальні умови їх діяльності у зв'язку із загрозою для життя, фізичного і психічного здоров'я співробітників, а також із загрозою життю, здоров'ю, благополуччю оточуючих, з людськими жертвами і значними матеріальними збитками, особливо під час масових заворушень.

У зв'язку з особливостями трудової діяльності працівники сил охорони правопорядку повинні володіти певними професійно важливими якостями: сміливістю, здатність брати на себе відповідальність у складних ситуаціях, упевненість у собі, здатність приймати правильне рішення при нестачі необхідної інформації, при відсутності часу на її осмислення, здатність до тривалого збереження високої активності; вміння розподіляти і перемикаєти увагу при виконанні кількох дій, функцій, завдань, хороша пам'ять, рівноваженість, самовладання при конфліктах, схильність до ризику і т.д.

Відсутність або недостатній розвиток цих якостей знижує ефективність професійної діяльності.

Основні закономірності формування професійно-важливих якостей мають в своїй основі соціальну, педагогічну і психологічну природу.

До структури професійно-важливих якостей працівників сил охорони правопорядку слід зарахувати такі змістові компоненти, як: ціннісно-смысловий, мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий та поведінковий. Змістові компоненти обумовлюють розвиток і реалізацію професійно-важливих якостей в діяльності.

Таким чином програма розвитку професійно-важливих якостей працівників сил охорони правопорядку може успішно застосовуватися в різних підрозділах правоохоронних органів. Її важливість полягає в тому, що вона реалізує комплексний підхід і забезпечує формування стійкого мотиву закріплення на службі через систему психологічних дій і службову підготовку, а також готовність і здатність до успішної професійної діяльності через різні форми і види післявузівської підготовки і активізації особистісного чинника в процесі адаптації до різних умов службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку.

УДК 159.92

Каплюченко О.П., ад'юнкт докторантури та ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ У ВІЙСЬКОВОМУ УПРАВЛІННІ

Формування нового покоління військових правоохоронців, адаптованих до сучасних соціально-економічних реалій, здатних поєднувати державницький підхід до своєї діяльності, патріотизм з високим професіоналізмом, спроможних ефективно діяти в різноманітних, насамперед екстремальних умовах, неможливе без ефективної системи мотивів і стимулів їх специфічної діяльності. З цією метою слід розібратися в стимулах до творчої та результативної діяльності військовослужбовців, зрозуміти спонукальні мотиви, здатні підвищити ефективність їхньої військово-професійної діяльності та посилення почуття відповідальності, а також виявити ієрархію сприятливих соціальних, морально-психологічних та матеріальних факторів, які впливають на процес мотивації їх військово-професійної діяльності. Загальновизнаним є й те, що в механізмі мотивації беруть участь цінності і ціннісні орієнтації, потреби, інтереси, мотиви і стимули. Однією з характеристик мотиву виступає його сила, котра впливає на рівень активності людини, успішність її прояву і зокрема на ефективність діяльності. Мотивований військовослужбовець володіє

вищою цивільно-правовою та морально-психологічною стійкістю, виявляє більший потяг до служби, планує службу на довший період часу, проявляють патріотизм, а також прихильність до корпоративних та внутрішньоорганізаційних цінностей.

Аналіз досліджень, опитувань та спостережень переконливо свідчить, що мотивація військовослужбовців диференціюється в залежності від віку, вислуги років, статусу та ролі. При цьому закономірно превалюють матеріальні мотиви. Значне місце в мотиваційному середовищі займає гарантія постійної зайнятості, стабільність матеріального становища і відносно високе пенсійне забезпечення. Характерним моментом для молодшого покоління є прагнення отримати безкоштовну освіту, постійно підвищувати кваліфікацію та будувати кар'єру.

На сьогодні існують три комплексні теорії трудової мотивації: участь в управлінні, участь в прибутках, участь у власності організацій. Однак військова служба, як специфічний вид трудової діяльності накладає на їх використання ряд суттєвих обмежень. Перше – обмеженість ресурсу матеріального стимулювання. Друге – жорстка регламентація військово-професійної діяльності. Таким чином, арсенал новітніх стимулів може включати в себе лише адміністративні та моральні засоби. Особливості мотивації військовослужбовців тісно пов'язані зі специфікою їхньої діяльності та імперативністю інституту службово-бойової діяльності. Таким чином, механізм мотивації у частинах та підрозділах НГУ базується на адміністративно-командних стимулах, пов'язаних з чіткою регламентацією служби і являє собою складну систему соціально-економічних стосунків в процесі реалізації кожним військовослужбовцем своїх функцій. Якщо ж виходити з суті функції управління, то вона полягає в здатності суб'єкта управління спонукати керований об'єкт до активної діяльності через реалізацію різноманітних мотивів, з розумінням того, що всі мотиви є взаємопов'язаними з задоволенням певних життєвих потреб людини.

Умови життєдіяльності через сукупність зовнішніх та внутрішніх факторів формують мотиви вибору стратегій поведінки та діяльності. Однак мотиви не лише спонукають та скеровують діяльність, а й надають вчинкам суб'єктивного, особистісного змісту. Однакові за формою вчинки військовослужбовців скеровані різними, часто протилежними мотивами, відповідно ж і оцінка цих вчинків повинна відрізнятися. Також слід враховувати значну динамічність структури мотивів. В процесі військово-професійної діяльності вони змінюються, перетворюються, причому на їх розвиток впливають різноманітні об'єктивні умови, дії керівників, оточуючих, оцінки власних дій та вчинків через призму організаційної та корпоративної культури підрозділу, частини, НГУ.

Таким чином, знання мотивів та їх динаміки дозволяє керівникам (командирам)

передбачити поведінку військовослужбовців в певних ситуаціях, попередити порушення з їхнього боку, здійснювати ефективний виховний вплив.

УДК 355.318

Керницький О.М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення Національної академії Національної гвардії України

ПРОБЛЕМА ПСИХІЧНИХ СТАНІВ У ВІЙСЬКОВІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Сьогодні для України найнебезпечнішими є виклики й потенційні загрози, що спричинені міжнародно-державним тероризмом з боку Російської Федерації. Тому особливої актуальності набуває проблема психічних станів військовослужбовців частин НГУ під час виконання службово-бойових завдань.

Проблема психічних станів у вітчизняній психології досі вивчена мало, хоча всі науковці визначають психічний стан як один із компонентів психіки людини. Англійський військовий психолог Норман Коупленд у праці «Психологія і солдат» поняття «моральний дух» і «психічний стан» зазначає, що про це було відомо тисячі років тому, але тільки талановиті керівники були спроможні оцінити й використати його. Наполеон, наприклад, говорив, що один солдат, який володіє високим духом, дорівнює трьом, які не мають цієї зброї. На думку професора В. Ягупова, психічний стан – це форма психічної активності людини, конкретна реакція психіки на конкретну ситуацію, що склалася навколо нас, а також момент єдності статичності (психічні властивості) та динаміки (психічні процеси: пізнавальні, емоційні, вольові) функціонування психіки людини.

Основними ознаками психічного стану можна назвати цілісність, ситуативність, сталість у часі, єдність поведінки та переживання, зв'язок з особистісними якостями й психічними процесами. Динаміка психічного стану складається з таких етапів: становлення; виникнення; перебіг; кульмінація; спад; зникнення.

Цілеспрямованій роботі офіцера в управлінні психічними станами військовослужбовців частин НГУ допомагає знання основних станів, а це: стани емоційні: настрої, афекти, тривога тощо; стани вольові: рішучість, розгубленість тощо; стани пізнавальні: зосередженість, замисленість тощо.

Психічні стани військовослужбовців НГУ можна класифікувати за такими показниками: діяльність – стани, які поліпшують або погіршують діяльність; взаємини та спілкування – стани, які поліпшують (погіршують) взаємини та спілкування; особистість (характер, система ставлення до дійсності): стани, зумовлені позитивним або негативним ставленням до дійсності; біологічні структури особистості – позитивні й негативні психофізіологічні стани; емоційні компоненти характеру – позитивний та негативний емоціональний

стан; вольові риси характеру – позитивний та негативний вольовий стан; інтелектуальні риси характеру – позитивний та негативний інтелектуальний стан.

Головна функція психічних станів – урівноваження людини щодо замкненої системи із зовнішнім середовищем, що постійно змінюється, погодження з конкретними об'єктивними умовами, активна організація цієї взаємодії. Така взаємодія та злагодженість забезпечуються здатністю психіки людини набувати необхідного на певний момент стану, що є важливим для військовослужбовців НГУ. У цьому випадку панівними тимчасово стають ті компоненти, які необхідні для збереження рівноваги та взаємодії у певній ситуації.

Таким чином, психічний стан являє собою цілісну характеристику психічної діяльності військовослужбовця НГУ, що фіксує момент стійкості та специфічності в перебігу різноманітних психічних процесів; це форма реагування, що відображає ставлення особистості до власних психічних явищ у визначений час за конкретних умов.

УДК 159.9

Кислий В.Д., кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри психології та педагогіки Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба; **Лефтер М.П.**, курсант Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, солдат

СУЇЦИДОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ, ЯК ВИМОГА СУЧАСНОСТІ

Перша доповідь ВООЗ на тему суїциду була підготовлена лише 2014 року і мала назву «Запобігання самогубствам: глобальний імператив». ВООЗ веде власну статистику, в останнє вона оновила свої дані 24 серпня 2018 року. Відповідно до рейтингу ВООЗ, Україна належить до країн з високим рівнем самогубств. Зокрема тема, яка вкрай мало висвітлюється у ЗМІ – самогубства в середовищі співробітників правоохоронних органів та силових структур.

Відсоток самогубств в збройних силах міг би бути помітно нижче. Фахівці вважають, що знизити кількість самогубств в армії можна за допомогою ранньої діагностики та лікування депресивних станів. Особи, які зважилися на суїцид, прямо або опосередковано видають свої наміри. Згідно зі світовою статистикою, більше 80% людей, які здійснюють суїцид, попередньо дають знати про свій намір близьким людям або колегам по роботі.

Що цікаво, згідно повідомлень інформаційних агенцій в Міноборони аналізували причини суїцидів скоєних учасниками операції Об'єднаних сил і прийшли до висновку, що військовослужбовці перед смертю подавали досить однозначні «тривожні сигнали», які «свідчили про наміри вчинити суїцид». «Дані комунікативні сигнали командуванням військових частин і підрозділів не були взяті до уваги, а військовослужбовці залишилися наодинці зі своїми проблемами».

Під час ведення війни, за ідеальних умов, підтримка військовослужбовцям з

боку психологів необхідна на трьох етапах: під час підготовки до виконання службово-бойових завдань, на передовій та після демобілізації. Нажаль на сьогодні для цього у держави недостатньо ні ресурсів, ні фахівців.

Зараз штат військових психологів, які працюють з військовослужбовцями у частинах збільшили, але все одно рівень укомплектованості подібними спеціалістами становить лише 70%. Крім того, в армії подібного роду фахівці можуть лише рекомендувати командирів, що тому слід робити з військовослужбовцем, у якого є підозра на психологічні відхилення. І командир цілком може ігнорувати подібні поради.

У будь-якому разі про суїцидальні думки варто поговорити з спеціалістом (психолог, психотерапевт, лікар-психіатр). Він може допомогти зрозуміти суть проблеми і зорієнтувати, як діяти далі. Друзі, родичі, Google, форуми, YouTube – не замінять кваліфікованого спеціаліста. Нажаль вже зафіксовані випадки, коли військовослужбовець замість спеціалістів звертався по допомогу до друзів і спершу він ніби заспокоювався, а потім забрав в себе життя.

Значна кількість самогубств відбувається імпульсивно в моменти кризи, коли втрачається здатність долати стресові ситуації в житті (фінансові проблеми, розрив відносин або хронічний біль і важкі хвороби). Традиційні причини, які підштовхують людину до такого кроку – це насамперед депресія і розлади, викликані вживанням алкоголю.

Причиною самогубства військовослужбовців можуть бути надмірно важкі життєві умови: участь у бойових діях, відсутність чітко визначених термінів перебування в потенційно небезпечних районах, залучення до пошуку та транспортування загиблих, невлаштованість соціально-побутових умов, відсутність або низький рівень підтримки рідних та близьких, нерозв'язані фінансові проблеми. На психологічний стан військовослужбовців впливає і відношення суспільства. На сьогодні це відношення вкрай полярне, від повної героїзації до зневаги та знеціни їх ратної праці. Нажаль і те, і інше – це форма виключення військовослужбовців з життя суспільства.

УДК 351.741

Комісаров О.Г., доктор юридичних наук, професор, заступник начальника Київського факультету з навчально-методичної та наукової роботи Національної академії Національної гвардії України, полковник

ВПЛИВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ, ЩО ДІЄ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ АБО В ОКРЕМІЙ МІСЦЕВОСТІ НА ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО- БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

У відповідності до положень Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку від 17 грудня 1979 року, що був затверджений Генеральною Асамблеєю ООН (Резолюція 34/169) особовий склад військових

формувань уповноважується застосовувати силу тільки у випадках крайньої необхідності та тією мірою, яка вимагається у відповідності до службових обов'язків та виконуваних завдань.

У практиці більшості країн світу Національне законодавство обмежує застосування сили посадовими особами з підтримання правопорядку відповідно до принципу пропорційності.

Законодавством України дій щодо підтримання правопорядку визначаються та розмежовуються у повноваженнях державних органів у сферах національної безпеки і оборони. При цьому утворено основу для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначено систему командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони тощо.

Особливе місце у вказаній системі належить Національній гвардії України, яка у мирний час входить до складу сил безпеки і виконує правоохоронні функції, а також розвиває спроможності, необхідні для виконання завдань у складі сил оборони, а із введенням воєнного стану – приводиться в готовність до виконання завдань за призначенням в умовах дії правового режиму воєнного стану, входить до сил оборони, виконує завдання та підпорядковується відповідно до положень Закону України "Про правовий режим воєнного стану" та Закону України "Про Національну гвардію України".

Вказаний вище дуалізм дозволяє здійснювати застосування сили, у т.ч. військовослужбовцями Національної гвардії України, одночасно, на декількох ділянках місцевості, кожна з яких перебуває під впливом іншого правового режиму:

- 1) Режиму мирного часу;
- 2) Режиму особливого періоду;
- 3) Режиму оборони України як системи політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту;
- 4) Правового режиму воєнного стану;
- 5) Режиму проведення спеціальної операції військових частин, інших підрозділів Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів України та інших складових сил оборони;
- 6) Режиму територіальної оборони України;
- 7) Режиму операції на контрольованій території, у т.ч. антитерористичної операції;
- 8) Режиму операції на тимчасово неконтрольованій території;
- 9) Режиму операції на тимчасово окупованій території, у т.ч. із забезпечення

національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях;

10) Режиму заходів на тимчасово окупованій (анексованій) території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, спрямованих на відновлення територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону;

11) Правового режиму надзвичайного стану.

УДК 159.9.01

Кондратюк-Антонова Т.В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

ОСНОВНІ ВИМОГИ ЩОДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ ТА СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Суспільне призначення служби в НГУ як мобільного, боєздатного військового формування з правоохоронними функціями, здатного у взаємодії з іншими складовими сектору безпеки і оборони виконувати визначені правоохоронні і оборонні завдання з протидії загрозам національній безпеці України, полягає в сумлінному виконанні військовослужбовцями покладених на них службових завдань.

В інформаційному щорічнику Головного управління НГУ «Біла книга 2016. Національна гвардія України» у розділі 6 «Організація роботи з особовим складом» відмічаються основні напрями цієї роботи: удосконалення роботи з особовим складом; морально-психологічне забезпечення військової дисципліни; військово-соціальна робота; інформаційно-пропагандистське забезпечення (що включає в себе проведення іміджевих та агітаційних заходів, проведення інформаційно-агітаційних акцій тощо); культурно-просвітницька робота; задоволення релігійних потреб військовослужбовців; система психологічного забезпечення.

Виконувати ці складні завдання здатні тільки фахівці з високим рівнем професійної підготовки та відповідною професійною етикою військовослужбовців Національної гвардії України.

Професійна етика військовослужбовців НГУ формується на основі характерних обов'язків і завдань їхнього фаху та тих ситуацій, у які можуть потрапити військовослужбовці в процесі виконання цих завдань, тому головною соціальною функцією професійної етики є сприяння успішному вирішенню завдань даної професії.

Оскільки основним завданням професійної етики є сприяння найбільш успішному виконанню фахових обов'язків, то для військовослужбовців НГУ постає актуальним вироблення у кожного з них навичок до самостійної орієнтації в конкретній ситуації, поведінці, виборі способів прийняття рішень, найбільш ефективних методів досягнення службових обов'язків. Професійна етика є складовою частиною сучасного іміджу та сучасних вимог щодо військовослужбовців НГУ. Професія кадрового військового, командира сьогодні передбачає володіння особливими якостями, комплексом відповідних знань, навичок і вмінь, а також відповідною військовою етикою.

На цьому також наголошують представники міжнародної спільноти, країн-членів НАТО та ЄС. Звертається увага на підготовку командирів, офіцерів, на знайомство їх з професією в процесі вивчення етики кадрових військових, а також на ступінь засвоєння ними етичних норм.

Підкреслюється, оскільки особистісні якості – моральні якості – забезпечують формування командних якостей, визначають рішення та дії індивідуума, то справжній командир прагне знайти істину, приймає вірні рішення, проявляє відвагу та відданість.

Незалежно від посади, кадровий офіцер повинен проявляти високоморальні якості, приналежність військовій етиці, військовій професії і відчувати себе громадянином, який знаходиться на службі своїй країні. Підкреслюється увага до засвоєння духу кодексу честі, почуття власної гідності, повага до оточуючих, життя у відповідності з військовими цінностями та поведінка згідно норм військової етики та етикету.

Наголошується на неприпустимості неетичної поведінки підлеглого і командира, на розумінні наслідків такої нетерпимості для морально-психологічного стану військового підрозділу.

Виділяється роль військового етикету в житті сучасного офіцера, командира, розвиток у особового складу високих моральних якостей, звичок до дотримання норм загальнолюдської моралі, чесності, гуманізму, колективізму, товариства та взаємодопомоги, довіри до командирів і начальників, дисциплінованості, намагання до удосконалення військової майстерності.

Офіцер, командир НГУ сьогодні – це людина, для якої професійно необхідними стають сформований світогляд та громадянська позиція, стійкі моральні принципи та переконання, які повинні перетворитися на зміст життя та основний орієнтир при виконанні службово-бойових завдань. Тому така велика увага приділяється в нормативно-правових документах, що регламентують роботу Національної гвардії України, виховній роботі в цілому та формуванню професійної етики військовослужбовців НГУ.

УДК 355.233.22:355.12

Корольов А.І., викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України; **Коник Л.В.**, старший викладач кафедри фізичного виховання Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

НЕСПЕЦИФІЧНІ ЗАСОБИ ФІЗИЧНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Застосування в процесі фізичної підготовки таких неспецифічних засобів фізичного вдосконалення військовослужбовців Національної гвардії України (НГУ), як: оздоровчі сили природи, гігієнічні фактори, військово-професійні прийоми та дії, передбачено Інструкцією з організації фізичної підготовки в НГУ та іншими керівними документами.

Оздоровчі сили природи (сонце, повітря та вода) являються природними факторами, з якими військовослужбовці знаходяться у постійній взаємодії. В цьому проявляється закономірність єдності людини та середовища. Мінливість метеорологічних умов (сонячне випромінювання, температура повітря та води, атмосферні опади, рух та іонізація повітря, атмосферний тиск) можуть викликати суттєві біохімічні зміни в організмі військовослужбовців, що призводить до певних фізіологічних та психічних реакцій та зміни їх функціонального стану і працездатності.

Оптимальне використання впливу сонця, повітря та води сприяє вдосконаленню механізмів регуляції нервової діяльності, покращенню обміну речовин, що у свою чергу призводить до зміцнення здоров'я військовослужбовців. Систематичне проведення всіх форм фізичної підготовки на відкритому повітрі та у відповідній формі одягу, а також поєднання виконання фізичних вправ з водними процедурами (розтирання снігом, вологе обтирання, холодний душ, контрастний душ, полоскання горла та миття ніг холодною водою, купання) сприяє загартуванню організму військовослужбовців, підвищенню його стійкості до різкої зміни температури повітря, стійкості до інфекційних захворювань.

Ефект загартування набутий в процесі фізичного вдосконалення військовослужбовців переноситься на їх військово-професійну діяльність створюючи передумови для підвищення стійкості організму до впливу різних несприятливих факторів, збільшенню працездатності.

Фізичні вправи дають необхідний ефект лише при дотриманні необхідних гігієнічних умов, які можна розподілити на дві групи. До першої відносяться гігієнічні фактори, які забезпечують можливість повноцінних занять фізичними вправами: дотримання норм особистої та суспільної гігієни, режим бойової підготовки, праці та харчування, санітарно-гігієнічний стан місць занять,

інвентарю та оснащення, зручність одягу та інш.

Другу групу складають фактори, які безпосередньо включені у процес фізичного вдосконалення військовослужбовців: оптимальне чергування навантажень та відпочинку під час виконання фізичних вправ, використання різних засобів відновлення після занять (масаж, сауна, фізіотерапевтичні процедури та інш.). Слід зауважити, що недотримання гігієнічних умов знижує не лише ефективність використання фізичних вправ, але й негативно відображається на здоров'ї військовослужбовців.

Багаторазове цілеспрямоване та певним чином організоване повторення на практичних заняттях з фізичної підготовки тих, чи інших прийомів та дій служить достатньо ефективним додатковим засобом фізичного вдосконалення військовослужбовців. Систематичне тренування військовослужбовців в багаторазовому повторенні військово-професійних прийомів та дій під час практичних занять в системі бойової підготовки, яка проводиться із урахуванням закономірностей фізичного вдосконалення людини, може певним чином компенсувати відсутність можливості для регулярних занять з фізичної підготовки.

Таким чином, фізичні вправи являються основним засобом фізичного вдосконалення військовослужбовців. Їх застосування повинно проводитись в невід'ємному зв'язку із використанням оздоровчих сил природи та гігієнічних факторів, комплексуватися з багаторазовим виконанням особовим складом під час занять з бойової підготовки, під час ранкової фізичної зарядки, під час спортивно-масової роботи та інших форм фізичної підготовки специфічних військово-професійних прийомів та дій.

УДК 159.9

Кравченко О.В., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України;
Кислий В.Д., кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри психології та педагогіки Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК В РОБОТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ

Як свідчать статистичні дані за час проведення операції Об'єднаних сил (раніше АТО) на сході України збільшується кількість військовослужбовців-учасників бойових дій, які разом з бойовим досвідом отримали не тільки фізичні, але й психічні травми з віддаленими наслідками. Згодом, після виводу військовослужбовців, які побували в районі збройних конфліктів, з району

бойових дій, спостерігається новий, важкий процес адаптування до умов служби в мирних умовах та наступній життєдіяльності комбатантів. В зв'язку з цим психологічне супроводження військовослужбовців та забезпечення їх службово-бойової діяльності потребує визначення перспективних напрямків в роботі військового психолога. Одним з таких пріоритетних напрямків психологічного супроводження службово-бойової діяльності є психологічна допомога – комплекс психологічних, організаційних, медичних та інших заходів, спрямованих на забезпечення успішного подолання військовослужбовцями обставин сучасного бою, які травмують психіку, для збереження боєздатності та попередження розвитку у них посттравматичних психічних розладів. Надання медико-психологічної допомоги комбатантам, які вертаються з районів бойових дій, є першочерговою та важливою задачею, тому що в більшості випадків посттравматичні стресові розлади починають розвиватися через 1-3 місяці після ситуації вітальної загрози та в подальшому мають тенденцію не тільки не щезати, але з часом стати більш вираженими, часто раптово проявляючись на тлі загального благополуччя. Наслідки посттравматичного стресового розладу призводять до зміни особистості: характерною рисою комбатантів стає підвищена пильність та тривожність, загострене почуття справедливості, вибірковість контактів та інш. Соціально-психологічна дезадаптація ветеранів, що пройшли «гарячі точки» стає причиною соціальної і професійної дезінтеграції, антисоціальних вчинків: алкоголізації, наркотизації та самогубств. Якщо не прийняти спеціальних медико-психологічних заходів, не здійснити психологічної реабілітації, то це призведе до хронічного потоку отриманих розладів, жахливим наслідком яким є суїцид.

Коли військовослужбовець вертається з зони бойових дій його організм протягом тривалого часу зберігає високий рівень гормону стресу. Тому у США для всіх служб порятунку, армії впроваджена єдина система першої психологічної допомоги (ця програма ефективно діє у країнах НАТО). У багатьох арміях на Заході військовослужбовець не може одразу повернутись додому із зони бойових дій, він обов'язково проходить процедуру психологічної "декомпресії" (форма психологічної реабілітації військовослужбовців, котрі перебували в екстремальних (бойових) умовах службово-бойової діяльності), яка проводиться з метою поступової реадaptaції військовослужбовців до звичайних умов життєдіяльності, запобігання розвитку у них психологічних травм і складається із комплексу заходів фізичного і психологічного відновлення організму людини. Цей період дозволяє очистити думки, адаптуватись до мирного сценарію життя, мінімізувати наслідки бойового стресу для психіки комбатанта, переключити організм з «режиму бою» в «режим дому».

Висновок. Таким чином, психологічна допомога – це комплекс профілактичних, лікувальних та евакуаційних заходів, які забезпечують збереження психічного здоров'я військовослужбовців як основи їх боєздатності.

УДК 37.017.92 “652/715”

Купчишина В.Ч., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри психології та морально-психологічного забезпечення Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ВИХОВНІ ІДЕАЛИ ТА ВРАХУВАННЯ ЇХ ОСОБЛИВОСТЕЙ У ВИХОВАННІ МОЛОДІ

Питання щодо виховання завжди цікавили людство. «Головне завдання людини, – говорив у минулому столітті німецький психолог Е. Фромм, – дати життя самій собі, стати тим, чим вона є потенційно. Найважливіший плід її зусиль – її власна особистість».

Ідеал – уявлення про найвищу досконалість, яка як взірець, норма й найвища мета визначає певний спосіб і характер дії людини. Кожен народ, – вважав К. Д. Ушинський, має свій особливий ідеал людини в окремих особах. Ідеал цей у кожного народу відповідає його характерові, визначається його громадським життям, розвивається з його розвитком. *Виховні ідеали* – найважливіші компоненти духовності кожної особистості й усього народу.

Український народ має особливий ідеал Людини. В народній свідомості людина-ідеал – це та, яка має міцне здоров'я, гарне тіло, струнку поставу, глибокий світ національної духовності, бере активну участь у громадському, політичному і культурному житті держави.

В історичному аспекті основними українськими виховними ідеалами були орач, сівач, землероб, хлібороб, витязь, козак-лицар, борець проти неправди і зла, повстанець проти національного і соціального гніту, воїн-борець за свободу і незалежність, палкий патріот, народний майстер, свідомий працелюб, високий професіонал, громадянин незалежної України.

Для української молоді такими ідеалами були І. Богун, І. Гонта, М. Залізняк, С. Наливайко, П. Сагайдачний, Б. Хмельницький, І. Мазепа та інші народні герої.

У всі часи виховний ідеал наповнювався своїм конкретно-історичним змістом, особливості якого детально проаналізовані Г. Ващенком у його праці «Виховний ідеал».

Українська система виховання має стійкі традиції формування у молодого покоління ідеалів. У сучасних умовах багато підлітків вибирають ідеал лицаря – високошляхетної, духовно багатой, морально чистої, мужньої людини.

Наш народ споконвіку культивував лицарські традиції виховання, на них формувалась еліта нації, яка завжди боролась за свободу та незалежність держави. У козацьку добу діяла цілісна система козацького виховання, яка дістала назву «козацька педагогіка». Її головна мета – плекання в родині, школі, громадському житті козака-лицаря – палкого патріота, мужнього громадянина

незалежної України, захисника рідної землі з яскраво вираженою національною свідомістю, самосвідомістю, високим рівнем моралі й духовності.

Цілісна особистість виховується, коли виконуються заповіді предків: пізнай і вдосконалюй себе; шануй себе; плекай і бережи свою гідність; захищай правду і волю; стався до інших так, як би ти хотів, щоб ставилися до тебе; оволодівай наукою Добра; розпізнавай недоброзичливців, правильно стався до них; будь патріотом, допомагай, щоб Україна була рівноправною серед інших народів і держав; живи в гармонії з природою, довкіллям, людським оточенням, самим собою.

Отже, сучасний виховний ідеал як орієнтир для формування громадянина України втілено в образі людини, заради якої й створено молоду державу. Ідеал сучасної людини поєднує в собі високі патріотичні і громадянські риси, вірність демократичним законам, синівське відчуття обов'язків перед народом, Українською державою.

УДК 159.9

Колесніченко О.С., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, начальник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ І НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ АЛГОРИТМ ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Операцію об'єднаних сил слід розглядати і як потужний внутрішній для українського суспільства і держави фактор, що спричиняє низку суттєвих економічних, політичних, демографічних, соціальних, культурних та інших наслідків негативного характеру. Вважаємо, що однією з досить ефективних форм подолання цілої низки негативних соціокультурних наслідків є психологічна допомога різним категоріям військовослужбовців - учасників операції об'єднаних сил, законодавче забезпечення якої потребує істотного вдосконалення.

Відповідно до положень ст. 49 Конституції України кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. У статті 3 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" під здоров'ям розуміється "стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних вад".

У статті 5 Закону України "Про соціальні послуги" розкривається зміст

психологічних послуг, як “надання консультацій з питань психічного здоров’я та поліпшення взаємин з оточуючим соціальним середовищем, застосування психодіагностики, спрямованої на вивчення соціально-психологічних характеристик особистості, з метою її психологічної корекції або психологічної реабілітації, надання методичних порад”.

Набув чинності 03.11.2015 р. Закон України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”. У ньому передбачено, що “військовослужбовці, учасники бойових дій та прирівняні до них особи, особи, звільнені з військової служби, які брали безпосередню участь в АТО чи виконували СБЗ в екстремальних умовах, в обов’язковому порядку повинні пройти безоплатну психологічну, медичну реабілітацію у відповідних центрах з відшкодуванням вартості проїзду до цих центрів і назад.

Так, порядок функціонування й діяльності центрів психологічної реабілітації та лікування законодавчо неврегульований. Законодавчо неврегульовані також питання процесу госпіталізації, лікування та виписки. Військові потрапляють до центрів, переважно перебуваючи у відпустці, без відповідних направлень, тоді, як у п. 260 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України зазначається, що “у разі направлення на лікування поза розташуванням частини військовослужбовці повинні... мати при собі направлення, підписане командиром військової частини”.

Закон України “Про психіатричну допомогу” у ст. 5 передбачає безоплатне надання медичної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, у державних та комунальних закладах охорони здоров’я та безоплатне або на пільгових умовах забезпечення їх лікарськими засобами й виробами медичного призначення в порядку, установленому Кабінетом Міністрів України тощо. Водночас, учасники бойових дій часто потребують саме психологічної, а не психіатричної допомоги.

Отже, урядом держави та командуванням Національної гвардії України необхідно здійснити значні кроки щодо розв’язання проблем зі створення дієвої системи психологічної реабілітації учасників операції об’єднаних сил. Розв’язати всі проблеми буде нелегко, проте, на нашу думку, це стане можливим за повної мобілізації зусиль представників державних органів, медиків, волонтерів і за підтримки зарубіжних партнерів.

УДК 351.75

Кізян Р.В., заступник начальника Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ ТЕРРОРИСТИЧНИХ ЗАГРОЗ

Останні події в світі наочно показують зростання терористичних атак, а згодом військових конфліктів, що ґрунтуються на процесах глобалізації.

Збройні конфлікти у Північній Африці викликані, так званою, «Арабською весною», терористичні акти 13 – 14 листопада 2015 р. у м. Париж черговий раз довели, що «крайній ісламський світ» готовий до активних терористичних атак проти світової глобалізації. Отже, злиття Європейського та Арабського світів не може відбуватися без збройних протистоянь.

Доречно зазначити, що широкомасштабний тероризм останнім часом ототожнюється із збройними конфліктами і перебуває в сильній взаємозалежності з глобалізацією. Тероризм – це явище, яке ґрунтується на руйнуванні й насильстві та призводить до виникнення і загострення збройних конфліктів.

«Терор» походить від латинської «*terre*» й означає «лякати». Уперше в історії терор згадується за часів Римської імперії у 105 р. до н.р., коли терор кіммерійців був жахливий і навів паніку та викликав надзвичайний стан у Римі у відповідь на наближення воїнів племені Кімбрі. Якобінці застосували цей прецедент терору у період Французької революції. Після того як якобінці втратили владу, слово «терорист» стало лайливим. Хоча терор був організований урядом, за нашого часу «тероризм», як правило, відносять до вбивства невинуватих людей таким чином, щоб створити медіа видовище. Це значення може бути віднесене до Сергія Нечаєва, який описав себе як «терорист». Нечаєв заснував російську терористичну групу «Народна Відплата» у 1869 р.

У листопаді 2004 р. Радою Безпеки ООН тероризм визнано як будь-який акт, призначений для заподіяння смерті або тяжких тілесних ушкоджень цивільним особам або некомбатантів з метою залякати населення чи змусити уряд чи міжнародну організацію вчинити або утриматися від будь-якої дії.

Тероризм є систематичне використання терору особливо засобу примусу. На цей час немає узгодженого на міжнародному рівні визначення тероризму. Загальні його визначення стосуються тільки до тих актів насильства, які призначені створити атмосферу страху. Ці акти відбуваються з ідеологічної метою (на відміну від одичного нападу) і навмисно ігнорують безпеку некомбатантів.

Деякі визначення тероризму також охоплюють акти незаконного насильства і війни. Історія терористичних організацій свідчить про те, що вони не вибирають тероризм для своєї політичної ефективності. Індивідуальні терористи, як правило, більш мотивовані прагненням до соціальної солідарності з іншими членами своєї організації, ніж політичними платформами або стратегічними цілями, які часто є нечіткими і невизначеними.

Тероризм практикується широким колом політичних організацій для досягнення своїх цілей. Він практикувався правими і лівими політичними партіями, націоналістичними групами, релігійними групами, революціонерами та правлячими урядами. Однією з форм є застосування насильства проти мирного населення з метою отримання гласності для групи або фізичної особи.

Взагалі, цілі терористичного акту не жертви, які гинуть або отримують

каліцтва в результаті нападу, а радше уряд, громадськість, або групи, серед яких терористи сподіваються поширити реакцію, таку, як страх, відсторонення, заляканість, радикалізація, сепаратизм тощо.

Отже, хоча тероризм є терміном відносно недавнього походження (він використовувався вперше під час Французької революції), явище так само старе, як політичне насильство та збройні конфлікти. Тому не можна нехтувати дослідженнями стародавнього світу, які відповідають сучасним визначенням тероризму.

УДК 35.071.1

Кравченко Н.М., старший офіцер навчально-методичного відділення Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, майор

СУТНІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ

В умовах сьогодення іде активний пошук найбільш перспективних технологій формування необхідних моральних, психологічних і бойових якостей особового складу сил охорони правопорядку, їх підготовки до функціонування у будь-яких умовах, вдосконалення сил і засобів психологічного забезпечення.

Особливості професійної діяльності особового складу сил охорони правопорядку характеризуються постійним нервово-психічним напруженням, фізичним перенавантаженням, дефіцитом часу для прийняття вірних рішень, неочікуваністю виникнення нової чи погіршення наявної ситуації.

Вищевикладені психологічні особливості професійної діяльності особового складу сил охорони правопорядку вимагають використання сучасних науково обґрунтованих підходів до розроблення та практичного впровадження заходів морально-психологічного забезпечення професійної діяльності особового складу.

Психологічне забезпечення – комплекс психодіагностичних, психоформуєчих, психопрофілактичних і психокорекційних заходів, спрямованих на вивчення, формування та розвиток в особового складу професійно важливих психічних якостей, підтримання та відновлення оптимальних психічних станів, необхідних для успішного виконання службово-бойових завдань, збереження високого рівня психологічної безпеки та психологічного стану, запобігання виникненню професійної деформації.

Основне призначення психологічного забезпечення полягає у формуванні в особового складу мотивів, установок, настроїв, високого рівня морально-

психологічного стану, необхідного для якісного виконання службово-бойових завдань, здатності зносити значні нервово-емоційні навантаження бойових дій.

Слід зазначити, що психологічне забезпечення включає: прогнозування та оцінювання морального духу, морально-психологічного стану, психологічних втрат і психологічної безпеки особового складу; психологічну підготовку особового складу до виконання службово-бойових завдань; психологічне супроводження виконання завдань бойової служби; психологічну допомогу особовому складу, який отримав бойові психічні травми; соціально-психологічну реабілітацію та реадаптацію.

Що стосується напрямків психологічного забезпечення, то до них слід віднести: професійно-психологічний відбір, професійно-психологічну підготовку, психологічний супровід виконання службово-бойових завдань, вивчення соціально-психологічного клімату у військових колективах, психологічна оцінка надзвичайних подій, психопрофілактика, психологічна допомога та реабілітація, професійна підтримка психологів.

Зазначені напрямки морально-психологічного забезпечення реалізуються шляхом здійснення: інформаційно-пропагандистського забезпечення, психологічного забезпечення, воєнно-соціальної роботи, культурно-виховної роботи, інформаційно-психологічної протидії.

Морально-психологічне забезпечення спрямовано на підтримання високої боєздатності та готовності правоохоронних формувань до виконання поставлених завдань шляхом створення високого морально-психічного клімату у підрозділах сил охорони правопорядку і є об'єктивною необхідністю, яка сприяє підтриманню готовності та здатності виконувати завдання службово-бойової діяльності.

Таким чином, у ході підготовки фахівців сил охорони правопорядку особливу увагу необхідно приділити їх морально-психологічному забезпеченню, яке є запорукою високого морального духу та високого морально-психологічного стану, як складової бойового потенціалу держави.

УДК 37.035:340.12:355.01

Коба М.М., старший викладач кафедри правового забезпечення службово-бойової діяльності Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, капітан

ВІЙСЬКОВО-ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Питання світобачення, ідеології, патріотизму в процесі підготовки військовослужбовців Національної гвардії України сьогодні набули великого

значення. Зростає потреба в духовному збагаченні усіх військовослужбовців, а також членів їх родин.

Патріотизм кожного військовослужбовця, його почуття любові до Батьківщини втілюється у служінні її інтересам та має основоположне значення для розвитку обороноздатності нашої держави.

Шляхи удосконалення процесу виховання військовослужбовців проаналізовані у роботах військових науковців: Е. Афоніна, С. Гречко, В. Маслова, Г. Темко, І. Томчука, Ю. Красильника, Л. Карпової-Чемерис, Г. Яблонської та ін.

Військово-правове виховання – це об'єктивно зумовлений процес цілеспрямованого систематичного впливу на свідомість, почуття та волю військовослужбовців з метою формування у них чітко визначеного спектру й рівня морально-правових і бойових якостей, необхідних для успішного функціонування армії та виконання особливої місії щодо захисту кордонів і цілісності України в мирний і воєнний час.

При аналізі військово-правового виховання військовослужбовців Національної гвардії України необхідно враховувати особливості взаємодії даного військового формування з суспільством в усіх сферах його життєдіяльності (економічній, політичній, соціальній і духовній).

Розвиток військово-правового виховання військовослужбовців Національної гвардії України пов'язаний з упорядкованістю або дезорганізацією внутрішніх процесів військового колективу й активного впливу суспільного оточення. Відтак, причина розвитку військово-правового виховання багато в чому пов'язана з саморозвитком кожного військовослужбовця.

Особливістю військово-правового виховання є його зосередження на вихованні суворого і точного дотримання військовослужбовцями Конституції України, законів, військових статутів, вимог інших нормативно-правових актів, військової присяги; свідомого дотримання вимог законів у повсякденному житті; запобігання та локалізації протиправної поведінки військовослужбовців; забезпечення приписів міжнародного гуманітарного права та їх виконання, правове регулювання дій військ (сил) у збройних конфліктах.

У процесі військово-правового виховання військовослужбовців необхідна глибока переконаність кожного військовослужбовця у потребі набуття знань, емоційно-чуттєвих і вольових станів, а також ціннісних орієнтацій, що виражають ставлення військовослужбовців до діючого права, законодавчо закріплених вимог і приписів їх службово-бойової і загальногромадянської діяльності. Особливе значення при цьому мають самоосвіта, самозаохочення, самокритика, самопримус і самопокарання як складова правовиховного процесу, котрі спрямовані на формування специфічних якостей і пов'язані зі становленням правових навичок, переконань і звичок правомірної поведінки.

Таким чином, військово-правове виховання майбутніх військовослужбовців

повинно відповідати як законам функціонування Національної гвардії України так і вимогам сучасного розвитку державності нашої країни загалом.

УДК 371.2:355.233

Коба О.В., кандидат педагогічних наук, заступник начальника кафедри службово-бойового застосування підрозділів НГУ Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Троцький Р.С.**, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри службово-бойового застосування підрозділів НГУ Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ КУРСАНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

У процесі соціально-економічного, культурного та наукового розвитку суспільства провідну роль відіграє людський фактор. Одне з ключових місць в ефективній модернізації соціуму посідає вища школа, оскільки саме випускники закладів вищої освіти у майбутньому стають керівниками більшості ланок державного управління, економіки, сільського господарства, видатними вченими, та державними діячами, Об'єктивне і неухильне підвищення вимог до підготовки майбутніх офіцерів підрозділів Національної гвардії України вимагає ретельного аналізу системи освіти, особливостей виховання курсантів для Національної гвардії України. Проблеми формування особистості курсантів та оптимізації підготовки висококваліфікованих офіцерів присвячені пошуки багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених.

Виховання виявилось б зайвим життєвим етапом, якби людина народжувалася самостійною і завершеною істотою, приходила у світ тілесно, духовно та соціально зрілим індивідом. Але річ у тім, що дитина протягом тривалого часу залишається приреченою на опіку і допомогу з боку батьків, оточення і суспільства в цілому. Виховання покликане сприяти виживанню людства. Воно є одним з вагомих чинників антропосоціогенези, забезпечуючи дію механізмів соціальної спадкоємності.

Виховання ґрунтується на екзистенційно важливих процесах та етапах людського життя – таких, як народження і смерть, зміна генерацій тощо. Саме тому в усіх без винятку суспільствах виховання не лише існує, а й послідовно нарощує свій функціональний потенціал. Воно є не лише можливістю, а й необхідністю індивідуально-особистісного та суспільного життя. Виховання завжди спрямовано у майбутнє, є тим специфічним культурним інструментом, за допомогою якого людина створює та ієрархізує майбутнє. Воно здійснюється в межах конкретних соціальних і культурних умов та обставин.

Конкретно-історичний формат виховання залежить від родини, культури та суспільних відносин, в межах яких здійснюється соціалізація індивіда. Слід розмежовувати виховання та соціалізацію. Соціалізація – дещо ширше поняття: воно описує процес суб'єктивного засвоєння суспільних структур, типових соціальних ролей, домінуючих норм та цінностей, необхідних для входження людини до системи суспільних відносин. На відміну від соціалізації, яка може бути спонтанною і неусвідомленою, виховання є цілком свідомим, цілеспрямованим впливом на особистість; це частина широкого процесу соціалізації, що відбувається переважно в дитинстві та юності.

Виховання є як повсякденним, так і універсальним феноменом. Повсякденний досвід виховання не потребує філософської рефлексії. Виховання, якщо воно спирається тільки на повсякденний досвід, здебільшого виявляється однобічним і неефективним.

Духовне життя суспільства – надзвичайно важливий елемент як окремого індивіда, так і соціуму загалом. Від оптимальності цього процесу залежать перспективи еволюціонування суспільства в цілому. В основі розвитку духовного життя суспільства та виховання як однієї з його невід'ємних складових лежить духовне виробництво, яке здійснюється в нерозривному взаємозв'язку з іншими видами суспільного виробництва. Духовне виробництво є насамперед формуванням духовних потреб людей, виробництвом суспільної свідомості.

Молодь – надзвичайно важлива складова суспільства. Її політична культура перебуває в стадії формування. Соціалізація молодого покоління залежить від динаміки засвоєння норм, цінностей, досвіду та традицій політичного буття.

Кобзар О.Ф., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

СУТНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Процес розвитку держави зумовив виділення поліцейського аспекту її діяльності, саме цим було викликано прагнення до впорядкування суспільних відносин, основна мета полягала в забезпеченні правопорядку та безпеки громадян, створенні належних умов для реалізації кожним з них суб'єктивних прав і свобод. На сьогоднішній день одним із найважливіших завдань держави залишається процес розбудови ефективної правоохоронної системи, суб'єкти якої наділені повноваженнями застосування правомірною примусу при охороні суспільного блага та протидії небезпекам.

Поліцейську діяльність у загальному значенні слід розглядати як особливий вид державно-управлінської діяльності, який передбачає сувору юридичну заданість, лінгвістичну чіткість і формально-документальну виразність, орієнтовану на охорону публічного порядку, забезпечення публічної (і будь-якої іншої) безпеки, пов'язаної із застосуванням державного примусу. В першу чергу поліцейська діяльність спрямована на управління спеціальними структурами виконавчої влади, діяльність яких спрямована на охорону публічного порядку, забезпечення публічної, державної, економічної і будь-якої іншої безпеки.

Формування сучасної правової системи України у відповідності з міжнародними, зокрема, європейськими правовими стандартами, є процесом складним та багатофункціональним, а тому потребує як глибокого наукового аналізу правової дійсності, так і виявлення основних тенденцій її розвитку.

Поліцейська діяльність держави з'явилась з необхідності постійно охороняти публічний порядок. Про цей порядок держава зобов'язана постійно турбуватися під страхом втрати свого авторитету в очах населення і навіть під загрозою власної ліквідації.

Поліцейська діяльність Національної гвардії повинна бути орієнтована на громаду, а саме публічний порядок та особисті немайнові та майнові права. Мета поліцейської діяльності полягає в охороні публічного порядку, спрямована на протидію правопорушенням в громадських місцях.

В кожній державі світу поліцейська діяльність є важливою, так як виконує наглядову та примусову функцію, а також спрямована на наведення правопорядку в громадських місцях. Держава, делегуючи правоохоронним органам, Національній гвардії зокрема, певні повноваження із забезпечення охорони публічного порядку на вулицях, площах та в інших громадських місцях, визначає важливий принцип цієї роботи. Який повинен полягати в підвищенні якості та оперативності реагування на всі повідомлення громадян кримінального характеру та правопорушення шляхом визначення оптимальної кількості військовослужбовців Національної гвардії на обслугованих територіях для досягнення максимальної мобільності. Адже вчасне реагування – запорука високого рівня довіри громадян.

Крім цього, одним з основних напрямів підвищення ефективності забезпечення охорони публічного порядку є систематичне залучення слухачів і курсантів навчальних закладів системи МВС України у позанавчальний час до участі в роботі практичних органів по охороні публічного порядку, слідчих дій, що таким чином вони отримували практичні навички щоденної роботи.

Також до основних напрямків розвитку поліцейської діяльності Національної гвардії України слід віднести підвищення результативності управління та удосконалення організаційно-структурної побудови її системи, при цьому залишаючи незмінними принципи та основні функції.

УДК 159.9

Ларіонов С.О., кандидат психологічних наук, доцент, начальник кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, майор

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Стандартизація психологічної служби передбачає створення такої системи професійної діяльності, в якій всі її складові відповідають певним вимогам і можуть бути сертифіковані, зокрема: послуги (процеси), методи, умови діяльності, фахівці.

Кафедрою психології та педагогіки визначено і проаналізовано можливі напрямки стандартизації психологічної служби в НГУ.

1. Стандартизація надання психологічних послуг, методів і методик. Певні кроки у цьому напрямку вже зроблено, і хоча вони не затверджені саме під такою назвою, фактично в НГУ наявні стандарти здійснення окремих заходів психологічного забезпечення, наприклад: професійно-психологічний відбір (організація відбору, зміст етапів поглибленого вивчення, перелік психодіагностичного інструментарію та його програмне забезпечення, перелік критеріїв придатності/непридатності); професійно-психологічна підготовка особового складу (зміст, тематика занять у різних категорій і навчальне навантаження); вивчення соціально-психологічного клімату (інструментарій); робота з групою посиленої психологічної уваги; протоколи надання першої психологічної допомоги військовослужбовцям.

На нашу думку не слід рухатись у напрямку тотальної стандартизації діяльності психолога у цьому аспекті. Не стандартизованими за змістом повинні залишитись процедури, які не тягнуть юридичних (дисциплінарних) наслідків, мають творчий характер щодо обрання психологом конкретного змісту: експрес-діагностики; психологічного консультування військовослужбовців і членів їх сімей; заходів підтримки адаптації молодих військовослужбовців; групових форм психологічної підготовки (психотренінгові заняття).

Потребують подальшої розробки і затвердження в якості стандартів: психологічна реабілітація (як єдиний стандарт медико-психологічної реабілітації військовослужбовців та членів їх родин); психологічна діагностика, а саме психодіагностичний інструментарій (модифікація та стандартизація методик, розробка нових, релевантних потребам психологічної служби).

Не розробленою залишається система контролю якості і ефективності заходів психологічного забезпечення, зокрема психологічної допомоги військовослужбовцям. Вирішення цього питання можливе через впровадження

системи супервізійної підтримки психологів («внутрішня» оцінка ефективності) та системи зворотного зв'язку з військовослужбовцями, які отримували психологічні послуги («зовнішня» оцінка ефективності).

2. Стандарти урахування даних і ведення документації. У НГУ перспективним є реалізація електронного документообігу (статистично-звітної інформації), створення бази даних психодіагностичної інформації.

3. Стандартизація освіти і підготовки персоналу. Вирішення питання про стандартизацію підготовки психологів НГУ можливе тільки після введення в дію державного стандарту вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» (на бакалаврському і магістерському рівнях), на якому буде базуватись стандарт освіти психологів НГУ.

Можливими і перспективними є заходи післявузівської освіти психологів НГУ. Професійна діяльність психологів в Україні не ліцензується і не регламентується законодавчо, тому немає гарантій щодо кваліфікації спеціалістів, обсягів і адекватності надання ними психологічної допомоги та інших заходів психологічного впливу.

УДК 37.013+378:398.1

Лазоренко О.В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри тактики прикордонної служби Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, підполковник

ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ УНІФІКОВАНОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНУ ПРОГРАМУ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

Прийняття керівництвом держави європейського вектору розвитку, суттєві зміни в організації системи безпеки державного кордону через ведення гібридної війни на сході України та анексію Російською Федерацією Автономної республіки Крим зумовлюють потребу в удосконаленні системи вищої військової освіти нашої країни. Порівняльний аналіз практичного досвіду організації підготовки співробітників прикордонних відомств країн Європейського Союзу (далі – ЄС) та України допоможе встановити відповідність європейським та світовим стандартам якості підготовки майбутніх бакалаврів безпеки державного кордону. Це сприятиме наближенню національної системи військової освіти до загальноєвропейської.

Найбільш значущим проектом, що має на меті стандартизацію процесу навчання прикордонників Європейського Союзу є Common Core Curriculum for

Border Guards Basic Training in the European Union (ССС) - Уніфікована програма базового рівня для підготовки фахівців з охорони кордону країн ЄС. В 2017 році для відображення змін в обстановці на зовнішніх кордонах ЄС а також нових завдань FRONTEX ССС була оновлена. Для більш детального порівняння змісту програм ССС'2017 з освітньо-професійною програмою підготовки бакалаврів безпеки державного кордону (ОПП'2018), яка введена в дію в Національній академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького (далі – НАДПСУ) 01 липня 2018 року, було здійснено порівняння тематики ССС'2017 з аналогічною тематикою навчальних дисциплін ОПП'2018 НАДПСУ.

Проведений аналіз надав можливість встановити, що системи підготовки прикордонників України та ЄС мають як спільні риси, так і відмінні ознаки. Зокрема встановлено повну відповідність змісту Загального розділу та модуля «Сухопутний кордон» ССС'2017 тематиці ОПП'2018. Підготовка прикордонників ЄС та України має яскраво виражену практичну спрямованість.

Часткова відповідність рекомендаціям ССС'2017 модулів «Повітряний кордон» та «Морський кордон» обумовлена особливістю національного законодавства щодо розмежування функцій державних інститутів, що відображається у програмах підготовки відповідних фахівців. Крім того, враховуючи складність воєнно-політичної обстановки на сході нашої держави, в ОПП'2018 більше уваги приділено дисциплінам військово-прикордонного спрямування. Натомість, у ССС'2017 основний акцент спрямовано на дотримання прав людини. У переважній більшості дисципліни ОПП'2018 в цілому відповідають тематиці ССС'2017, що свідчить про інтеграцію системи навчання майбутніх бакалаврів безпеки державного кордону до європейського освітнього простору.

Отже, порівняння програм професійної підготовки прикордонників ЄС та України дає можливість виокремити ідеї та положення, які є актуальними і перспективними для впровадження в підготовку майбутніх бакалаврів безпеки державного кордону. На нашу думку, поєднання практичного досвіду навчання прикордонників України та ЄС сприятиме вирішенню багатьох проблем, що існують у системі військової освіти держави.

Отримані дані вимагають подальших досліджень щодо впровадження нових ідей в навчання майбутніх бакалаврів безпеки державного кордону.

УДК 355.318:355.433.4:316.776.23

Ліпатов І.І., кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення Національної академії Національної гвардії України

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА, ЯКІ МОЖУТЬ СТАТИ ДЖЕРЕЛАМИ ІНФОРМАЦІЙНО- ПСИХОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ

Інформаційне середовище включає в себе інформаційні потоки і інформаційні впливи різного роду, що діють на людину, характеризуються сукупністю динамічних факторів здатних здійснювати на людину прямі або непрямі, негайні або віддалені впливи. Вона виступає тим засобом, за допомогою якого суспільство транслює людині норми, цінності, установки ставлення та стереотипи поведінки. Адекватність, повнота інформаційних впливів на свідомість забезпечує образ реальності, когнітивну модель світу і ситуації, розуміння себе і своїх можливостей. Фундаментальна властивість інформації (для людини) полягає в тому, що відірвавшись від об'єкту відображення, вона існує самостійно, стає змістом пам'яті, тобто самостійно бере участь у психічних процесах, перетворюється в представлення, знання, вміння і навички. Потрібність в інформації є необхідною базовою потребою особистості, а інформаційні впливи – є необхідною умовою існування громадської та індивідуальної свідомості, формування людини та її нормальної життєдіяльності.

Слід зазначити, що інформаційні впливи є завжди психологічного характеру і визначають людську поведінку опосередковано, через психічні механізми мозку. Інформаційні впливи досягають ефекту, коли вони змінюють психологічні властивості, стани і моделі поведінки особистості.

Глобальний характер інформаційного розвитку, формування транснаціональної інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, зокрема позитивних впливів, породжує чимало нових і непростих проблем, які пов'язані з розвитком самої людини, забезпеченням психологічних, медичних, етичних та правових аспектів взаємодії людини з його інформаційним оточенням. Негативним інформаційно-психологічним впливом називають впливи інформації на психіку і людську свідомість, які ведуть до неадекватного відображення реальності, і як внаслідок зміни у поведінці.

Аналіз наукової літератури вказує на те, що основними факторами інформаційної середи, що можуть стати факторами ризику, і як наслідок, джерелами інформаційно-психологічної небезпеки є:

1) об'єм, повнота, кількість циркулюючій інформації, точність, доступність, своєчасність отримання одержувачем;

2) адекватність ергономічних характеристик інформації та їх потоків перцептивним параметрам органів почуттів, властивостям уваги, пам'яті, мислення, диспозиціям особистості, поведінковим стереотипам і соціально-психологічним установкам суспільства;

3) присутність в інформаційних потоках специфічних елементів, які цілеспрямовано змінюють психофізіологічний стан великої кількості людей, або тих, які приймають важливі для суспільства рішення;

4) наявність в інформаційному середовищі (або "застосування" в інформаційних потоках) модифікованих фізичних носіїв інформації, які безпосередньо впливають на фізіологічні носії (освітлення, звук, електромагнітні впливи).

Таким чином, психологічний вплив інформаційного середовища викликає не тільки позитивний, але й негативний психологічний ефект на людину. У цьому зв'язку гостро стає питання забезпечення інформаційно-психологічної безпеки особистості, збереження її психологічного здоров'я і пошуку ефективних механізмів рішення даної проблеми.

УДК 355.541./3:351.74:159.9

Лопаєва О.М., старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Складовою частиною службової підготовки працівників Національної поліції України є «Вогнева підготовка». Основним завданням «Вогневої підготовки» є вивчення працівниками Національної поліції заходів безпеки при поводженні зі зброєю, правових підстав застосування та використання вогнепальної зброї, вивчення матеріальної частини та правил експлуатації зброї, основ умілого володіння вогнепальною зброєю і спеціальними засобами тих зразків, які надаються для використання працівників поліції, ведення влучної стрільби з них за умовами стандартних базових вправ.

Розглянувши основні завдання «Вогневої підготовки» а саме навчання стрільбі з бойової зброї, варто акцентувати увагу на такому важливому моменті навчання, як психологічна підготовка працівника.

У процесі навчально-тренувальних занять найчастіше доводиться спостерігати, наскільки впевнено поводяться з навчальною зброєю в тирі ті, кого навчають. Але на вогневому рубежі виникає зовсім інша ситуація. Деякі працівники, судорожно стискаючи в руці пістолет, заряджений бойовими патронами, виглядають розгубленими й скованими. Вони відразу забувають не тільки те, чому навчив їх інструктор, але й навіть свою домашню адресу й телефон. Це природна реакція людини на дії, пов'язані з незвичними відчуттями, такими, як

звук пострілу й віддача зброї. Крім того, стрільба з вогнепальної зброї – далеко не часте є повсякденним явищем навіть для працівників Національної поліції України. Постріл асоціюється в них з почуттям тривоги й страху, які часом домінують у роботі центральної нервової системи. Ці почуття загальмовують всю її функціональну діяльність і викликають стан зайвої напруженості психіки й всіх систем організму стрілка. Характерними ознаками такого стану є: пітливість долонь, підвищення частоти пульсу і дихання; порушення координації рухів і, як наслідок, втрата стійкості й рівноваги при приготуванні до стрільби; збільшення тремору рук і коливань зброї; погіршення зорового сприйняття.

Всі ці фізичні й психологічні зміни в сукупності й створюють негативний вплив, що украй негативно впливає на результат стрільби.

Взаємозв'язок між змінами у техніці стрільби працівника і його психологічним станом залежить від індивідуальних особливостей і від рівня підготовленості. Досить досвідчені працівники можуть керувати своїм психологічним і психофізичним станом і показувати стабільні й високі результати стрільби. Ця здатність виробляється в процесі практичних занять у тирі.

Таким чином, психологічні особливості навчання стрільбі полягають у наступному:

- у формуванні й удосконалюванні в працівників спонукальної вольової функції – вибору цілі і її враження за визначений (позначеними умовами виконання вправи) проміжок часу;

- у вихованні в працівників спроможності переборювати природне хвилювання як на вогневому рубежі в тирі, так і при можливому застосуванні зброї в реальних умовах під час несення служби при охороні публічного порядку;

- у виробленні адаптації до звуку пострілу й віддачі.

Таким чином психологічна підготовка озброєного працівника поліції – це процес, спрямований на створення його оптимального психологічного стану, упевненості у своїх навичках і формування постійної внутрішньої готовності, що сприяє виконанню найбільш грамотних дій пов'язаних із застосуванням або використанням зброї в умовах стресових ситуацій.

УДК 355.233.22:355.12

Любчич Р.І., старший викладач кафедри фізичної підготовки та спорту
Національної академії Національної гвардії України

ФІЗИЧНІ ВПРАВИ ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НГУ

Фізичні вправи представляють собою рухові дії людини, що виконуються для реалізації завдань фізичного виховання.

Рухова діяльність офіцера та взагалі людини різноманітна. Через сукупність

рухів поєднаних в суцільні дії проявляються в кінцевому результаті активне відношення людини до навколишнього середовища, його потреби та емоції. Але не всі дії та рухи можна назвати фізичними вправами. Важливою відмінністю є відповідність форми та змісту дій сутності фізичного виховання, закономірності за якими воно відбувається. Якщо наприклад в цілях фізичного виховання використовується ходьба, то вона лише тоді набуває значення адекватного засобу, коли їй надаються раціональні форми, виправдане з точки зору фізичної підготовки, та якщо рівень функціональної активності організму відповідає тому який об'єктивно необхідний для ефективного виховання фізичних якостей які забезпечать виконання службово-бойових завдань майбутніми офіцерами НГУ.

Таким чином можна охарактеризувати кожен рухову дію, які виникли вперше у побуті, праці, військовій службі, а потім змінювались та ставали засобами фізичного виховання (біг, подолання перешкод, плавання, піднімання вантажів, рукопашний бій, боротьба). З цього випливає, що значна кількість фізичних вправ має зовнішню схожість з відповідними формами службово-бойових та побутових дій, але їх в жодному разі неможна об'єднувати чи підміняти один одного. Зрозуміло, що оптимально організоване виконання службово-бойових завдань особливо при сприятливих умовах при відповідному дозуванні навантаження, може в певній мірі давати ефект який передбачає фізичне виховання. Взаємозалежність фізичної праці та фізичних вправ полягає не в тому, що вони можуть замінити один одного, а перш за все в тому, що виникнувши спочатку на основі рухів під час праці чи виконання службово-бойових завдань, фізичні вправи стали незамінним засобом підготовки до служби та фізичної праці.

Враховуючи той факт, що майбутній офіцер – це педагог (професійно-компетентний у військовій та психолого-педагогічній справі спеціаліст, який вмє передавати на високому рівні професійні знання, уміння, навички виховувати доручений йому особовий склад на відповідному рівні який вимагає сьогодення), при розгляді змісту фізичних вправ з педагогічної точки зору важливі не стільки окремі фізіологічні, біохімічні чи інші часткові зрушення, які відбуваються під їх впливом в організмі, скільки надаючи ми можливостями для цілеспрямованого розвитку можливостей людини в єдності з формуванням певних умінь та навичок. Для офіцера педагога головним аспектом в осмисленні суті фізичних вправ повинен бути узагальнюючий педагогічний аспект, при якому відбувається їх значення для реалізації тих чи інших освітньо-виховних завдань.

Від особливостей змісту тієї чи іншої вправи залежить його форма. Форма фізичної вправи представляє собою її внутрішню та зовнішню структуру (побудову, організацію). Внутрішня структура фізичної вправи

характеризується тим як пов'язані між собою різні процеси функціонування організму під час виконання даної вправи, як вони взаємодіють та узгоджуються один з одним.

Отже для досягнення успіху в тій чи іншій фізичній вправі необхідно в першу чергу відповідним чином побудувати його змістовну частину, створивши умови для підвищення рівня функціональних можливостей організму на основі виховання силових, швидкісних та інших властивостей організму від прояву яких залежить результат даної вправи.

УДК 159.9

Макарова О.П., кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та психології факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА КУЛЬТУРА ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Ефективна професійна діяльність працівника поліції потребує наявності, у них, психологічних знань, вмінь та навичок, а також розвинених професійно важливих рис особистості. Однією з інтегральних особистісних характеристик, є комунікативна компетентність.

Комунікативну компетентність визначають як здатність особистості застосувати у конкретному спілкуванні знання мови, способи взаємодії з оточуючими людьми, навколишніми й віддаленими подіями, навички роботи у групі, володіння вербальними та невербальними засобами спілкування та ін.

Службова діяльність працівників поліції неможливо уявити без комунікативних зав'язків. Спілкування є необхідним аспектом будь якої діяльності саме в цьому процесі виявляється сутність людини, злагодженість в процесі трудової діяльності. За допомогою спілкування відбувається взаємодія людей під час спільної діяльності, передача досвіду, трудових і побутових навичок.

В процесі спілкування поліцейського з населення вирішуються службові завдання, саме від уміння спілкуватися з людьми, встановлювати психологічний контакт залежить ефективність діяльності поліцейського.

Професійному спілкуванню правоохоронців присвячені роботи таких вчених: О. Бандурки, В. Бакуменко, В. Білоліпецького, В. Венедіктова, В. Медведева, В. Погрібної, С. Сливки.

На думку вчених «правоохоронна діяльність» відбувається в сфері соціального управління. Працівники поліції виконують управлінські та правоохоронні функції, мають правовий статус, здійснюють від імені та за

дорученням держави виконавчо-розпорядчі повноваження правоохоронного характеру. Також працівники поліції вступають в правові відносини, які впливають з їх службових повноважень, з громадянами, державними та недержавними організаціями.

Вміння ефективно спілкуватися та отримувати необхідну інформацію є першочерговим завданням поліцейських. Завдяки комунікативним навичкам правоохоронці вдало виконують покладені на них обов'язки.

Важливою складовою комунікативної компетенції поліцейського є його комунікативна культура. Цьому напрямку присвячені роботи науковців В. Біблер, О. Мудрик, В.Рижов, Т. Якушева, К. Гріц, Е Тейлор, Д. Шнайдер.

Культура спілкування – своєрідна програма людської поведінки. Вона не успадковується, а передається від покоління до покоління, завдяки вихованню, освіті, знанням, мистецтву, культуру.

Культура спілкування поліцейських це єдність зовнішньої та внутрішньої культури. Внутрішня культура розуміється як духовне багатство особистості, знання, почуття, погляди особистості, ідеали, принципи, цілеспрямованість. Зовнішня культура це ступінь і форма їх реалізації у службовій діяльності та в повсякденному житті.

Дослідивши точки зору видатних науковців щодо комунікативної компетенції та комунікативної культури можемо зробити висновок що, комунікація – це спосіб отримання та передачі інформації від однієї людини іншій за допомогою усних та письмових повідомлень, метою комунікації є точне розуміння повідомлення; комунікативна компетентність у будь якій установі є складною системою, яка охоплює саму організацію та її елементи та зовнішнє оточення. Працівникам поліції необхідно вміти правильно та конструктивно спілкуватися, саме від цього залежить ефективне виконання покладених на правоохоронців обов'язків. Добре налагоджений процес комунікації сприяє ефективному виконанню професійної діяльності поліцейських.

УДК 342.72

Макогончук Н.В., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби імені Богдана Хмельницького

ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ МОЛОДІ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Громадянське суспільство не асоціюється в молоді ні з демократичними принципами, ні з соціальною активністю особистості і соціальних груп, ні з

патріотизмом. Все це негативно позначається, перш за все, на формуванні особистості підростаючого покоління. Тому в умовах сучасного реформування суспільства важливим є формування громадянської позиції молоді. Молодь є поколінням надзвичайно диференційованим за різними показниками. Ці показники враховують цінності, погляди, установки, громадянські якості, рівень активності молоді та усвідомлення себе учасником суспільного життя. Вони є визначальними при формуванні активної громадянської позиції молоді.

Не будь-яка активність особистості рівнозначна її активній позиції. Соціальна активність особистості передбачає не погодженість, а критичне ставлення до дійсності. Пасивна життєва позиція не обов'язково означає бездіяльність. Суть такої позиції – в боязні нового, орієнтації на стереотипи мислення, у відмові від власної ініціативи. Пасивна позиція може навіть супроводжуватися позитивним ставленням до прогресивних нововведень, але тоді, коли вони санкціонуються зверху і не треба за них боротися, йти на ризик, а головне нести відповідальність. Компонентами активної громадянської позиції є соціальна активність, громадянська самосвідомість і громадянські якості.

Громадянська самосвідомість особистості розвивається з опорою на життєву позицію: усвідомлення, оцінка людиною свого знання, морального обличчя та інтересів, ідеалів і мотивів поведінки, цілісна оцінка самого себе як діяча, члена суспільства, носія суспільно значущої позиції. Розуміння молоддю свого внутрішнього світу залежить від сформованості у неї соціальних установок. Громадянські якості формуються під впливом соціального середовища і власних зусиль особистості в спеціально створених умовах. Почуття любові до Батьківщини, відповідальності за свої вчинки і дії, ініціативність, самостійність – важливу роль в процесі виховання цих якостей відіграє формування і розвиток у молоді потреб і позитивних мотивів, пов'язаних з цими якостями.

Таким чином, громадянська позиція формується під впливом умов, в яких знаходиться особистість, і реалізується в громадській діяльності за допомогою соціальної активності, дієвості особистості і проявів її громадянських якостей.

Головне у формуванні громадянської позиції – системний підхід, створення умов для самопізнання і самовиховання. При цьому важливо використовувати педагогічний потенціал соціального оточення, допомогти молоді освоїти суспільно-історичний досвід шляхом входження в соціальне середовище. А найкраще цей процес можна реалізувати під час вивчення історичної науки, яка насичена моральними вчинками та оцінками. Так, наприклад, виховний потенціал має факт прояву в роки війни історичної пам'яті народу, наступності поколінь, патріотизму, народних військових традицій. Для того щоб виховна робота була ефективною, важливо не тільки давати молоді матеріал для роздумів і переживань, необхідно ще й отримувати відгук на запропонований захід, особистісне ставлення до того, що відбувається. При вивченні історії у

вищій школі необхідно використовувати на заняттях уривки з наукової та публіцистичної літератури, присвячені різним подіям нашої історії.

Отже, формування активної громадянської позиції передбачає самостійну соціально-значиму діяльність молоді, в якій проявляється її власна позиція по відношенню до середовища, суспільства, держави.

УДК 159.9: 351.743

Мацегора Я.В., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності НГУ науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України

ФОРМУВАННЯ САМОСТАВЛЕННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Впевненість в собі, позитивність самоствавлення є важливою характеристикою саморегуляції, яка визначає ефективність професійної діяльності військовослужбовців та їх стійкість до бойової психічної травматизації. Збереження позитивності самоствавлення забезпечує збереження інтенсивності зовнішньої, в тому числі професійної активності, у ситуації фрустрації, переживання актуальних невдач.

У фундаментальному дослідженні В. В. Століна було визначено, що в структурі самоствавлення закладено механізми, які дозволяють підтримувати його позитивність попри переживання невдач у актуальній самореалізації. В якості структурних компонентів самоствавлення ним виділялися: «Самоповага» – ставлення до себе на основі успішності актуальної самореалізації, яке опосередковане розвитком (і позитивною оцінкою) необхідних для цього знань, вмінь, навичок; «Аутосимпатія» – ставлення до себе на основі узагальнення успішності самореалізації у попередні етапи життя; «Очікування ставлення інших» – є показником щирості самоствавлення, впевненості в тому, що його позитивність є небезпідставною, що й оточуючі визнають успіхи особистості, схвально ставляться до неї, визнають її переваги; «Самоінтерес» – рефлексивна складова самоствавлення, крім того, вона свідчить про цікавість себе для інших і для самого себе, як носія цінностей, знань, вмінь, досвіду.

Основним механізмом, який дозволяє підтримувати позитивність загального самоствавлення при переживанні актуальної фрустрації, і, відповідно, ситуаційного зменшення показника «Самоповаги», В. В. Століним називається компенсаторне збільшення показників «Аутосимпатії». Відповідно, передбачається сформованість компенсаторного зв'язку між цими структурними компонентами самоствавлення.

У ході емпіричних досліджень, здійснених в НДЛ МПС СБД НГУ в межах

НДР «Розроблення системи саморегуляції військовослужбовців Національної гвардії України для покращення їх службово-бойової діяльності», було визначено, що формування самоствалення військовослужбовця залежать від переживань, які виникають в його професійній діяльності.

Для визначення цих переживань було використано методику «Діагностика переживань в діяльності», яка дозволяє визначити переживання: «Задоволеності», «Осмиленості», «Зусиль» та «Порожнечі».

Так, переживання військовослужбовцями «Зусиль» в професійній діяльності обумовлює формування їх «Самоповаги», як позитивної оцінки власних знань, вмінь, навичок. Переживання «Задоволення» в професійній діяльності сприяє переводу «Самоповаги» в «Аутосимпатію» (у загальне позитивне ставлення до себе на основі минулих досягнень) і тим самим формує «резерви» самоствалення, до який особистість зможе звернутися у складні періоди. Можливість такого звернення забезпечують структурні зв'язки між «Самоповагою» та «Аутосимпатією», що формуються при переживанні «Осмиленості діяльності» і забезпечують наступність у розвитку особистості професіонала, дозволяючи йому використовувати минулий життєвий досвід для подолання актуальних проблем самореалізації. Переживання «Порожнечі», навпаки, призводять до руйнації зв'язку між «Самоповагою» і «Аутосимпатією».

Таким чином, організація професійної підготовки, як такої, що вимагає від військовослужбовця докладання зусиль, переживання задоволення і осмиленості діяльності формує таку структуру самоствалення, яка дозволяє йому зберігати ефективність професійної діяльності, її зовнішню інтенсивність при виконанні службово-бойових завдань в складних, фруструючих умовах.

УДК 159.922.27:355.4-048.93

Мельник Ю.Б., кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ

У першій половині ХХ століття відбулися дві світові війни. Друга половина ХХ століття була насичена локальними військовими конфліктами в різних країнах. Наприкінці ХХ – початку ХХІ століття поширеним видом військових ворожих дій стає гібридна війна. Отриманий за останнє століття досвід свідчить про те, що повномасштабні війни відрізняються від локальних військових конфліктів і мають свою специфіку.

Повномасштабна війна виникає на підґрунті глибинних економічних проблем

і/або нерозв'язних політичних протиріч. Така війна зачіпає інтереси майже кожної людини і впливає на всі сфери життя суспільства, політику та економіку держав. Усі зусилля держав, які беруть участь у війні, концентруються на забезпечення потреб цієї війни.

Локальні військові конфлікти і гібридні війни часто-густо виникають між сторонами, що знаходяться в нерівному економічному і військовому становищі. Більш сильна сторона прагне досягти ще більшої переваги без вступу в повномасштабну війну. Причиною таких конфліктів можуть бути різні чинники, серед яких: територіальні, етнічні, релігійні та інші протиріччя. Ці конфлікти не вимагають залучення значних сил і ресурсів і не зачіпають більшу частину суспільства. Однак, такі конфлікти характеризуються більш складним переплетінням соціальних і соціально-психологічних явищ. Зазвичай локальні військові конфлікти не спричиняють суттєву зміну в режимі життєдіяльності громадян й не супроводжуються введенням воєнного стану. Внаслідок цього не завжди застосовуються необхідні заходи щодо посилення безпеки населення. Це надає можливість іншій стороні для проведення ефективних психологічних акцій.

Тому введення воєнного стану 28 листопада 2018 р. в 10 областях України є виправданою та адекватною відповіддю на російську військову агресію. Він був переважно спрямований на захист військовослужбовців, посилення безпеки населення, а також протидію можливому психологічному впливу.

Досвід локальних конфліктів у В'єтнамі, Афганістані, Чечні та інших країнах показав, що сторона, яка вважає себе потерпілою від збройного посягання, апріорі має низку переваг у мотиваційних складових протистояння. У Польовому статуті сухопутних військ США РМ 33 1 «Психологічні операції» підкреслюється, що причиною поразки американців у В'єтнамі є недооцінка «внутрішнього чинника», зневага кропіткою та наполегливою праці серед співвітчизників. У результаті потужної антивійськової компанії, розгорнутої в країні опозиційними силами, сама мета війни, а разом з нею і американська армія, були повністю дискредитовані.

Соціально-психологічні процеси, які відбуваються в суспільстві, суттєво впливають на психологію безпосередніх учасників локального військового конфлікту. У військово-психологічній науці описаний своєрідний соціально-психологічний закон, який відображає взаємозв'язок між станом психології суспільства і його армією, а саме: основне джерело морально-психологічного стану армії, яка воює, знаходиться не всередині неї, а в суспільстві, інтереси якого вона захищає. Закономірність, яка впливає з цього закону, полягає в тому, що образ конфлікту в суспільній свідомості та місце, яке відведено в ньому армії, у значній мірі забезпечує можливість залучення широких соціальних мотивів для спонукання військовослужбовців до захисту Вітчизни, активних бойових дій.

Зрозуміло, що за відсутності суспільної підтримки військової акції, прояві антивійськових настроїв і спроб покласти провину за перебіг та результати військового конфлікту на армію, можливості виникнення в особового складу таких мотивів як патріотизм, національні інтереси, конституційний обов'язок, ненависть до ворога, стає вельми проблематичним, а інколи й неможливим.

Таким чином, виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що соціально-психологічний аспект сучасних локальних військових конфліктів є важливим і потребує особливої уваги. Він сприяє соціальній та психологічній підтримці військовослужбовців, здатний вплинути на перебіг війни і забезпечити перемогу.

УДК 351.74:351.753.3:159.9

Мислива О.О., кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

МІНІМІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО РИЗИКУ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Поліцейський під час несення служби, виконання службових обов'язків уповноважений на законній підставі згідно зі ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 року застосовувати вогнепальну зброю. Чіткий перелік випадків які надають право на застосування зброї перелічені в вищевказаному законі.

Ймовірність вогневого контакту з правопорушниками під час виконання службових завдань збільшує ймовірність порушення здоров'я або, навіть, втрати життя в результаті виконання службових обов'язків, що вказує на значний професійний ризик. Отже, одним з важливих завдань науки і практики органів Національної поліції є мінімізація такого ризику при активному застосуванні вогнепальної зброї поліцейськими.

У міжнародній практиці розповсюдженим підходом до оцінки професійних ризиків є так звана «п'ятикрокова система»: крок 1 – ідентифікація небезпек, які приводять до ризику, коли з'ясовуються усі потенційно небезпечні фактори на робочому місці та визначаються робітники, що можуть зазнати небезпеку; крок 2 – оцінювання та ранжир ризиків; крок 3 – визначення превентивних заходів, коли відповідним факторам ризику створюються заходи для їх виключення або мінімізації; крок 4 – впровадження вищезазначених заходів шляхом складання плану реалізації захисних і превентивних заходів та визначення умов їх виконання; крок 5 – моніторинг та перевірка виконання правил і порядку поведіння працівників із небезпеками, прогнозування

ризиків та удосконалення заходів запобігання та мінімізації ризикам.

Ризиковим моментом під час виконання своїх професійних обов'язків поліцейським є застосування вогнепальної зброї. З одного боку, це може потягнути за собою такі негативні наслідки як покарання, якщо застосування зброї у відповідній ситуації визнають недоцільним і неправомірним, а з іншого боку, незастосування зброї у відповідних обставинах може піддати своє життя або життя інших людей смертельному ризику.

Отже, науковці доречно визначили й такі види професійного ризику, як ризику дії та ризику бездіяльності (ризик психологічного неприйняття ситуації). Ризик дії – це прийняття помилкового рішення поліцейським про застосування зброї або неадекватна реакція щодо її застосування, що може призвести до завдання шкоди стороннім особам або правопорушникам, щодо яких здійснюється примус. Ризик бездіяльності – це варіант невтручання в ситуацію поліцейським через невірне трактування подій, що відбувається, та результатом чого є завдання шкоди життю або здоров'ю стороннім особам.

Тому, для мінімізації професійного ризику поліцейського під час застосування вогнепальної зброї треба спиратись на такі чинники, як психологічна підготовленість поліцейського; його практичну підготовленість; знання ним умов і порядку застосування вогнепальної зброї.

УДК 355.42

Михайлишин О.О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри оперативного мистецтва Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, полковник; **Гетьман О.М.**, слухач факультету підготовки керівних кадрів Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, підполковник

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУР ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

Під час проведення операції Об'єднаних сил досить важливим є взаємодія військового і цивільного компонентів. Розуміння необхідності налагодження та підтримання взаємодії військового і цивільного компонентів у зоні конфлікту забезпечує якнайшвидший перехід від виконання військовими нетипових для них завдань та функцій, що, у свою чергу, суттєво підвищує ефективність виконання поставленого військового завдання, прискорює досягнення кінцевої мети і, таким чином, скорочує період перебування у зоні конфлікту та пов'язані з цим втрати.

Цивільно-військове співробітництво (civil-military cooperation – CIMIC) як одна з функцій військового компонента є невід'ємною частиною сучасних багатовимірних операцій (англ. multidimensional operations), охоплює усі сторони, що

співпрацюють і задіяні у вирішенні конфлікту, та сприяє взаємному підтримуванню цивільного та військового компонентів. Налагодження комунікації (діалогу) – це фундаментальний напрямок цивільно-військового співробітництва, який найчастіше здійснюється через центри СІМІС, обладнані поза межами дислокації військових частин та підрозділів, доступ до яких відкрито для місцевого населення та представників цивільних організацій. Комунікація відбувається завдяки координаційним зустрічам, під час звернення громадян тощо.

Підрозділ СІМІС проводить постійне оцінювання з метою відслідковування «настроїв» серед цивільного сектору загалом і місцевого населення зокрема щодо присутності військ (сил), їх діяльності, для підтримання високого рівня обізнаності командира (начальника) щодо ситуації, яка склалася, та для надання йому можливості приймати вчасні й ефективні рішення з убезпечення своїх підрозділів.

Діяльність і виконання завдань СІМІС в операціях розглядають на трьох етапах операції: під час підготовки, безпосередньо під час операції та після її завершення (постконфліктний період). Найважливішим вважається застосування СІМІС під час проведення операції та у постконфліктний період.

До проведення операцій у сфері цивільно-військового співробітництва безумовно залучаються органи охорони державного кордону угруповання Об'єднаних сил. Успіх участі прикордонників в операціях цивільно-військового співробітництва залежить від теоретичної і практичної підготовки керівного складу. При цьому необхідно врахувати досвід функціонування СІМІС у системі управління НАТО. Але відсутність, на даний час, окремої структури СІМІС у складі органів охорони державного кордону угруповання Об'єднаних сил та методик застосування СІМІС у плануванні дій військ (сил) призводить до зниження ефективності виконання заходів цивільно-військового співробітництва та неврахування впливу складових цивільно-військового співробітництва під час прийняття рішення. Ураховуючи зазначене вище, є необхідність введення штатних посад СІМІС в управління органів охорони державного кордону, що входять до угруповання Об'єднаних сил.

УДК [159.9:351.74] (477)

Мілорадова Н.Е., кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки та психології факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ СЛІДЧИХ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Професійний розвиток слідчих органів досудового розслідування Національної поліції є багатогранний процесом, який включає як офіційні обов'язкові заходи, врегульовані нормативно, належний професійно-

**Секція 3. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

психологічний супровід так і самоосвіту та самовдосконалення фахівця. Аналізуючи сучасний стан професіогенезу слідчих в межах стадії професійного розвитку від етапу професійної адаптації до звільнення з лав поліції, можна виокремити низку проблемних питань, що стосуються: 1) психологічного супроводження проходження слідчими послідовних професіогенетичних сходинок в межах зазначеної стадії; 2) організаційно-методичного забезпечення професійного розвитку працівників слідчих підрозділів.

Стосовного першої групи, недоліки пов'язані з такими проблемами: на етапі професійної адаптації (*адаптант*) з особливостями пристосування та адаптацією молодого фахівця до умов професійного середовища; узгодженням життєвих і професійних цілей, «перевіркою» на практиці отриманих теоретичних знань та їх відповідність професійним вимогам; освоєння нової соціальної ролі та конкретизацією кар'єрних цілей; наставництвом (відсутність достатньої кількості досвідчених працівників для його здійснення); на етапі оволодіння професійною діяльністю (*інтернал*) – з усвідомленням та затвердженням себе як стабільного самостійного фахівця серед інших; налагодженням рівнозначних горизонтальних та вертикальних зв'язків та знаходженням свого професійного «місця»; на етапі творчого самовираження (*майстер*) із знаходженням та закріпленням свого індивідуального стилю, можливістю працювати в команді та будувати взаємодію; розумінням своїх спеціальних якостей та вмінь та можливістю їх прояву; на етапі наставництва (*наставник*) – з усвідомленням власних досягнень та можливістю передавати досвід молодим працівникам (перехід на педагогічний рівень), перетворенням фахівця в «Учителя» – носія професійних знань; на етапі звільнення та соціальної переадаптації – з усвідомленням необхідності перебудови особистості у зв'язку із звільненням, адаптацією до нових умов життя та пошук нових аспектів самореалізації, з корекцією, добудовою, частковою перебудовою або окремих функціональних систем психіки, або особистості в цілому.

Серед проблем організаційно-методичного характеру необхідно звернути увагу на проблемні питання: а) *підвищення кваліфікації працівників слідчих підрозділів*, а саме: невідповідність традиційних підходів до професійної освіти слідчих вимогам практики, неукомплектованість навчально-методичної бази; недостатність застосування апробованих на практиці методичних рекомендацій щодо особливостей розслідування окремих видів злочинів; б) *службової підготовки*, а саме: вона здійснюється іноді формально та без врахування прогалин у знаннях, уміннях та навичках слідчих; теми занять не обираються працівниками, а нормативно прописані МВС України; недостатній рівень залучення до проведення службової підготовки фахівців органів прокуратури, експертних установ, суддів, адвокатів, науковців; у підрозділах рідко організовуються круглі столи щодо вирішення нагальних проблем та усунення прогалин у тій чи іншій складовій компетентності; керівники структурних підрозділів не відпускають на сесію своїх підлеглих, які навчаються заочно у

зкладах вищої освіти; у слідчих бракує часу на самоосвіту та самопідготовку.

Підвищення рівню ефективності професійного саморозгортання слідчого в сучасних умовах реформування державних інституцій потребує планомірного усунення зазначених недоліків шляхом внесення відповідних коректив в нормативно-правові акти, що регламентують їх професійний розвиток та психологічне супроводження цього процесу.

УДК 159.9

Міршук О.Є., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ХАРАКТЕР, ЯК СКЛАДНЕ ПСИХІЧНЕ УТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ

Направленість особистості, тобто потреби і мотиви (переконання, інтереси, ідеали), складають основу того психічного утворення, яке має назву – характер. Наука у відношенні до характеру нав'язує дещо незмінне в психіці людини, незалежне від суспільних умов. Психологічна наука відштовхує і незмінність характеру та його незалежність від суспільних умов як прояв ідеалізму в розумінні природи психіки та її структури.

Характер – стійка властивість особистості, найбільш ядро виражаюча структуру та рівень розвитку її психіки. Головна ознака характеру найбільш вірно визначив психолог Б.М. Теплов. «Характер людини, - пише він, - перш за все визначається його відношенням до світу, до інших людей, до своєї діяльності і, нарешті, до самого себе».

Характер – складне психічне утворення особистості. Він включає в себе багато психічних функцій, так чи інакше в стійкому стані, що надає людині своєрідний звичний манер поведінки. Характер це прояв психіки, вираження тієї її структури, яка притаманна поведінці даної людини в різноманітних умовах.

Розглядаючи структуру характеру, М.Д. Левітов підкреслював ведучу роль ідейної направленості та волі. Разом з тим на його думку «до характеру в широкому сенсі слова можна віднести і якості темпераменту, і здібності, якщо вони є ведучими рисами особистості, тобто якщо вони впливають на поведінку людини». Психолог П.А. Шеварев виокремлює в характері «ті психічні особливості людини, від яких залежить відповідність між світоглядом людини та його вчинками».

Таким чином, характер включає в себе: світогляд, пізнавальні функції і здібності, волю та почуття людини. Основні риси характеру зазвичай поділяються на три види: інтелектуальні, вольові та емоційні. До цих трьох

видів слід додати ще один компонент характеру – його направленість.

Головне в характері людини – відношення до оточуючого середовища. Це головна та сама значуща сторона характеру. Інша сторона – відношення людини до трудової діяльності, в військових умовах – до служби. Позитивне відношення до праці, творчий підхід до виконання службових обов'язків, висока організованість, зібраність (чи навпаки лінь, неорганізованість, розсіяність) – це основні риси цієї сторони характеру. Відношення до людей – третя сторона характеру. Одна людина доброзичливо відноситься до людей, інша байдужа до них. Ця сторона характеру дуже тісно пов'язана з відношенням людини до самої себе. Відношення до інших людей та до самого себе – дві сторони однієї медалі. Всі ці сторони характеру переплітаються та поєднуються з такими його рисами, як направленість людини, його пізнавальні здібності, емоціональні та вольові якості. Поєднання цих сторін та якостей дає той чи інший рівень розвитку характеру. Сильний характер проявляється в відношенні до служби, суспільства, в добре розвинутих розумових здібностях, вольових якостях тощо. Він виділяється природною цілісністю та повнотою, узгодженістю та злагодженістю в проявах психіки.

Вчинки людини з сильним характером повністю відповідають його поглядам. Слабохарактерна людина не має стійких поглядів, його поведінка залежить від середовища, від обставин, що склалися в даний момент.

Основа характеру військовослужбовця будується з формуванням світогляду, а світогляд головний показник характеру. Виявлення специфічних якостей характеру, необхідних для успішного оволодіння тою чи іншою військовою спеціальністю має велике практичне значення.

Таким чином, розкриття структури характеру, ознак, що свідчать про той чи інший рівень його розвитку, визначення зв'язку структури діяльності та структури характеру – все це сприяє психологічній підготовці військовослужбовців до виконання службово-бойових завдань.

УДК 159.9

Морозова Л.В., старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВІЙСЬКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ: ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ ЯК ЇЇ СКЛАДОВА

Військова психологія, будучи досить тісно взаємозв'язаною з багатьма іншими галузями психологічної науки, на всіх етапах свого історичного розвитку використовувала дані вікової психології.

Повсякденні завдання, які вирішуються військовими фахівцями (керівниками, педагогами, військовими психологами та ін.) вимагають від них розуміння закономірностей прояву і формування психології особистості військовослужбовця в умовах різних видів військової діяльності.

Розуміння типологічного в структурі особистості військовослужбовця спиралося на визнання ролі конкретно-історичних умов, в яких відбувалося становлення і психічний розвиток юнака до служби в Збройних силах, характеру виховання, діяльності та спілкування, а також спадковості. Облік вікових особливостей і можливостей військовослужбовців був покладений в основу професійно-психологічного відбору та раціонального розподілу за військовими спеціальностями.

Найважливішою проблемою військової психології є розкриття закономірностей, які керують поведінкою і діями воїнів в обстановці бойового навчання, служби та бойової діяльності.

Облік у психологічному вивченні особистості військовослужбовця строкової служби особливостей перехідного періоду від юності до дорослості (18-20 років), вимагає розуміння того, що на цьому етапі вирішальне значення в життєвому самовизначенні має перехід від залежності від батьків до самостійності. Вивчення особистості військовослужбовця передбачає врахування типологічних особливостей ранньої (21-25 років), середньої (25-40 років) і пізньої (40-55 років) дорослості. Для кожного вікового періоду характерні свої кризові "піки", переживання яких значно впливає на всі особистісні прояви військовослужбовця.

Знання в області сучасної вікової психології орієнтують офіцера в пошуку найбільш оптимальних форм виховної роботи з підлеглими на звернення до дослідження їх життєвого шляху, придбаних в дитячий і підлітковий період значущих цінностей, особистісних установок і неповторного індивідуального досвіду, які зумовлюють ставлення воїна до службових обов'язків та військового обов'язку.

Вирішуючи завдання пошуку шляхів підвищення ефективності процесів керівництва окремими військовослужбовцями і підрозділами, військова психологія стикається з новими, ще не розробленими питаннями, зумовленими переходом Збройних Сил на контрактну основу. Так, в зв'язку з ростом вікового рівня рядового складу – контрактників, нерідко виникає ситуація, коли командир виявляється за віком молодше своїх підлеглих. Це створює певні психологічні бар'єри в службових відносинах, зняття яких передбачає звернення до проблем вікової психології. Сучасні дослідження психологічних особливостей вікової зрілості дозволяють виробити гнучкі рекомендації офіцерам взводної і ротної ланки по безконфліктному управлінню різними категоріями військовослужбовців в залежності від вікового рівня, а також

подолати ті статево-рольові труднощі, які виникають у міру вступу в підрозділи для служби за контрактом військовослужбовців – жінок.

Останнім часом об'єктом все більш пильної уваги військової психології стає турбота про психічне здоров'я військовослужбовців. У реалізації цього напрямку діяльності військових психологів знання вікової психології можуть забезпечити тонкий облік в психогігієні і психопрофілактиці тих кризових явищ і характерних властивостей вікових періодів, які можуть провокувати хворобливі порушення психіки і неврози. Облік специфічних особливостей періоду пізньої зрілості з його характерними кризовими піками, дозволяє більш продумано проводити роботу з офіцерами і прапорщиками, які завершають службу і готуються до звільнення в запас.

Таким чином, вікова психологія, будучи базовим теоретичним предметом, в значній мірі вирішує прикладні дослідницькі завдання, що являють собою безпосередню значущість для військової психології. Це націлює військових психологів на пильне вивчення теоретичних проблем вікової психології для більш глибокого і тонкого розуміння тих явищ і процесів, які досліджує військова психологія.

УДК 796.015.527.6

Моргунов О.А., заслужений тренер України, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ, підполковник поліції; **Пойда А.О.**, курсант факультету №1, Харківського національного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИТРИВАЛОСТІ КУРСАНТІВ ХНУВС ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З ПРИСКОРЕНОГО ПЕРЕСУВАННЯ

Основним засобом розвитку витривалості являється прискорене пересування, так як у процесі тренування бігових вправ можливе застосування більш широкого діапазону фізичних навантажень, що дає змогу покращувати функції серцево-судинної та дихальної систем, удосконалювати процеси обміну речовин, збільшувати коефіцієнт споживання кисню, оптимально використовувати анаеробні можливості.

Важливе значення має раціональне використання методів розвитку витривалості, серед яких найбільш ефективними та простими в організації є такі: методи безперервного тривалого бігу (рівномірний, перемінний), методи перервного бігу (повторний, інтервальний), а також змагальний метод.

До методів безперервного тривалого бігу відносять рівномірний та перемінний біг по рівній або пересіченій місцевості. Їх особливістю є те, що в процесі тренування повністю відсутня не бігова робота.

Для *рівномірного методу* розвитку витривалості характерні такі показники. Фізичне навантаження помірне (ЧСС становить 140-150 уд./хв) або середнє (ЧСС – 150-160 уд./хв). Воно є постійною величиною протягом усього тренування. Тривалість тренування – 30-60 хв.

Перемінний метод передбачає пробігання відрізків 500 – 1500 м з високим рівнем фізичного навантаження (ЧСС дорівнює 150-190 уд./хв). Тривалість тренування становить 30 – 60 хв. Сумарна довжина дистанції – 3000 – 6000 м.

До методів перервного бігу відносяться повторний, інтервальний та змагальний. *Повторний метод* включає в себе пробігання відрізків довжиною від 500 до 2500 м (тривалість бігу – 3 – 10 хв). Сумарна довжина відрізків знаходиться в межах від 4000 м до 7500 м. Рівень фізичного навантаження високий (ЧСС дорівнює 170-190 уд./хв). Тривалість відпочинку – 3 – 12 хв. Час відпочинку підбирається з урахуванням відновлення організму. ЧСС перед початком наступного повторення не повинна перевищувати 100-120 уд./хв.

Для *інтервального методу* загальні показники ті ж самі, що й для повторного, але час відпочинку регламентується керівником. При цьому наступне повторення може починатися при неповному відновленні фізичного стану.

Змагальний метод викликає найбільші зміни в діяльності функціональних систем організму. Цей метод поєднує змагання і контрольні перевірки. Ефективність змагальних навантажень вища тренувальних на 20-60 %. Важливе значення при використанні цього методу має кількість змагань, довжина дистанції і місце проведення.

Необхідно пам'ятати, що всі методи тренування взаємопов'язані і доповнюють один одного. Методи безперервного тривалого бігу повинні складати не менше 70%, а методи перервного бігу – близько 30 % загального часу тренувань. Крім цього, при плануванні тренувань необхідно враховувати таке:

- у початковому періоді навчання рівень фізичного навантаження повинен відповідати нижнім показникам визначеного для кожного з методів діапазону;
- довжина дистанцій та тривалість тренування визначається залежно від рівня фізичної підготовленості військовослужбовців;
- рівень фізичного навантаження повинен збільшуватися поступово, щоб не допустити перевтомлення особового складу.

При плануванні тренувань слід враховувати, що їх одноманітність, недостатній або надзвичайно високий рівень фізичного навантаження без належного відпочинку значно знижує ефективність розвитку витривалості.

УДК 378.1

Наумко М.М., викладач кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, майор

ПРОБЛЕМАТИКА УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ У ВІЙСЬКОВИХ КОЛЕКТИВАХ

Закономірністю існування будь-яких колективів є виникнення різноманітних конфліктів. На особливу увагу заслуговують колективи військовослужбовців, оскільки конфлікти серед військовослужбовців стали невід'ємним атрибутом їхніх взаємодій та взаємовідносин, що, у свою чергу, має значний вплив на соціальний і психологічний клімат колективу, відображається на якості професійної підготовки, і, врешті-решт, впливає на боєздатність підрозділу.

Офіцери за відсутності необхідного досвіду під час здійснення управлінської діяльності відчуватимуть труднощі у розв'язанні конфліктів. Варто зазначити, що конфлікт є досить складним соціально-психологічним явищем.

Аналізуючи конфлікти у військових колективах слід урахувувати специфіку професійної діяльності зазначеного колективу.

Є такі суб'єктивні передумови виникнення конфліктів:

недостатня управлінська підготовка частини офіцерських кадрів з точки зору ефективного управління підрозділами у повсякденних умовах;

недотримання прав військовослужбовців;

порушення справедливості в системі службової діяльності;

недостатній облік керівництвом соціальних характеристик підлеглих.

Існують різні методи запобігання конфліктів, зокрема: організаційні, економічні, правові, соціокультурні, психологічні, а також силові умови та методи запобігання та розв'язання конфліктних ситуацій.

Особливого значення для успішного запобігання та врегулювання конфліктів набуває професійна компетентність керівного складу як поєднання знань, вмінь, здібностей, навичок виявлення, управління та врегулювання конфліктів з подальшим їх утриманням у конструктивній фазі, а також оволодіння способами та методами недопущення деструктивних конфліктів у військовому, соціальному та професійному середовищі.

Колективи військовослужбовців з високою організаційною культурою відрізняються сформованою суспільною думкою, що є також міцним регулятором поведінки людей. Конфліктні особистості є залежними від думки оточення, його оцінки. Конфлікт може спровокувати ізоляцію таких особистостей, яку вони переживатимуть болюче, унаслідок чого вони іноді готові припинити конфліктувати.

Особливості формування механізму регулювання конфліктів під час здійснення професійної службової діяльності передбачають розвиток таких організаційно-діяльнісних аспектів: структури міжособистісних та міжгрупових взаємовідносин; багато суб'єктних організаційно-діяльнісних процесів; цільової діяльності керівників підрозділів; реактивно-адаптаційної поведінки різних соціальних груп військових підрозділів.

Проблема запобігання конфліктам у військових колективах пов'язана з удосконаленням відносин у підрозділі; формуванням у персоналу вміння організовувати спільну повсякденну професійну діяльність, умінням згуртувати колектив у надзвичайних ситуаціях; розробкою та реалізацією чітких норм розв'язання частих проблемних ситуацій, спеціальною підготовкою офіцерів у галузі управління конфліктами.

Отже, у проблемі запобігання конфліктам особлива роль належить командирі підрозділу. Йому необхідно контролювати поведінку персоналу, корегувати їхні вчинки, заохочуючи до проявів порядності.

УДК 1:001

Непіпенко Л.П., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

МЕТОДОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Сьогодні вже не можна ставити під сумнів зростання значення філософської методології у підвищенні ефективності професійної діяльності офіцера Національної гвардії України. Практичний досвід свідчить, що молоді офіцери у період свого професійного становлення стикаються з серйозними труднощами, які, не в останню чергу, обумовлені недостатньою увагою до питань формування їхньої методологічної культури під час навчання у ВНЗ.

Як правило, не простежується пряма залежність між відчуттям впевненості у своїх діях у ситуації вибору, прийняттям рішення про наступні дії, шляхами реалізації прийнятого рішення та високим рівнем теоретичних знань офіцера, набутих під час навчання. Зазвичай молоді військові фахівці демонструють шаблонність дій, боязнь відповідальності, відсутність ініціативи тощо. Проте і серед досвідчених офіцерів існує стереотип про непотрібність і шкідливість зайвого мудрування, яке лише заважає військовослужбовцю та його справі. Але сучасний спеціаліст не може бути тільки виконавцем, він має бути здатним приймати рішення у нестандартних ситуаціях і нести за них відповідальність.

Зазвичай, для фіксації професійно-значущих якостей офіцера

використовують наступні поняття: «військова культура», «педагогічна культура», «штабна культура», «технічна культура», «психологічна культура», «управлінська культура» тощо, оминаючи поняття «методологічна культура».

Поняття «методологічна культура» порівняно недавно увійшло у науковий обіг, хоча її значення і роль у науково-пізнавальній і практичній діяльності постійно зростає.

Методологічна культура офіцера – це такий рівень інтелектуального розвитку його особистості, який забезпечує зі знанням своєї справи, зважаючи на конкретні об'єктивні і суб'єктивні умови, здійснювати вибір методів досягнення поставлених цілей і завдань в основних сферах його професійної діяльності у відповідності з посадовими обов'язками. Методологічна культура офіцера – цілісне, багаторівневе і багатокомпонентне утворення, що містить у собі воєнну філософію (переконання), розумову діяльність у режимі методологічної рефлексії (розуміння) як внутрішній план свідомості (самосвідомість), що детерміноване властивостями інтегральної індивідуальності військовослужбовця.

Високий рівень методологічної культури офіцера забезпечує йому можливість бачити ситуацію вибору у конкретних політичних, бойових, педагогічних, управлінських та інших ситуаціях, а також зі знанням справи цей вибір реалізовувати. Ядро методологічної культури – філософська культура, що передбачає рефлексивне мислення військового фахівця, здатність до самоаналізу, виважену оцінку власного потенціалу, глибоке врахування своїх сильних і слабких сторін, що сприятиме ефективному виконанню обов'язків, оминаючи як догматизм, та й волюнтаризм у своїй професійній діяльності.

У наш час інформація, що надається під час навчання, особливо соціально-політична, нерідко застаріває ще до початку її безпосереднього практичного використання. Шляхом подолання даної ситуації є широка методологізація процесу освіти, у тому числі філософської. Наукові знання у ВНЗ мають викладатися ні як раз і назавжди прийняті істини, придатні для використання у всіх життєвих ситуаціях, а як процес філософського освоєння дійсності. У даному випадку у центрі викладання має знаходитись не само знання, а процес його становлення, логіка пізнання та практичного перетворення об'єктивної дійсності. Це передбачає формування філософсько-методологічного стилю мислення як одного з ключових елементів методологічної культури офіцера.

Одне з головних завдань викладання філософських дисциплін полягає у розкритті змісту філософської методології, показі методологічних можливостей основних категорій, законів і принципів філософського знання, у демонстрації на конкретних прикладах організаційного і спрямовуючого впливу філософської методології на пізнавальну та практичну діяльність офіцера.

Формування методологічної культури майбутнього офіцера має спиратися не лише на загальні інтелектуальні можливості особистості курсанта, а й на

цілеспрямоване становлення якостей «вербального конструювання наступної дійсності». У випадку незнання шляхів і способів такої побудови виникає так звана методологічна проблема. Нажаль зазвичай вона вирішується суто механічним переносом колишнього досвіду на майбутню діяльність.

Методологічна культура, будучи невід'ємною частиною духовної культури особистості, є синтезом методологічного знання, певного стилю мислення, системи ціннісних орієнтацій і методологічних настанов, сукупності певних навичок, вмінь і стереотипів діяльності. Саме тому її формування має пронизувати увесь навчально-виховний процес вищого навчального закладу.

УДК 441.231.1:351.74

Нікітін А.А., кандидат юридичних наук, проректор Одеського державного університету внутрішніх справ

КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВНИХ СВОБОД У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ

Попри всі сучасні розробки різних видів несмертельної зброї вогнепальна зброя залишається важливим, а іноді й єдиним ефективним засобом припинення масових заворушень взагалі та скоюваних під час злочинів – зокрема. Через це у міжнародному праві знайшли своє місце норми щодо правового регулювання застосування працівниками сил охорони правопорядку вогнепальної зброї, у т.ч. в умовах масового скупчення людей, що має слугувати певним орієнтиром і стандартом при прийнятті відповідних норм національного законодавства.

При розгляді міжнародного правового регулювання у сфері застосування вогнепальної зброї працівниками сил охорони правопорядку при ліквідації масових заворушень не можна оминати увагою європейські нормативно-правові акти, серед яких особливе місце займає Конвенція про захист прав людини і основних свобод (Рим, 04 листопада 1950 року; далі – Конвенція), яка була ратифікована Україною у 1997 році. Частиною другої статті 2 Конвенції передбачено, що позбавлення життя не розглядається як порушення статті, коли воно є результатом необхідного застосування сили:

- а) для захисту будь якої особи від незаконного насильства;
- б) для здійснення законного арешту або для запобігання втечі особи, яку законно тримають під вартою;
- с) при вчиненні правомірних дій для придушення зворушення або

повстання.

Аналіз ч. 2 ст. 2 Конвенції дозволяє зробити висновок, що навмисне застосування смертоносною законною силою (у т.ч. вогнепальною зброєю) працівниками сил охорони правопорядку є обґрунтованими лише тоді, коли існує ризик для життя працівника чи іншої особи або його (її) життя знаходиться у небезпеці у зв'язку із загрозою завдання шкоди. Тому застосування смертоносною силою для запобігання невизначених злочинних дій у майбутньому не може бути визнано «абсолютно необхідним».

Необхідно зауважити, що так само не може бути обґрунтовано Конвенцією позбавлення життя внаслідок застосування смертоносною силою для захисту власності. У зв'язку з цим закономірно виникає питання про відповідність ратифікованим Україною міжнародним нормативно-правовим актам, яким є Конвенція, Закон України «Про поліцію», яка дозволяє працівникам поліції застосовувати вогнепальну зброю для відбиття нападу на охоронювані об'єкти, конвої, жилі приміщення громадян, приміщення державних і громадських підприємств, установ і організацій, а також звільнення їх у разі захоплення. Якщо з цієї частини видалити термін «конвої» та звужено тлумачити поняття «охоронювані об'єкти» суто як певні блага матеріального світу, та розглядувана норма буде повністю спрямована на захист власності за допомогою застосування вогнепальною зброєю, внаслідок чого не виключається можливість позбавлення людини життя, що, як бачимо, суперечить Конвенції та свідчить про необхідність вдосконалення вітчизняної нормативно-правової бази з питання застосування працівниками поліції вогнепальною зброєю.

У даному випадку з позицій міжнародного права може бути обґрунтована ідея про внесення змін до Закону України «Про поліцію», оскільки позбавлення людини життя, як можливий наслідок застосування працівниками поліції вогнепальною зброєю: для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку загрози їхньому життю чи здоров'ю; для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю; для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі; для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення; для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти; для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського; для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського. Але для відбиття нападу або звільнення у разі захоплення перелічених у розглядуваній частині об'єктів власності, як уявляється, суперечить ч. 1 ст. 3 Конституції України, відповідно до якої найвищою соціальною цінністю в Україні

визнаються людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека, але не належні їй об'єкти права власності.

Стаття 2 Конвенції займає особливе положення, що було відзначено Європейським судом з прав людини у справі *McCann v. the United Kingdom*. До того ж відступ від положень, закріплених у даній статті, не допускається відповідно до ст. 15 Конвенції, у т.ч. під час війни або іншого надзвичайного становища, що загрожує існуванню нації, крім випадків загибелі людей внаслідок правомірних військових дій.

Міжнародно-правова норма про те, що ніхто не може бути довільно позбавлений життя, закріплена також у ст. 6 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. Проте звідси не може впливати зобов'язання перешкоджати будь-якій можливості правомірного застосування заходів державного примусу, які носять насильницький характер, у т.ч. маємо особливо підкреслити правомірність застосування працівниками сил охорони правопорядку вогнепальної зброї (яке, безумовно, є насильницьким заходом) для ліквідації наслідків заворушень відповідно до п. «С» ч. 2 розглядуваної статті.

Крім того, вказана стаття Конвенції вимагає, щоб закон, в якому зазначені випадки можливого застосування смертоносною силою, регулювався у суворій відповідності до положень у ст. 2 Конвенції. Вважаємо, що закріплені у цій статті випадки правомірного застосування вогнепальної зброї цілком знайшли своє відображення у Законі України «Про поліцію», а п. «С» ч.2 ст. 2 Конвенції, на наше переконання, навіть розширює повноваження працівників сил охорони правопорядку при застосуванні вогнепальної зброї, адже дозволяє таке застосування при вчиненні правомірних дій для придушення зворушення або повстання без жодних додаткових правових обмежень, яким в українському законодавстві є Закон України «Про поліцію», якою передбачена умова правомірності застосування і використання вогнепальної зброї при значному скупченні людей – «якщо від цього можуть постраждати сторонні особи».

УДК 355.233.22:355.12

Оленченко В.В., викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України; **Корольов А.І.**, викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАТОРСЬКО-МЕТОДИЧНИХ УМІНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ

Під організаторсько-методичним вмінням розуміється готовність військовослужбовців Національної гвардії України (НГУ) проводити який-

**Секція 3. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

небудь відносно самостійний вид діяльності по управлінню особистим фізичним вдосконаленням чи фізичною підготовкою своїх підлеглих. В свою чергу, кожне організаторсько-методичне уміння формується на базі відповідних спеціальних знань, а також деяких організаторсько-методичних навиків, які являють собою готовність військовослужбовців НГУ проводити які-небудь організаційно-методичні дії. Враховуючи зміст управлінської діяльності можуть виділятися навик керівництва фізичною підготовкою, її організацією, забезпеченням та проведенням.

Необхідний рівень оволодіння організаторсько-методичними вміннями визначається посадовим призначенням особового складу. В процесі формування організаторсько-методичних навиків та умінь проявляються закономірності, які властиві процесу формування рухових навиків та умінь. Вдосконалення організаторсько-методичних умінь військовослужбовців НГУ базується на концепції поетапного формування розумових дій.

Під час процесу навчання та виховання військовослужбовців НГУ виділяється три основні форми дій: матеріальна, зовнішньо-комунікативна та розумова.

В свою чергу, матеріальна форма являється вихідною та завершальною. На даному етапі військовослужбовці НГУ отримують уяву про об'єкт, який вивчається у вигляді реальних предметів (матеріальна форма), або у вигляді моделей та схем, а також практично виконують відповідні завдання на початку та наприкінці навчання.

Зовнішньо-комунікативна форма проявляється у тому, що процес перетворення дії відбувається шляхом комунікації (міркування), тобто на більш високому рівні свідомості оточуючої дійсності.

Розумова форма дій характеризується утворенням уявлення та поняття, яке свідчить про дію у внутрішньому ментальному середовищі.

В подальшому у відповідності до вище викладеного, будуються етапи навчання. Спершу військовослужбовці НГУ проходять етап попереднього ознайомлення з організаторсько-методичною дією, отримуючи пояснення про її ціль та характер, тобто опановують орієнтовною основою дії. Під час другого етапу вони виконують практичні дії. Після чого ці дії озвучуються голосом. В подальшому дії, які вивчаються «прокручуються про себе». Наступний етап характеризується тим, що внутрішньо комунікативні дії переходять у розумові процеси. Завершальний етап (шостий) навчання – це практичне виконання внутрішньо усвідомленої організаторсько-методичної дії.

Вище зазначена загальна схема формування та вдосконалення організаторсько-методичних умінь військовослужбовців НГУ може змінюватися у залежності від наявності у них попереднього досвіду організації, забезпечення та проведення фізичної підготовки, термінів навчання та необхідним рівнем їх фізичної підготовленості, а також від рівня методичної майстерності керівників занять.

Під час навчання відбувається поєднання двох напрямів підвищення методичної підготовленості військовослужбовців НГУ: зростання складності структури дій, які вивчаються (організаторсько-методичних дій) та збільшення об'єму функціональних обов'язків (структури командної ланки).

Формування та вдосконалення організаторсько-методичних умінь військовослужбовців НГУ відбувається шляхом комплексного використання всіх методів навчання. Під час навчально-тренувальних занять важливим являється організація методичної практики, тих хто навчається. В свою чергу це сприяє перетворенню навчально-тренувальних занять з фізичної підготовки в засіб не лише фізичного, але й організаторсько-методичного вдосконалення військовослужбовців.

УДК 351.743 (477)

Орел О.В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, полковник

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ЯК НАПРЯМ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Військово-правоохоронна діяльність Національної гвардії України, в першу чергу, спрямована на захист внутрішнього суверенітету держави, забезпечення громадського порядку та громадської безпеки. Перспективним кроком для розвитку вітчизняного сектору безпеки і оборони в цілому та НГУ зокрема є майбутня інтеграція України до провідних європейських та євроатлантичних правоохоронних структур. Однією з основних умов такої інтеграції є міжнародна співпраця НГУ з іншими аналогічними військовими формуваннями європейських країн. Такий вектор розвитку дозволяє не лише отримувати позитивний досвід функціонування європейських військово-правоохоронних формувань, використовувати ключові військові стандарти, але й сприяти вдосконаленню існуючих адміністративно-правових засад діяльності НГУ з метою зміцнення довіри до нашої держави.

Відповідно до п. 13 ч. 1 ст. 12 Закону України "Про Національну гвардію України" НГУ зобов'язана брати участь у міжнародному співробітництві, міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у порядку і на умовах, визначених Законами України та на підставі міжнародних договорів тощо.

З метою належної організації заходів з міжнародного співробітництва у складі Головного управління Національної гвардії України створено діюче окреме управління міжнародного співробітництва. За участю якого командувач

НГУ здійснює керівництво та спрямовує свою діяльність на виконання особливих завдань.

Важливим напрямком міжнародної взаємодії НГУ є її участь у підготовці та реалізації спільних з Європою проектів. Серед яких слід виділити “Twinning”, порядок реалізації якого на сьогодні регламентується Постановою Кабінету Міністрів України від 11.10.2016 № 700 “Про затвердження Порядку ініціювання, підготовки та реалізації проектів “Twinning”. Даним нормативно-правовим документом “Twinning” визначено як проект технічної допомоги ЄС, що передбачає спільну діяльність державного органу держави – члена ЄС з бенефіціаром (державний орган, в якому передбачається впровадження проекту Twinning), що спрямований на досягнення обов’язкових результатів, викладених у Twinning-контракті.

Прагнення України стати однією з країн-членів ЄС вимагає застосування цього інструменту для адаптації вітчизняної системи державного управління до вимог і стандартів встановлених в інших країнах ЄС. Починаючи з 2008 року Україною реалізовано декілька проектів щодо вдосконалення системи охорони громадського порядку спільно з Національною жандармерією Французької Республіки та Жандармерією Румунії. Поряд з цим, здійснено також вступ до різноманітних безпекових європейських і євроатлантичних структур та організацій (асоціації FIER, НАТО); прийнято участь у різноманітних проектах військово-правоохоронного спрямування, спільних військових навчаннях з представниками іноземного сектору безпеки та оборони (“Fearless Guardian-2015”, “RoGendIntEX-2015”, “Rapid Trident-2016” тощо), а також створенні нової системи навчання особового складу НГУ у відповідності до стандартів НАТО і т.п.

Міжнародні миротворчі операції з підтримання миру і безпеки, в яких приймає участь НГУ, є ще одним із основних елементів міжнародного співробітництва. Як показала статистика, понад 3 тис. представників МВС України та військовослужбовців НГУ (внутрішніх військ МВС України) отримали міжнародний досвід участі у міжнародних миротворчих місіях.

Правовою основою у цій діяльності виступають: Закони України “Про Національну гвардію України”; “Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки; Наказ МВС України “Про організаційне забезпечення діяльності МВС України з підтримання миру і безпеки”; Указ Президента України “Про затвердження Річної національної програми співробітництва Україна-НАТО” тощо.

УДК 34.05

Острроверх А.М., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України,

Швецов А.С., старший викладач кафедри підготовки офіцерів запасу Національної академії Національної гвардії України

ПРІОРИТЕТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ВИХОВАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Розкрито теоретичні основи, принципи, методичку та прийоми техніки підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів до організації та проведення правового виховання. Визначено роль правового виховного на раціональну, емоційну, вольову сфери особистості особового складу. Запропоновано методи та прийоми дієвого виховного впливу на курсантів.

Метою дослідження є визначення особливостей професійної підготовки військовослужбовців Національної гвардії України в сфері забезпечення реалізації прав людини, вивчення комплексу юридичної літератури присвяченої питанням правової освіти та правового виховання військовослужбовців, порівняльний аналіз основних етапів розробки цієї проблеми. Вивчення змісту правової освіти.

Потреба в дослідженнях проблем військового правового виховання стає дуже гострою. Про це свідчать факти порушення військовослужбовцями військової дисципліни, існування у стосунках між військовослужбовцями нестатутних відносин. Командири теоретично не підготовлені, а в дисциплінарній практиці використовують не зовсім етичні методи. Науково-методичне забезпечення правової виховної роботи здійснюється на невисокому рівні, командири і вихователі не володіють законодавством України на достатньому рівні. Отже, перед теорією і практикою правового військового виховання стають складні проблеми. До них перш за все належать: відсутність єдиної системи поглядів на завдання, напрями, норми і методи правового виховання військовослужбовців; необхідність удосконалення нормативно-правової бази.

Тому важливим завданням кожного викладача правових наук в учбових закладах НГУ є доведення значимості права у процесі виконання службових обов'язків та у повсякденному житті військовослужбовців.

Військово-соціальна робота передбачає здійснення соціально-правових, інформаційних і організаційних заходів щодо сприяння військовослужбовцям у реалізації встановленими законами України, іншими законодавчими актами прав і пільг, одержанні ними соціальної допомоги та відповідних компенсацій. Вона спрямовується на: вивчення та аналіз соціальних проблем, матеріальних та духовних проблем військовослужбовців; сприяння доведенню до військовослужбовців визначених законами соціальних пільг, прав та допомоги; сприяння у вирішенні питань, порушених у заявах, скаргах та пропозиціях військовослужбовців підрозділу; соціальну адаптацію воїнів до специфічних умов військової служби, створення в бойових підрозділах соціальних умов і гарантій, які б забезпечували нормальну життєдіяльність військовослужбовців,

сумлінне ставлення до виконання покладених на них службових обов'язків, реалізацію конституційних прав, встановлених законами України та іншими нормативно-правовими актами; створення у підрозділі умов для запровадження механізмів соціального захисту військовослужбовців; своєчасне розв'язання проблем соціально-побутового характеру.

На сьогоднішній день формування правового світогляду правозахисників залежить від перевтілення їх правових знань в особисті переконання і життєву позицію. Тому важливо прищепити їм почуття нетерпимості до будь яких відступів від закону, шляхом роз'яснення основних норм права. Розкрити сутність і переваги служіння народу України, як єдиному джерелу влади в нашій державі, шляхом поваги і розуміння прав, свобод та обов'язків людини.

УДК 371.04+37.034:03

Павленко Р.В., старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, підполковник;
Васильковський О.Т., старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, підполковник

МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВІ ЯКОСАТІ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КОМАНДИРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Висвітлено загальні аспекти ролі морально-вольових якостей в системі професійної підготовки майбутніх командирів НГУ. Акцентовано увагу на тому, що високий рівень сформованості морально-вольових якостей визначає емоційно-вольову стійкість у майбутнього командира..

Провідну роль у вирішенні завдань формування сучасного мобільного військового правоохоронного формування спроможного забезпечити громадську безпеку, вести боротьбу з злочинністю та тероризмом, недопущенні зміни конституційного ладу України насильницьким шляхом відіграють офіцери Національної гвардії України. Основна частина офіцерського корпусу є прикладом: зразкового та відповідального виконання службових обов'язків, вірності військовій присязі, носіями високоморальних принципів та офіцерської честі. Історичний досвід та практика сьогодення підтверджує що, саме від особистої переконаності командирів у важливості професії офіцера – захисника Батьківщини, вірності їх військовим традиціям, високого особистого професійного рівня як керівника правоохоронного підрозділу залежить успішність виконання службово-бойових завдань всім підрозділом.

Розвиток морально-вольових якостей курсантів як і інших психічних процесів відбувається в процесі навчання та службової діяльності. Рівень розвитку вольової сфери майбутнього військового керівника як особистості залежить від сформованості таких стійких факторів як моральна стійкість, світогляд особистості, рівень самокерування та самоорганізації особистості.

Поведінка військовослужбовця визначається сполученням багатьох вольових та моральних якостей. Формування вольових якостей правоохоронця повинно відбуватися в рамках моралі. Відсутність при формуванні морально-вольових якостей врахування загально людських принципів моралі, кращих національних традицій українського народу призводить до утворення впертої егоїстичної людини. Увесь навчальний процес у правоохоронному навчальному закладі повинен бути прикладом високо моральних стосунків між викладачем та тими хто навчається, командиром та підлеглим, військовим колективом та окремим курсантом, між курсантами у взводі та відділенні.

Тому і у випускника правоохоронного вузу повинні бути сформовані як загальні вольові якості притаманні йому як військовій людині так і морально-вольові якості які потрібні при виконанні службових обов'язків.

Морально-вольові якості взаємопов'язані вони доповнюють одна одну. Високий рівень сформованості морально-вольових якостей визначають емоційно-вольову стійкість людини: вона стійка до негативного зовнішнього або внутрішнього впливу, зберігає ефективну діяльність у важких ситуаціях. Розвиток та закалювання морально-вольових якостей відбувається у процесі формування особистості під впливом усієї системи життя та діяльності людини. Особливу роль у формуванні морально-вольових якостей людини відіграє активізація та закріплення позитивних мотивів діяльності та оптимальних способів подолання труднощів.

Формування морально-вольових якостей здійснюється ефективніше коли офіцери, викладачі, курсанти розуміють значення та сутність цих якостей, шляхи їх розвитку. З цією метою доцільно організовувати проведення занять з вивчення значення морально-вольових якостей для успішного управління підрозділом, а також основних напрямків формування морально-вольових якостей. Проаналізувавши рівень сформованості морально-вольових якостей у курсанта можливо визначити ступінь їх розвитку та використовуючи індивідуальний підхід визначити загальні напрямки їх вдосконалення.

УДК 159.9

Пасічник В.І., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення Національної академії Національної гвардії України; **Афанасенко В.С.**, кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри психології та педагогіки Харківського Національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБЛЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО ВИКОНАННЯ БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

Аналіз сучасних наукових досліджень свідчить про наявність незначної кількості спроб їх авторів запропонувати певні варіанти методики оцінювання

психологічної готовності військовослужбовців до виконання бойових завдань. Ретельне вивчення зазначених напрацювань дослідників виявляє досить широке коло наявних умовностей, складнощів, обмежень чи конструктивних неточностей. Деякі з них не можуть розглядатись у повному сенсі поняття «методика», інші спрямовані не на комплексне оцінювання рівня психологічної готовності особового складу, а лише на певні його аспекти, треті не дають чіткого уявлення про кількісну міру сформованості цієї характеристики військового фахівця. Тому розроблення оптимальної за складністю, логічної і надійної методики оцінювання психологічної готовності особового складу до бойових дій, придатної для використання у відповідних умовах, є актуальним завданням наукового пошуку у сфері психологічного забезпечення діяльності військ.

Розроблення зазначеної методики має базуватись на наступних основних теоретичних положеннях:

– психологічна готовність є однією зі складових загальної готовності суб'єкта праці до професійної діяльності. Вона взаємопов'язана з іншими складовими загальної готовності людини до діяльності: фізичною, психофізіологічною, діяльнісною (операціональною) готовністю, між якими не існує чіткого розмежування;

– психологічна готовність до діяльності в екстремальних ситуаціях розглядається як багатокомпонентне динамічне психологічне утворення, що має складну структуру, яка включає сукупність емоційних, вольових, мотиваційних, інтелектуальних, операційних процесів, властивостей, станів психіки людини в їхньому співвідношенні із зовнішніми ситуаційними умовами й майбутніми завданнями;

– психологічну готовність людини до діяльності науковці поділяють на ситуативну (тимчасову, оперативну) та стійку (тривалу) готовність. Стійка психологічна готовність інтегрує раніше набуті установки, знання, вміння, навички, досвід, якості і мотиви діяльності та розглядається як завчасно сформована характеристика особистості. На її основі виникає стан готовності до виконання тих або інших поточних завдань діяльності – ситуативна готовність.

Відповідно до зазначених теоретичних положень доцільно визначити наступні підходи до розроблення комплексної методики оцінювання рівня психологічної готовності військовослужбовців.

1. При попередньому оцінюванні та прогнозуванні здатності особового складу виконати поставлені завдання у екстремальних умовах діяльності має у першу чергу враховуватись тривала психологічна готовність. Як зазначалось вище, саме на основі її сформованості виникає стан ситуативної готовності до виконання тих або інших поточних задач діяльності. Крім того, ситуативна готовність, як психічний стан, є досить динамічним явищем, що обумовлюється його залежністю від багатьох швидкозмінних чинників. Тому з практичної точки зору оцінювання ситуативної психологічної готовності військовослужбовця до виконання

конкретного завдання має реалізовуватись за допомогою застосування діагностичних експрес-методів (спостереження, діагностичної мікро-бесіди; бліц-опитування, використання незалежних характеристик, аналізу результатів дій та ін.). Такий оперативний моніторинг повинен систематично здійснюватись безпосередніми командирами усіх категорій військовослужбовців і бути основою як прогнозування результативності подальшого виконання ними конкретного завдання, так і здійснення необхідних оперативних впливів на особовий склад з метою посилення ресурсної бази для активної та цілеспрямованої діяльності особового складу. Зміст цього моніторингу багато у чому корелюється з оцінюванням морально-психологічного стану особового складу та здійснюється у єдиній системі заходів психологічного супроводу виконання завдань. Ситуативна психологічна готовність формується у процесі здійснення цільової психологічної підготовки особового складу на основі актуалізації та вдосконалення сформованих у ході загальної і спеціальної психологічної підготовки компонентів психологічної готовності з урахуванням специфіки конкретного завдання, а також психологічних, психофізіологічних, моральних та професійних вимог, які висуває його виконання до особистості військовослужбовця.

Використання комплексної, більш ґрунтовної за технологією здійснення методики оцінювання є доцільнішим стосовно тривалої психологічної готовності – набагато стабільнішої характеристики особистості військовослужбовця. На основі результатів застосування такої методики має визначатись, наприклад, ступінь морально-психологічної спроможності конкретних військовослужбовців та військових підрозділів виконувати завдання за призначенням у ході операції об'єднаних сил, а також здійснюватись обґрунтоване комплектування кадрових ресурсів для відправлення у відрядження в зону ООС.

УДК 159

Пенькова Н.Є., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ДЕТЕРМІНАНТ АУТОАГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

На сьогоднішній день Україна входить до групи країн з високим рівнем суїцидальної активності. Проблема аутоагресивної поведінки є комплексною та містить у собі багато чинників і вирішується на стику різних наук: медицини, психології, психіатрії, філософії, педагогіки тощо.

Вітчизняні концепції аутоагресивної поведінки будуються на уявленні про те, що кожний випадок аутоагресії, суїциду визначається співвідношенням

середовищних, особистісних і психопатологічних (за їх наявності) чинників.

Чинники середовища у цій концепції тісно пов'язані з категоріями кризи та критичного періоду.

Аналіз особистісних чинників дозволив виділити індивідуальні суїцидальні чинники, які діляться на: передиспозиційні (недостатність або неповноцінність психічного функціонування; зниження толерантності до емоційних навантажень, максималізму суджень і їх незрілість; дефектність прогнозування, неадекватність самооцінки); позиційні (дезадаптивна позиція, що займається суїцидентом у ситуації конфлікту); статусні (особливості психічного стану або психічного реагування суїцидента, що безпосередньо впливають на ймовірність здійснення суїцидальних дій); інтенційні (особливості особистісних намірів щодо суїцидальної поведінки, характеру та міри її вираженості).

Здавна існує проблема суїциду в силових структурах. Жорстка регламентація та вимогливість військової служби, значні моральні, психологічні та фізичні навантаження, перенесення ряду негативних явищ із суспільства в армійське середовище, гострий дефіцит кваліфікованих спеціалістів-психологів та інші причини провокують суїцидальну поведінку у військовослужбовців.

Конфліктні ситуації у військових колективах, що спонукають до суїцидів, можуть бути кваліфіковані, за висновком Т. Глушкової, таким чином:

1. Конфлікти, зумовлені специфікою військово-професійної діяльності і військово-соціальної взаємодії: індивідуальні адаптаційні труднощі військової служби; міжособисті конфлікти з військовослужбовцями інших періодів служби.

2. Конфлікти, зумовлені специфікою особисто-сімейних взаємовідносин військовослужбовця: конфлікти у родині; переживання за можливі наслідки розлучення з коханою, дружиною; зради коханої, дружини; самотність; тяжка хвороба, смерть близьких; інтимно-сексуальні конфлікти.

3. Конфлікти, пов'язані з антисоціальною поведінкою військовослужбовця: нестатутні взаємовідносини; побоювання кримінальної відповідальності за скоєний вчинок; боязнь ганьби за антисоціальний вчинок.

4. Конфлікти, пов'язані зі станом здоров'я військовослужбовця: психічні захворювання; хронічні тілесні захворювання; фізичні вади (дефекти мови, особливості зовнішності, які сприймаються як недолік, тощо).

Зростання числа самогубств і суїцидальних спроб, які спостерігаються у світі, особливо в осіб молодого віку, роблять проблему суїцидів актуальною. З одного боку, самогубство – феномен, притаманний тільки людині, є соціальним явищем та обумовлюється устроєм суспільства. З іншого боку – це індивідуальна реакція особистості на складну ситуацію, що залежить від конкретного індивідуума.

УДК 355.2

Первак С.В., старший викладач кафедри мобілізаційної, організаційно-штатної, кадрової роботи та оборонного планування Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного; **Голова М.А.**, старший викладач кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

**УМОВИ ПІДТРИМАННЯ НАЛЕЖНОГО РІВНЯ
УКОМПЛЕКТОВАНOSTІ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН
БОЙОВОГО СКЛАДУ**

Агресивна політика Російської Федерації та її збройна агресія проти України стала основною причиною оголошення в 2014 році часткової мобілізації, з моменту якої настав і продовжує тривати особливий період. На жаль, сьогодні ще й досі залишаються малодослідженими питання функціонування й організації діяльності військових комісаріатів у цей період. Саме тому розгляд даних питань стає актуальним у контексті відображення спроможності органів управління мобілізацією якісно виконувати завдання комплектування військових частин особовим складом.

З початком Антитерористичної операції перед органами управління Збройних Сил України постали складні і відповідальні завдання з відбору та комплектування посад офіцерського складу. Щорічне скорочення державного замовлення на підготовку офіцерських кадрів до 2014 року негативно відобразилось на укомплектованості військових частин (підрозділів) та викликало гостру необхідність у кваліфікованих кадрах. Перш за все необхідно було віднайти резерви для поповнення санітарних і безповоротних втрат, організувати підготовку фахівців гостродефіцитних військово-облікових спеціальностей, удосконалити обліково-призовну роботу.

Умови, що склалися вимагали швидкого та оперативного вирішення проблем кадрового забезпечення з використанням наявної нормативно-правової бази, яка розроблялася в мирний час і виявилася не зовсім непридатною в особливий період. З'ясувалась відсутність взаємодії між військовими комісаріатами і роботодавцями, призовниками.

Досить часто роботодавці допускали помилки у веденні обліку призовників та військовозобов'язаних, або не займалися таким обліком. Обов'язок щодо забезпечення ведення військового обліку роботодавцями прямо передбачено нормами: Закону від 06.12.91 р. № 1932-ХІІ "Про оборону" (ч. 2 ст. 16); Закону від 21.10.93 р. № 3543-ХІІ "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію" (абзац тринадцятий ч. 1 ст. 21); Закону від 25.03.92 р. № 2232-ХІІ "Про військовий

обов'язок і військову службу".

Деякими призовниками порушувались правила військового обліку, зокрема відмічались неявка їх на виклик до військового комісаріату без поважних причин або несвоєчасне подання в обліковий орган, де вони перебувають на військовому обліку, відомостей про зміну місця проживання, освіти, місця роботи, посади тощо. Відмічались також випадки порушення порядку проходження призовниками навчальних зборів (занять).

Внесення змін у законодавство та проведення заходів щодо можливості призову громадян на строкову військову службу під час особливого періоду в подальшому дозволило сформувати структуру військового резерву людських ресурсів. Зараз військовий резерв людських ресурсів поділяється за призначенням на оперативний резерв, резерв посилення та громадський резерв.

Особливий період продовжується отже актуальними залишаються питання удосконалення системи кадрового забезпечення та аналізу роботи військових комісаріатів, що дасть змогу більш ефективно вирішувати кадрові питання у майбутньому за будь-яких умов обстановки.

УДК 37.01377

Піскорська Г.О., викладач кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

ПРАВОВА КОМПЕТЕНЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Триваючий збройний конфлікт на Сході нашої країни та сучасні державно-політичні виклики вплинули на те, що державне замовлення може бути задоволено лише за умови реалізації в практику вищої військової освіти компетентнісного підходу, що передбачає її переорієнтацію з процесу на результат освіти в її якісному вимірі, а також зумовлює результативно-цільову спрямованість військової освіти й полягає в зміщенні акценту з накопичування нормативно визначених теоретичних знань, умінь, навичок на формування і розвиток у майбутніх офіцерів Збройних Сил України здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки і досвід успішних дій у ситуаціях військової професійної діяльності та практики.

Актуальність упровадження компетентнісного підходу у вищу військову освіту обґрунтовується важливістю і необхідністю формування у майбутнього офіцера правової компетентності, оскільки він має бути спроможним співвідносити свої дії з чинним законодавством, виконувати обов'язки військової служби та діяти

згідно з його нормами, оцінювати свою діяльність, діяльність підлеглих та інших військовослужбовців з позицій права. Правова складова вищої військової освіти передбачає опрацювання великого обсягу правової інформації, що часто змінюється, отже, не може зводитися лише до вивчення законодавства, до простої комбінації юридичних відомостей і навичок, а має забезпечувати розвиток в офіцера здатності керуватися відповідними знаннями в сучасному суспільному та повсякденному житті, вміння, діяти відповідно до вимог права, закону, вирішувати реальні завдання у сфері відносин, урегульованих правом, а також поєднання правових знань із внутрішньою позицією особистості.

Компетентнісний підхід спрямовує навчання на формування і розвиток компетентностей особистості. Наразі, мета вищої військової освіти може бути представлена як інтегрований освітній результат у формі компетентностей майбутнього офіцера, які не слід протиставляти знанням, умінням і навичкам. Компетентність є ширшим поняттям, у порівнянні з ними, містить їх у собі, хоча не є простою їх сумою. Саме компетентності сьогодні є тими індикаторами, що дозволяють визначити готовність і здатність випускника до майбутньої військової служби, подальшого особистого та професійного розвитку, активної участі в діяльності суспільства. Компетентність – не просто результат навчання, а результативно-діяльнісна характеристика освіти. Сформовані компетентності можуть використовуватися в різних контекстах залежно від умов і потреб. Для освіти компетентність – це соціально закріплена, наперед задана соціальна вимога до освітньої підготовки курсанта, важливий освітній результат.

Формування у майбутнього офіцера Збройних Сил України правової компетенції має важливе значення при вирішенні конкретних питань та проблем, що можуть виникнути в умовах їх повсякденної діяльності.

УДК 342.951

Повар О.В., викладач кафедри службово-бойового застосування підрозділів НГУ Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник; **Поляков В.Ю.**, старший викладач кафедри службово-бойового застосування підрозділів НГУ Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ, ІНШИХ ПІДРОЗДІЛІВ З ОХОРОНИ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ В УКРАЇНІ

Однією з визначальних тенденцій розвитку світової цивілізації на сучасному етапі є глобалізація, концепція якої базується на інтеграційній економічній,

культурологічній, екологічній, демографічній цілісності та взаємозалежності людського суспільства. Вирішення глобальних проблем людства сьогодні неможливе без тісної співпраці на всіх рівнях, у першу чергу – на міждержавному.

Основною формою встановлення та підтримання офіційних відносин між державами відповідно до норм міжнародного права і практики міжнародного співробітництва є дипломатичні відносини, покликані сприяти розвитку дружніх стосунків між державами, забезпечувати мир, дружбу та безпеку народів. Установлення та розвиток дипломатичних відносин між державами та іншими суб'єктами міжнародного права забезпечується цілою гамою засобів з дотриманням напрацьованих світовим співтовариством норм і принципів міжнародного права.

Сьогодні, завдяки прийнятому 13 березня 2014 року Законом України "Про Національну гвардію України" за № 876-VII [56], Національна гвардія України стала правонаступником органів військового управління, військових частин і підрозділів внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України і, відповідно, тепер виконує їх функції, у тому числі щодо охорони дипломатичних представництв.

Охорона дипломатичних представництв іноземних держав – це складний комплекс заходів, який вимагає від відповідних підрозділів Національної гвардії України, інших підрозділів з охорони ДП і КУ суворого дотримання нормативно установлених процедур, в основі яких лежать правові норми, які визначають завдання, функції та інші аспекти їх діяльності.

Основними елементами організації діяльності підрозділів Національної гвардії України з охорони дипломатичних представництв іноземних держав можна визначити такі: комплектація підрозділів; розробка службової документації; удосконалення матеріально-технічної бази; підготовка та навчання військовослужбовців.

Отже, військова охорона дипломатичних представництв іноземних держав в Україні встановлюється на підставі спільного рішення міністерств та відомств, на які Кабінетом Міністрів України покладено забезпечення розміщення дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних та іноземних організацій в Україні в порядку, визначеному чинним законодавством України. Відповідно ефективність охорони дипломатичних представництв на території України силами спеціальних підрозділів Національної гвардії, інших підрозділів з охорони ДП і КУ у першу чергу, залежить від досконалості організації діяльності кожного конкретного підрозділу охорони.

Таким чином, аналіз правових норм дозволяє усвідомлювати необхідність чіткого розуміння компетенції підрозділів з охорони дипломатичних представництв. А для цього в національному законодавстві повинен бути нормативний акт, який відповідає реаліям сьогодення і надасть можливість

ефективно виконувати покладені завдання на підрозділи з охорони ДП і КУ іноземних держав в Україні.

УДК 159.9

Прокопенко Ю.О., кандидат психологічних наук, викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ СТРЕС-ФАКТОРІВ, ЩО ДІЮТЬ НА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА КОНТРАКТОМ ПІДРОЗДІЛІВ З КОНВОЮВАННЯ

Сьогодні відбувається зміщення акцентів у роботі командирів і начальників всіх рівнів з командно-адміністративних на психолого-педагогічні методи впливу на підлеглих. Такі тенденції обумовлені не лише наслідкуванням загальносвітового процесу психологізації всіх сфер життя сучасного соціуму, а й наявним потенціалом психологічного забезпечення службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку, прикладне використання якого може привести до якісно нового рівня їх функціонування.

Для того щоб ефективно діяти під час несення бойової служби з конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних військовослужбовців змушений перебудувати всю свою сутність (рівень пильності і активності, швидкість реакцій, стиль поведінки, систему цінностей і відносин до навколишнього, людей, себе тощо) відповідно до її вимог. І така перебудова, пристосування до режиму бойової життєдіяльності, до стрес-факторів відбувається з кожним військовослужбовцем, що несе службу з конвоювання.

Нами було проведено опитування з метою здійснення аналізу ступеня впливу стрес-факторів на особистість військовослужбовців військової служби за контрактом підрозділів з конвоювання.

За отриманими результатами було виявлено, що значний вплив на психологічний стан військовослужбовців здійснюють наступні стрес-фактори:

- готовність до застосування (незастосування) зброї на враження та відчуття відповідальності за правомірність прийнятого рішення (29 %),
- постійна готовність військовослужбовця до самостійного прийняття рішення та відчуття відповідальності за його правомірність (29 %),
- постійна готовність до дій в умовах ускладненої та екстремальної обстановки (29 %),
- реальна небезпека щодо отримання хронічного асоціального захворювання під час виконання завдань з бойової служби (27 %),
- постійна готовність військовослужбовця протистояти моральному та

емоційно-психологічному впливу з боку осіб, які перебувають під вартою, з метою схилити військовослужбовця варті вступити у неслужбові зв'язки (14 %).

Отримані експериментальні дані вказують на те, що у процесі психологічного супроводу несення служби у судовій варті особливу увагу необхідно приділяти дотриманню правил конвоювання осіб, роз'ясненню військовослужбовцям правил особистої безпеки при поводженні з підсудними. Крім цього, потрібно реалізовувати заходи з формування психологічної підготовленості військовослужбовців до реальної професійної діяльності в екстремальних умовах, використовуючи демонстраційні, умовно-ситуативні та методи «реальних ситуацій» та вживати заходи щодо психологічної адаптації військовослужбовців до складних умов обстановки.

УДК 351.74:351.753.3

Поливанюк В.Д., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В СИТУАЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Криміногенна обстановка, що склалася на сьогоднішній день в Україні, є не найкращою за всі часи її незалежності: масові заворушення, групові порушення громадського порядку, захоплення державних адміністрацій, будівель судів, СБУ, прокуратури, поліції та вчинення інших тяжких злочинів тощо. Органи та підрозділи Національної поліції відіграють одну з важливих ролей у розв'язанні цієї проблеми. Так, відповідно до діючого законодавства на Національну поліцію покладено безпосередній обов'язок забезпечувати безпеку громадян і підтримувати публічний порядок, виявляти, запобігати і припиняти кримінальні правопорушення. У діяльності поліції щодо забезпечення публічного порядку, охорони прав та законних інтересів громадян і юридичних осіб, боротьби з різними правопорушеннями важливе значення має використання заходів примусу, до яких належать заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальна зброя.

В ч. 4 ст. 46 закону України «Про Національну поліцію» зазначені виняткові випадки коли поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю: для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку загрози їхньому життю чи здоров'ю; для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю; для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі; для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під

охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення; для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти; для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського; для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

Чітко визначивши правові підстави та умови застосування найбільш суворішого заходу примусу, дає нам змогу спроектувати модель поведінки поліцейського та визначити основні негативні фактори, що можуть впливати на ефективність застосування працівником Національної поліції вогнепальної зброї. Серед таких факторів слід визнати наступні:

- 1) фактори відповідальності: страх зазнати карної відповідальності; особливо в умовах недостатнього досвіду поведінки з вогнепальною зброєю;
- 2) морально-етичні фактори: відчуття провини; відчуття того, що ти можеш позбавити життя іншу людину;
- 3) професійний фактор: невпевненість у правомірності застосування вогнепальної зброї; погане володіння навичками стрільби в екстремальних ситуаціях; неможливість передбачити поведінку злочинця;
- 4) психо-фізіологічний фактор: відчуття внутрішнього напруження.

Отже, виходячи з цієї критичної ситуації, що панує в країні, потрібно вживати дієвих заходів щодо покращення професійної підготовки майбутніх та вже діючих працівників поліції: на психологічному та фізичному рівні вдосконалювати тактику поведінки з вогнепальною зброєю; домогтися мінімізації появи страху, напруження, невпевненості, та недосвідченості під час поведінки з вогнепальною зброєю в руках; чітке та повне знання правових підстав та умов а також заходів безпеки під час застосування вогнепальної зброї; психологічне супроводження працівників поліції під час професійної підготовки і в подальшому на службі.

УДК 355/350:31, 355:327

Пономарьов І.Г., старший науковий співробітник Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного; **Задорожний В.П.**, науковий співробітник Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

ВИКОРИСТАННЯ LAWFARE В ЗС США

Дотримання правових норм є однією із головних питань збройних конфліктів 21 сторіччя. Сьогодні війни ведуться у чисельному законодавчому середовищі з безліч юридичними нормами і правилами. Це є результат багатьох факторів

об'єктивної реальності з військовим контекстом, включаючи вплив міжнародної економіки. Іншими словами, глобалізація змінила контури міжнародних правових актів і створила нові глобальні юридичні інституції і законодавчі норми.

Сучасні технології мають значний вплив на правила ведення війни, тому що додаються складності у війні. Враховуючи використання різноманітних технологій у веденні війни, сучасна оцінка військово-політичної обстановки в світі вимагає по-іншому ставитись до законо-правових дій не тільки військових підрозділів, але й кожного військовослужбовця.

Використання lawfare (лофеа) – це використання правових дій чи міжнародно-правових актів однією стороною з метою тиску на противника та примусу його діяти за не вигідним для нього планом чи задумом. Хоч термін "lawfare" до 80 років минулого сторіччя не використовувався, але в Польовому статуті СВ США вказувалось, що закон є ключовим елементом всебічного підходу, який дає успіх у збройних конфліктах. Застосування lawfare має на меті отримати перевагу шляхом підкорення опору противника без бою. Особливо, це важливо, коли правопорядок є ключовою метою і кінцевим положенням в боротьбі протестуючих проти будь-якого насильства.

Багато ворожих недержавних структур використовують lawfare як основу своєї стратегії протистояння високотехнологічним військовим формуванням. Зрозуміло, що використання нормативних законів для створення вразливості і ускладнення ситуації викликає неповагу до закону в демократичних країнах. Наприклад, використання реальних або уявних повідомлень про жертви серед цивільного населення, сподіваючись на те, що страх викличе більше занепокоєння, змусить використати обмежені певні військові технології (наприклад, застосування повітряного нападу) у цих же країнах.

Відомо, що «Ісламська держава» також використовує цивільних осіб як людський щит для подальшої заяви про те, що, наприклад, коаліція на чолі США бомбардує невинних людей.

Очевидно, що сприйняття ситуації має велике значення. І деякі військові експерти наполягають, що в сучасних демократичних суспільствах навіть обмежений збройний конфлікт вимагає значної бази громадської підтримки. Ця підтримка може швидко зростати або зменшуватися залежно від способів ведення війни (несправедливо, незаконно) і не залежно від політичної цілі.

За словами військового керівництва ЗС США, кожного разу, коли американці використовували методи, що порушували Женевські конвенції або стандарти Міжнародного комітету Червоного Хреста, в кінцевому підсумку це відображувалось на безпеці своїх же військовослужбовців. Ситуація ще більше посилюється в епоху використання зростаючої кількості відеокамер, смартфонів та інших пристроїв у відкритому доступі. Так, за словами афганських лідерів збройних формувань, 40-секундний відеоролик морських

піхотинців про паплюження тіл мертвих «талібанів» був інструментом вербування нових членів для талібів. Це та сама неприйнятна протизаконність, яку противник швидко використовує. Справа в тому, що кожна військова частина на полі бою є по суті «стратегічним форт-постом». А кожний військовослужбовець є не тільки символом внутрішньої і зовнішньої політики держави, котрий впливає на тактичну ситуацію, але й впливає на оперативний та стратегічний рівень розвитку ситуації.

Таким чином, на сьогодні виявлення законності або незаконності окремих осіб, які перебувають під пильним оком суспільства та ЗМІ, в тому числі військовослужбовців, має великий оперативний та стратегічний вплив на військово-політичну ситуацію в країні.

УДК 355.3

Приполова Л.І., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник науково-дослідного відділу проблем військового законодавства Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського

СУТНІСНО-ПРАВОВА СКЛАДОВА ДЕФІНІЦІЇ “ЗАСТОСУВАННЯ” Й “ВИКОРИСТАННЯ” ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Проведення АТО на території України, зміна формату операції на ООС (квітень 2018), оголошення воєнного стану (грудень 2018) призвело до кропіткої роботи над вдосконаленням нормативно-правових актів щодо унормування процедури залучення Збройних Сил України (далі – ЗСУ) та інших військових формувань до участі у таких подіях. Однак, і сьогодні проблема вдосконалення нормативно-правових актів у сфері безпеки й оборони не є вичерпною, оскільки лишаються відкритими для науковців та юристів ряд проблемних питань. Одним з них є невідповідність норм деяких законів Конституції України в аспекті вживання окремих термінів. Так, звертаючись до статті 17 Конституції України та ряду законів України у сфері оборони (“Про Збройні Сили України”, “Про національну безпеку України”) тощо) можемо прослідкувати деяку розбіжність при використанні термінології. А саме, в Конституції України закріплено словосполучення “використання ЗС України”, а в статусних Законах України та ряді нормативно-правових актів використовується термін “застосування ЗС України”. І відразу постає питання – яка сутність цих термінів, в чому їх відмінність, як вирішити проблему їх законодавчого унормування?

На перший погляд ці слова є синонімами, виходячи з даних словника української мови та синонімічного словника. Однак, зважаючи на особливу

діяльність ЗСУ, поняття “використовувати” означає практично застосовувати що-небудь для досягнення чи втілення якоїсь мети; включає в себе практику втілення чого-небудь або можливість практичного застосування. По своїй суті “застосування” означає використання на практиці, використати що-небудь, тобто практичну сторону будь-якого процесу. Зміст вказаних понять підтверджує тезу, що прийняття рішення про використання ЗС України не тягне за собою обов’язкове їх реальне застосування. Аналіз сутності понять та практичний досвід функціонування системи безпеки і оборони доводить, що ці слова мають зовсім різне значення і “використання ЗС України” є ширшим ніж “застосування ЗСУ”. Для унормування понять доцільно їх визначити у Законі України “Про Збройні Сили України” таким чином: *застосування ЗСУ* – організований порядок дій військ (сил) ЗСУ з використанням зброї і військової техніки щодо виконання визначених законами України завдань в умовах мирного та воєнного часу для досягнення визначеної воєнно-політичної (воєнно-стратегічної) мети і завдань; *використання ЗСУ* – організований порядок дій ЗСУ щодо виконання покладених на них Конституцією України завдань із застосуванням, при необхідності, зброї, військової техніки, сил і засобів збройної боротьби, у визначених формах та способах.

Слід зазначити, що Національна гвардія України (далі – НГУ), відповідно до статусного Закону України, є військовим формуванням з правоохоронними функціями. Вона також бере участь відповідно до закону у взаємодії із ЗСУ у відсічі збройної агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також у виконанні завдань територіальної оборони. Про прагнення держави максимально залучити НГУ до такого роду завдань свідчать внесені нещодавно зміни (жовтень 2018) в п. 5 Загальних положень Інструкції “Про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України”. Так, завдяки внесеним змінам, дія цієї Інструкції поширилась також на НГУ під час виконання ними завдань із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії. Тому, питання щодо теоретико-нормативної визначеності понять “використання”, “застосування”, “залучення” НГУ тощо, лишається відкритим та перспективним для вчених і правознавців.

УДК 808.2(1-87)

Приходько В.С., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української та іноземних мов Харківської державної академії фізичної культури

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Сьогодення на ринку праці потребує висококваліфікованих компетентних фахівців, здатних до творчої діяльності, впровадження й використання новітніх

технологій. Фахова підготовка іноземних студентів у закладі вищої освіти із вивчення іноземної мови (російської або української як іноземної) – обов’язковий складник, що сприяє підвищенню рівня майбутньої професійної майстерності й розвитку компетенцій, здатності здійснювати ефективну комунікацію з представниками різних культур, вирішувати конфліктні ситуації й адаптуватися в іномовному середовищі.

Сучасні освітні реалії демонструють необхідність вивчення іноземної мови і є яскравим свідченням багатомовності освітнього простору, його спрямованості на формування багатомовної особистості. На часі конче потрібно виховувати не лише фахівців, які мають професійні знання та навички, але й спеціалістів у галузі міжнародної й міжкультурної комунікації, коли ці фахівці повернуться у свої, такі різні, країни за мовою та звичаями, релігійними уподобаннями тощо.

Цей процес потребує не тільки мовних знань, але й знання законів, конституції, національного менталітету держави. Іншомовна компетенція є однією із самих необхідніших у галузі міжнародної та міжкультурної комунікації. Ще у 1952 році вчений К.Черрі зауважив, що в основі спілкування важлива роль належить комунікації як соціального поєднання індивідів за допомогою мови та знаків. Професійну комунікацію К.А. Дмитренко розглядає як професійно обумовлений процес обміну інформацією між представниками однієї професії в пізнавальній і творчій діяльності, яка спрямована на професійний розвиток. У свою чергу, під час такого розвитку формуються професійні спільноти, які характеризуються певними нормами мислення, поведінки і взаємодії між її членами. Тобто, міжкультурна комунікація – спілкування між представниками різних національних та лінгвокультурних товариств, у центрі уваги якої є мова, а для успішної участі студентів у загальноосвітньому середовищі потрібно формування міжкультурної компетенції.

Отже, іноземним студентам необхідні знання про побут та менталітет різних народів і їх культури, релігії, толерантне до них відношення, щоб запобігати конфліктів, бо поруч у навчальній групі закладу вищої освіти вчать мусульмані та християни з однієї країни (наприклад, з Китаю), іудеї та християни (наприклад, з Ізраїлю). На наш погляд, необхідно знаходити спільне, щоб пропонувати комфортні умови навчання та спілкування у різних сферах життя та життєвих ситуаціях.

Безперечно, у процесі такої комунікативної взаємодії кожен включається в колективну діяльність, де інформаційно-комунікаційна компетентність набуває форми природної якості суб’єкта. Відповідно до специфіки процесу формування учасників суб’єкт-суб’єктної взаємодії, навчання з іноземної мови організуємо таким чином, щоб забезпечити динаміку інтегративного розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності як синтетичної якості особистості.

Таким чином, достатній рівень міжкультурної комунікації, культурної грамотності, рівень розвитку іншомовної комунікативної компетенції, активної

взаємодії з носіями іншої культурної інформації, впровадження інформаційно-комунікаційних, інтерактивних технологій дають змогу більш успішно здійснювати процес навчання мови з іноземними студентами.

УДК 159.94

Приходько І.І., доктор психологічних наук, професор, начальник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Військовослужбовці Національної гвардії України (НГУ) з квітні 2014 р. щоденно виконують службово-бойові завдання (СБЗ) в окремих районах Донецької та Луганської областей нашої держави. Невідповідність між складними професійними завданнями та здатністю особистості з ними впоратися призводить до професійного стресу (дистресу) та різних розладів адаптації як під час виконання СБЗ, так і після їх завершення. Це вимагає розроблення сучасної системи психологічного забезпечення службово-бойової діяльності (СБД) військовослужбовців та її практичного впровадження.

У вітчизняній науці за останні двадцять років вирішенню проблеми психологічного забезпечення професійної діяльності фахівців екстремального профілю приділялася значна увага. У наукових працях (М.С. Корольчук, 1997; М.Й. Варій, 1998; О.Д. Сафін, 1998; С.І. Яковенко, 1998; В.С. Медведєв, 1999; О.В. Тімченко, 2003; В.І. Барко, 2004; Є.М. Потапчук, 2004; В.В. Стасюк, 2005; О.А. Матеюк, 2006; Г.С. Грибенюк, 2007; В.О. Лефтеров, 2009; В.М. Корольчук, 2009; В.І. Осьодло, 2013; І.І. Приходько, 2014; В.І. Алещенко, 2014; Н.В. Оніщенко, 2015 та ін.) визначено основні принципи, методи, засоби, заходи, технології проведення психологічної роботи з персоналом ризиконебезпечних професій у звичайних та екстремальних умовах.

Проведений аналіз наукових досліджень з даної проблеми дозволив сформулювати власне визначення психологічного забезпечення професійної діяльності фахівців екстремального профілю, як системи психодіагностичних, психоформуючих, психопрофілактичних і психокорекційних заходів, спрямованих на вивчення та розвиток у персоналу професійно важливих психологічних якостей, підтримання та відновлення позитивних психічних станів, необхідних для успішного виконання покладених завдань у звичайних та екстремальних умовах, збереження високого рівня психологічної безпеки,

запобігання виникненню професійної деформації. Структурними елементами цієї системи є: нормативно-правове забезпечення психологічної роботи з персоналом у звичайних та екстремальних умовах; професійна орієнтація кандидатів для вибору екстремального виду діяльності; професійний психологічний відбір кандидатів для здійснення екстремального виду діяльності; психологічний супровід професійної діяльності фахівців екстремального профілю.

Психологічний супровід професійної діяльності фахівців екстремального профілю – це система психологічних заходів, спрямованих на формування психологічної готовності та психологічної стійкості особистості до впливу стресових факторів, психологічної надійності під час виконання завдань в екстремальних умовах, запобігання виникненню негативних психічних реакцій та станів, надання необхідної екстреної психологічної допомоги, збереження та відновлення високого рівня психологічної безпеки особистості фахівців екстремального профілю. Її структурними елементами є: психологічна підготовка фахівців для здійснення професійної діяльності у звичайних та екстремальних умовах; цілеспрямований психологічний підбір фахівців для конкретної професійної діяльності в екстремальних умовах; психологічна допомога та підтримка фахівців під час виконання професійної діяльності в екстремальних умовах; психологічна діагностика особистості для виявлення можливих ознак негативних психічних реакцій та станів після завершення професійної діяльності в екстремальних умовах; психологічна допомога та психологічна реабілітація фахівців, які цього потребують, після завершення професійної діяльності в екстремальних умовах; психологічна експертиза осіб, які цього потребують, для подальшого здійснення професійної діяльності в екстремальних умовах; психологічний моніторинг фахівців, які здійснювали професійну діяльність в екстремальних умовах, та виявлення осіб з ознаками ПТСР та інших психічних розладів.

УДК 37.035:351.858:172.15]:355.233

Рютін В.В., кандидат педагогічних наук, доцент, начальник кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення оперативно-тактичного факультету Національної академії Національної гвардії України, полковник

ПРО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Останні два десятиліття роки (з 1998 року) у військових формуваннях України продовжує діяти «Концепція виховної роботи у Збройних Силах України та

інших військових формуваннях України». Зміст цієї концепції вказує на «серйозні недоліки» – порушення військовослужбовцями військової дисципліни, падіння престижу військової служби тощо. Автори Концепції навіть вказують на низку проблем які сприяють вищевказаним явищам, а саме:

– відсутність єдиної системи поглядів на завдання, напрями та порядок управління духовними процесами. Питання! Чи з'явилась така система поглядів через двадцять років?

Але найбільшу увагу привертає останній пункт наведеної проблематики: «Нагальна потреба розвитку кадрового, інтелектуального, технічного, науково-аналітичного потенціалу органів виховної роботи (пізніше – по роботі з особовим складом), підвищення їх престижу, авторитету і статусу. Питання! Коли реально став розвиватися вищевказаний потенціал?

Концепція визначає і складові «виховної роботи», серед яких – військово-соціальна робота. Аналіз декількох наступних керівних документів як ЗСУ так і інших формувань свідчить, що складові «виховної роботи» (роботи з особовим складом) постійно змінювались, що ніяк не сприяло пошуку та визначення єдиних підходів щодо «управління духовним процесами» у військових формуваннях держави.

Зверніть увагу на «останню» складову «виховної роботи». Це військово-соціальна робота. Аналіз джерел цієї проблематики в Україні дозволяє прийти до висновків, що уся військово-соціальна робота звернута до примітивного мінімалізму, у тому числі через термін «передбачає». Читаємо документ: «Військово-соціальна робота передбачає здійснення соціально-правових, інформаційних і організаційних заходів щодо сприяння військовослужбовцям і працівникам ЗС України та інших військових формувань України, членам їх сімей у реалізації встановлених законами України, іншими законодавчими актами прав і пільг...». Як бачимо, автори документу уникають чіткого формулювання поняття «військово-соціальна робота», вони лише «передбачають».

Як результат, виникають багато питань:

1. Чи реалізована Концепція через двадцять років її дії? А якщо не реалізована, то чому? Чи існує аналіз дії цієї КОНЦЕПЦІЇ?

2. Чи досліджена ефективність дії системи МПЗ (морально-психологічного забезпечення) з 1998 по 2019 рік у силових структурах держави за умов: мінімізації врахування військово-соціальної роботи у військових формуваннях України.

3. Чи враховуються теоретико-методологічні досягнення соціальної педагогіки при розробці державних та міністерських документів: Концепцій, Директив, наказів тощо.

Стає більш очевидним, що стан нормативно-правових документів які регулюють військово-соціальну роботу має передбачати більш ґрунтовний

аналізу, та використання сучасних результатів наукових досліджень (зокрема соціально-педагогічних). Заслуговує увагу досвід західних партнерів, щодо впровадження цивільно-військового співробітництва у систему роботи з особовим складом. Але ця робота має бути здійснюватися виходячи саме з принципів соціально-педагогічної діяльності.

УДК 355.64

Сарнавський О.М., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри правового забезпечення службово-бойової діяльності Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

ПРАВОВІ РЕАЛІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ, ЗВІЛЬНЕНИХ З ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Військовослужбовці належать до категорії осіб, які мають спеціальний статус та особливі умови соціального захисту. Необхідність додаткових гарантій їх соціальної захищеності як під час проходження військової служби, так і після її закінчення, зумовлена тим, що військова служба пов'язана із ризиком спричинення шкоди їх життю та здоров'ю, підвищеними вимогами до дисципліни, професійної придатності і т. ін. Зокрема, умови, норми та порядок їх пенсійного забезпечення визначені Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 09.04.1992 № 2262-ХІІ.

Усі призначені за цим Законом пенсії підлягають перерахунку у зв'язку з підвищенням грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців. З 01.03.2018 було підвищено грошове забезпечення діючим військовослужбовцям на підставі постанови КМУ від 30.08.2017 № 704. Відтак, у військових пенсіонерів виникли правові підстави розраховувати на проведення згідно діючого законодавства перерахунку їхніх пенсій, а у відповідних органів державної влади виникло зобов'язання здійснити у межах своїх повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, такий перерахунок.

А що ж відбулося насправді? На справді, Кабінет Міністрів України прийняв постанову від 21.02.2018 № 103, положення якої у частині визначення порядку перерахунку та виплати військових пенсій суперечать вимогам ч. 3 ст. 1-1, ч. 3 ст. 43 та ч. 4 ст. 63 Закону України від 09.04.1992 № 2262-ХІІ, ч. 2 ст. 9 Закону України від 20.12.1991 № 2011-ХІІ.

Так, пунктом 1 цієї постанови передбачено, що пенсії, які призначені до 01.03.2018, підлягають перерахунку з урахуванням визначених станом на 01.03.2018 постановою КМУ від 30.08.2017 № 704 розмірів: окладу за посадою;

окладу за військовим званням; відсоткової надбавки за вислугу років. Із зазначеного вбачається, що Кабінет Міністрів України перерахунок пенсій пов'язує лише з трьома складовими грошового забезпечення, ігноруючи передбачену законом решту його складових. Відтак, розмір щомісячного пенсійного забезпечення військових пенсіонерів суттєво занижено.

До того ж, пунктом 2 цієї ж постанови передбачено виплату перерахованих відповідно до її пункту 1 підвищених пенсій у таких розмірах: з 01.01.2018 – 50 %; з 01.01.2019 по 31.12.2019 – 75 %; з 01.01.2020 – 100 % суми підвищення пенсії, визначеного станом на 01.03.2018. Як бачимо, Кабінет Міністрів України унормував порядок перерахунку та виплати військових пенсій таким чином, що навіть та пенсія, яка обчислена всупереч закону не з усього грошового забезпечення, не підлягає виплаті протягом 2018 та 2019 років у повному обсязі.

Конституційний Суд України, надаючи офіційне тлумачення нормам Закону України від 09.04.1992 № 2262-ХІІ, у рішенні від 13.05.2015 № 4-рп/2015 зазначив, що виключно Верховна Рада України шляхом прийняття законів визначає види грошового забезпечення для обчислення та перерахунку пенсій військовослужбовців.

З огляду на вищезазначене, є підстави констатувати, що положення пунктів 1 та 2 постанови КМУ від 21.02.2018 № 103 не відповідають нормам правових актів вищої юридичної сили. Визнання таких положень протиправними та поновлення порушених прав військових пенсіонерів належить до юрисдикції адміністративних судів.

УДК 349.2

Салієнко О.О., кандидат наук державного управління, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Соціальний та правовий захист військовослужбовців – діяльність держави, спрямована на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі.

Військовослужбовці користуються усіма правами і свободами людини та громадянина, гарантіями цих прав і свобод, закріпленими в Конституції України

та законах України, з урахуванням особливостей, установлених цим та іншими законами. Ніхто не вправі обмежувати військовослужбовців та членів їх сімей у правах і свободах, визначених законодавством України. Військовослужбовці – громадяни України, які проходять службу на території України.

Недоторканність військовослужбовця. Недоторканість особи – це суб'єктивне право людини і громадянина, яке гарантує їх свободу від протиправних посягань на життя, здоров'я, індивідуальну безпеку з боку кого б то не було, в тому числі воно не допускає незаконних і безпідставних дій посадових осіб державних органів і громадських організацій при виконанні ними своїх обов'язків, і яке надає можливість відновлення порушеного права. Військовослужбовцю гарантується недоторканність особи. Він не може бути арештований інакше, як на підставі судового рішення. Основні права військовослужбовців, пов'язані з проходженням служби.

Пільги військовослужбовцям та членам їх сімей. Потрібно розрізняти пільги, що надаються громадянам за життєвих обставин, які зумовлюють необхідність особливої уваги до людини, тобто є частиною державної системи соціального забезпечення, та пільги, які пов'язані зі службовим статусом особи чи видом її трудової діяльності. Тому вся система державних пільг поділяється на соціальні та професійно-побутові пільги. Військовослужбовці мають право на професійно-побутові пільги, такі як безоплатний проїзд: 1) залізничним, повітряним, водним та автомобільним (за винятком таксі) транспортом: а) у відрядження; б) у відпустку в межах України; в) при переведенні на нове місце проходження військової служби або у зв'язку з передислокацією військової частини; г) до місця проживання, обраного при звільненні з військової служби, в межах України; 2) всіма видами транспорту загального користування міського, приміського та міжміського сполучення (за винятком таксі) – тільки військовослужбовці строкової військової служби.

Військовослужбовці, які стали інвалідами внаслідок бойових дій, учасники бойових дій та прирівняні до них особи, а також батьки військовослужбовців, які загинули чи померли або пропали безвісти під час проходження військової служби, користуються правом безоплатного проїзду всіма видами міського пасажирського транспорту загального користування (крім таксі) в межах адміністративного району за місцем проживання, залізничного та водного транспорту приміського сполучення та автобусами приміських маршрутів. Вони мають право на 50-відсоткову знижку при користуванні міжміським залізничним, повітряним, водним та автомобільним транспортом відповідно до закону.

Військовослужбовці, крім військовослужбовців строкової військової служби, мають право на першочергове встановлення квартирної телефонії, а також першочергове встановлення квартирної охоронної сигналізації. Військовослужбовці строкової військової служби мають право безоплатно відправляти й одержувати

листи. Безоплатними поштовими посилками відправляється особистий одяг громадян, призваних на строкову військову службу. Витрати, пов'язані з перевезенням військовослужбовців та членів їх сімей, їх особистого майна залізничним, повітряним, водним і автомобільним (за винятком таксі) транспортом, бронюванням місць у готелях при направленні військовослужбовців у відрядження, відшкодовуються за рахунок коштів Міністерства оборони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

УДК 364

Сорокати́й М.І., кандидат фізико-математичних наук, доцент, професор кафедри інженерної механіки (ОТІВ) Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного; **Петрученко О.С.**, кандидат технічних наук, доцент кафедри інженерної механіки (ОТІВ) Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного; **Карху М.М.**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день тема соціального забезпечення військовослужбовців Збройних сил України та членів їхніх сімей набула особливої актуальності.

У зв'язку з запровадженням нової Воєнної доктрини України, підписанням угоди про асоціацію з Європейським Союзом, проведенням на території України Антитерористичної операції та Операції Об'єднаних сил, соціальний захист військовослужбовців повинен бути не лише задекларованим відповідними законодавчими актами. Його положення повинні активно реалізовуватись у структурі механізмів державного управління.

Конституція України (ст. 17) визначає, що «держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей».

Соціальне забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України має на меті вирівняти соціальне становище цієї категорії осіб стосовно інших членів суспільства, а також встановити додаткові гарантії, пов'язані з високим ризиком травматизму (підривання здоров'я) чи загибелі, внаслідок участі в бойових діях чи військових конфліктах. Досвід вітчизняних і закордонних досліджень свідчить про те, що недостатній рівень соціального забезпечення військовослужбовців знижує їх мотивацію та чинить негативний вплив на якість несення служби, що призводить до зниження боєздатності збройних сил. Тому, в нинішніх умовах, важливим завданням є знаходження вирішення

проблем соціального забезпечення військовослужбовців ЗСУ.

Аналізуючи сучасний стан соціального забезпечення військовослужбовців в Україні, можна виділити основні проблемні моменти.

В першу чергу, найактуальнішою проблемою залишається недостатній рівень грошового забезпечення та відсутність ефективної системи матеріального заохочення військовослужбовців Збройних сил України.

Не менш важливими є питання забезпечення адаптації та психологічної реабілітації військовослужбовців.

Проблематичними є також питання забезпечення військовослужбовців житлом. Із-за постійного дефіциту фінансування, програма з вирішення житлових проблем військовослужбовців у нашій державі практично не функціонує.

Ще одним проблемним аспектом є система пільгового забезпечення військовослужбовців, учасників бойових дій та членів їхніх сімей.

На основі аналізу даних проблем можна визначити основні види діяльності органів державної влади, спрямовані на покращення соціального забезпечення військовослужбовців. Побудова ефективної моделі грошового забезпечення військовослужбовців, підвищення ефективності існуючої системи пільг та компенсації для військовослужбовців та членів їхніх сімей, створення реально діючого механізму забезпечення житлом, створення системи реабілітаційних закладів та забезпечення санаторно-курортним лікуванням, удосконалення механізму вирішення соціальних проблем в умовах військового навчання та несення служби.

Визначення ефективного механізму фінансування заходів соціального забезпечення військовослужбовців значно підвищить темп становлення стандартів соціального захисту військовослужбовців Збройних Сил України та належного виконання ними завдань, які постали перед нашою країною на цьому етапі розвитку української держави.

УДК 342.9

Стукаліна Н.Т., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Е-ДЕКЛАРУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ПОСАДОВИХ ОСІБ ЯК ЗАСІБ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ І ВИХОВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Рейтинг рівня довіри до збройних сил є достатньо високим і займає третю позицію серед тих інституцій суспільства, які користуються найбільшою довірою, поступаючись лише релігійним установам та неурядовим

організаціям. Але, щоб підтримувати високий рівень довіри, необхідно постійно виховувати і підтримувати доброчесність, здійснювати фінансовий контроль. Одним з таких засобів є обов'язкове подання декларацій про доходи та визначення суб'єктів е-декларування з числа військовослужбовців.

З часу прийняття Закону України «Про запобігання корупції» 14.10.2014 року № 1700-VII внаслідок невірного трактування норм законодавства усіх без винятку військовослужбовців зобов'язали до 1 квітня подати е-декларації. І лише згодом через численні особисті звернення військовослужбовців та запити народних депутатів у підпункт «г» пункту 1 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» були внесені зміни згідно із Законами № 198-VIII від 12.02.2015 р., № 1975-VIII від 23.03.2017 р. Відповідно до зазначеного Закону подавати е-декларації зобов'язані військові посадові особи ЗСУ. При цьому, згідно із п. 12 статті 5 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» військові посадові особи – це військовослужбовці, які обіймають штатні посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або які спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків згідно із законодавством. З огляду на викладене однозначно, що з числа військовослужбовців Збройних Сил України до суб'єктів декларування, визначених Законом, належать лише військові посадові особи.

Суб'єктами, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» відповідно до статті 3 частини 1 п/п «г» є військові посадові особи Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби, курсантів вищих військових навчальних закладів, курсантів вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, курсантів факультетів, кафедр та відділень військової підготовки;

Проте необхідно зазначити, що дія розділу VII «Фінансовий контроль» цього Закону не поширюється на посадових осіб зазначених у п. 5 ст. 45 із змінами згідно із Законами № 1975-VIII від 23.03.2017 р., № 2462-VIII від 19.06.2018 р., в тому числі на військовослужбовців військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, військової служби за призовом осіб офіцерського складу, а також військових посадових осіб з числа військовослужбовців військової служби за контрактом осіб рядового складу, військової служби за контрактом осіб сержантського і старшинського складу, військовослужбовців молодшого офіцерського складу військової служби за контрактом осіб офіцерського складу, крім військовослужбовців, які проходять військову службу у військових комісаріатах. Суб'єкти декларування, які не мали можливості до 1 квітня за місцем військової служби подати декларацію за минулий рік у зв'язку з виконанням завдань в інтересах оборони України під час дії особливого періоду, безпосередньою участю у веденні воєнних

(бойових) дій, подають таку декларацію за звітний рік протягом 90 календарних днів із дня прибуття до місця проходження військової служби чи дня закінчення проходження військової служби.

УДК 37.015.3

Свячена Я.Ю., Харківський обласний медичний коледж; **Миронова Т.Б.**, викладач вищої категорії, викладач-методист, Харківський обласний медичний коледж

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

Сучасний світ вступає в Четверту промислову революцію. Цей термін запропонував Клаус Шваб, засновник і виконавчий голова Всесвітнього економічного форуму, щоб описати час, коли нові технології розмивають фізичні та біологічні межі нашого життя.

Кожне покоління стикається з проблемами підготовки молоді до невизначеного майбутнього. Тепер для світу, який буде сформований такими технологіями як штучний інтелект, біоінженерія тощо, постає питання, які психологічні риси мають бути притаманні особистості, котра прагне досягти успіху в цьому швидкоплинному світі.

Популярною відповіддю, мабуть, буде наведення таких характеристик, як всебічно розвинена, творча особистість, котра озброєна сучасними технологіями та прагне до успіху тощо.

На наш погляд, ці загально задекларовані характеристики не дають конкретного уявлення та відповіді на питання «якою має бути успішна особистість у сучасному світі, що постійно змінюється?»

Отже, спробуємо конкретизувати характеристики успішної особистості студента медичного коледжу, склавши її індивідуальний психологічний портрет.

По-перше, успішна особистість має бути здорова: фізично; психічно; соціально; духовно. Це гарний рівень фізичного розвитку та здоров'я; високий рівень інтелекту, стала мотивація та пізнавальна активність, гарні взаємовідносини з викладачами, друзями, родиною; високий психологічний та соціальний статус в групі; наявність здорових інтересів, орієнтацій, переконань, цінностей.

По-друге, успішна особистість має бути розвинутою в таких сферах: мотиваційній; когнітивній; афективній; ціннісній; поведінковій. Це наявність здорової мотивації та мотивування; знання в сфері діяльності, їх усвідомленість та глибина; врівноважений емоційний стан під час навчання та практики, вдома, з друзями; виражені інтереси до надбань культури, орієнтацію на

самопізнання, самовдосконалення, творчу діяльність; уміння та навички з безпеки життєдіяльності та саморегуляція поведінки.

Важливою умовою становлення успішної особистості студента медичного коледжу є гармонійний розвиток вищезазначених складових, які стають підґрунтям для формування її компетентностей.

Такими компетентностями, вважаємо, можуть бути:

- навички управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел);
- дослідницькі навички і уміння;
- вміння розв'язувати проблеми та приймати рішення;
- здатність працювати в міжнародному середовищі;
- здатність пристосовуватись до нових ситуацій;
- здатність породжувати нові ідеї (креативність);
- здатність планування та управління проектами;
- лідерські якості та бажання досягти успіху;
- розуміння культури та звичаїв інших країн.

Сьогодні немає нічого важливішого ніж вміння навчатися новому. Це не легко, але без цього не можливо стати професіоналом у медичній галузі.

Отже, наведені характеристики успішної особистості студента медичного коледжу не є вичерпними, але безумовно є важливими для адаптації та успішної життєдіяльності.

УДК 159.97

Слурденко Д.О., старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, майор

МОЖЛИВІСТЬ ПРОГНОЗУВАННЯ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У ВІЙСЬКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Чи можна передбачити суїцидальну поведінку? Щоб знайти відповідь на це питання, були проведені численні дослідження, спрямовані на визначення чинників для передбачення самогубства. Було вивчено багато показників, включаючи демографічні чинники, періоди підвищеного ризику психопатології, супутні психіатричні патології, захворювання, вживання наркотиків, розлад особистості та особистісні риси. Отримані дані є корисною інформацією. Наприклад, особи, що більш імовірно ладні накласти на себе руки, - білошкірі підлітки чи літні люди. Хронічні або неодноразові депресії, особливо із супутнім алкоголізмом, також підвищують ризик суїциду. До того ж безнадійність, проблеми у стосунках, самотнє життя, хронічні проблеми зі

здоров'ям і сімейний анамнез із суїцидальною поведінкою може бути пов'язаний із вчиненням самогубства. Більшість осіб, що скоїли самогубство, приблизно за місяць до смерті перебували у відділенні невідкладної допомоги, проте із меншою вірогідністю можна стверджувати, що вони відвідували психолога. Особи, що вчиняють самогубство, обирають методи, які мають більше шансів на фатальний кінець, і зазвичай помирають при першій же спробі. Натомість існують факти, які свідчать про те, що попередня суїцидальна поведінка підвищує імовірність майбутньої спроби чи вчинення самогубства.

Різноманітність інших ризиків і захисних чинників мають різні рівні підтримки. На жаль, більшість із них базуються на одному дослідженні або суперечливих доказах. Хоча існує значний комплекс робіт на тему самогубств, добре опрацьованих досліджень, які б змогли відповісти на деякі з основних питань у цій сфері, досить мало.

Надзвичайно важко проводити дослідження суїцидів через малу базу здійснених самогубств; етичні проблеми, що не дають змоги вивчати випадки осіб з високим ризиком самогубства; необ'єктивність старих даних; вартість проведення якісних досліджень; різницю співвідношення самогубств залежно від статі, віку та етнічної приналежності.

Література, що висвітлює чинники ризику, описані вище, вказує, що навіть якщо всі відомі чинники ризику скласти разом, вони відповідатимуть лише за малий відсоток суїцидальної поведінки. Це означає, що відомі чинники ризику не дають вичерпної інформації для передбачення суїциду. Це твердження обґрунтоване дослідженнями, що були спрямовані на передбачення самогубств, використовуючи всі відомі чинники ризику, перелічені вище.

На жаль, неможливість чітко виявити кількість вчинення суїцидів – лише одна з проблем, пов'язаних із передбаченням самогубств.

Друга проблема полягає у високому рівні хибно позитивних результатів нинішніх моделей передбачення суїцидів. Це означає, що імовірність передбачення того, що людина вчинить самогубство, при відомих чинниках ризику дуже низька. Ця проблема значно поглиблюється тим фактом, що самогубство – досить рідкісна поведінка, і питання не лише в статистично малій кількості, а й у використанні часу психолога та вартості лікування.

Психолог, який бачив 10 000 пацієнтів за кілька років, 10 з яких дійсно здійснили суїцид, правильно передбачить 8 спроб самогубства і разом із тим виявить 2997 хибно позитивних помилок. Таким чином, навіть якщо фахівці могли б передбачити самогубства з такими чинниками, вони все одно пропускали б 20 % самогубств, і статистично мала кількість суїцидальних схильностей означала б витрату значних коштів на хибно позитивні висновки. Підсумовуючи, можна зазначити, що працівники охорони психічного здоров'я сьогодні не мають чіткої інформації, необхідної для передбачення суїцидальної поведінки. Багато фахівців цієї галузі погоджуються з цим висновком.

УДК 355:378:172.15:(477)

Совва С.М., кандидат педагогічних наук, викладач кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ

Сучасна освітня система України знаходиться у процесі активного розвитку, наукового пошуку, активізації та оптимізації освітнього процесу. З-поміж пріоритетних завдань сучасної освіти виділяють духовне збагачення усіх учасників освітнього процесу, формування громадянської позиції, особистої відповідальності тощо. Вагомого значення у ракурсі зазначених завдань набуває патріотичне виховання.

У сучасній українській системі освіти патріотичне виховання сприймається переважно як національне, тобто як виховання у душі української народної ментальності.

Як підтверджує аналіз наукової педагогічної літератури, патріотичним вихованням є історично сформована сукупність ідеалів, позицій, поглядів, переконань, соціальних норм та форм поведінки, звичаїв, різновиди матеріальної та духовної культури, національна свідомість.

Серед науковців, які займалися дослідженням проблеми формування патріотичного виховання майбутніх фахівців, є такі: Ю. Бондаренко, В. Кремень, Н. Макогончук, В. Мірошніченко та інші.

Перед сучасною українською освітньою системою, зокрема, вищою школою та соціальною спільнотою загалом, стоїть проблема формування особистості свідомого громадянина, що поєднує у собі національні риси, психотип та самобутність української нації. Саме патріотичне виховання покликане надати широкі можливості щодо пізнання історії України, її культури, традицій, звичаїв, мови тощо.

Метою вищої освіти є всебічний розвиток майбутнього фахівця як особистості і найвищої цінності держави, розвиток її талановитості, інтелектуальних і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, примноження на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня, забезпечення народного господарства висококваліфікованими спеціалістами.

Отже, правильно організоване патріотичне виховання формує повноцінну особистість майбутнього фахівця, індивідуальність, яка цінує свою громадянську, національну й особисту гідність, совість і честь.

УДК 1:355.1

Севрук І.І., кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО НЕОБХІДНІТЬ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ СІМІС У СТРУКТУРАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Цілеспрямоване вибудовування, оптимізація взаємодії силових структур та громадянського суспільства в Україні постає як нагальна проблема, від вирішення якої багато в чому залежить і безпека держави, і в цілому, цілісність та життєздатність суспільства.

Україна набуває власного досвіду вибудовування взаємодії військових та цивільних та спирається на той досвід (теоретичний та практичний), який вже напрацьовано у розвинутих демократичних країнах та їх силових структурах.

За сучасних умов особливої ваги набувають міжнародні інституції та угоди. Міжнародні організації висувають чіткі вимоги щодо демократичного контролю (першим став «Кодекс поведінки стосовно військово-політичних аспектів безпеки», що був прийнятий на Форумі ОБСЄ щодо співробітництва у сфері безпеки у Будапешті 03.12.1994); створюються міжнародні наукові центри по вивченню, узагальненню та підготовці практичних рекомендацій щодо проблем демократичних цивільно-військових відносин та демократичного контролю (Женевський центр демократичного контролю над збройними силами (2000)); створюються та реалізуються модельні закони (так, закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» (2003) було розроблено на основі модельного закону «Про парламентський контроль над воєнною організацією»); здійснюються міжнародні програми підготовки фахівців по демократичним цивільно-військовим відносинам та демократичному контролю (так, коледж по вивченню питань безпеки та міжнародних відносин Європейського центру досліджень з питань безпеки ім. Дж. Маршалла виконує програму по підготовці керівного складу з питань безпеки та міжнародних відносин, а також «відносин між армією та громадянським суспільством»).

Особливо значущим стає досвід практик взаємодії військових та цивільних структур у розвинутих демократичних країнах світу, в основі яких лежить політика та доктрина СІМІС (CivilMilitary Cooperation – цивільно-військове співробітництво).

Досвід бойових дій у колишній Югославії, Афганістані, Ірані, Іраку, Сирії та ін. дозволив усвідомити, що ефективне планування та ведення воєнних

Секція 3. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України

операцій можливе лише за умов врахування невійськових факторів «соціального ландшафту» (різноманітні соціальні групи, релігійні традиції та лідери, національна та культурна специфіка регіону, структура зайнятості населення тощо). Також було усвідомлено, що необхідною стає особлива структура (фігура), яка координує, узгоджує дії військових та невійськових, спрямовує їх у єдине русло, забезпечує їх діалог, взаєморозуміння та співробітництво. Виконання таких завдань потребує особливих навиків, знань та вмінь, особливих компетентностей. Відповідно необхідною стає і особлива підготовка фахівців та інституціоналізація самої структури.

Один з провідних експертів з питань цивільно-військових відносин, керівник секції навчання та тренінгів Багатонаціональної групи СІМІС Віто Самареллі підкреслює, що фундаментальними принципами, які лежать в основі діяльності структур (фігур) СІМІС та забезпечують їх ефективність за сучасних умов, мають стати:

- розуміння культурного контексту регіону конфлікту;
- здатність виявити ту ціль, яка може об'єднати і цивільних, і військових;
- обов'язкове додержання норм закону;
- довіра та повага, які можуть стати наслідком відкритості фахівця СІМІС, його здатності бути самим собою при встановленні контакту;
- повага до рішень цивільних.

На сьогодні у збройних силах багатьох демократичних країн світу ефективно діють структури та фахівці СІМІС, забезпечуючи можливість оптимального виконання військовими бойових завдань у зонах конфлікту. Відповідно йде системна робота по підготовці фахівців для структур СІМІС.

Збройні Сили України ще з 2014 року усвідомили необхідність термінового створення механізмів та структур, що забезпечують взаємодію військових та цивільних. У 2014 році вже було створено Управління цивільно-військового співробітництва. А станом на 2016 рік у зоні АТО вже діяли 19 оперативних груп СІМІС та три центри (Сєверодонецьк, Краматорськ, Маріуполь).

У Національній гвардії України лише розпочато роботу по створенню таких структур. В той же час підрозділи Національної гвардії (в силу специфіки функціональних обов'язків) за умов і мирного, і воєнного часу виконують завдання за умов безпосереднього контакту з цивільними. Отже, як необхідне постає завдання надання майбутнім офіцерам Національної гвардії під час навчання у Національній академії Національної гвардії України тих знань, вмінь та практичних навиків, які дозволять компетентне виконувати функції фахівців у структурах СІМІС.

Необхідність виконання цього завдання було засвідчено зверненням Головного управління Національної гвардії до керівництва НА НГУ з пропозицією введення навчального курсу щодо цивільно-військових відносин.

З огляду на вище зазначене, вважаємо за доречне запропонувати наступне:

- для курсантів гуманітарного факультету – розширене вивчення дисциплін соціально-гуманітарного блоку під час першого та другого років навчання. Мета – надання базових знань, які формують здатність розуміти культурний контекст подій (с тому числі у зоні можливого воєнного конфлікту), знання сутності за закономірностей різноманітних соціальних груп та соціальних процесів, релігійних традицій тощо;

- під час першого та другого років навчання виявлення курсантів, які за персональними якостями та мотивацією є найбільш придатними до подальшої спеціалізації у напрямку цивільно-військового співробітництва;

- з третього року навчання – формування окремої групи курсантів спеціалізації СІМІС, які отримають спеціальні знання щодо комунікативних технік, соціально-управлінських технологій, правових та морально-етичних аспектів, міжнародного досвіду взаємодії військових та цивільних, та у подальшому проходять службу в якості фахівців СІМІС у структурах НГУ. Мета – укомплектування відповідних структур НГУ компетентними фахівцями.

Таким чином, налагодження взаємодії, співпраці між військовими та цивільними можливе за умов, коли обидві сторони, по-перше, усвідомлюють необхідність співробітництва, по-друге, отримують практичну користь від співробітництва, і по-третє, підготовлені компетентне здійснювати це співробітництво.

Підготовка майбутніх офіцерів Національної гвардії під час навчання у Національній академії Національної гвардії України до виконання функцій СІМІС постає як завдання державного значення, завдання достатньо складне, але необхідне та перспективне.

УДК 316.614 – 057.36

Семенов С.С., кандидат філософських наук, доцент, заступник начальника кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України, полковник; **Громико О.В.**, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії Харківського університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, підполковник

ДЕСТРУКТИВНІ СЕКТИ ЯК ДЖЕРЕЛО КОНТРОЛЮ СВІДОМОСТІ

Як засвідчує практика, наші сучасники не завжди обізнані в тонкощах теології, тому не готові відразу оцінити дійсну і показову сутність новітніх релігій. А будучи вибитими із звичної колії буття, люди в пошуках істини часто готові повірити кому завгодно і притулитися туди, де обіцяють оперативне здійснення їхніх надій і планів. В цій ситуації динамічні секти вміло

перехоплюють клієнтів у ортодоксальних релігій (таких як православ'я), адже останні не дуже схильні до модернізму, введення різних новацій тощо.

Людина має здатність піддаватися впливу іншої людини або групи людей, частково втрачаючи при цьому індивідуальність, відчувати почуття, що не відповідають реальності, але будучи переконаним в їх існуванні. При цьому відомий і феномен посилення навіюваності, коли окремі люди об'єднуються в натовп, що починає підкорятися іншим закономірностям, ніж індивіди.

Розглянемо перелік типових технологій характерний для більшості деструктивних культів і тоталітарних сект:

1. Технологія "Step by step" – невелика поступка, на яку погоджується вербуємий, тягне за собою все більш і більш істотні поступки: «приходь до нас – проведи у нас вихідні – залишся ще на тиждень – віддай нам свої гроші».

2. Новачка постійно запевняють, що прийняття ідеології секти найкращим чином вирішить будь-які його особисті проблеми.

3. Сила групової динаміки. Тут мають значення і кількість, і особиста чарівність, і ввічливість членів громади, що вступають в особистий контакт з присвяченим. Важливе значення має сексуальність – часто до новачків спеціально приставляються привабливі представники протилежної статі.

4. Відсутність можливості протестувати або сперечатися: новачка постійно годують все новою і новою інформацією, займають різними заходами, він ніколи не залишається наодинці з власними думками.

5. Позитивне підкріплення: посмішки, смачна їжа, увага і турбота, яку приділяють гостю громади тощо.

Існують чотири основні способи, якими здійснюється контроль над свідомістю. Перше – контроль поведінки. Друге – контроль мислення (думок). Третє – контроль емоцій (почуттів). Четверте – контроль інформації.

Деструктивні релігійні організації несуть небезпеку на 4-х рівнях: на рівні особистості, сім'ї, суспільства і держави.

Так, на рівні особистості, секти позбавляють людину свободи, контролюють і експлуатують її свідомість, насаджують зовсім інший, чужий набір стереотипів поведінки. Людина, перебуваючи під впливом тоталітарної чи іншої екстремістської секти, не належить собі, її воля і розум розділені.

Секти руйнівню діють на родинні зв'язки. Вони самі подають себе у вигляді сім'ї. Будь-яка інша прихильність людини поза сектою являє для такої організації реальну загрозу – загрозу того, що її члени можуть вийти з неї.

Секти нічого корисного не дають суспільству. На відміну від традиційних релігій, які постійно здійснюють взаємообмін із суспільством, морально і психологічно оздоровлюють прихожан, вони смокчуть із суспільного організму сили, гроші, ресурси. Їхня основна мета – зруйнувати загальнолюдські і національні цінності.

Яким богам молитися – це особиста справа кожної людини (і військової також). Але державна влада не може стояти осторонь того, хто і, особливо, яким чином поклоняється своїм богам, які наслідки такого поклоніння для особистості та суспільства. Адже свобода релігій і свобода віросповідання – це не вседозволеність та не безконтрольність.

УДК 159.9

Стаднік А.В., кандидат медичних наук, доцент, заступник начальника кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України, полковник

ПСИХОЛОГІЧНЕ ІНТЕРВ'Ю, ЯК МЕТОД ПОГЛИБЛЕНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ КАНДИДАТІВ НА СЛУЖБУ ДО ЛАВ НГУ

Служба у лавах Національної гвардії України – це важка робота, особливо в сучасних умовах військової агресії, яка потребує максимальної віддачі сил, здоров'я, а іноді і життя. Тому питання професійно-психологічного відбору військовослужбовців набувають сьогодні особливої уваги.

Психологічне інтерв'ю кандидата є однією з найбільш простих у застосуванні та ефективних методик поглибленого психологічного вивчення військовослужбовців. У психологічному інтерв'ю, як методу оцінки, можна виділити наступні основні цілі: вивчення мотивів призову на військову службу; визначення здібностей кандидата і його можливостей виконання подальших посадових обов'язків; розуміння, наскільки кандидат підходить до військової служби; визначення його рис характеру.

Як правило, інтерв'ю включає в себе чотири обов'язкові етапи.

1-й етап - це підготовка інтерв'ю. Він містить визначення основних посадових обов'язків кандидата, складання професіограми майбутнього військовослужбовця частини (психологічні характеристики та професійно важливі особистісні якості), призначення інтерв'ю кандидатам, які успішно пройшли первинний відсів та підготовку запитань.

На цьому етапі військовому психологу корисно відповісти на кілька запитань.

- яка моя головна мета зустрічі з кандидатом?
- яке перше враження у мене склалося про кандидата після вивчення попередньої інформації?
- які основні питання я хотів би задати кандидату?
- хотів би я знати додаткову інформацію про інтереси та захоплення

кандидата?

2-й етап (встановлення контакту) складається із зустрічі кандидата, пропозиції йому чаю/кави за необхідності, розповідь про те, як буде будуватися інтерв'ю та прохання до кандидата коротко розповісти про себе і свій професійний досвід.

3-й етап (процес інтерв'ю) включає визначення компетенцій кандидата, з'ясування його особистісних якостей та рівня конфліктності, стресостійкості, виявлення мотивації і з'ясування планів на майбутнє.

4-й етап - завершення бесіди. Він стосується відповідей на питання кандидата про майбутню службу, пояснення йому подальших дій і термінів очікування остаточної відповіді від з військової частині, прощання з кандидатом та фіксацію підсумків інтерв'ю на папері.

Бланк для фіксації підсумків інтерв'ю повинен містити крім основних запитань (ПІБ, вік, стать, сімейний стан, наявність житла, фактичне місце мешкання, контактні телефони та акаунти у соціальних мережах, освіта, досвід роботи, попереднє місце роботи (навчання), основні навички та професійні знання, індивідуальні якості кандидата, що потрібні для посади, індивідуальні якості кандидата несумісні з посадою, психологічні характеристики, мотивація до служби, основні інтереси та хобі) повинен обов'язково містити додаткову інформацію (зовнішній вигляд, поведінка, голос і мова, міркування).

Таким чином, щоб психологічне інтерв'ю проводилося максимально ефективно, інтерв'юєру необхідно: знати точну мету проведення інтерв'ю, заздалегідь спланувати питання та ретельно вивчити особисту справу кандидата, проводити інтерв'ю в невимушеній обстановці, надати можливість кандидату задати питання про майбутню військову службу та зафіксувати підсумків інтерв'ю на папері. Після закінчення необхідно подякувати кандидатові за увагу до НГУ і повідомити точні терміни остаточного рішення про призов на військову службу.

УДК 174

Соколовська Ю.В., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У КУРСАНТІВ ТА СЛУХАЧІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Морально-етична компетентність спрямована на формування уявлень про норми в системі соціальних відносин, моральних орієнтирів і життєствердних

цінностей; отримання досвіду продуктивного міжособистісного взаємодії; розвиток свідомого і відповідального ставлення до духовно-моральних цінностей суспільства; придбання здатності до рефлексії своєї поведінки, адекватної самооцінки; формування вміння робити моральний вибір в ситуації прийняття рішення; розвиток прагнення зробити світ і навколишній життєвий простір більш гармонійним, досконалим. Формування цієї компетентності ґрунтується, в першу чергу, на загальнолюдських цінностях.

На сьогодні ця компетенція посідає перше місце у стандартах вищої освіти, але аналізуючи навчальні плани Національної Академії Національної гвардії України, ми бачимо проблему відсутності дисципліни, яка б забезпечувала формування цієї компетентності. В умовах скорочення годин соціально-гуманітарних дисциплін забезпечення цієї компетентності є проблематичним, формальним.

В умовах інституалізації процесу громадського контролю над силовими структурами в Україні, суспільство висуває високі, зокрема, морально-етичні вимоги до військовослужбовців. Моральні категорії честь, гідність, обов'язок та ін.. повинні набути змісту у самосвідомості військовослужбовців.

На сьогодні досить актуальною стає проблема впровадження ідеї доброчесної поведінки, але на практиці, здебільше його використовують у правовому аспекті, ігноруючи моральну складову.

У 2017 році написаний «Кодекс етичної поведінки військових посадових осіб та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави, у Національній гвардії України», де, зокрема, викладено принципи доброчесної поведінки. Але на практиці ми бачимо формальне відношення до етичної складової і це є проблемою. Викладачами кафедри соціально-гуманітарних дисциплін було запропоновано три курси, які б забезпечували формування морально-етичної компетентності на всіх рівнях навчального процесу в Національній академії Національної гвардії України. Вирішення цієї проблеми потребує залучення посадових осіб всіх рівнів, зокрема управлінської ланки.

УДК 37.035.7(1)

Соколовський В.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри вогневої підготовки Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ПРОФЕСІЙНОЇ ЯКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Навчання в військово-навчальних закладах – відповідальний період у житті юнака. Саме в цьому віці проявляється підвищений інтерес до світоглядних питань,

закріплюються життєві позиції, погляди й переконання здобувають системності.

У процесі послідовного вивчення предметів професійної підготовки, під впливом патріотичної виховної роботи, у ході суспільно-колективної діяльності у курсантів формується науковий професійний світогляд. Майбутні офіцери чітко усвідомлюють завдання, що стоять перед Внутрішніми військами, особисту відповідальність за підвищення бойової готовності підрозділів.

Курсанти готуються одночасно й до успішних дій в умовах сучасного бою, і до повсякденної службової діяльності. У бойовій обстановці йому, як офіцерові, потрібно буде виконувати дві взаємозалежні функції: по-перше, керівника бойового колективу (підрозділу) і, по-друге, бійця, найчастіше оператора в системі "людина – бойова машина" або "людина – колектив – бойовий (технічний) комплекс".

Одним із важливих завдань професійної підготовки курсантів є формування емоційно-вольової культури. Емоційно-вольова культура – це фундаментальна сутнісна характеристика особистості, яка визначає певний рівень її розвитку, здатність останньої до оволодіння власною поведінкою, адекватно проявляти власні емоції та реагувати на емоції інших, управляти емоційним станом і емоційними реакціями на зовнішні та внутрішні діяння, до самоутворення, саморегуляції, самоорганізації свого життя та діяльності, самообмеження деяких безпосередніх прагнень і потреб, самоконтролю та виявлення вольових якостей. Зміст емоційно-вольової культури ми розглядаємо через інтегроване розуміння емоційно-почуттєвих та вольових виявів особистості, які мають індивідуальну своєрідність, постійно змінюються та поповнюються.

Варто зазначити, що бій як вид діяльності не тільки вчить, а й виховує людину. Переживання, які людина відчуває під час бою, закріплюються у її свідомості й поведінці, життєвому досвіді, морально-бойових якостях воїна.

Досвід показує, що бойове чергування виступає одним з найважливіших засобів підготовки воїнів. В процесі бойового чергування вдосконалюються майстерність воїна, його морально-бойові якості. До початку чергування проводиться робота з навчання й виховання воїнів, підготовці їх до виконання посадових обов'язків. До складу чергової зміни не призначають солдата (матроса), не готового за рівнем знань нести службу.

З метою формування емоційно-вольової культури, психологічного загартування (подолання напруги фізичних і моральних сил), згуртування колективів, формування готовності до бою, удосконалювання колективних навичок у бойових діях широко використовують польові навчання та заняття в умовах максимального наближення до бойових, створення дійсної моделі бою.

УДК 351.74.922.39

Ташматов В.А., кандидат психологічних наук, доцент кафедри тактико спеціальної та вогневої підготовки Одеського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції; **Дулгер В.В.**, завідувач кафедри тактико спеціальної та вогневої підготовки Одеського державного університету внутрішніх справ, полковник поліції

ПЕРЕВІРКА ВИМОГ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ВІЙСКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ ПО ОХОРОНІ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій. Військовослужбовці НГУ з метою виконання покладених на Національну гвардію України завдань мають право у разі залучення до виконання завдань з охорони громадського порядку здійснювати превентивні та поліцейські заходи примусу відповідно до Закону України "Про Національну поліцію".

Військовослужбовці НГУ в ході несення служби по охороні громадського порядку можуть оглядати вогнепальну зброю, пневматичну зброю калібру понад 4,5 мм та швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, холодну зброю (арбалети, луки з зусиллям натягу тятиви більше ніж 20 кг, мисливські ножі тощо, газову зброю, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патрони до них, основних частин зброї бойових припасів до зброї.

Проведення перевірки правил дозвільної системи (огляд зброї та боєприпасів) може бути проведено:

1. Під час проведення поверхневої перевірки особи чи транспортного засобу при здійсненні контролю у разі допуску громадян на територію або об'єкт зі спеціальним режимом;
2. Під час поверхневої перевірки особи чи транспортного засобу на місці скоєння кримінального чи адміністративного правопорушення;

3. При здійсненні спеціальних операцій;
4. Під час патрулювання;
5. Під час несення служби на блокпостах в зоні проведення Операції об'єднаних сил.

Кожна одиниця зброї повинна мати відповідне маркування, нанесене безпосередньо на зброю. Якість маркування повинна бути достатньою для зручного прочитання всієї інформації. Мисливська зброя повинна мати загальну довжину з розкладеним та зафіксованим прикладом не менше 800 мм; ємність магазину (барабану) нарізної зброї не перевищувати 10 патронів, а гладкоствольної (зі встановленим обмежувачем – за його наявності) – 4 патронів; мати запобіжник; довжина ствола нарізної зброї бути більше 200 мм, гладкоствольної – не менше 450 мм.

Під час перенесення або перевезення зброя має бути у розрядженому стані та знаходитися у спеціальному чохлі, кейсі, футлярі тощо.

УДК 159.9

Товма М.І., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення Національної академії Національної гвардії України

ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ВИД ОПЕРАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК (СИЛ)

Міжнародний досвід застосування підрозділів цивільно-військового співробітництва у зоні проведення військових операцій під егідою НАТО (Ірак, Афганістан) показав важливість розвитку даного напрямку у сучасній армії. За час проведення антитерористичної операції у Донецькій та Луганській областях військовослужбовці Національної гвардії України, опираючись на досвід інших країн, отримали власний досвід у співпраці із цивільним населенням, що дало змогу розвивати стосунки із громадянами країни для забезпечення сприятливих умов на виконання бойових (службових) завдань, звертаючи особливу увагу на соціальні, політичні, культурні, релігійні, економічні та гуманітарні фактори під час планування та проведення військових операцій.

Цивільно-військове співробітництво (ЦВС), як одна з функцій військового компонента, є невід'ємною частиною сучасних багатовимірних операцій (англ. multidimensional operations), охоплює всі співпрацюючі сторони, задіяні у вирішенні конфлікту, та сприяє взаємній підтримці цивільного та військового компонентів. Головний задум такої взаємодії – досягти мети, поставленої та очікуваної всіма сторонами, з урахуванням інтересів місцевого населення, усіх

цивільних гравців (представників міжнародної спільноти, міжнародних та неурядових організацій) і, в тому числі, Альянсу. Запорукою успіху такого співробітництва буде розуміння особливостей процесу планування та діяльності кожної зі сторін.

Застосування підрозділу ЦВС відбувається з урахуванням таких принципів:

- представник підрозділу ЦВС є посадовою особою штабу, повністю обізнаний з оперативно-тактичною обстановкою та уповноважений координувати діяльність підрозділу ЦВС, в тому числі проведення проектів (швидкого впливу) в зоні проведення об'єднаних бойових операцій;
- діяльність підрозділу ЦВС є невід'ємною частиною плану командувача Об'єднаними силами, сприяє виконанню ними завдань з метою якнайшвидшого ефективного досягнення бажаного результату;
- сили НАТО, зі свого боку, намагаються узгоджувати свою діяльність з представниками цивільного сектору з метою досягнення бажаного результату;
- діяльність підрозділу ЦВС, як, наприклад, проведення проектів швидкого впливу або інших, що здійснюються з метою сприяння розвитку, носить тимчасовий характер та має на меті своєчасну передачу зобов'язань відповідним цивільним організаціям чи місцевій владі.

ЦВС координує свою діяльність з усіма гравцями в зоні конфлікту та на всіх рівнях: місцевими адміністраціями, цивільними організаціями та населенням з метою об'єднання зусиль для оптимального та ефективного використання всіх можливих ресурсів.

Отже, для ефективної діяльності Національної гвардії України постає необхідність запровадження правової основи та механізму взаємодії військового керівництва всіх рівнів з державною владою та цивільним сектором, що дозволить створити сприятливі умови для виконання завдань, у тому числі для недопущення гуманітарної катастрофи в районах збройного конфлікту, позитивно впливати на формування громадської думки щодо діяльності Національної гвардії, Збройних Сил України, інших військових формувань, створених відповідно до Конституції та законів України.

УДК 355.426.4:303.425.2

Товма І.М., старший офіцер відділення забезпечення миротворчої діяльності військової частини 2260

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ПРОГНОЗУВАННЯ В ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Роль прогнозування розвитку суспільно-політичної обстановки для прийняття рішення на силові дії полягає не в розв'язанні конкретних проблем,

тобто поєднанні знань з діями, а лише у виявленні найважливіших проблем, з якими зіткнеться суспільство у перспективі, імовірнісних методів, строків і результатів їх вирішення різними способами, оцінці ефективності того чи іншого варіанта. Його роль також у тому, щоб значно скоротити ділянку невизначеності, окреслити межі реалістичних завдань і цілей.

Необхідність прогнозування зумовлена ще й тим, що воно здійснюється безперервно в міру надходження нової інформації і дає обґрунтовані оцінки шляхів розвитку керованого об'єкта. Методи прогнозування дають змогу на основі аналізу внутрішніх і зовнішніх зв'язків об'єкта передбачити ймовірність його майбутнього розвитку.

В процесі прийняття рішень кожен командир, штаб бажають отримати найбільш прийнятний, найкращий прогноз, вважаючи таким достовірний прогноз. І дійсно на перший погляд, чим точніше співпадають прогнозні оцінки і реальна ситуація, тим при інших рівних умовах, є можливість з більшою впевненістю досягти бажаних результатів. Однак є обставини, які не відповідають наведеному критерію. Основними проблемами прогнозування в прийнятті управлінських рішень є:

1. Достовірність прогнозу може бути оцінена тільки після завершення події, тобто після реалізації управлінського рішення.

2. Критерій оцінки якості прогнозу ігнорує той підхід, за допомогою якого прогнози використовуються для прийняття рішення

3. Багато керівників не мають достатнього досвіду та кваліфікації у сфері управління, зокрема в прийнятті управлінських рішень.

4. Невдосконаленість методів прогнозування які використовуються в прийнятті управлінських рішень, тобто недостатньо розроблені методичні питання застосування багатоваріантних розрахунків прогнозного характеру.

5. Не достатньо інформації та часу. Час, який відводиться командиру та штабу для прийняття рішення, дуже часто відрізняється від часу потрібного для здійснення прогнозу. На практиці більшість керівників не мають можливості проаналізувати усі можливі альтернативи, відчуваючи дефіцит часу.

6. Особисті якості особи що приймає рішення – один з найбільш важливих факторів. Наприклад декілька керівників, що мають різний досвід в управлінні, та різні погляди на одні і самі речі, користуються та довіряють різним методам. Незалежно від того, як керівники приймають рішення і відповідають за них, вони повинні мати здібності до того, щоб приймати вірні рішення.

7. Проблеми, що зумовлені внутрішніми чинниками, наприклад відхилення у запланованих темпах та обсягах дій, виникають внаслідок неправильних дій персоналу, відсутності у нього виконавської дисципліни або нечіткого розмежування між ними повноважень.

8. Проблеми зумовлені зовнішніми чинниками. Часто нові проблеми

криються у зміні чинного законодавства, введенням нових вимог до системи управління та ін.

Отже, як бачимо, прогнозування з достатньо високою ступеню імовірності ускладнене існуючими проблемами. Удосконалення методів прогнозування та виявлення існуючих проблем забезпечує можливість прогнозувати їх у майбутньому, а отже, запобігати їх появі і збільшувати час для підготовки відповідних управлінських рішень.

УДК 159.9:37.032:355/359.08

Топольницька Г.Ю., кандидат психологічних наук, доцент, старший викладач кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ТРЕНІНГОВІ МЕТОДИКИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ КОМАНДИРА НА ПІДЛЕГЛИХ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Підготовка військового керівника щодо використання ним професійного психологічного впливу на підлеглих у військово-професійній діяльності передбачає засвоєння ним системи необхідних психологічних знань, а також формування і розвиток у нього відповідних умінь, навичок і особистісних якостей. Систему підготовки майбутніх командирів можна поділити на загальнопсихологічну та соціально-психологічну.

Загальнопсихологічна підготовка військового керівника складається з наступних компонентів: удосконалення характеру та темпераменту; розвиток здібностей; розвиток регуляційної сфери (уваги та волі); розвиток сфери одержання інформації; розвиток сфери переробки інформації (уяви, мислення та мови); розвиток сфери оцінки інформації (емоцій і почуттів); тренування пам'яті.

Соціально-психологічна підготовка передбачає:

- соціально-перцептивні якості, які дозволяють адекватно сприймати, розуміти та оцінювати інших людей;
- уміння й навичок встановлення та підтримання контактів із підлеглими;
- здатності до психічної саморегуляції;
- вміння протистояти небажаним психологічним впливам ззовні.

Однією з найбільш ефективних форм підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників є різні методики соціально-психологічного тренінгу. Під соціально-психологічним тренінгом розуміють своєрідні форми навчання знань і окремих умінь у сфері спілкування, а також форм їх відповідної корекції.

Основні завдання соціально-психологічного тренінгу:

**Секція 3. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

- оволодіння соціально-психологічними знаннями нормативної поведінки, формування на цій основі загальних духовних цінностей;
- розвиток самосвідомості з метою зміни та корекції поведінки;
- вироблення та коректування норм особистісної поведінки та культури міжособистісної взаємодії;
- розвиток здібностей щодо гнучкого реагування на ситуацію, швидкої перебудови в різних умовах соціального оточення;
- розвиток комунікативних здібностей і рефлексивних навичок, здібностей аналізувати ситуацію, поведінку і стан у ситуації, комунікативної взаємодії та уміння адекватно сприймати себе та інших людей.

Основними методами проведення тренінгу є метод групової дискусії та ігровий метод. Використання першого методу спрямовано на аналіз конкретних ситуацій міжособистісної взаємодії, де у формі групового самоаналізу застосовуються елементи моделювання групової взаємодії.

Основними видами ігрового методу є:

- психотехнічні ігри, мета яких – зняття психічного напруження, розвиток здатності розуміти свій психічний стан, його адекватне оцінювання та ефективно керувати собою;
- ігрові методи розв'язання конфліктів, основне завдання яких – розвиток здібностей до рефлексії та емпатії;
- позиційні ігри (ігри-комунікації), що ґрунтуються на концепції Е. Берна і дозволяють займати ту чи іншу позицію, оптимальну для спілкування з партнером (здібність до перцепції).

УДК 37.02;355.23;351.746.1

Торічний О.В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

**УДОСКОНАЛЕННЯ ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
СЛУХАЧІВ ФАКУЛЬТЕТУ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИХ КАДРІВ ПІД ЧАС
НАВЧАННЯ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ**

Останні події, що відбуваються у східних областях України, показують, що знання та практичні навички, отримані слухачами у Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (далі – НАДПСУ) упродовж навчання, не повною мірою забезпечують підготовку прикордонного фахівця як особистості, морально та психологічно готової до служби в умовах бойових дій, здатної застосовувати отримані знання при

виконанні посадових обов'язків в органах охорони державного кордону та приймати відповідні рішення, в тому числі й щодо використання зброї.

З метою оперативного й адекватного реагування на ці події, що відбуваються під час проведення операції об'єднаних сил (далі – ООС), організовано забезпечення НАДПСУ інформаційними матеріалами, пов'язаними з аналізом досвіду застосування Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) в ООС; оперативне впровадження в навчальний процес практичного досвіду, набутого в ході проведення ООС. Ці заходи дозволять підвищити рівень фахової підготовки слухачів на конкретних бойових прикладах.

Під час системного вивчення організації освітнього процесу у НАДПСУ визначено необхідність запровадження докорінних змін системно-методичного характеру у зв'язку з подіями, які відбуваються на сході нашої країни та впливатимуть на розвиток у слухачів військово-спеціальної компетентності (далі – ВСК). Ці зміни передбачають: по-перше, розробку і реалізацію концепції неперервної освіти (розвиток та становлення офіцера-прикордонника як особистості, суб'єкта професійної діяльності впродовж навчання у НАДПСУ та усього подальшого життєвого шляху); по-друге, багаторівневий підхід до підготовки кадрів ДПСУ, що включають парадигмальні зміни системи державних стандартів, галузевих стандартів та освітньо-кваліфікаційної характеристики, робочих програм навчальних дисциплін і методики викладання військово-спеціальних дисциплін.

Навчальна діяльність на факультеті підготовки керівних кадрів НАДПСУ охоплює організацію пізнавальної діяльності й управління нею. Основне призначення навчальної діяльності – створення найсприятливіших умов для засвоєння слухачами певних знань, умінь і навичок, необхідних для ефективного опанування обраної спеціальності в період проведення ООС. Виховна і психологічна діяльність полягає у здійсненні під час аудиторної та позааудиторної роботи систематичного та цілеспрямованого впливу на свідомість і поведінку слухачів з метою формування у них сприйняття визнаних у суспільстві цінностей, поваги до них і переконаності у необхідності неухильного дотримання усталених у суспільстві правил поведінки під час проведення бойових дій у зоні ООС.

Зміст організації освітнього процесу офіцерів-магістрантів передбачає реалізацію педагогічної системи розвитку ВСК на основі освітньо-кваліфікаційної характеристики й освітньо-професійної програми. Причому професійно зорієнтовані дисципліни мають найбільший вплив на процес розвитку ВСК, адже сприяють розширенню професійного кругозору офіцерів ДПСУ. Основне завдання підготовки офіцерів-магістрантів у НАДПСУ вбачається у забезпеченні офіцерів практичними і методичними знаннями та розвитку у них усіх показників критеріїв ВСК.

УДК 378.147

Торопчин Д.Г., кандидат історичних наук, доцент, старший викладач кафедри управління повсякденною діяльністю військ та тилового забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

КОГНІТИВНО КОМУНІКАТИВНІ МОДЕЛІ У ВИКЛАДАННІ УПРАВЛІНСЬКИХ ДИСЦИПЛІН У ЗВО

Відомо, що характеристиками ефективності передачі знань можуть виступати швидкість і якість запам'ятовування основних понять предметної області. Це актуально в тих предметних областях, де, термінологія часто міняється, якісні характеристики переважають над кількісними. До таких сфер, безумовно, відноситься управлінські дисципліни – науки про організацію діяльності систем для досягнення заданих цілей в умовах обмежених ресурсів.

В процесі навчання людська свідомість використовує два механізми мислення. Один з них дозволяє працювати з абстрактними ланцюжками символів, з текстами і т. ін. Ланцюговий ріст інформації, зміни навколишнього і освітнього середовища людини призводять до появи нових напрямів в гуманітарних і технологічних аспектах навчання, їх комунікаційних елементів. пов'язаних з візуалізацією (інфографи, когнітивна графіка, і т. Ін. Основне завдання цих нових видів подачі інформації зробити складні, громіздкі і важкозрозумілі речі більш простими і зрозумілими.

У формуванні цих моделей викладач перш за все виступає не тільки як методист, але і як аналітик. З методичної точки зору він спирається та презентує моделі і методи структуризації та формалізації знань. Фрагментарне використання візуальних моделей широко практикується (наприклад, матриця SWOT аналізу, модель п'яти сил Портера, MDLP, MDMP та ін.).

Декілька слів про ментальні моделі або карти знань що мають і комунікативні елементи. Ідея створення інтелект-карт (і-карт) полягає у використанні і поєднанні функції лівого і правого півкуль мозку для досягнення цілісного і наочного уявлення про обране поняття управлінської дисципліни. Цей механізм мислення зазвичай називають символічною алгеброю або абстрактно-логічним механізмом.

Другий механізм мислення забезпечує роботу з графікою, зображеннями, образами і уявленнями про ці образи. Його називають геометричним, інтуїтивним механізмом. Фізіологічно логічне мислення пов'язане з лівим, а образне мислення – з правою півкулею людського мозку. Західна система вищого професійного навчання активно застосовує ліво-півкульне мислення, тоді як праве зазвичай використовують в основному при викладанні творчих спеціальностей. Фактично це перехід від послідовного (текстового) викладу до мережевого (образному).

Інтелект карти – застосовуються, з одного боку, з метою генерування, візуалізації, структурування категорій (думок), а з іншої – для прискорення процесу навчання вирішення проблеми або ухвалення рішення. Проте складання учбової і-карти не зводиться до перекладу структури курсу з лінійної форми в мережеву. Будь-яка розробка цих карт має на увазі структурний аналіз взаємодії між окремими поняттями навчального курсу це концептуальний «скелет» курсу або його фрагменту. Підкреслимо, що ці карти не лише засіб але і мета в засвоєнні дисципліни.

Розробка цих моделей вимагає глибокого розуміння предметної області управлінської дисципліни, а також спеціальної підготовки в структуризації її інформації. Така організація інформації може використовуватися як потужне знаряддя мислення стосовно усіх областей професійної інтелектуальної діяльності, включаючи навчання. За словами американського експерта в галузі візуалізації інформації Б. Шнейдермана, "метою візуалізації є не картинки про інформацію, але і проникнення в її суть".

УДК 342.951

Ткаченко О.В., кандидат юридичних наук, начальник кафедри правового забезпечення службово-бойової діяльності Національна академія Національної гвардії України, полковник

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ, ЯК СУБ'ЄКТУ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Правова регламентація військової служби та воєнної організації як у мирний так і у воєнний час здійснюється великою кількістю нормативно-правових актів. На сьогодні, одним із актуальних питань юридичної науки є юридичною питання відповідальності військовослужбовців. При цьому, слушною є думка С.М. Скуріхіна, який вважає, що обов'язки військовослужбовця є одним із центральних елементів їх правового статусу. Обов'язки визначають те, що військовослужбовцю необхідно виконувати, які вимоги до нього пред'являються. До обов'язків належать також і заборони, які вказують на ті дії, які військовослужбовцю робити забороняється.

Адміністративно-правовий статус військовослужбовця Національної гвардії України зумовлює певні особливості притягнення його до адміністративної відповідальності, а саме: як громадянин України і розглядатися як загальний суб'єкт, а також як спеціальний суб'єкт адміністративної відповідальності – як представника військового формування, який наділений додатковими,

спеціальними правами й обов'язками пов'язаними з виконанням ним завдань військової служби, функціональних обов'язків за відповідною посадою, яка передбачена у штаті відповідного підрозділу Національної гвардії України.

Статтею 15 КУпАП визначено, що військовослужбовці за адміністративні правопорушення можуть нести відповідальність: за дисциплінарним статутом Збройних сил України; на загальних підставах, визначених КУпАП; за вчинення військових адміністративних правопорушень, передбачених главою 13-Б КУпАП. Слід зазначити, що до адміністративної відповідальності у відповідності до діючої редакції Кодексу України про адміністративні правопорушення притягуються всі військовослужбовці до яких, відповідно до п. 9 статті 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» віднесені особи, які проходять військову службу. Види військової служби визначені п. 6 статті 3 вищезазначеного закону України. У свою чергу, згідно п.п. «г», ч. 1 статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», до суб'єктів, на яких поширюється дія зазначеного закону віднесені військові посадові особи Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та інших утворених відповідно до законів військових формувань (в тому числі Національної гвардії України), крім військовослужбовців строкової військової служби, курсантів вищих військових навчальних закладів, курсантів вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, курсантів факультетів, кафедр та відділень військової підготовки. Відтак можемо зробити висновок, що суб'єктом адміністративної відповідальності серед військовослужбовців Національної гвардії України за порушення обмежень та заборон, визначених Законом України «Про запобігання корупції» та статтями 172⁴-172⁷, 172⁹ КУпАП є лише військовослужбовці, які займають певну посаду в підрозділі Національної гвардії України.

У зв'язку з вищевикладеним, ми вважаємо, що зміст окремих статей глави 13-Б КУпАП потребує уточнення, а також узгодження із змістом Кримінального кодексу України, виходячи із змісту службово-бойових завдань, до виконання яких залучаються військовослужбовці Національної гвардії України. Нехтування особливостей функцій та завдань Національної гвардії України, форм і способів їх виконання, у перспективі викличе проблему практичного вибору відповідної схожої за змістом норми, визначеної Кримінальним кодексом України або Кодексом України про адміністративні правопорушення, при здійсненні розмежування між адміністративним проступком та злочином.

УДК 159.9

Тріщун Р.М., викладач кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення оперативного-тактичного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Вивчення масовидних форми вияву активності та їх впливу на людину в останні роки стало об'єктом пильної уваги дослідників. Для сучасної соціальної ситуації в Україні характерні напруженість і конфліктність, що може призвести до соціального вибуху. Крім того є великий ризик виникнення неорганізованої масовидної активності різного ступеня суспільної небезпечності *під час* виборів народних депутатів та Президента України. Тому будь-які форми вияву масовидної активності людей є актуальними.

Психологічними особливостями поведінки індивіда в натовпі є:

- зниження самоконтролю та посилення залежності поведінки від натовпу, (індивід неусвідомлено підкоряється зовнішньому впливу великої групи людей, тобто зростає екстернальність (зовнішній вияв) і знижується інтернальність (внутрішня регуляція) його поведінки);

- деіндивідуалізація поведінки (виявляється в уподібненні психологічних проявів, унаслідок чого поведінка різних людей втрачає самотність);

- зниження інтелектуальних якостей: неспроможність тривалий час утримувати увагу на одному і тому самому об'єкті; посилення нескритичності мислення (в натовпі людина легко сприймає, швидко переробляє і транслює будь-яку інформацію, мимовільно перекожуючи її);

- підвищена навіюваність – у натовпі індивід може легко повірити у незвичну інформацію, піддаватися абсурдним закликам та ін.;

Тому заради особистої безпеки військовослужбовців НГУ під час проведення масових заходів повинні дотримуватися наступних рекомендацій:

- утримуватися від зауважень, особливо на адресу конкретних осіб, не сперечатися;

- вести ввічливий та доброзичливий діалог з присутніми, роз'яснити їм, що відбувається, та можливі варіанти розвитку ситуації;

- здійснювати заходи, які відповідають ситуації та поведінці правопорушника і будуть зрозумілі оточуючим та не викличуть негативних емоцій: неадекватної жорстокості, грубості, що загострить ситуацію; коректна поведінка, як правило, викликає довіру, підтримку та схвалення громадян. переходити до активних дій лише тоді, коли усі інші засоби впливу на учасників масового ексцесу вичерпані;

– уважно ставитися до затримання та вилучення підбурювачів: це виправдано лише у тих випадках, коли ви впевнені у підтримці громадян. якщо ні – доцільно встановити особу правопорушника, а затримання здійснити в більш зручний момент;

– стримувати емоції, не відповідати на образи осіб з натовпу, проявляти витримку, оскільки для людини в натовпі і для натовпу в цілому характерна імпульсивність та демонстрація невиправданої сміливості. не вступати у розмови з людьми – обмежуватися відповіддю: «ми виконуємо наказ» оскільки в натовпі емоції, що переважають, знижують раціональне мислення людей, тому доводити їм логічні аргументи марно;

– блокувати підходи до натовпу, не допускати його збільшення, тягнути час – він працює проти натовпу – люди втомлюються та їх активність знижується. чітко виконувати накази керівництва.

УДК. 378.14-057.875

Тробюк Н.Ю., викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії національної гвардії України, старший лейтенант

ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ ІНТЕРАКТИВНИМИ МЕТОДАМИ НАВЧАННЯ

Толерантну особистість спроможний виховати, сформувати лише фахово підготовлений і толерантний у всіх відношеннях військовий колектив. Щоб досягнути такого рівня, необхідно ще на етапі навчання у закладах вищої освіти приділяти значну увагу вихованню толерантності у майбутніх офіцерів. Для цього потрібно, щоб усюди, де йде обмін ідеями, думками, де відбувається навчання й спілкування – толерантність стала нормою поведінки та взаємоповаги. Основними критеріями толерантної особистості військовослужбовця є:

- соціальна активність;
- дивергентність поведінки – здатність нестандартно вирішувати звичайні проблеми;
- мобільність поведінки – здібність до швидкої зміни стратегії або тактики в освітньому процесі з урахуванням обставин;
- емпатія – адекватне уявлення про те, що відбувається у внутрішньому світі іншої людини;
- стійкість особи – сформованість соціально-етичних мотивів поведінки офіцера у процесі взаємодії з військовослужбовцями, колегами, іншими

соціальними верствами населення.

Знання про толерантність допомагає переконати кожного у доцільності його рішень і включає усвідомлення наслідків учинків, розуміння меж толерантності, а також інформацію про можливі й необхідні альтернативні дії. Однак самі лише знання не є достатньо потужним стимулом до прояву толерантної поведінки у конфліктних ситуаціях. Із цією метою необхідно розвивати певні здібності, які посилюють схильність майбутніх офіцерів до толерантного ставлення та здійснення відповідних дій. До таких здібностей належать:

- уміння вести діалог, спілкуватися, з розумінням вислуховувати іншого й формулювати свої погляди, права та потреби таким чином, щоб інший міг їх зрозуміти;
- уміння дивитися на проблему реально й визнавати позицію іншого;
- уміння користуватися моделями конструктивного й демократичного розв'язання конфліктів;
- розуміння принципової обмеженості й суб'єктності будь-якої інтерпретаційної моделі, відчуття мовчазного вдавання чого-небудь, яке іноді є передумовою конфліктів.

Для ефективного виховання толерантної особистості військовослужбовця у системі закладів вищої освіти важливим є вибір методів, засобів чи технологій навчання. Найбільший виховний потенціал мають інтерактивні методи навчання: рольова гра, дискусія, метод проєктів, акваріум, мозковий штурм, синанон метод та інші, які дозволяють не тільки розвивати творчий потенціал, а й виховувати толерантну особистість із розвиненими якостями: відповідальністю, незалежністю, адекватністю самооцінки, готовністю до ризику, творчістю.

Наприклад, навчання з використанням синанон методу відбувається в ігровій формі з використанням так званого "гарячого стільця". Кожен учасник заняття, сідає на стілець перед аудиторією та піддається опитуванню членами групи за конкретною навчальною темою (тобто вирішується завдання поглиблення та систематизації теоретичних знань). У той же час своїми запитаннями члени групи мають право "провокувати" його на агресивну поведінку, а його завдання вести себе толерантно. Таким чином у учасників тренінгу окрім професійних знань має виховуватися емоційна врівноваженість, толерантність до негативних емоційних дій, відбуватися удосконалення рис характеру і зокрема вольових якостей.

У процесі інтерактивного навчання, як правило, аналізуються дії, змінюється модель поведінки, більш усвідомлено засвоюються знання і вміння, тому є сенс говорити про те, що інтерактивні методи сильні не тільки як засіб поліпшення навчання, але і як засіб посилення виховних впливів.

УДК 355.237

Троцький Р.С., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри службово-бойового застосування підрозділів НГУ Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник; **Повар О.В.**, викладач кафедри службово-бойового застосування підрозділів НГУ Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ

Ефективність діяльності правоохоронних органів значною мірою залежить від якісної підготовки кваліфікованих фахівців. Сучасні зміни соціально-економічних і політико-правових умов функціонування правоохоронної системи, курс нашої держави на євроінтеграцію детермінують потребу в реформуванні системи правоохоронних органів, адаптації її до суспільних потреб і можливостей держави.

Формування сучасної ефективної системи МВС України залежить від її структури. Нині існуюча в Україні модель правоохоронної системи за багатьма критеріями не відповідає зростаючим потребам суспільства та загальновизнаним міжнародним демократичним стандартам у цій сфері.

Основні потреби і належне функціонування системи потребують кваліфікованих фахівців, які спроможні виконувати покладені на них завдання сьогоденням. В першу чергу потрібно приділити увагу рівню компетентності випускників вищих навчальних закладів правоохоронного спрямування. Такий підхід є основоположним для подальшого розвитку системи МВС.

Сучасні вимоги, які пред'являються майбутнім фахівцям це формування у них готовності до управлінської діяльності. Потрібен, насамперед, системно-функціональний підхід, який надасть змогу вдосконалити діяльність правоохоронців, які мають бути наділені здатністю на високому професійному рівні реалізовувати різні види професійної діяльності, насамперед управлінської.

В сучасних умовах реформування освіти виникла необхідність суттєвого вдосконалення змісту, форм, методів вивчення фахових дисциплін з метою формування високого рівня готовності до управлінської діяльності, вияву управлінської культури у професійному середовищі, що дозволить подолати негативні тенденції домінування авторитарного стилю професійної комунікації у правоохоронних органах, неефективного прийняття управлінських рішень, недостатністю діалогічної взаємодії між керівниками і підлеглими.

Отже, управління в буквальному розумінні означає діяльність з керівництва чимось. У найбільш узагальненому вигляді управління – це діяльність суб'єкта, що виявляється в цілеспрямованому, організуючому впливі на об'єкт управління,

що здійснюється з метою приведення останнього у бажаний для суб'єкта стан. За цієї обставини спільною думкою науковців є те, що управління – це процес, який реалізується через управлінську діяльність.

На думку А. Тихончука (2000), управлінська діяльність сучасного керівника військового колективу полягає в реалізації ним перцептивних, аналітико-конструктивних, діяльнісно-регулятивних, діяльнісно-регулятивних, комунікативних та оцінювально-корегувальних функцій і організації таких гармонійних взаємодій усіх суб'єктів праці, що забезпечували б ефективний вплив на підлеглих і військовий колектив у цілому для успішного виконання поставлених задач. Дослідник наголошує на психологічній сутності ефективної управлінської діяльності, яка виявляється в її одночасній орієнтованості на реалізацію двоєдиного процесу – самореалізації керівника військового колективу в цій діяльності та її здійснення.

Розглядаючи готовність до управлінської діяльності курсантів у контексті дослідження, видається доцільним здійснити аналіз поняття «готовність» як результату будь-якої цілеспрямованої діяльності. Від готовності до управлінської діяльності курсантів повною мірою залежить ефективність управління ними цією діяльністю.

УДК 355.232

Турчинов А.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України; **Белошенко Ю.К.**, старший викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ БАГАТОБОРСТОВО ЯК СИСТЕМА ПІДВИЩЕННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Національна гвардії України (далі-НГУ) тільки починає свій шлях в часи коли країна знаходиться в стані війни. Досвід бойових дій показав, що успіх виконання бойового завдання багато в чому залежить від того, наскільки організовано і ретельно проведена підготовка і спеціальне тренування військовослужбовців. У цій підготовці значне місце займає функціональне фізичне тренування, спрямоване на вдосконалення якостей військовослужбовця і бойових фізичних навиків, необхідних йому при виконанні певного завдання. Фізична підготовка військовослужбовців незалежно від місця їх знаходження у пункті постійної дислокації, або при знаходженні в районах бойових дій має бути спрямована на підтримку їхньої фізичної готовності до виконання раптово

виникаючих бойових завдань за призначенням, психологічну реабілітацію і проводитись з урахуванням умов обстановки і забезпечення безпеки військовослужбовців. Функціональний тренінг – це система фізичної підготовки, де використовуються базові, енергоємні рухи, які об'єднуються в безперервний комплекс вправ, із застосуванням власної ваги, вільної ваги і циклічної роботи, основа якого лежить на принципах функціональної варіативності і непередбачуваності виконуваних фізичних завдань, що як наслідок, дає можливість підготувати військовослужбовця до будь-яких раптово виникаючих завдань. Цей напрямок було розроблено для підвищення здатності людини до виконання будь-яких фізичних задач в умовах реального та повсякденного життя.

Аналіз робочих програм дисциплін кафедри фізичної підготовки та спорту курсантів Національної академії Національної гвардії України (далі – НАНГУ), засвідчив, що існуюча система підготовки змістовно і організаційно включає в себе основи рукопашного бою, гімнастики, подолання перешкод, спортивні ігри, плавання, прискореному пересуванню та інші. У військових закладах вищої освіти законодавчо визначено характер дотримання гігієнічних процедур та обов'язкову фізичну підготовку. Але існуюча система фізичної підготовки вказує на необхідність пошуку шляхів вирішення задач, що пов'язані з підготовкою майбутніх офіцерів до виконання сучасних професійно-прикладних завдань за призначенням в умовах сучасної війни, а також в ході конфліктів, що виникають усередині нашої держави. Для ефективної боротьби з зовнішнім агресором і забезпечення особистої безпеки майбутніх офіцерів НГУ в реаліях умов несення служби виникає необхідність вдосконалення процесу професійно-прикладної фізичної підготовки (далі – ППФП), використовуючи увесь арсенал засобів і методів, за допомогою впровадження різноманітних науково-обґрунтованих технологій.

Виходячи з вищевикладеного є необхідність перегляду програм фізичної підготовки в цілому та процесу фізичної підготовки майбутніх офіцерів НГУ загалом. При розробці навчальних програм і нормативних завдань, варто застосовувати передовий досвід країн-членів НАТО, основною метою яких є не тільки різнобічний розвиток військовослужбовців, але і цілеспрямована підготовка до спеціальної військово-професійної роботи певного спрямування, підвищення загального рівня та збереження здоров'я і працездатності на високому та оптимальному рівнях, наближення норм фізичної підготовки військовослужбовців до відповідних нормативів НАТО.

Таким чином впровадження функціонального багатоборства в навчально-виховний процес курсантів НАНГУ з фізичної підготовки, буде сприяти підвищенню фізичної готовності майбутніх фахівців Національної гвардії України.

УДК 378:141:371.134(043.3):355

Тушко К.Ю., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Проблема удосконалення змісту професійної підготовки військовослужбовців є нині надзвичайно актуальною. Для України ця актуальність обумовлена проведенням воєнних дій на її східних територіях.

Зважаючи на сучасні ризики у військовій сфері не лише в Україні, а й у всьому світі, визначення змісту і завдань процесу підготовки військового фахівця вимагає комплексного та системного підходів.

Світова практика щодо вирішення зазначеної вище проблеми враховує низку певних факторів:

- воєнно-політичні інтереси держави;
- сучасні вимоги воєнної практики та громадськості до фахівців;
- досягнення у педагогічній та психологічній науковій галузях;
- різновиди способів комплектування збройних сил особовим складом;
- зміст та особливості воєнно-професійної підготовки особового складу тощо.

Перераховані фактори є тісно взаємопов'язаними зі змінами, що мають місце у глобальній воєнній сфері, геополітичній ситуації, геостратегічному середовищі, у сучасному секторі національної безпеки, у підготовці військових спеціалістів.

Українській системі професійної підготовки майбутніх фахівців збройних сил та правоохоронних структур притаманні консервативність та традиційність, що полягають у формуванні умінь організовувати бойові дії усіх різновидів, усестороннє забезпечення військовослужбовців, повсякденну діяльність тощо.

Досвід збройних сил зарубіжних країн свідчить про те, що відповідні воєнні організації усвідомлюють проблеми демографічного характеру, високий рівень конкуренції із цивільними організаціями та намагаються використовувати досягнення в інформаційних технологіях. Все це, в свою чергу провокує зміну ролі збройних сил та правоохоронних формувань в сучасних умовах і відповідно формулює нові вимоги до професійної підготовки особового складу.

Слід зауважити, що з-поміж вимог до особистості військовослужбовця у збройних силах зарубіжних країн, як-то: підпорядкування та дотримання субординації, вміння працювати в команді, аналітичний склад розуму, вміння брати на себе роль лідера тощо, простежуються вимоги до професійної взаємодії.

Професійна взаємодія виступає як покращення та адаптація військовослужбовців до професійної діяльності. Таким чином, професійна

підготовка майбутніх фахівців збройних сил або правоохоронних формувань повинна передбачати систему організаційно-педагогічних заходів щодо формування в них готовності до професійної взаємодії.

Загалом, професійна підготовка воєнних кадрів у збройних силах Великобританії, Німеччини та Франції характеризується цілеспрямованістю та організованістю, а у ній виділяють навчальну та виховну підсистеми.

УДК 159.9.07

Харитонова А.В., магістрант кафедри практичної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди; **Белай С.В.**, доктор наук з державного управління, професор, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії службово-бойового застосування Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України, підполковник

ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ КУРСАНТІВ З РІЗНИМ ЖИТТЄВИМ ДОСВІДОМ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Навчання у вищому військовому навчальному закладі є складним багатограним процесом. Освітня діяльність навчальних закладів цього сегменту супроводжується значним службовим та фізичним навантаженням здобувачів вищої освіти. Сьогодні показники психічного розвитку та психофізіологічного стану курсантів мають виражену тенденцію до погіршення, яка виявляється у зниженні ефективності функціонування в них сенсорних і сенсомоторних систем, погіршенні пам'яті й уваги, підвищенні стомлюваності, зменшенні загальної ефективності вирішення навчальних завдань, зниженні показників мотивації навчальної діяльності. Також, за останні 20 років зафіксовано значне погіршення рівня фізичної підготовленості та стану здоров'я, зниження адаптаційних можливостей молодих людей.

Виходячи з наведених міркувань, «вступні компанії» у вищих військових навчальних закладів більшу увагу почали приділяти не абітурієнтам – випускникам шкіл, а військовослужбовцям військової служби за контрактом військових частин. За таких умов викає низька проблемних питань щодо психологічної адаптації курсантів з різним життєвим досвідом до освітнього процесу вищого військового навчального закладу.

Респондентами дослідження особливостей психологічної адаптації курсантів у вищих військових навчальних закладах обрано курсантів першого року навчання Київського факультету Національної академії Національної гвардії

України. 30 % опитуваних курсантів не мали досвіду проходження військової служби до навчання у вищому військовому навчальному закладі, вони поступили на навчання після закінчення загальноосвітніх шкіл. 70 % курсантів на час вступної компанії до вищого військового навчального закладу були військовослужбовцями строкової служби та військової служби за контрактом, вони поступили на навчання у вищій військовий навчальний заклад з військових частин Національної гвардії України.

Для визначення рівня адаптованість курсантів до навчальної діяльності та до навчальної групи була обрана спеціальна діагностична методика Т.Б. Дубровицької та А.В. Крилової «Адаптованість студентів у ВУЗі». Для визначення рівнів мотивації обов'язку, професійної витривалості, взаємодопомоги і довіри, професійної компетентності, вольових зусиль було обрано методику О.С. Колісниченка, Я.В. Моцегори, І.В. Воробйової, І.І. Приходька, Н.А. Кіз'яніної «Психологічна готовність особистості фахівця екстремального виду діяльності».

За результатами дослідження визначено, що здобувачі вищої освіти, які мали досвід проходження військової служби до навчання та випускники загальноосвітніх шкіл мають майже однакові можливості за шкалами адаптованості до навчальної групи та адаптованості до навчальної діяльності.

Здобувачі вищої освіти, що мали досвід проходження військової служби до навчання та випускники загальноосвітніх шкіл мають майже однакові можливості за шкалами взаємодопомога і довіра та професійна компетентність. За шкалою мотивація обов'язку здобувачі вищої освіти, що мали досвід проходження військової служби до навчання мають незначну перевагу в можливостях перед випускниками загальноосвітніх шкіл. За шкалами професійна витривалість та вольове зусилля здобувачі вищої освіти, що мали досвід проходження військової служби до навчання мають більше можливостей ніж випускники загальноосвітніх шкіл.

УДК 159.9

Харченко С.В., кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки та психології Харківського національного університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МАЙБУТНІХ КОМАНДИРІВ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ

Роль командира у психологічному супроводі підрозділу Національної гвардія України складно переоцінити. Саме він здійснює безпосередній вплив на

стосунки «по-вертикалі» (через стиль керівництва) та «по-горизонталі» (через підтримування певного стилю спілкування між співслужбовцями). Командир відповідає за управління колективом. Когнітивною основою процесу ділової взаємодії командира з оточуючими є соціальний інтелект.

Результати досліджень свідчать, що мимовільного розвитку здібностей соціального інтелекту в процесі фахової підготовки у ЗВО зі специфічними умовами навчання не відбувається, вдосконалення цих здібностей потребує спеціальних психолого-педагогічних умов. Нами були успішно апробовані три основні методи розвитку здібностей соціального інтелекту правоохоронців: соціально-психологічний тренінг, шляхом бібліотренінг та кінотренінг.

Соціально-психологічний тренінг соціального інтелекту спрямований на розвиток наступних здібностей: адекватно сприймати емоційні реакції та вербальну експресію партнерів в процесі ділового спілкуванні; правильно розуміти мотиви співрозмовників та свій вплив на розгортання ситуації взаємодії; ефективно передбачати розвиток комунікативної ситуації; висловлюватися зрозуміло для різних за індивідуальними властивостями осіб.

Методи кінотренінгу та бібліотренінгу подібні за завданнями та етапами проведення, відрізняються лише за матеріалом, який застосовується. Основними їх цілями є:

- вдосконалення загальної психологічної компетентності та компенсації браку майбутнього командира життєвого досвіду шляхом знайомства з різними соціальними типажам та особливостей взаємодії з ними;
- розвиток емоційної сфери, розуміння почуттів і станів в спілкуванні;
- розширення репертуару вирішення комунікативних проблем, навичок «виведення» їх на раціональний рівень;
- розширення способів вдало виражати свої почуття, думки, переконання.

Організація цих тренінгів складається з етапу попередньої підготовки, коли психолог підбирає літературні твори або фільми, які найбільшою мірою відповідають завданням тренінгу. Вони мають відображати проблеми ділового спілкування та їх реалістичне успішне вирішення, бути якісними з точки зору драматургії, акторської гри, давати матеріал для роздумів, бути сучасними. На цьому етапі також складається приблизна схема аналізу поведінки персонажів.

Проміжним етапом є знайомство з фільмом або книгою курсантів в групі або самостійно.

Основним етапом кінотренінгу та бібліотренінгу є обґрунтований аналіз курсантами причини та наслідки поведінки персонажів, які є важливими з точки зору ділового спілкування. Доцільно шукати відповіді на питання: «Чи можливо б було в цій ситуації діяти інакше? Як саме? Чому персонаж не став діяти так? Як сам став би діяти в цій ситуації? Що було неправдивим в діях персонажу? Що значущого для тебе в цьому персонажі?». Важливим є робота з

персонажами різноманітної спрямованості. Слід акцентувати увагу курсантів на тому, яким чином певні специфічні характеристики персонажів (красива або неприємна зовнішність, звички, риси характеру тощо) впливають на їх сприйняття комунікативної ситуації, особливо на викривлення її.

УДК 355.237(477):[37.016:355.48]

Фалько С.А., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

РОЛЬ ВОЄННОЇ ІСТОРІЇ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ОФІЦЕРСЬКОГО КОРПУСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Досвід провідних і суміжних з Україною країн світу свідчить, що наукові дослідження в галузі воєнної історії є одним з фундаментів в роботі щодо формування високого морально-психологічного стану особового складу силових структур. Історична правда важлива для мотивації військових під час виконання завдань за призначенням. Як приклад антиукраїнської воєнно-історичної пропаганди – формування образу деяких гетьманів України, як зрадників і сепаратистів у російській історичній і воєнно-історичній науці. Було створено політичне поняття, пов'язане з українським народом – «петлюрівці», «бандерівці», як загальне поняття зрадників батьківщини, прихильників Польщі у 1920 р., або колаборантів фашистського режиму у 1941-1945 рр. Історична наука доводить наявність упродовж ХХ ст. різних політичних партій і рухів в українській еліті в зазначений період, і переважна більшість українців ніколи не прагнули у ХХ ст. до союзу з Польщею чи Німеччиною у зазначений час.

На викладачів Академії покладена важлива місія вивчення, осмислення і критичного аналізу унікального досвіду збройних формувань України у сучасній війні задля збереження для наступних поколінь як зразків звитяги та героїзму українських військових, так і правдивого висвітлення прорахунків.

Глибоке дослідження сучасної воєнної історії, застосування надбань національної, історико-культурної і військової спадщини є важливим чинником нашого поступу вперед у справі відродження Українського війська, а популяризація історії національного військового будівництва, наших славетних бойових традицій є вагомим внеском у збереження історичної пам'яті народу.

В Національній академії НГУ воєнно-історична робота має певні особливості, що визначаються її основним функціоналом – підготовкою висококваліфікованих офіцерських кадрів тактичного і оперативного-тактичного рівнів для НГУ та Збройних Сил України та інших військових формувань нашої держави.

Тому першим, найвагомим напрямом є впровадження в навчальний процес

актуального вітчизняного і закордонного досвіду в галузях воєнного мистецтва, військового будівництва, розвитку озброєння і військової техніки і, воєнної думки.

Цей напрям реалізується кафедрою тактики та соціально-гуманітарних дисциплін, через навчальні дисципліни «Воєнна історія та історія українського війська», блоків модулів у складі дисципліни «Тактика». Результати наукових досліджень, що проводяться науково-педагогічними працівниками кафедри з метою наукового забезпечення цих навчальних дисциплін, матеріалізуються в підручниках, і методичних матеріалах та впроваджуються в навчальний процес НА НГУ.

Проблемними питаннями є: переопрацювання та узгодження програм навчальних дисциплін у відповідності до вимог сьогодення; доволі малий бюджет навчальних годин тощо. Як наслідок – помітне зниження професійного і загальнокультурного рівня військовослужбовців.

Вагомою роботою, яку проводить кафедра соціально-гуманітарних дисциплін академії НГУ, є висвітлення у воєнно-наукових виданнях України результатів воєнно-історичних досліджень та популяризація воєнно-історичних знань викладачами НА НГУ серед особового складу солдат, курсантів, офіцерів НГУ та наукового суспільства України.

Таким чином, однією із важливіших складових воєнно-історичної роботи є популяризація української воєнної історії серед особового складу НГУ. В Академії цю роботу фахово здійснюють на кафедрі Тактика та кафедрі соціально-гуманітарних дисциплін. Наукові здобутки НА НГУ у галузі воєнної історії – створення сучасного підручника «Воєнна історія та історія українського війська», публікація статей на сторінках фахових видань України.

Проблемним питанням є багатовекторність і не скоординованість зусиль викладачів-істориків НА НГУ.

Таким чином, проблемних питань щодо воєнно-історичної роботи чимало. Можливо, деякі висловлені ідеї сприймаються як дискусійні, тому їх треба обговорювати.

УДК 355.233.22:355.12

Хацаюк О.В., заслужений тренер України, суддя НК з боротьби самбо, заступник начальника кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України; **Оленченко В.В.**, викладач кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України

ФУНКЦІЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Значення фізичної підготовки в Національній гвардії України (НГУ) найбільш повно проявляється в її функціях. В свою чергу, функції – це ті чи

**Секція 3. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

інші можливості, якими володіє фізична підготовка за своїм впливом на особовий склад, а також на певні сторони процесу бойового вдосконалення військових частин та з'єднань НГУ по досягненню певних результатів. Крім цього, функції фізичної підготовки (ФП) носять об'єктивний характер. Разом з тим, ступінь їх реалізації на практиці у значній мірі обумовлюється ефективністю управлінською та педагогічною діяльністю різних посадових осіб, які відповідають за керівництво, організацію, забезпечення та проведення фізичної підготовки з особовим складом.

Фізична підготовка повинна забезпечувати фізичну готовність військовослужбовців до бойової діяльності, тобто повинна формувати та підтримувати на необхідному рівні показники їх фізичного розвитку, функціонального стану організму та фізичної підготовленості. Крім цього, в процесі фізичної підготовки в особового складу формуються визначені переконання та потреби, а також спеціальні знання та уміння, які необхідні для цілеспрямованого та раціонального фізичного вдосконалення.

У свою чергу, вся система гармонічного (усестороннього) розвитку, різнобічної підготовки людей спрямована на формування в них готовності до цивілізованого способу життя. Її основними функціями являється формування у них готовності до високопродуктивної праці, до захисту Батьківщини, до суспільно-корисного використання вільного часу, тощо.

Фізичній підготовці в НГУ об'єктивно властиві такі основні відносно самостійні функції, як: освітня, розвиваюча, виховна, оздоровча та злагоджуюча. Вони витікають зі специфіки педагогічних та інших можливих впливів фізичної підготовки на особовий склад. Крім цього, фізична підготовка може досить успішно впливати на прискорення адаптації молодих воїнів до умов служби в лавах НГУ (інших збройних формувань), використовуватися для підвищення ефективності військово-професійного відбору військовослужбовців, а також скорочення термінів навчання їх за спеціальністю, забезпечувати продовження професійного довголіття військовослужбовців та інш. Функції фізичної підготовки реалізуються із урахуванням спрямованості різних етапів військово-професійної діяльності військовослужбовців у залежності від рівня сформованості певних показників їх бойового стану.

Слід підкреслити, що функції ФП найбільш повно проявляються у трьох взаємопов'язаних напрямках:

- 1) в удосконаленні різних показників бойової готовності особового складу;
- 2) в підвищенні ефективності процесу бойової злагоженості військових частин та з'єднань НГУ;
- 3) в підтриманні та відновленні боєздатності військовослужбовців.

Вище перелічені напрями, а також вплив фізичної підготовки на формування готовності воїнів до цивілізованого способу життя певним чином визначають

загальне значення фізичної підготовки, як важливої та невід'ємної складової частини системи бойового удосконалення військових частин та з'єднань НГУ. В свою чергу слід відмітити те, що якщо вплив фізичної підготовки на фізичний рівень військовослужбовців у переважній більшості видно неозброєним оком, то її вплив на інші сторони боєздатності особового складу залишається непомітним. У даному випадку роль фізичної підготовки більш складна, її зв'язок із різними видами військово-професійної діяльності проявляється опосередковано. Це вимагає наукового аналізу та пояснення відповідних закономірностей.

УДК 159.9 (316.6)

Чижевський С.О., начальник відділу психологічного забезпечення Головного управління Національної гвардії України, полковник

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Комплексний вплив суспільно-політичних, матеріально-побутових та бойових стрес-факторів на особовий склад Національної гвардії України (далі – НГУ), їх інтенсивність та тривалість, призводять до виникнення у військовослужбовців ознак дезадаптації, гострих стресових реакцій та в подальшому ведуть до загрози з посттравматичного стресового розладу.

Відповідно до статей 58, 59 Статуту внутрішньої служби ЗСУ командири (начальники) усіх рівнів відповідають за психологічний стан підлеглих та зобов'язані проводити роботу щодо запобігання надзвичайним подіям, у т. ч. суїцидам, своєчасно виявляти та усувати їх причини, бути уважними до підлеглих, вникати в проблеми їх побуту.

Збереження життя і здоров'я особового складу, ефективність виконання СБЗ багато в чому залежить від спроможності командирів (начальників), сержантів провести комплекс заходів з контролю бойового (службового) стресу, правильно та своєчасно розпізнати ознаки розладу поведінки, організувати та надати першу психологічну допомогу протягом перших 24 годин, після впливу психотравмуючої події, а надалі – протягом 24-72 годин побудувати належну комунікацію із психологом (для проведення дебрифінгу та надання психологічної допомоги).

Аналіз загального стану суїцидальної активності населення держави та безпосередньо в НГУ свідчить, що самогубства стали однією із найгостріших проблем сучасного суспільства. Світовий досвід аналізу наслідків бойового стресу

для комбатантів свідчить про значне зростання їх ризикованих та залежних форм поведінки, учинення ними важких кримінальних правопорушень, збільшення випадків домашнього насильства в родинях, а також кількості розлучень.

Зважаючи на зазначене, в НГУ оновлено систему психологічного забезпечення з дотриманням безперервного циклу психологічної опіки військовослужбовців та членів їх сімей, від призову на військову службу до подальшої передачі психологічного профілю (у т.ч. з описом невидимих поранень), після звільнення з військової служби до Міністерства у справах ветеранів.

На сьогодні, перед Національною академією НГУ постає завдання щодо впровадження в освітній процес курсантів та слухачів:

використання в системі професійного відбору кандидатів на військову службу (навчання) – результатів психологічного вивчення, у т.ч. з використанням автоматизованого робочого місця психолога, поліграфів;

побудови зворотного зв'язку між командирами (начальниками) та особовим складом, формування в посадових осіб ефективного стилю керівництва та створення сприятливих умов для виконання СБЗ;

застосування у системі професійно-психологічної підготовки особового складу приладів біологічного зворотного зв'язку (біофідбеків), стресвест, тренінгових містечок командного згуртування за програмою «тімбілдинг»;

проведення комплексу заходів з контролю бойового (службового) стресу, використання сержантського корпусу за принципом «рівний-рівному»;

впровадження сучасних протоколів з надання психологічної допомоги, психологічної реабілітації особового складу після виконання службово-бойових завдань в екстремальних (бойових) умовах, у т.ч. за програмою «декомпресія»;

становлення професійної психологічної підтримки психологів (супервізії).

УДК 355.2(477)

Чупрінова Н.Ю., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної, академії Національної гвардії України

ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

У питаннях подолання військових конфліктів ООН приділяє значну увагу участі жінок. Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р., Пекінська декларація 1995 р., резолюції Ради Безпеки ООН 1325 (2000), 1889 (2009), 2122 (2013), 2242 (2015) спрямовані на забезпечення активної участі жінок у запобіганні, врегулюванні і вирішенні конфліктів.

В Україні правовим чинником, який зумовив план дій для органів виконавчої

**Секція 3. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення
службово-бойової діяльності Національної гвардії України**

влади, стало розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 113-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року».

Гендерна політика у секторі безпеки та оборони України (складовими цього сектору визначено Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Міністерство внутрішніх справ України, Національна гвардія України, Державна прикордонна служба та Служба безпеки України) спрямована на надання жінкам і чоловікам – військовослужбовцям рівних прав та можливостей під час проходження військової служби, при виконанні службово-бойових завдань як у мирний час, так і під час війни.

Гендерна політика сектору безпеки та оборони України і проходження служби жінками-військовослужбовцями – не тотожні поняття. Проходження служби жінками-військовослужбовцями зумовлено особливостями, які вимагають управлінських рішень, створення умов та забезпечення відповідної підготовки особового складу.

Політика гендерної рівності стосується не тільки жінок в одностроях, а й представників обох статей, й при розробці плану дій у секторі безпеки та оборони України з досягнення гендерного паритету необхідно враховувати дискримінацію та її подолання стосовно обох статей, створення рівних умов проходження служби, а також рівних прав та обов'язків у перспективах військової служби, а також забезпечення рівних можливостей не залежно від статі.

Наказом Міністерства оборони України № 292 від 3 червня 2016 року, внесено зміни до Тимчасового переліку штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу. Суттєво розширено перелік бойових посад для військовослужбовців-жінок, які проходять військову службу за контрактом. Якщо раніше військовослужбовці-жінки могли проходити службу на посадах переважно медичних спеціальностей, зв'язківців, бухгалтерів, діловодів, кухарів, то нині цей перелік збільшено на понад 100 бойових військових спеціальностей.

Великим проривом у реалізації гендерної політики сектору безпеки та оборони став «Закон про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях», що був підписаний 12 жовтня 2018 року Президентом України. Закон передбачає забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у секторі безпеки і оборони, збільшення граничного віку перебування військовослужбовців-жінок на військовій службі, врегулювання питання проходження ними військової служби в запасі, зрівняння прав військовослужбовців – жінок і чоловіків під час несення служби в добовому наряді, проходження військових зборів та направлення у службові відрядження. Крім цього, у законі закріплюється принцип, за яким жінки проходять військову службу на рівних засадах із чоловіками, що включає

рівний доступ до посад і військовий звань та рівний обсяг відповідальності під час виконання обов'язків військової служби.

Впровадження гендерної політики у секторі безпеки та оборони України супроводжується низкою проблем та недоліків. А саме:

1. Наявність гендерно-корпоративного стереотипу;
2. Недостатня урегульованість адміністративно-побутових умов проходження служби жінок-військовослужбовців;
3. Обмеження соціальних прав жінок у частині дотримання чинного законодавства з питань материнства та дитинства;
4. Відсутність рівних прав вступу на військову службу, починаючи на етапі вибору освіти (Діє низка наказів Міністерства оборони, Міністерства освіти, постанова Кабінету Міністрів та розпорядження Президента України, які передбачають набір до військових ліцеїв та вишів лише хлопців; матеріально-технічна база цих установ також не розрахована на присутність у їхніх стінах дівчат);
5. Обмеження права військовослужбовців-чоловіків на звільнення з військової служби;
6. Не урегульованість інституту відповідальності військовослужбовців різних статей та порядку відбування покарання;
7. Відсутність паритетності в участі батьків-військовослужбовців у вихованні дитини (відсутність права на декретні відпустки з догляду за дитиною чоловіків-військовослужбовців в особливий період);
8. Відсутність упорядкування бюджету часу військовослужбовців з метою розв'язання питань виховання дітей, укріплення сімей, попередження розлучень, гуманітарному розвитку тощо.

Впровадження гендерної рівності у секторі безпеки й оборони України, подолання проблем та недоліків у цій сфері має стати пріоритетним напрямом державної гендерної політики в умовах реформування силових структур української держави під стандарти НАТО.

УДК 159.9

Шевченко В.В., викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Компетентнісний підхід у наш час є одним із основних шляхів модернізації освіти та підвищення її якості. Він передбачає оновлення змісту навчання, поліпшення організації освітнього процесу з урахуванням вимог часу, ринку

праці, суспільства, мети і результатів освіти.

Зазначений підхід почали широко використовувати з другої половини ХХ ст. у багатьох країнах, насамперед у професійній підготовці фахівців. Відповідно до нього, метою освіти визначено формування цілісної й систематизованої сукупності узагальнених професійних знань та особистісних якостей, необхідних для успішної професійної діяльності. Сьогодні концепцію компетенцій використовують для визначення умінь й готовності фахівця на відповідному рівні вирішувати коло професійних завдань, відповідно до посадових інструкцій, тобто для об'єктивної оцінки професійної придатності.

У нашій країні за останні роки також велика увага приділяється необхідності формування компетентностей. Загальноприйнятим на сьогодні є положення про те, що формування компетентностей дозволяє подолати когнітивні орієнтації освіти, визначити нове бачення самого змісту освіти, його методів і технологій. Про це йдеться у працях вчених В. Байденка, Д. Іванова, Ю. Кострової, Н. Куликової, С. Мокеєвої, Г. Селевко, І. Сергєєва, Н. Солянкіної, А. Субетто та ін. Українські дослідники (Н. Бібік, Н. Брюханова, О. Овчарук, О. Пометун) вказують на важливе значення та актуальність саме компетентнісного підходу в освіті.

Загалом сьогодні дослідники й у світі, і в Україні (Н. Кузьміна, А. Маркова, О. Пометун, О. Овчарук) вважають, що процес навчання потрібно будувати через визначення компетенцій та компетентностей як кінцевого результату освітнього процесу. У цьому випадку компетентнісний підхід не заперечує значення знань, але акцентує увагу на необхідності формування здатності використовувати отримані знання в професійній діяльності, вирішувати проблеми різної складності на основі здобутих знань та сформованих умінь.

На сьогодні єдиної думки щодо сутності понять «компетентність», «компетенції» немає, ці поняття трактують досить неоднозначно. Терміни «компетентність», «компетенція», «компетенції» зарубіжні вчені (Б. Оскарссон, Дж. Равен, Р. Уайт, Г. Халаж, В. Хутмахер та ін.) визначають як «поглиблене знання», «стан адекватного виконання завдання», «здатність до діяльності». Учня називають компетентним, якщо він уміє застосувати отримані знання для вирішення конкретних завдань у професійній діяльності. Йдеться про те, що загалом така компетентність дозволить йому знайти своє місце в суспільстві, відповідати його вимогам. Чітко розрізняти поняття «компетенція» і «компетентність» почали з 90-х рр. ХХ ст. У цей час зарубіжні вчені провели розмежування понять «компетенція» і «компетентність» (лат. *competentia*): компетенціями стали позначати характеристики, необхідні для достатнього рівня виконання завдань, а компетентностями – ті характеристики, які відрізняли кращих працівників від середніх. У наш час проблема компетентності та її окремих видів, зокрема професійної, соціальної, особистісної, психологічної, акмеологічної та ін., зміст яких обумовлений специфікою професійної діяльності, є предметом підвищеної уваги у педагогічних, психологічних й

акмеологічних дослідженнях. У цих роботах зазначену проблему розглядають насамперед у зв'язку з питаннями професіоналізму. Насамперед ці аспекти досліджують такі важливі напрямки наукового знання, як психологія та акмеологія управління, психологія діяльності в особливих й екстремальних умовах.

Отже, професійно-психологічна компетентність є важливою для будь-якої професійної діяльності, особливо для тієї, що належить до типу «людина-людина», «людина-група». Це обумовлено тим, що від рівня сформованості психологічної компетентності в таких видах професійної діяльності залежить її ефективність.

УДК 796.31/.32[37.035.7:355/359](477)

Шевченко О.О., кандидат наук з фізичного виховання, доцент, доцент кафедри спортивних та рухливих ігор Харківської державної академії фізичної культури;
Паєвський В.В., кандидат наук з фізичного виховання, доцент, доцент кафедри спортивних та рухливих ігор Харківської державної академії фізичної культури

РОЛЬ СПОРТИВНИХ ІГОР В ФІЗИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Фізична підготовка Збройних сил України є однією з ланок системи фізичного виховання населення країни та визначається специфікою військово-професійної діяльності особового складу й має особливості, які відображаються в спеціальних завданнях, переліку вправ, організації та методики проведення. Характер бойових дій, використання сучасного озброєння, особливості діяльності військовослужбовця в мирних умовах висувають підвищені вимоги до рівня фізичної і функціональної готовності військовослужбовця. Вплив несприятливих чинників на діяльність військовослужбовця може позначатися на результаті бойових дій. Тому значна увага в Тимчасовій настанові з фізичної підготовки військовослужбовців Збройних Сил 2014 року (ТНФП-2014) приділяється спеціальній спрямованості, що визначається розвитком та вдосконаленням професійно важливих і спеціальних фізичних якостей, оволодінням військово-прикладними руховими навичками в подоланні природних і штучних перешкод, військово-прикладному плаванні, рукопашному бою, пересуванні пересіченою місцевістю в пішому порядку і на лижах, марш-кидках, метанні гранат.

На нашу думку, яку підтверджують опитування учасників бойових дій операції Об'єднаних сил, добра фізична підготовленість військовослужбовців сприяла сміливості і рішучості, психологічній та емоційній стійкості, витримці та самовладанню у боях.

Можна підкреслити, що спортивні ігри в фізичній підготовці мають важливу роль, виховують у військовослужбовців ініціативу та винахідливість з

необхідністю прийняття самостійних рішень у грі; стійкість уваги у грі, що здійснюється завдяки швидкій зміні ситуації на спортивному майданчику; підтримують впевненість у власних силах спортсменів.

Як визначається в ТНФП-2014 року, заняття спортивними іграми впливають в більшій ступені на розвиток спритності, швидкості, витривалості військовослужбовців. Заняття по фізичній підготовці з застосуванням спортивних ігор більш емоційні та цікаві для військовослужбовців. Навантаження на таких заняттях легше переносяться і супроводжуються позитивним психологічним настроєм. Також, можна визначити, що командні спортивні ігри впливають на згуртованість військових колективів.

Таким чином, можна відокремити, що застосування спортивних ігор в заняттях військовослужбовців є важливою складовою в системі забезпечення фізичної готовності військовослужбовців Збройних Сил України до навчально-бойової діяльності.

УДК 159.9.07:355.23

Шумовецька С.П., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби імені Богдана Хмельницького

КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОФІЦЕРА-ПРИКОРДОННИКА У КОНТЕКСТІ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Для виконання завдань з охорони державного кордону, зокрема щодо недопущення незаконної його зміни, забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму, організації в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України осіб, транспортних засобів, вантажів, а також виявлення і припинення випадків незаконного їх переміщення, боротьби з організованою злочинністю та протидії незаконній міграції на державному кордоні та в межах контрольованих прикордонних районів, офіцер-прикордонник повинен уміти організовувати оперативно-службову діяльність з урахуванням конкретної (прогнозованої) обстановки на основі комплексного використання різномірних сил та засобів та при ускладненні обстановки, здійснювати керівництво, управляти органами охорони державного кордону, підпорядкованими прикордонними підрозділами при виконанні оперативно-службових завдань, організовувати роботу щодо згуртування підрозділів органів охорони кордону. В усіх цих випадках офіцер-прикордонник повинен мати належний рівень професійної культури, уміти налагоджувати комунікативну взаємодію, обирати необхідну стратегію і тактику спілкування з різними категоріями населення, представниками органів місцевого самоуправління, інших силових структур, власне персоналом прикордонних підрозділів та ін.

Уміння спілкуватися з колегами та підлеглими, а також з особами, які перетинають державний кордон у пунктах пропуску, представниками органів місцевого самоуправління прикордонних районів є важливою професійною якістю офіцера-прикордонника. Службове спілкування офіцера-прикордонника – це процес взаємозв'язку та взаємодії осіб, у якому відбувається обмін інформацією та досвідом при виконанні службових завдань з охорони державного кордону України.

Особливо важливе значення має сформованість професійної культури у зв'язку з управлінською діяльністю офіцера. При управлінні відділенням прикордонної служби офіцер повинен уміти організовувати взаємодію та управління ним, зокрема на підставі прийнятого рішення, вказівок вищого командування, з урахуванням наявності сил та засобів. Сама суть управлінської діяльності пов'язана з необхідністю постійної координації зусиль прикордонних підрозділів і їхніх окремих членів для ефективного вирішення завдань з охорони державного кордону. Професійна функція офіцера як керівника і її основне завдання полягають у налагодженні оптимальної системи взаємодії усередині прикордонного колективу між окремими підрозділами й постійним складом, а також із навколишніми. Офіцер повинен знати, як взаємодіяти з метою одержання, передачі інформації, як впливати на підлеглих з метою ефективного виконання ними завдань з охорони кордону, як приймати рішення, контролювати їх виконання.

Без належного рівня професійної культури не можлива ефективна діяльність фахівця будь-якої сфери, зокрема й офіцера-прикордонника при виконанні ним професійних обов'язків на державному кордоні. Чим вищим буде рівень професійної культури офіцера-прикордонника, тим ефективніше він зможе здійснювати керівництво підрозділом, вирішувати багато професійних завдань з охорони державного кордону.

УДК 159.9.072:351.743-05

Юр'єва Н.В., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України

СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВІ УСКЛАДНЕННЯ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ У ЖІНОК ПРИ ПРОХОДЖЕННІ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

У рамках науково-дослідної роботи “Психологічні особливості військовослужбовців-жінок підрозділів Національної гвардії України” співробітниками науково-дослідного центру службово-бойової діяльності НГУ Національної академії НГУ було розроблено анкету вивчення соціально-психологічних особливостей при проходженні військової служби жінками-

військовослужбовцями.

Зміст анкети дозволив визначити наявність гідного забезпечення матеріальних потреб військовослужбовців-жінок (забезпеченням спальними приміщеннями, засобами гігієни, харчуванням, речовим майном та медичними послугами) та виявити сприйняття соціально-побутових умов військовослужбовців-жінок військовослужбовцями обох статей.

Відповідно до отриманих даних, майже половина жінок-військовослужбовців військової служби за контрактом (48,8%) та стільки ж військовослужбовців-чоловіків військової служби за контрактом (50%) впевнені в тому, що приміщень у військових частинах недостатньо й виділення окремих спальних приміщень для не чисельної групи військовослужбовців-жінок є проблематичним (хоча керівництво і намагається шукати компромісні шляхи вирішення цієї проблеми, прийнятні для військовослужбовців обох статей). Також респондентами вказується недостатня кількість або відсутність у військових частинах допоміжних приміщень (вбиралень, душових), тому, зазвичай, вони використовуються за спеціально узгодженим графіком чи по черзі. Проте, для третини жінок-військовослужбовців (30,5%) цей факт не є значимим і вони згодні з ним миритися.

Відмітимо, що думки військовослужбовців з певним досвідом військової служби відрізняються від думок військовослужбовців-курсантів, які тільки освоюють професію, за більшістю показників. Так задоволенні своїми побутовими умовами курсанти-дівчата (більшість з яких не мають досвіду несення військової служби у військових частинах) взагалі не вважають дане питання проблемним (62,2%) і тільки третина військовослужбовців-жінок військової служби за контрактом згодні миритися з побутовими незручностями (30,5%). Проте деяких військовослужбовців чоловічої статі (курсантів – 50%, військовослужбовців за контрактом майже 20%) напружує факт незадоволеності жінок, так як на їх думку, у військових частинах побутові потреби для обох категорій військовослужбовців цілком враховуються.

Задоволені військовослужбовці НГУ організацією речового забезпечення. За результатами анкетування було визначено, що речові служби здатні забезпечити основні потреби як військовослужбовців-чоловіків, так і військовослужбовців-жінок, але за більшістю воно орієнтовано на забезпечення військовослужбовців з найбільш типовими параметрами, а військовослужбовці, які мають “особливі” параметри (більше чи менше типових) незалежно від статі мають певні проблеми щодо цього. З подібними проблемами зіткнулися курсанти-дівчата та військовослужбовці-жінки (24,3% та 42% відповідно). Звернемо увагу на ознайомленість цим питанням керівників речових служб деяких частин, які можуть, але на думку респондентів (жінок – 10%, чоловіків майже 12%), не вважають за потрібне організувати надходження речей, які

підходять лише жінкам.

Згідно отриманим відповідям, незадоволені військовослужбовці-жінки забезпеченням засобами особистої (жіночої) гігієни. За відповідями 25% курсантів-дівчат та третини військовослужбовців-жінок військової служби за контрактом, речова служба частини не вважає за необхідним організувати таке надходження, а 50% військовослужбовців-чоловіків за контрактом вказують на складності “провести” через бухгалтерію таку статтю витрат.

Результати дослідження вказують також на задоволеність медичним забезпеченням у військових частинах НГУ. Більше половини всіх військовослужбовців НГУ відмічають хорошу оснащеність медичних пунктів та забезпеченість фармацевтичними препаратами, проте відмічають й труднощі у вирішенні суто жіночих потреб (15% всіх жінок-військовослужбовців, які прийняли участь в анкетуванні вказали на цей факт).

Високим рівнем військовослужбовцями відмічається організація дозвілля у військових частинах. Таку думку висказали 78,4% курсантів-дівчат та майже 40% військовослужбовців-жінок військової служби за контрактом, проте лише 25% курсантів та 15% військовослужбовців військової служби за контрактом чоловічої статі згодні з цим твердженням. А понад 30% військовослужбовців чоловічої статі та 35% військовослужбовців-жінок військової служби за контрактом вважають офіційно організовані заходи дозвілля формальними і мало цікавими.

Таким чином, за результатами дослідження, військовослужбовці військової служби за контрактом більш категоричні у своїх вимогах, ніж військовослужбовці, які лише проходять навчання з освоєння професії. Соціально-побутові умови при проходженні жінками військової служби у НГУ хоча й вважаються задовільними, проте і надалі потребують додаткової уваги від командування військових частин.

УДК 355.55:070.42 (477)

Яресько К.В., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри управління соціальними комунікаціями Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

ПІДГОТОВКА ПРЕС-ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ АНТИКРИЗОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

Кризи є невід'ємною частиною розвитку суспільства, проте якщо не приділяти їм належної уваги, вони можуть перетворитися на загрозу для держави в умовах міжнародного збройного конфлікту, в яких зараз знаходиться

Україна. Особливо небезпечною є інформаційна агресія, яка ґрунтується на створенні кризової ситуації між суспільством та органами влади, правопорядку, військовими формуваннями. Приклади таких інспірованих ворогом конфліктів між населенням та військовими ми спостерігали навесні 2014 на сході нашої країни, що стало одним з факторів втратити державного контролю на цих територіях. Теоретики та практики кризисного менеджменту доводять, що найчастіше проблеми збільшуються через невміння вибудувати ефективні комунікації, дотримуватись правильної поведінки в умовах кризи. На іміджу та репутації організації негативно позначається не тільки сама кризова ситуація, а й помилки в виході з кризи. Для того щоб не допустити негативної інтерпретації дій органу в період кризи, необхідно розробити систему антикризових комунікацій та впровадити підготовку прес-офіцерів та офіцерів Національної гвардії України до здійснення антикризових комунікацій, що дозволить запобігти репутаційним втратам і створить умови для ефективного реагування в період кризи.

В теорії антикризового менеджменту кризу розглядають як загострення протиріч у соціально-економічній системі, які загрожують її життєстійкості у зовнішньому середовищі. Криза несе за собою безліч втрат, які сприяють наростанню паніки в суспільстві, створенню відчуття незахищеності, зростанню недовіри до владних, військових та правоохоронних органів. Саме в період кризи пильна увага населення, журналістів, громадських активістів приділяється діяльності цих органів, хоч саме вони і є гарантом спокою громадян. Для того щоб наслідки були мінімальні необхідно впровадити систему антикризових комунікацій для Нацгвардії України.

З точки зору антикризового управління криза супроводжується порушенням комунікацій організації. Прес-офіцери військових підрозділів Нацгвардії мають вчасно надавати суспільству інформацію, яка є повною та достовірною. Необхідно мати міцний зворотний зв'язок з населенням безпосередньо та через органи місцевого самоврядування, ЗМІ та інших ключових осіб, що дозволяє усвідомити окремою людиною свою значимість та створить почуття включеності в ті процеси, які відбуваються в країні.

Криза є динамічним явищем, яке швидко розвивається, тому важливо в діяльності прес-офіцера спиратися на принцип профілактики, тобто спрямовувати діяльність не на ситуацію, що має місце зараз, а на ту, яка буде незабаром внаслідок розвитку кризи. Антикризові комунікації можуть бути здійснені у формі офіційного повідомлення, брифінгу, прес-конференції, прес-релізу (прес-анонс, пост-реліз, інформаційний реліз), прес-туру, репортажу, інтерв'ю, блогу та ін. У процесі підготовки до кризи можна виділити розробку організаційної структури з антикризового управління, організацію чергування, моніторингу ЗМІ та соцмереж, навчання, зокрема розбір типових ситуацій та

вироблення плану дій, розробку інструментів реагування на майбутню кризу. Дії в умовах кризи: збір інформації, підготовка повідомлень, реакція на запити ЗМІ та інших стейкхолдерів, допомога постраждалим та цивільному населенню, залучення до комунікації перших осіб та інші заходи.

Чітка координація в середині Нацгвардії та у взаємодії з іншими державними, правоохоронними та військовими структурами сприятиме ефективному подоланню кризових ситуацій.

УДК 796.012.6

Ярещенко О.А., кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ; **Коник Г.О.**, старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ В УМОВАХ ЧЕРГУВАННЯ ПРАЦІВНИКАМИ МВС УКРАЇНИ

Для правоохоронців МВС України, службова діяльність яких проходить в умовах обмеженого руху, розробляється інструкція по виконанню фізичних вправ в умовах чергування. У ній повинні бути відповідні фізичні вправи, вказані завдання, особи, які відповідальні за проведення вправ, місце та час виконання, методика виконання вправ (послідовність, темп, кількість повторень, інтенсивність), вказівки щодо заходів безпеки: підтримка пильності та інші необхідні питання.

Фізичні вправи в умовах чергування проводяться без будь-якого інвентарю та попередньої підготовки місця. Якщо є можливість, то для виконання фізичних вправ відводиться та обладнується спеціальне місце, на якому необхідно мати гантелі, гирі, еспандери, набивні м'ячі, гімнастичні палиці та інший найпростіший спортивний інвентар.

Фізичні вправи в умовах чергування виконуються перед заступанням на чергування, у процесі чергування та після його закінчення. Спершу виконується ходьба та потягуючи вправи з прогином у поясничній та грудній частині, які сполучаються з глибоким диханням. Після чого виконується вправи, пов'язані з більш активною руховою діяльністю, які впливають на окремі м'язові групи, різноманітні рухи руками та ногами.

Далі виконання вправ ускладнюється введенням в роботу більшої кількості м'язових груп. Такі вправи виконуються звичайно на чотири рахунки. В них присутні рухи рук, ніг та тулуба. Фізичне навантаження у процесі виконання комплексу вправ спочатку поступово підвищується, а наприкінці знижується

кількість повторень та інтенсивність виконання вправ, які повинні бути оптимальними для організму.

Ефективність фізичних вправ досягається роз'ясненням особовому складу значення виконання комплексів для підтримки працездатності, періодичною зміною змісту комплексів, включенням в них ігрових вправ. Можна використовувати різні снаряди, гантелі, еспандери та інше обладнання. У нічний час вільні вправи для окремих груп м'язів виконуються в більш швидкому темпі, з більшою інтенсивністю. Це пояснюється тим, що вночі рівень збудження центральної нервової системи знижений. На підвищення тонусу нервової системи військовослужбовців вночі значний вплив мають вправи на увагу з більш складною координацією рухів, одночасні рухи рук та ніг в різних напрямках, оберти з різними положеннями рук; виконання вправ за вказівкою керівника.

Фізичні вправи перед заступанням на чергування виконуються у вигляді спеціального комплексу протягом 8-10 хв. Ці вправи виконуються у складі зміни, або індивідуально в помірному темпі на відкритому повітрі або в приміщенні та закінчуються, як правило за 10-15 хв до заступання на чергування. Для включення до комплексу рекомендують наступні вправи: динамічні, для підвищення обміну речовин та діяльності серцево-судинної та дихальної системи (повільна ходьба, прискорена з високим підняттям колін); динамічні для більш швидкого підвищення обміну речовин та діяльності органів та систем організму, для ліквідації застійних явищ в окремих частинах тіла (повільний біг, стрибки, присідання у поєднанні із стрибками), для випрямлення хребта, розширення грудної клітини, активізації дихання (підтягування з глибоким диханням), для укріплення м'язів рук та плечового поясу та посилення в них кровообігу (рухи рук в різних напрямках, згинання в ліктьових суглобах, оберти руками), для укріплення м'язів тулуба та живота, збільшення рухомості хребта, покращення постави (нахили тулуба у боки та вперед, повороти тулуба в різних напрямках); для укріплення м'язів ніг та посилення в них тонусу м'язів (присідання на одній та обох ногах, почергове розмахування ногами в різних напрямках, оберти стопами ніг і т.д.); вправи з партнером; вправи спрямовані на тренування координації та підвищення уваги.

В процесі чергування фізичні вправи виконуються самостійно, або під керівництвом начальників змін (варт, та інш.) через кожні 2 год упродовж 5-8 хв. Основна увага під час виконання вправ приділяється динамічній роботі тих груп м'язів, які знаходилися до цього у статиці.

УДК 355.02

Ященко В.О., начальник управління по роботі з особовим складом Головного управління Національної гвардії України, полковник

СИСТЕМА РОБОТИ З ОСОБОВИМ СКЛАДОМ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

У Національній гвардії України відпрацьована та функціонує на всіх рівнях військового управління система діяльності посадових осіб щодо організації роботи з особовим складом (морально-психологічного забезпечення).

На сьогоднішній день, система виховної роботи з особовим складом Збройних Сил України та інших військових формувань, яка визначена Указом Президента України від 4 вересня 1998 року № 981 «Про Концепцію виховної роботи у Збройних Силах та інших військових формуваннях України», застаріла і потребує суттєвого корегування.

Сумніву ні в кого не викликає і той факт, що військовослужбовців до виконання службових обов'язків (ведення воєнних дій) потрібно готувати. Навчати майстерно володіти зброєю, військовою технікою, готувати ідеологічно, морально та психологічно до її застосування під час ведення бойових дій, що забезпечить успішне виконання покладених на військове формування завдань.

В усіх арміях країн світу розуміють проблему підготовленості військових (людського потенціалу) до ведення воєнних дій і приділяють цьому важливу увагу в залежності від традицій, які склалися у суспільстві, модернізують її зміст впроваджують нові форми та методи роботи з особовим складом.

Предметом дискусій є питання: Яким чином замінити поняття «виховна робота» та який зміст завдань та функцій визначити у новому документі?

На нашу думку, не суттєвим є назва діяльності, важливим є функції і завдання, які вирішуються у процесі діяльності.

Історично склалося, що робота називалася:

партійно-політична робота,
соціально-психологічна робота,
виховна робота.

Запропоноване у проекті Концепції поняття «морально-психологічне забезпечення» забезпечує загальну ідентифікацію виду діяльності, а визначені завдання охоплюють увесь спектр роботи з особовим складом.

Позиція управління по роботі з особовим складом ГУ НГУ, яка була викладена під час проведення круглого столу на тему «Проблемні питання прийняття Концепції розвитку морально-психологічного забезпечення сил оборони» на базі Національного університету оборони України імені Івана

Черняхівського 14 січня 2019 року

Моральне забезпечення – процес формування стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок поведінки людини (військовослужбовця) на основі засвоєння ідеалів, етичних норм і принципів моралі, створює мотивацію для організованої діяльності на благо суспільства.

Психологічне забезпечення – процес формування готовності людини (військовослужбовця) до активних практичних (бойових) дій, стійкості психіки до впливу стресових факторів, професійної надійності під час виконання покладених завдань.

Морально-психологічне забезпечення – це двоєдиний процес формування моральної мотивації та психологічної готовності особистості військовослужбовця до виконання завдань за призначенням.

У проєкті Концепції визначені напрямки, складові та завдання морально-психологічного забезпечення.

Складові морально-психологічного забезпечення не охоплюють усіх функцій та завдань, які сьогодні покладаються на управління по роботі з особовим складом ГУ НГУ, але передбачений у Концепції пункт дозволить їх доповнювати відомчими нормативними документами Національної гвардії України.

Напрями, складові та завдання морально-психологічного забезпечення сил оборони уточнюються та доповнюються нормативно-правовими актами Збройних Сил, а також інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави з урахуванням специфіки їхньої діяльності.

Таким чином, Управління по роботі з особовим складом ГУ НГУ, усвідомлюючи важливість даного питання, приймало активну участь у підготовці та погодженні проєкту Концепції розвитку морально-психологічного забезпечення сил оборони.

Підтримує його затвердження. Ми упевнені, що це стане черговим кроком на шляху удосконалення ефективності нашої діяльності на сучасному етапі по підготовці особового складу до виконання покладених службово-бойових завдань.

Пропонуємо учасникам цієї секції під час висвітлення питань винесених для обговорення викласти свої думки щодо подальшої долі напрямку морально-психологічного забезпечення, шляхів його подальшого реформування.

З М І С Т

Авілов І.В. РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ У ВІЙСЬКОВОМУ УПРАВЛІННІ РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ У ВІЙСЬКОВОМУ УПРАВЛІННІ.....	5
Андрощук О.Ю., Пізінцалі В.В. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА ПІД ЧАС ЙОГО НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ ВІЙСЬКОВОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	6
Артамощенко В.С., Салкуцян С.М., Гогонянець С.Ю., Тищенко М.Г. ОБҐРУНТУВАННЯ ВАРІАНТУ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДУ АНАЛІЗУ ІЄРАРХІЙ.....	7
Артемов В.Ю., Євтушенко В.В. ОСОБЛИВОСТІ МОРАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	10
Балан М.І. ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ.....	12
Балендр А.В. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ДЕРЖПРИКОРДОНСЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО.....	13
Белошенко Ю.К., Оленченко В.В. МОТИВАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ ДО ФІЗИЧНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ.....	14
Бейкун А.Л. ПРОБЛЕМНІ КРИТЕРІЇ РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВОГО СОЦІАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	16
Білецька А.В., Полторак М.Ф., Шапран О.О., Судніков Є.О. СКЛАДОВІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА.....	18
Бойко О.І. ПРАВОВА ОСНОВА ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	19
Бородін Б.Д. ПРОБЛЕМА УДОСКОНАЛЕННЯ І ОНОВЛЕННЯ КОЛЕКТИВНИХ ФОРМ РОБОТИ З ОСОБОВИМ СКЛАДОМ.....	20
Борозняк С.С. КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО КОМАНДИРА.....	22
Бікташев І.А., Голоколог В.О., Круть П.П. СУБ'ЄКТ – ПРОФЕСІОНАЛ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ: КОГНІТИВНИЙ ВИМІР	23
Вайда Т.С., Кузнєцов О.І. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ОСОБОВИМ СКЛАДОМ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ.....	25

Васильченко Р.В., ПРІОРИТЕТИ СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ У СУСПІЛЬСТВІ.....	26
Васищев В.С., Будур І.М. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	28
Ващенко В.І., Луценко Л.В. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	29
Ващенко В.І., Ващенко Є.І. ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВІ ВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ ЯК ФАКТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	31
Ващенко І.В., Панфілов О.Ю. ГІБРИДНЕ ПРОТИСТОЯННЯ. УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД.....	34
Войтюк О.А. РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ КУРСАНТІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ПІД ЧАС ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	36
Волинець Н.В. НАПРЯМКИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ ВІЙСЬКОВИХ КАПЕЛАНІВ З ПИТАНЬ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ Й ЗБЕРЕЖЕННЯ ОСОБИСТІСНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПРИКОРДОННИКІВ.....	37
Волков Ю.М. ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ НА УРАЖЕННЯ.....	39
Волков І.М.,; Поцєбіна О.Г. «ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ» – ПОНЯТТЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	40
Волков І.М., Поцєбіна О.Г., ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ТА АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ (ОСІБ) З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ В СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	42
Волошко С.А. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	44
Ганаба С.О. ПРАКТИКИ ВЧУВАННЯ У АКСІОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ ДІАЛОГУ.....	45
Гегечкорі О.В., Чістякова І.М. ТЕХНОЛОГІЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ТА ФІЛОСОФІЯ ДОВІРЯ.....	47
Глибова К.В., Бальва А.Ф. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	48
Голярдик Н.А., ПРИЧИНИ КОНФЛІКТІВ У ВІЙСЬКОВИХ КОЛЕКТИВАХ.....	50

З М І С Т

Гончар Р.О., Васильченко Р.В. ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ПЕРЕГОВОРНИКІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	51
Горєлишев С.А., Байда М.С. КОНЦЕПЦІЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ РОБОТИ ПСИХОЛОГА ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	52
Данько О.В. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ.....	54
Джагупов Г.В. ПСИХОЛОГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ В УКРАЇНІ.....	55
Дияк В.В. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ І СЛУХАЧІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ.....	56
Домброван О.І. ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ ДО ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ.....	58
Доценко В.В. КРИЗОВІ ПРАКТИКИ ІНТЕГРАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ДО МИРНОГО ЖИТТЯ.....	59
Дручек О.В. РОЗВИТОК СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ.....	61
Дурач В.М., Орел С.М. ПОДОЛАННЯ БОЙОВОГО СТРЕСУ ПІД ЧАС ВТРАТ.....	62
Дурач В.М. СУСПІЛЬНИЙ РЕЗОНАНС У СПРАВАХ ПРО КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	64
Євтушенко В.В. ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	65
Єршова В.О. ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО ПІДХОДУ У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	67
Зуб О.В., Алфімова Л.Д. ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ – АКТУАЛЬНЕ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ПИТАННЯ.....	68
Іллюк О.О. РОЛЬ ПСИХОАНАЛІТИЧНОГО МЕТОДУ У ТРАНСФОРМАЦІЇ КРИЗИСНИХ ФАНТОМІВ В ЛАТЕНТНІ МЕГАБІТИ ТА ЇХ ПОДАЛЬШОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ.....	69
Ісаєва М.В.,; Корольов А.І. ГІДРОРЕАБІЛІТАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ВІДНОВЛЕННЯ ПІСЛЯ ТРАВМ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ЄДИНОБОРСТВАМИ.....	71

Капелюшний С.А. ДО ПИТАННЯ РОЗРОБЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО СТАНДАРТУ ПІДГОТОВКИ І ПЛАНУ ПІДГОТОВКИ ПРЕДСТАВНИКА СЕРЖАНТСЬКОГО СКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	73
Казимір В.А.,; Стражник Ю.І. МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ ВПЛИВУ НЕГАТИВНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	74
Казначеев Д.Г. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ ПРАЦІВНИКІВ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ.....	76
Каплюченко О.П. ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ У ВІЙСЬКОВОМУ УПРАВЛІННІ.....	77
Керницький О.М ПРОБЛЕМА ПСИХІЧНИХ СТАНІВ У ВІЙСЬКОВІЙ ПСИХОЛОГІЇ.....	79
Кислий В.Д.,; Лефтер М.П. СУЇЦИДОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ, ЯК ВИМОГА СУЧАСНОСТІ.....	80
Комісаров О.Г. ВПЛИВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ, ЩО ДІЄ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ АБО В ОКРЕМІЙ МІСЦЕВОСТІ НА ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	81
Кондратюк-Антонова Т.В. ОСНОВНІ ВИМОГИ ЩОДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ ТА СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	83
Корольов А.І., Коник Л.В. НЕСПЕЦИФІЧНІ ЗАСОБИ ФІЗИЧНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	85
Кравченко О.В., Кислий В.Д. ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК В РОБОТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ	86
Купчишина В.Ч. ВИХОВНІ ІДЕАЛИ ТА ВРАХУВАННЯ ЇХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИХОВАННІ МОЛОДІ.....	88
Колесніченко О.С. ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ І НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ АЛГОРИТМ ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ.....	89
Кізян Р.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ ТЕРРОРИСТИЧНИХ ЗАГРОЗ.....	90
Кравченко Н.М. СУТНІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ	92
Коба М.М. ВІЙСЬКОВО-ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	93

Коба О.В., Троцький Р.С. ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ КУРСАНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	95
Кобзар О.Ф. СУТНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	96
Ларіонов С.О. АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	98
Лазоренко О.В. ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ УНІФІКОВАНОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ПРИКОРДОННИКІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНУ ПРОГРАМУ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ.....	99
Ліпатов І.І. ОСНОВНІ ФАКТОРИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА, ЯКІ МОЖУТЬ СТАТИ ДЖЕРЕЛАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ.....	101
Лопаєва О.М. ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ.....	102
Любчич Р.І. ФІЗИЧНІ ВПРАВИ ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НГУ.....	103
Макарова О.П. КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА КУЛЬТУРА ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ.....	105
Макогончук Н.В. ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ МОЛОДІ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	106
Мацегора Я.В. ФОРМУВАННЯ САМОСТАВЛЕННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	108
Мельник Ю.Б. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ.....	109
Мислива О.О. МІНІМІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО РИЗИКУ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ	111
Михайлишин О.О., Гетьман О.М. ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУР ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ.....	112
Мілорадова Н.Е. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ СЛІДЧИХ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	113
Міршук О.Є. ХАРАКТЕР, ЯК СКЛАДНЕ ПСИХІЧНЕ УТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ.....	115
Морозова Л.В. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВІЙСЬКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ: ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ ЯК ЇЇ СКЛАДОВА.....	116

З М І С Т

Моргунов О.А., Пойда А.О. МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИТРИВАЛОСТІ КУРСАНТІВ ХНУВС ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З ПРИСКОРЕНОГО ПЕРЕСУВАННЯ.....	118
Наумко М.М. ПРОБЛЕМАТИКА УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ У ВІЙСЬКОВИХ КОЛЕКТИВАХ.....	120
Непіпенко Л.П. МЕТОДОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ.....	121
Нікітін А.А. КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВНИХ СВОБОД У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ.....	123
Оленченко В.В. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАТОРСЬКО-МЕТОДИЧНИХ УМІНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ.....	125
Орел О.В. МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ЯК НАПРЯМ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	127
Островець А.М., Швецов А.С. ПРІОРИТЕТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ВИХОВАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	128
Павленко Р.В., Васильковський О.Т. МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВІ ЯКОСАТІ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КОМАНДИРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	130
Пасічник В.І., Афанасенко В.С. ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБЛЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО ВИКОНАННЯ БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ.....	131
Пенькова Н.Є. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ДЕТЕРМІНАНТ АУТОАГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	133
Первак С.В., Голова М.А. УМОВИ ПІДТРИМАННЯ НАЛЕЖНОГО РІВНЯ УКОМПЛЕКТОВАНOSTІ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН БОЙОВОГО СКЛАДУ.....	135
Піскорська Г.О. ПРАВОВА КОМПЕТЕНЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ	136
Повар О.В.,; Поляков В.Ю., ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ, ІНШИХ ПІДРОЗДІЛІВ З ОХОРОНИ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ В УКРАЇНИ.....	137

Прокопенко Ю.О. ОСОБЛИВОСТІ СТРЕС-ФАКТОРІВ, ЩО ДІЮТЬ НА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЗА КОНТРАКТОМ ПІДРОЗДІЛІВ З КОНВОЮВАННЯ.....	139
Поливанюк В.Д. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В СИТУАЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ.....	140
Пономарьов І.Г., Задорожний В.П., ВИКОРИСТАННЯ LAWFARE В ЗС США.....	141
Приполова Л.І. СУТНІСНО-ПРАВОВА СКЛАДОВА ДЕФІНІЦІЇ “ЗАСТОСУВАННЯ” Й “ВИКОРИСТАННЯ” ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ	143
Приходько В.С. МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ.....	144
Приходько І.І. ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	146
Рютін В.В. ПРО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	147
Сарнавський О.М. ПРАВОВІ РЕАЛІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ, ЗВІЛЬНЕНИХ З ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ.....	149
Салієнко О.О. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	150
Сорокати М.І., Петрученко О.С., Карху М.М. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	152
Стукаліна Н.Т. Е-ДЕКЛАРУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ПОСАДОВИХ ОСІБ ЯК ЗАСІБ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ І ВИХОВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....	153
Свячена Я.Ю., Миронова Т.Б. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ.....	155
Слурденко Д.О. МОЖЛИВІСТЬ ПРОГНОЗУВАННЯ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У ВІЙСЬКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	156
Совва С.М. ОСОБЛИВОСТІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ.....	158
Севрук І.І. ЩОДО ПИТАННЯ ПРО НЕОБХІДНІТЬ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ СІМІС У СТРУКТУРАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	159
Семенов С.С., Громико О.В. ДЕСТРУКТИВНІ СЕКТИ ЯК ДЖЕРЕЛО КОНТРОЛЮ СВІДОМОСТІ.....	161

З М І С Т

Стаднік А.В. ПСИХОЛОГІЧНЕ ІНТЕРВ'Ю, ЯК МЕТОД ПОГЛИБЛЕНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ КАНДИДАТІВ НА СЛУЖБУ ДО ЛАВ НГУ.....	163
Соколовська Ю.В. ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У КУРСАНТІВ ТА СЛУХАЧІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	164
Соколовський В.В. ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ПРОФЕСІЙНОЇ ЯКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	165
Ташматов В.А., Дулгер В.В. ПЕРЕВІРКА ВИМОГ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ ПО ОХОРОНІ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ	167
Товма М.І. ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ВИД ОПЕРАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК (СИЛ).....	168
Товма І.М. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ПРОГНОЗУВАННЯ В ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	169
Топольницька Г.Ю. ТРЕНІНГОВІ МЕТОДИКИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ КОМАНДИРА НА ПІДЛЕГЛИХ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ.....	171
Торічний О.В. УДОСКОНАЛЕННЯ ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СЛУХАЧІВ ФАКУЛЬТЕТУ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИХ КАДРІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ.....	172
Торопчин Д.Г. КОГНІТИВНО КОМУНІКАТИВНІ МОДЕЛІ У ВИКЛАДАННІ УПРАВЛІНСЬКИХ ДИСЦИПЛІН У ЗВО.....	174
Ткаченко О.В. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ, ЯК СУБ'ЄКТУ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	175
Тріщун Р.М. ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ.....	177
Тробюк Н.Ю. ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ ІНТЕРАКТИВНИМИ МЕТОДАМИ НАВЧАННЯ.....	178
Троцький Р.С., Повар О.В. УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНОСТЬ ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ.....	180
Турчинов А.В., Белошенко Ю.К. ФУНКЦІОНАЛЬНЕ БАГАТОБОРСТОВО ЯК СИСТЕМА ПІДВИЩЕННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	181

Тушко К.Ю. ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ.....	183
Харитонова А.В., Бєлай С.В. ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ КУРСАНТІВ З РІЗНИМ ЖИТТЄВИМ ДОСВІДОМ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	184
Харченко С.В. ПСИХОЛОГІЧНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МАЙБУТНІХ КОМАНДИРІВ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ.....	185
Фалько С.А. РОЛЬ ВОЄННОЇ ІСТОРІЇ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ОФЦЕРСЬКОГО КОРПУСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	187
Хацаюк О.В., Оленченко В.В. ФУНКЦІЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	188
Чижевський С.О. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	190
Чупрінова Н.Ю. ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ.....	191
Шевченко В.В. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	193
Шевченко О.О., Паєвський В.В. РОЛЬ СПОРТИВНИХ ІГОР В ФІЗИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	195
Шумовецька С.П. КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОФЦЕРА-ПРИКОРДОННИКА У КОНТЕКСТІ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ	196
Юр'єва Н.В. СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВІ УСКЛАДНЕННЯ, ЯКІ ВИНΙΚАЮТЬ У ЖІНОК ПРИ ПРОХОДЖЕННІ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	197
Яресько К.В. ПІДГОТОВКА ПРЕС-ОФЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ АНТИКРИЗОВИХ КОМУНІКАЦІЙ.....	199
Ярещенко О.А., Коник Г.О. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ В УМОВАХ ЧЕРГУВАННЯ ПРАЦІВНИКАМИ МВС УКРАЇНИ	201
Ященко В.О. СИСТЕМА РОБОТИ З ОСОБОВИМ СКЛАДОМ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ....	203

Для нотаток

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**“Службово-бойова діяльність
Національної гвардії України:
сучасний стан, проблеми та перспективи”**

Секція 3

Збірник тез доповідей

Відповідальний за випуск: *І.Є. Морозов*

Комп'ютерне складання і верстання: *С.О. Воробйов;*
О.В. Ніконенко

Формат 60x84¹/₁₆. Ум. друк. арк. 25,11.
Тираж 50 прим. Зам. № 162

Видавець і виготовлювач Національної академії Національної гвардії України
майдан Захисників України, 3, м. Харків-1, 61001.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4794 від 24.11.2014 р.